

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL KIRSAL MİMARİYİ
BİÇİMLENDİREN ETKENLERİN VE KORUMA
SORUNLARININ TİRE KIRSALI ÜZERİNDEN
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İRDELENMESİ:
PEŞREFLİ VE EĞRİDERE KÖYLERİ

Sevim ERDOĞDU

Ağustos, 2019
İZMİR

**GELENEKSEL KIRSAL MİMARİYİ
BİÇİMLENDİREN ETKENLERİN VE KORUMA
SORUNLARININ TİRE KIRSALI ÜZERİNDEN
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İRDELENMESİ:
PEŞREFLİ VE EĞRİDERE KÖYLERİ**

**Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı**

Sevim ERDOĞDU

**Ağustos, 2019
İZMİR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

SEVİM ERDOĞDU, tarafından PROF. DR. MÜJGÂN BAHTİYAR KARATOSUN yönetiminde hazırlanan “GELENEKSEL KIRSAL MİMARİYİ BİÇİMLENDİREN ETKENLERİN VE KORUMA SORUNLARININ TİRE KIRSALI ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İRDELENMESİ: PEŞREFLİ VE EĞRİDERE KÖYLERİ” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Müjgân BAHTİYAR KARATOSUN

Yönetici

Prof. Dr. Mine Tanoc Zeren

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Gülnur BALLICE

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Kadriye ERTEKİN

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezim boyunca değerli fikir ve eleştirileri ile yol gösteren, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak çalışmama katkıda bulunan saygıdeğer tez danışmanım, Prof. Dr. Müjgân BAHTİYAR KARATOSUN'a,

Alan çalışmalarım sırasında evlerini açarak misafirperverliklerini esirgemeyen Peşrefli ve Eğridere köyleri halkına, her sıkıntıda tüm içtenliği ile yardımcı olan Meryem GEMİCİOĞLU'na, yapıcı tavrı ile destek veren Filiz GÜRSAN'a ve başta alan çalışmalarında beni yalnız bırakmayan Aysel ŞİRİKÇİ olmak üzere tüm arkadaşlarıma,

Hayatımın her aşamasında sevgi ve destekleri ile yanımda olduklarını hissettiren başta anneannem Fatma GÜRBÜZ, annem Gökşen KIRBAŞ, babam Mehmet KIRBAŞ, kardeşlerim Halil Samed KIRBAŞ ve Sare KIRBAŞ olmak üzere tüm aileme,

Yüksek lisans eğitimim süresince her türlü yardım ve fedakârlıkta bulunan, tezimin alan çalışmalarından teslimine kadar tüm aşamalarında katkı sağlayan, anlayışı ve sevgisi ile hep yanımda olan sevgili eşim Buğrahan ERDOĞDU'ya teşekkür ederim.

Sevim ERDOĞDU

GELENEKSEL KIRSAL MİMARİYİ BİÇİMLENDİREN ETKENLERİN VE KORUMA SORUNLARININ TİRE KIRSALI ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İRDELENMESİ: PEŞREFLİ VE EĞRİDERE KÖYLERİ

ÖZ

Kırsal yerleşimler; buldukları yörenin iklim ve topografya gibi çevresel özellikleri ile uyumlu, toplumun inançlarını, geleneklerini, yaşam kültürünü ve ekonomik yapısını yansıtan özgün mimari değerlere sahip alanlardır. Bu yerleşimlerin taşıdıkları kültürel ve mimari değerler ile bir miras olarak korunup yaşatılması önem arz etmektedir. Ancak günümüzde geçim kaynaklarının farklılaşması, değişen yaşam koşullarına uyum sağlanamaması ve göçler gibi etkenler kırsal mirasın gelecek nesillere aktarılmasında tehdit oluşturmaktadır.

Bu çalışmada Tire ilçesinin zengin tarihi, kültürel ve mimari değerlere sahip ancak özgün niteliklerini yitirmekte olan kırsal yerleşimlerinden Peşrefli ve Eğridere köyleri ele alınmıştır. Her iki yerleşim de aynı bölgede, ilçenin doğusunda konumlanmaktadır. Fakat buna rağmen birbirinden farklı özgün dokulara sahip olmaları dikkat çekmektedir. Bu bağlamda çalışmada köylerin özgün nitelikleri ortaya konulup, koruma sorunları irdelenerek, sahip oldukları değerlerin gelecek nesillere aktarılmasının önemi vurgulanmıştır.

Bu doğrultuda çalışma altı ana bölümde kurgulanmıştır. Çalışmanın amaç, kapsam ve yönteminin aktarıldığı giriş bölümünden sonra kırsal yerleşimler ve geleneksel kırsal mimarinin tanımlandığı, genel özelliklerinin ve koruma sorunlarının yer aldığı ikinci bölüm bulunmaktadır. Sonraki bölümde yerleşimlerin bağlı bulunduğu Tire ilçesinin coğrafi, sosyal ve ekonomik yapısı ve tarihsel süreç içerisindeki gelişimine değinilmiştir. Dördüncü ve beşinci bölümlerde, çalışmanın ana konusu olan yerleşimlerden Peşrefli ve Eğridere Köyleri detaylı biçimde incelenmiştir. Bu bölümler içerisinde öncelikle yerleşimlerin coğrafi, sosyal ve ekonomik özellikleri ve tarihi geçmişleri aktarılmış, sonrasında yerleşim dokusu özellikleri detaylı analizler ile

irdelenmiştir. Daha sonra yerleşimlerde bulunan geleneksel konutların mimari özellikleri fotoğraflar ve çizimler ile belgelenerek özgün nitelikleri ortaya konulmuş ve koruma sorunları tespit edilmiştir. Altıncı bölümde ise iki köyün yerleşim dokusu özellikleri, geleneksel konutların mimari özellikleri ve koruma sorunları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal mimari, geleneksel konut, koruma sorunları, Tire, Peşrefli köyü, Eğridere köyü

**COMPERATIVE INVESTIGATION OF FACTORS THAT AFFECT THE
TRADITIONAL RURAL ARCHITECTURE AND CONSERVATION
PROBLEMS ON THE RURAL AREAS OF TİRE: PEŞREFLİ AND
EĞRİDERE VILLAGES**

ABSTRACT

Rural settlements; are unique areas of architectural values reflecting the beliefs, traditions, culture and economic structure of the society in harmony with the environmental characteristics of the region such as climate and topography. It is important that these settlements are preserved and sustained as a heritage with the cultural and architectural values they carry. Today, however, factors such as differentiation of livelihoods, failure to adapt to changing living conditions and migrations pose a threat to the transfer of rural heritage to future generations.

In this study, Peşrefli and Eğridere villages of rural settlements of Tire district, which have rich historical, cultural and architectural values but are losing their original characteristics, are discussed. Both settlements are located in the same region, east of the district. However, they have different original textures. In this context, in the study, the original characteristics of the villages were put forward, the protection problems were examined and the importance of transferring their values to future generations was emphasized.

In this direction, the study is organized in six main sections. After the introductory part where the aim, scope and method of the study are explained, there is the second part where the rural settlements and traditional rural architecture are defined and the general features and conservation problems take place. In the next section, the geographical, social and economic structure of Tire district where the settlements are connected and its development in the historical process are mentioned. In the fourth and fifth sections, Peşrefli and Eğridere villages, which are the main subject of the study, has been examined in detail. In these sections, firstly, geographical, social and economic characteristics and historical backgrounds of the settlements are explained

and then the characteristics of the settlement texture are examined with detailed analysis. Later, the architectural features of the traditional houses in the settlements were documented with photographs, drawings and their original features were revealed, and protection problems were identified. In the sixth section, the characteristics of the settlement texture of the two villages, the architectural features of the traditional houses and the conservation problems were evaluated comparatively.

Keywords: Rural architecture, traditional housing, conservation problems, Tire, Peşrefli village, Eğridere village

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xxi
BÖLÜM BİR - GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Amacı.....	3
1.2 Çalışmanın Kapsamı	3
1.3 Çalışmanın Yöntemi.....	4
BÖLÜM İKİ - KIRSAL YERLEŞİMLER VE GELENEKSEL KIRSAL MİMARİ	6
2.1 Tanım ve Kavramlar.....	6
2.2 Kırsal Mimariyi Biçimlendiren Etkenler.....	9
2.2.1 Doğal ve Çevresel Etkenler	11
2.2.2 Sosyal ve Kültürel Etkenler.....	16
2.3 Kırsal Alan Korumanın Tarihsel Süreci.....	22
2.3.1 Dünya’da Kırsal Alan Koruma	23
2.3.2 Türkiye’de Kırsal Alan Koruma	26
2.4 Geleneksel Kırsal Mimarinin Koruma Sorunları	28
BÖLÜM ÜÇ - TİRE İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	32
3.1 Coğrafi Özellikler.....	32
3.2 Sosyal ve Ekonomik Yapısı	36

3.3 Tarihsel Gelişimi	43
3.3.1 Türk Öncesi Dönem.....	44
3.3.2 Aydınoğulları Beyliği Dönemi	47
3.3.3 Osmanlı Dönemi.....	50
3.3.4 Cumhuriyet Dönemi	54
3.4 Geleneksel Mimarisine Genel Bir Bakış	56
3.4.1 Anıtsal Yapılar.....	59
3.4.2 Konut Mimarisi.....	78
3.5 Tire Kırsalı	86

BÖLÜM DÖRT - PEŞREFLİ KÖYÜ .....

4.1 Peşrefli Köyü Genel Özellikleri	89
4.1.1 Konumu ve Coğrafi Özellikleri	89
4.1.2 Sosyal ve Ekonomik Yapısı.....	89
4.1.3 Tarihsel Gelişimi	91
4.2 Peşrefli Köyü Yerleşim Dokusu Özellikleri.....	94
4.2.1 Yapılı Alan-Açık Alan Analizi	95
4.2.2 Ada Parsel Analizi	97
4.2.3 Sokak Dokusu Analizi	99
4.2.4 Kat Adedi Analizi	108
4.2.5 Yapım Sistemi ve Malzeme Analizi	110
4.2.6 İşlev Analizi.....	112
4.2.7 Özgünlük Durumu Analizi	116
4.2.8 Harabiyet Durumu Analizi	118
4.2.9 Kullanım Durumu Analizi	120
4.2.10 Doku Analizlerinin Değerlendirilmesi	122
4.3 Peşrefli Köyü Geleneksel Konutları Mimari Özellikleri.....	130
4.3.1 Parsel Biçimlenişi	132
4.3.2 Plan Özellikleri	134
4.3.3 Cephe Özellikleri ve Cephe Öğeleri	142
4.4 Peşrefli Köyü Koruma Sorunları.....	149

4.4.1 Doku Ölçeğinde Koruma Sorunları	149
4.4.2 Yapı Ölçeğinde Koruma Sorunları	151
4.4.2.1 Kullanımını Sürdüren Yapılarda Görülen Koruma Sorunları.....	151
4.4.2.2 Kullanım Dışı Yapılarda Görülen Koruma Sorunları	157
BÖLÜM BEŞ - EĞRİDERE KÖYÜ	160
5.1 Eğridere Köyü Genel Özellikleri.....	160
5.1.1 Konumu ve Coğrafi Özellikleri	160
5.1.2 Sosyal ve Ekonomik Yapısı.....	160
5.1.3 Tarihsel Gelişimi	162
5.2 Eğridere Köyü Yerleşim Dokusu Özellikleri	162
5.2.1 Yapılı Alan-Açık Alan Analizi.....	163
5.2.2 Ada Parsel Analizi	165
5.2.3 Sokak Dokusu Analizi	167
5.2.4 Kat Adedi Analizi	173
5.2.5 Yapım Sistemi ve Malzeme Analizi	175
5.2.6 İşlev Analizi.....	177
5.2.7 Özgünlük Durumu Analizi	181
5.2.8 Harabiyet Durumu Analizi	183
5.2.9 Kullanım Durumu Analizi	185
5.2.10 Doku Analizlerinin Değerlendirilmesi	187
5.3 Eğridere Köyü Geleneksel Konutları Mimari Özellikleri	194
5.3.1 Parsel Biçimlenişi	196
5.3.2 Plan Özellikleri	197
5.3.3 Cephe Özellikleri ve Cephe Öğeleri	204
5.4 Eğridere Köyü Koruma Sorunları	210
5.4.1 Doku Ölçeğinde Koruma Sorunları	210
5.4.2 Yapı Ölçeğinde Koruma Sorunları	213
5.4.2.1 Kullanımını Sürdüren Yapılarda Görülen Koruma Sorunları.....	213
5.4.2.2 Kullanım Dışı Yapılarda Görülen Koruma Sorunları	219

**BÖLÜM ALTI - PEŞREFLİ VE EĞRİDERE KÖYÜNÜN
KARŞILAŞTIRMALI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇLAR**

..... **222**

6.1 Yerleşim Dokusu Özelliklerinin Karşılaştırılması 223

6.2 Mimari Özelliklerinin Karşılaştırılması 226

6.3 Koruma Sorunlarının Karşılaştırılması 229

KAYNAKLAR..... 232

EKLER..... 246

EK 1: Peşrefli Köyü Envanter Föyleri 246

EK 2: Eğridere Köyü Envanter Föyleri 286

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1 Konut oluşumuna etki eden faktörler.....	10
Şekil 2.2 Sofasız plan tipi.....	12
Şekil 2.3 Dış sofalı plan tipi.....	12
Şekil 2.4 İç sofalı plan tipi	13
Şekil 2.5 Orta sofalı plan tipi	13
Şekil 2.6 Yapının topografyaya göre biçimlenişi.....	14
Şekil 2.7 Safranbolu konutlarının topografyaya göre biçimlenişi	14
Şekil 2.8 Mardin Evi'nde arsa eğimi ve büyüme ilişkisi	15
Şekil 2.9 Kültür kavramının yaşam biçimine etkisi	18
Şekil 2.10 Oda girişlerinin denetlenmesi için farklı çözümler.....	22
Şekil 3.1 Tire'nin İzmir ilçeleri arasındaki konumu	32
Şekil 3.2 Küçük Menderes Havzası	33
Şekil 3.3 Tire ve yakın çevresinin arazi kullanım şekli	34
Şekil 3.4 Küçük Menderes Havzası içerisinde Tire'nin toprak grupları haritası.....	35
Şekil 3.5 Tire'nin 2007-2018 yılları arası nüfus artış grafiği.....	37
Şekil 3.6 Tire Organize Sanayi Bölgesi'nin havadan görünümü	43
Şekil 3.7 Türk öncesi dönemde Batı Anadolu'daki şehirler ve önemli yollar	46
Şekil 3.8 Çeşme Alanı semtindeki Hafsa Hatun Çeşmesi.....	49
Şekil 3.9 1709 Tire, Paul Lucas	53
Şekil 3.10 Gökçen Efe Anıtı	55
Şekil 3.11 Cumhuriyet döneminde inşa edilen Tire Şehir Sineması.....	56
Şekil 3.12 Tire İstasyon Caddesi'nin eski görüntüsü.....	56
Şekil 3.13 13. yüzyıl sonlarında Tire	57
Şekil 3.14 15. yüzyılda Tire	57
Şekil 3.15 Tire'nin kentsel yerleşim dokusu.....	58
Şekil 3.16 Çanakçı Mescidi kuzey ve batı cephesi ile kubbe örtüsü	60
Şekil 3.17 Mehmet Bey Cami son cemaat yeri ve doğu duvarında bulunan çeşmesi	61
Şekil 3.18 Mehmet Bey Cami minaresinin tuğla işçiliği	61
Şekil 3.19 Ulu Cami dış görünümü ve iç mekânı	62

Şekil 3.20 Paşa Cami ile şadırvan yapısı ve cami içinde tromplar ile kubbeye geçiş	63
Şekil 3.21 Paşa Cami son cemaat bölümü	63
Şekil 3.22 Yalınayak Cami ile şadırvanı ve caminin son cemaat bölümü	64
Şekil 3.23 Yalınayak Cami işlemeli mihrap ve kalem işli kubbe	64
Şekil 3.24 Yeni Cami dış görünümü ve son cemaat yeri	65
Şekil 3.25 Yeni Cami süsleme detayları	65
Şekil 3.26 Karakadı Cami, Şadırvanı, batı ve kuzey yönündeki medrese odaları	66
Şekil 3.27 Yoğurtluoğlu medresesinin havadan görünümü	67
Şekil 3.28 Yoğurtluoğlu Medresesi ve rasathane yapısının eski.....	67
Şekil 3.29 Çöplüce Han, Kutu Han ve Bakır Han'ın vaziyet planı.....	68
Şekil 3.30 Çöplüce Hanı genel görünümü	69
Şekil 3.31 Kutu Han genel görünümü.....	69
Şekil 3.32 Bakır Han genel görünümü.....	70
Şekil 3.33 Eski Bey hamamının doğudaki kadınlar hamamı girişi ve batıdaki erkekler hamamı girişi.....	71
Şekil 3.34 Eski Bey hamamı erkekler ve kadınlar bölümü soyunma yerleri	72
Şekil 3.35 Tahtakale hamamının çevresindeki dükkânlar ve soyunmalık bölümü	73
Şekil 3.36 Tahtakale hamamı iç mekanı, sekizgen kubbe ve süsleme detayları	73
Şekil 3.37 Eski Yeni Hamamı kadınlar ve erkekler bölümü giriş cephesi ile erkekler soyunmalık bölümünde bulunan havuz.....	74
Şekil 3.38 Yalınayak Hamamı'nın restorasyon öncesi ve sonrası üstten görünümü .	75
Şekil 3.39 Yalınayak Hamamı doğu cephesinden kadınlar ve erkekler soyunma yerinin restorasyon öncesi.....	75
Şekil 3.40 Yalınayak Hamamı'nın erkekler bölümü sıcaklık mekanının restorasyon öncesi ve sonrası görünümü	76
Şekil 3.41 Kara Hayrettin Paşa Çeşmesi.....	77
Şekil 3.42 Çatal Çeşme	77
Şekil 3.43 Yeğen Ağa Çeşmesi.....	78
Şekil 3.44 Tire Dere Mahallesi, Suratlu sokak geleneksel evleri	79
Şekil 3.45 İki odalı sofasız konut örneği.....	80
Şekil 3.46 Sıra odalı dış sofalı plan tipi (a), köşe sofalı plan tipi (b) ve üç tarafı odalı dış sofalı plan tipi (c).....	80

Şekil 3.47 Bir yüzlü iç sofalı plan tipi (a), iki yüzlü iç sofalı plan tipi (b), iki yüzlü iç sofalı eyvanlı plan tipi (c) ve iki yüzlü pahlı iç sofalı plan tipi (d).....	81
Şekil 3.48 Karşılıklı iki eyvanlı köşeli orta sofalı plan tipi (a), üç eyvan, bir merdiven ile pahlı orta sofalı plan tipi (b) ve karşılıklı iki eyvanlı oval orta sofalı plan tipi (c).....	81
Şekil 3.49 Tire, Kavakdibi'nde dış sofalı Emine kadın evi	82
Şekil 3.50 Tire, Eski Yeni hamam civarında iç sofalı Müftiyenler evi.....	82
Şekil 3.51 Tire, Ali Hadimli Evi üst kat planı ve batı cephesi.....	83
Şekil 3.52 Geleneksel konutta odanın işlevleri	83
Şekil 3.53 Çadır ile Türk evi odasının fonksiyonel benzerliği.....	84
Şekil 3.54 Tire'den bahçeli konut örneği	85
Şekil 3.55 Tire'den cumbalı ve süslemeli bir konut örneği	85
Şekil 3.56 Tire ve köyleri.....	87
Şekil 3.57 Yamaçta bulunan kırsal yerleşimlerden Osmancık köyü.....	87
Şekil 3.58 Yamaçların etek bölümlerinde bulunan kırsal yerleşimlerden Kireli köyü	88
Şekil 4.1 Peşrefli köyü ilçe merkezine göre konumu ve köyün sınırlarının uydudan görünümü	89
Şekil 4.2 Peşrefli köyü son on yıllık nüfus değişimi.....	90
Şekil 4.3 Köydeki süt alım merkezi ve hayvan damlarından bir örnek	90
Şekil 4.4 Peşrefli köyü Küçükkale ve Büyükkale'nin konumları	92
Şekil 4.5 Peşrefli Büyükkale sur duvarı kalıntıları	92
Şekil 4.6 248 ada 9 parselde bulunan yapının duvarındaki devşirme malzemeler	93
Şekil 4.7 214 ada 7 parselde bulunan yapının duvarındaki devşirme malzemeler	94
Şekil 4.8 Peşrefli köyü yapılı alan-açık alan analizi	96
Şekil 4.9 Peşrefli köyü uydu görüntüsü	97
Şekil 4.10 Peşrefli köyü ada ve parsellerini gösteren analiz.....	98
Şekil 4.11 Peşrefli köyü ana arterleri, meydanları ve meydancıkları gösteren harita	99
Şekil 4.12 Peşrefli köyü merkezinde bulunan meydan	100
Şekil 4.13 Peşrefli köyü Tokat adı ile anılan meydan.....	101
Şekil 4.14 Peşrefli köyü Tokat meydanında bulunan Pir Veli Türbesi.....	101
Şekil 4.15 Peşrefli köyü Tokat meydanında bulunan sosyal kültürel tesis	102

Şekil 4.16 Peşrefli köyü değirmen örnekleri.....	102
Şekil 4.17 Peşrefli köyü çeşme örnekleri.....	103
Şekil 4.18 Peşrefli köyü çeşme örnekleri.....	103
Şekil 4.19 Peşrefli köyü kuyu örnekleri.....	104
Şekil 4.20 Peşrefli köyünde bir meydancıkta yer alan ağaç, ocak ve değirmen	104
Şekil 4.21 Peşrefli köyü parke taşı kaplı yol örnekleri	105
Şekil 4.22 Peşrefli köyü toprak yol ve taşlı topraklı yol örnekleri.....	105
Şekil 4.23 Peşrefli köyü ana yoldaki asfalt kaplama.....	106
Şekil 4.24 Peşrefli köyü beton kaplamalı yollar	106
Şekil 4.25 Peşrefli köyü merdivenli sokaklar	106
Şekil 4.26 Peşrefli köyü sokak dokusu analizi.....	107
Şekil 4.27 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kat adetlerini gösteren grafik.....	108
Şekil 4.28 Peşrefli köyü kat adedi analizi	109
Şekil 4.29 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların yapım sistemi ve malzemelerini gösteren grafik.....	110
Şekil 4.30 Peşrefli köyü yapım sistemi ve malzeme analizi	111
Şekil 4.31 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların işlevlerini gösteren grafik	112
Şekil 4.32 Peşrefli köyünde bulunan bakkal örnekleri.....	113
Şekil 4.33 Peşrefli köyünde bulunan kahvehaneler	113
Şekil 4.34 Peşrefli köyü cami.....	113
Şekil 4.35 Peşrefli köyünde bulunan okul yapıları	114
Şekil 4.36 Peşrefli köyünde bulunan sanayi yapıları	114
Şekil 4.37 Peşrefli köyü işlev analizi	115
Şekil 4.38 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların özgünlük durumlarını gösteren grafik.....	116
Şekil 4.39 Peşrefli köyü özgünlük durumu analizi	117
Şekil 4.40 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların harabiyet durumlarını gösteren grafik.....	118
Şekil 4.41 Peşrefli köyü harabiyet durumu analizi	119

Şekil 4.42 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kullanım durumlarını gösteren grafik.....	120
Şekil 4.43 Peşrefli köyü kullanım durumu analizi	121
Şekil 4.44 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların harabiyet durumlarının özgünlük durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik... 123	
Şekil 4.45 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların harabiyet durumlarının kullanım durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik ... 123	
Şekil 4.46 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların özgünlük durumlarının harabiyet durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik... 125	
Şekil 4.47 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların özgünlük durumlarının kullanım durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik ... 125	
Şekil 4.48 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel kullanım durumlarının özgünlük durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik... 127	
Şekil 4.49 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel kullanım durumlarının harabiyet durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik... 127	
Şekil 4.50 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan konut ve ahır yapılarının kullanım durumlarını gösteren grafik.....	129
Şekil 4.51 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan konut yapılarının kat adetlerini gösteren grafik.....	129
Şekil 4.52 Peşrefli köyü geleneksel konut dokusundan bir görüntü	130
Şekil 4.53 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından mimari özellikleri incelenen yapılar.....	131
Şekil 4.54 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında yapıya erişim biçimleri	132
Şekil 4.55 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında sokak-bahçe-yapı kesit ilişkisi... 133	
Şekil 4.56 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında yapıların parselde konumlanışlarına göre sokak ile kurdukları cephesel ilişki.....	134
Şekil 4.57 Peşrefli köyü geleneksel konutlarının tipolojik sınıflandırması (sofasız ve dış sofalı konutlar).....	135
Şekil 4.58 Peşrefli köyü geleneksel konutlarının tipolojik sınıflandırması (iç sofalı konutlar)	136
Şekil 4.59 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında bulunan merdiven örnekleri.....	139
Şekil 4.60 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında bulunan ocak örnekleri	140

Şekil 4.61 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında bulunan yüklük ve gusülhane örnekleri	141
Şekil 4.62 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından tek katlı sofasız konut cephesi örnekleri.....	142
Şekil 4.63 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından tek katlı dış sofalı konut cephesi örnekleri	142
Şekil 4.64 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından bodrum+1 katlı dış sofalı konut cephesi örnekleri	143
Şekil 4.65 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından 2 katlı dış sofalı konut cephesi örnekleri	143
Şekil 4.66 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından tek katlı iç sofalı konut cephesi örnekleri	144
Şekil 4.67 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından iki katlı iç sofalı konut cephesi örnekleri	145
Şekil 4.68 Peşrefli köyü geleneksel konutlarının cephe yüzeyi örnekleri	146
Şekil 4.69 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından dış kapı ve iç kapı örnekleri.....	147
Şekil 4.70 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından pencere örnekleri	148
Şekil 4.71 Peşrefli köyünde geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapı örnekleri	149
Şekil 4.72 Peşrefli köyünde parsel boşluğunu dolduran yeni yapı örnekleri.....	150
Şekil 4.73 Peşrefli köyünde yeni kaplamalar ile yol kotunun yükselmesi ve toprak altında kalan giriş örnekleri.....	151
Şekil 4.74 Peşrefli köyünde geleneksel yapım sistemi ve malzemeye aykırı yeni kat inşası örnekleri	152
Şekil 4.75 Peşrefli köyünde yapı dışına eklenen yeni ıslak hacim birimi örnekleri	153
Şekil 4.76 Peşrefli köyünde yapı içine eklenen yeni ıslak hacim birimi örnekleri ..	154
Şekil 4.77 Peşrefli köyünde kapı ve pencere açıklıkları kapatılan yapı örnekleri ...	154
Şekil 4.78 Peşrefli köyünde açıklık oranları değiştirilen yapı örnekleri	155
Şekil 4.79 Peşrefli köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile tamamlanan çatı örnekleri	156
Şekil 4.80 Peşrefli köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile tamamlanan duvar örnekleri	156

Şekil 4.81 Peşrefli köyünde pencere doğramalarının aslına uygun olmayan malzeme ile değiştirilmesi	157
Şekil 4.82 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında görülen strüktürel çatlak örnekleri	158
Şekil 4.83 Peşrefli köyü 196 ada 11A parselde bulunan konutun köşesindeki strüktürel çatlaktan yıkılması	159
Şekil 4.84 Peşrefli köyünde çatısı yıkılan konut örnekleri	159
Şekil 5.1 Eğridere'nin ilçe merkezine göre konumu ve köyün sınırlarının uydudan görünümü	160
Şekil 5.2 Eğridere Köyü son on yıllık nüfus değişimi	161
Şekil 5.3 Eğridere köyü deresi	163
Şekil 5.4 Eğridere köyü yapıli alan-açık alan analizi.....	164
Şekil 5.5 Eğridere köyü uydu görüntüsü.....	165
Şekil 5.6 Eğridere köyü ada ve parsellerini gösteren analiz	166
Şekil 5.7 Eğridere köyü ana arterleri ve meydanı gösteren harita	167
Şekil 5.8 Eğridere köy meydanının bir bölümü	168
Şekil 5.9 Eğridere köy meydanının diğeri bir bölümü	168
Şekil 5.10 Eğridere köyü çıkmaz sokaklarını gösteren harita.....	169
Şekil 5.11 Eğridere köyü parke taşı kaplı yol örnekleri.....	170
Şekil 5.12 Eğridere köyü toprak yol örnekleri	170
Şekil 5.13 Eğridere köyü taşlı topraklı yol örnekleri	171
Şekil 5.14 Eğridere köyü beton kaplamalı yollar.....	171
Şekil 5.15 Eğridere köyü sokak dokusu analizi	172
Şekil 5.16 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kat adetlerini gösteren grafik.....	173
Şekil 5.17 Eğridere köyü kat adedi analizi.....	174
Şekil 5.18 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların yapım sistemi ve malzemelerini gösteren grafik.....	175
Şekil 5.19 Eğridere köyü yapım sistemi ve malzeme analizi.....	176
Şekil 5.20 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların işlevlerini gösteren grafik	177
Şekil 5.21 Eğridere köyünde bulunan bakkal örnekleri.....	178

Şekil 5.22 Eğridere köyünde bulunan kahvehaneler.....	178
Şekil 5.23 Eğridere köyünde bulunan okul yapıları.....	178
Şekil 5.24 Eğridere köyünde anaokulu yapısının önünde bulunan sosyal tesis.....	179
Şekil 5.25 Eğridere köyü cami.....	179
Şekil 5.26 Eğridere köyü muhtarlık yapısı.....	179
Şekil 5.27 Eğridere köyü işlev analizi.....	180
Şekil 5.28 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların özgünlük durumlarını gösteren grafik.....	181
Şekil 5.29 Eğridere köyü özgünlük durumu analizi.....	182
Şekil 5.30 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların harabiyet durumlarını gösteren grafik.....	183
Şekil 5.31 Eğridere köyü harabiyet durumu analizi.....	184
Şekil 5.32 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kullanım durumlarını gösteren grafik.....	185
Şekil 5.33 Eğridere köyü kullanım durumu analizi.....	186
Şekil 5.34 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların harabiyet durumlarının özgünlük durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik...	188
Şekil 5.35 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların harabiyet durumlarının kullanım durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik ...	188
Şekil 5.36 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların özgünlük durumlarının harabiyet durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik...	190
Şekil 5.37 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların özgünlük durumlarının kullanım durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik ...	190
Şekil 5.38 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel kullanım durumlarının özgünlük durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik...	192
Şekil 5.39 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel kullanım durumlarının harabiyet durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik...	192
Şekil 5.40 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan konut ve ahır yapılarının kullanım durumlarını gösteren grafik.....	193
Şekil 5.41 Eğridere köyü geleneksel konutlarından mimari özellikleri incelenen yapılar.....	195
Şekil 5.42 Eğridere köyü geleneksel konutlarında yapıya erişim biçimleri.....	196

Şekil 5.43 Eğridere köyü geleneksel konutlarında sokak-bahçe-yapı kesit ilişkisi .	197
Şekil 5.44 Eğridere köyü geleneksel konutlarının tipolojik sınıflandırması.....	198
Şekil 5.45 Eğridere köyü geleneksel konutlarında bulunan merdiven örnekleri	200
Şekil 5.46 Eğridere köyü geleneksel konutlarında bulunan ocak örnekleri.....	201
Şekil 5.47 Eğridere köyü geleneksel konutlarında bulunan yüklük ve gusülhane örnekler	202
Şekil 5.48 Eğridere köyü geleneksel konutlarının dış sofasında yer alan, genellikle mutfak işlevinde kullanılan çıkma bölüm	203
Şekil 5.49 Eğridere köyü geleneksel konutlarının cephelerinde bulunan dış sofayı örten ahşap kafes örnekleri.....	205
Şekil 5.50 Eğridere köyü geleneksel konutlarının cephe yüzeyi örnekleri	207
Şekil 5.51 Eğridere köyü geleneksel konutlarından dış kapı ve iç kapı örnekleri ...	208
Şekil 5.52 Eğridere köyü geleneksel konutlarından pencere örnekleri.....	209
Şekil 5.53 Eğridere köyünde geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapı örnekleri.....	211
Şekil 5.54 Eğridere köyünde parsel eklenen yeni yapı örnekleri	212
Şekil 5.55 Eğridere köyünde kaplamalar ile yol kotunun yükselmesi sonucu toprak altında kalan giriş örnekleri.....	212
Şekil 5.56 Eğridere köyünde geleneksel yapıya aykırı yeni kat inşası örnekleri.....	214
Şekil 5.57 Eğridere köyünde yapı dışından eklenen giriş, tuvalet ve mutfak hacmi örnekleri	215
Şekil 5.58 Eğridere köyünde kapı ve pencere açıklıkları kapatılan yapı örnekleri..	216
Şekil 5.59 Eğridere köyünde açıklık oranları değiştirilen yapı örnekleri	216
Şekil 5.60 Eğridere köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile onarılan çatı örnekleri	217
Şekil 5.61 Eğridere köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile onarılan duvar örnekleri	218
Şekil 5.62 Eğridere köyünde pencere doğramalarını aslına uygun olmayan malzeme ile değiştirilen örnekler	219
Şekil 5.63 Eğridere köyü geleneksel konutlarında görülen strüktürel çatlak örnekleri	220
Şekil 5.64 Eğridere köyünde çatısı yıkılan konut örnekleri.....	221

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.1 Tire ilçesinin yıllara ve cinsiyete göre nüfusu	37
Tablo 3.2 1909-1910 yılı tahıl ve bakliyat miktarı	38
Tablo 3.3 Tire ilçesinde bazı ürünlerin 2015 yılı üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları.....	40
Tablo 3.4 Tire'nin 2006-2015 yılları arası dekar cinsinden tarım alanı dağılımı	41
Tablo 3.5 Tire ilçesinin 2006-2015 yılları arası hayvancılık verileri.....	42
Tablo 6.1 Peşrefli ve Eğridere köylerinin genel özelliklerinin karşılaştırılması.....	223
Tablo 6.2 Peşrefli ve Eğridere köylerinin yerleşim dokusu özelliklerinin karşılaştırılması	225
Tablo 6.3 Peşrefli ve Eğridere köylerinin mimari özelliklerinin karşılaştırılması...	228
Tablo 6.4 Peşrefli ve Eğridere köylerinin koruma sorunlarının karşılaştırılması	230

BÖLÜM BİR

GİRİŞ

Geleneksel kırsal mimari, bulunduğu yörenin iklimi, topoğrafyası, doğal kaynakları ve malzeme özellikleri gibi çevresel etkenlerin yanında, toplumun yaşam biçimi, gelenek ve göreneklere, aile ve akrabalık ilişkileri, dini inançları, üretim biçimleri ve ekonomik faaliyetleri gibi sosyal ve kültürel etmenler doğrultusunda şekillenen, yere özgü nitelikler taşımaktadır. Tarım ve hayvancılığa dayanan ekonomik faaliyetlerin mekâna yansıdığı bu mimari, nesilden nesile aktarılan yerel yapı pratikleri ile inşa edilmektedir. Bu özellikleri nedeniyle önceki toplumların yaşam tarzları ve kültürlerini yansıtmakta olup, geçmişten gelen tarihi ve kültürel değerleri de barındırmaktadır. Sahip olduğu bu değerler ile korunması gereken bir miras niteliğindedir.

Günümüzde, kırsal mirasın asırlardır varlığını sürdürmüş değerlerinin gelecek nesillere aktarılmasını tehdit eden birtakım sorunlar bulunmaktadır. Bunlardan başlıcaları; tarımsal ekonomilerin zayıflayıp geçim kaynaklarının değişmesi ve göçler gibi sosyal ve demografik sorunlar, yapıların terk edilmesiyle kullanılmayan mimari değerlerin yitirilmesi ve çağdaş yaşama uyum sağlamak adına yapılan niteliksiz müdahaleler gibi doğal ve mimari çevreye ilişkin sorunlardır. Kırsal mimari mirasın sürdürülebilirliğini sağlamak için bu sorunlara yönelik koruma önlemleri alınmalıdır. Söz konusu önlemler kırsal yerleşimin sahip olduğu özellikler doğrultusunda gelişeceğinden öncelikle kırsal mirasın değerleri ortaya konulmalı ve koruma sorunları belirlenmelidir.

Çalışma kapsamında ele alınan kırsal yerleşimler Tire ilçesinin Peşrefli ve Eğridere köyleridir. Yer şekilleri bakımından Aydın Dağları üzerindeki yüksek alanlar, yamaç bölümleri, yamaçlarının etek bölümlerinde gelişen birikinti yelpazeleri ve Küçük Menderes Ovası olmak üzere dört ana birimde ele alınabilen ilçede yerleşmeler, yamaçların etek bölümleri ile birikinti koni ve yelpazeleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Peşrefli ve Eğridere köyleri de biri dağın yamaçlarında, diğeri ise yamaçların etek bölümlerinde konumlanan yerleşimlere birer örnek olması nedeniyle yerleşim

dokuları, geleneksel mimarileri ve koruma sorunları bakımından karşılaştırma olanağı sağlamaktadır. Ayrıca bu köyler geçmişî antik çağlara kadar uzanan, her dönem ilçe için büyük önem taşımış tarihi kırsal yerleşimlerdir. Üretim biçimleri, gelenek-görenek ve kültürel aktiviteleri, topografyaya uyumlu yerleşim dokuları ve yığma sistemle taş malzeme ile inşa edilmiş geleneksel konutları ile özgün değerlere sahiptirler. Peşrefli ve Eğridere köyleri sahip oldukları bu özgün değerler ile korunması gereken kırsal yerleşimler olmalarına karşın şimdiye kadar geleneksel konut dokusu ve mimarilerine yönelik kapsamlı bir akademik çalışma yapılmamıştır. Köylerin bağlı bulunduğu zengin tarihi, kültürel ve mimari birikime sahip Tire ilçesi çok sayıda akademik araştırmaya konu olurken köyleri üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır.

Tire kırsalı üzerine literatürde; Emre Feral Saatçı (2015), “Examination of architectural characteristics and construction techniques of two historic mosques at Hisarlık and Yiğenli villages of Tire - İzmir for the purpose of preservation” adlı tezinde Hisarlık ve Yiğenli köylerinin tarihi camilerini, Ali Kerem Durukal (1997), “Research of the traditional village architecture in the region of Tire and the problems of conservation” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Kaplanlı ve Hisarlık köylerini incelerken, Mükerrrem Kürüm (1992), “Tire evleri” adlı tez çalışmasının bir bölümünde Tire evlerinin yöre köy evleriyle karşılaştırılmasına yer vermiştir.

Beycan Hoccoğlu (2015), “Yer şekillerinin kırsal yerleşim dokusu üzerindeki etkilerine bir örnek olarak Tire ilçesi köyleri” adlı makalesinde Tire kırsalını yer şekilleri bağlamında incelerken, Füsün Baykal (2010), 1.Ulusal Tire Sempozyumu kitapçığındaki bildirisinde Tire’nin kırsal turizm potansiyelini ele almaktadır. Peşrefli ve Eğridere köylerinin mimarisi ile ilgili bilgiler içeren tek çalışma ise İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü’nün (2012), “İzmir İl Özel İdaresi yetkisindeki kırsal alanda yöresel mimari özelliklerin belirlenmesi ve örnek yapı projelerinin oluşturulması” projesi kapsamında hazırladığı “İzmir kırsal alan yerleşim ve mimarlık envanteri” isimli kitaptır. Bu kaynakta da Peşrefli ve Eğridere köyleri ile ilgili yapılan çalışmalar son derece kısıtlıdır.

1.1 Çalışmanın Amacı

Çalışmanın öncelikli amacı tezin odağını oluşturan Peşrefli ve Eğridere köylerinin yerleşim dokusu özelliklerinin ve geleneksel mimarilerinin tespiti, belgelenmesi, kültürel ve mimari değerlerinin belirlenmesi ve koruma sorunlarının ortaya konularak bu değerlerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır.

Öte yandan Tire'nin bu iki köyü üzerinden, sahip oldukları birbirinden farklı özgün karakterler ve bunların oluşumuna etki eden faktörler incelenmektedir. Köylerin yerleşim dokusu özellikleri ve mimari karakterlerinin karşılaştırılması ile bu niteliklerinin köylerde görülen koruma sorunlarına etkisinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışma Tire ilçesinin en eski yerleşimlerinden ve nüfus bakımından en kalabalık köylerinden olan, geleneksel yapıların yoğun olarak bulunduğu ve büyük ölçüde günümüze ulaşmış özgün değerlere sahip Peşrefli ve Eğridere köylerini konu edinmektedir. Bu kapsamda çalışma 6 ana bölümde kurgulanmıştır.

Birinci bölümde, çalışmanın amaç kapsam ve yöntemi aktarılmaktadır. İkinci bölümde ise kırsal yerleşimler ve kırsal mimarlık kavramlarına ilişkin genel çerçeve anlatılmaktadır. Bu bağlamda kırsal mimariyi biçimlendiren faktörler ve kırsal alan korumanın tarihsel süreci ile uluslararası ve ulusal mevzuattaki yeri ele alınmış olup, geleneksel kırsal mimarinin koruma sorunlarına değinilmektedir.

Üçüncü bölümde Tire ilçesinin coğrafi, sosyal ve ekonomik özellikleri ile tarihsel gelişimine yer verilmektedir. İlçenin, çalışmanın odağı olan Peşrefli ve Eğridere köylerine temel oluşturan bu özelliklerine ek olarak anıtsal yapı ve konut ölçeğinde geleneksel mimarisi incelenmiştir.

Dördüncü bölümde Peşrefli köyü, beşinci bölümde de Eğridere köyleri detaylı bir biçimde ele alınmaktadır. Bu bölümlerde öncelikle köylerin coğrafi, sosyal ve ekonomik yapısı ve tarihi geçmişleri incelenmiştir. Ardından yerleşim dokusu özellikleri; yapılı alan-açık alan, ada-parcel, sokak dokusu, kat adedi, yapım sistemi ve malzeme, işlev, özgünlük durumu, harabiyet durumu ve kullanım durumu bağlamında yapılan analizler ile ortaya konulmuş ve bu analiz sonuçları değerlendirilmiştir. Sonrasında, yerleşimlerde bulunan geleneksel konutların mimari nitelikleri, parsel biçimlenişi, plan özellikleri ve cephe özellikleri üzerinden incelenmiştir. Son olarak da köylerin doku ölçeğinde ve yapı ölçeğinde koruma sorunları irdelenmiş, çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlamak üzere yapılan müdahaleler tespit edilmiştir.

Altıncı ve son bölümde ise Peşrefli ve Eğridere köylerinin yerleşim dokusu özellikleri, geleneksel konutlarının mimari özellikleri ve koruma sorunları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Peşrefli ve Eğridere köylerinin geleneksel kırsal mimarisini koruma bağlamında ele alan bu çalışma, literatür araştırması, alan araştırması ve karşılaştırma yöntemi olmak üç ana metot ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya öncelikle literatür taraması ile başlanmıştır. Bu aşamada kırsal yerleşimler ve geleneksel kırsal mimariyi konu alan çalışmalar ve Tire üzerine yapılmış çalışmalar paralel olarak, ayrı ayrı incelenmiştir. Peşrefli ve Eğridere köyelerine yönelik bilgi ve belgeler kısıtlı olduğundan, benzer özellikler taşıması nedeniyle özellikle köylerin tarihsel gelişiminde Tire ile ilgili yayınlar temel kaynakları oluşturmaktadır. Bu doğrultuda birçok kütüphaneden, veri tabanlarından ve YÖK Ulusal Tez Kataloğundan kaynak taraması yapılmıştır. Ayrıca Ahmet Munis Armağan İlçe Halk Kütüphanesi'nden Tire ile ilgili çok sayıda yerel kaynağa ulaşılmıştır.

Alan araştırmaları aşamasına ise, Peşrefli ve Eğridere köylerinin 1/1000 ölçekli haritalarının Tire Tapu ve Kadastro Müdürlüğü'nden edinilmesi ve yerleşimlerin güncel durumu doğrultusunda gerekli düzenlemelerin yapılması ile başlanmıştır. Sonrasında arazide yapılan tespit çalışmaları sonuçlarının güncellenen haritalar üzerine işlendiği doku analizleri hazırlanmıştır. Bu doku analizleri, yerleşimlerin kimliğini belirlemek üzere istatistiksel verilere dönüştürülmüş ve grafiksel olarak aktarılmıştır. Alanda gerçekleştirilen doku analizlerinin ardından, yerleşimlerde bulunan özgün geleneksel konutlar üzerinden yapı lğinde analizler yapılmıştır. Geleneksel konutların mimari özelliklerini ortaya koymak adına yapılan bu analizlerde, köylerde 'özgün yapı' olarak saptanan tüm konutlar yerinde incelenmiştir. Bunlardan yapı içine erişilebilen toplam 96 konutun parsel biçimlenişleri, plan ve cephe özellikleri tespit edilmiş, alınan ölçümler doğrultusunda hazırlanan çizimler ve fotoğraflar ile belgelenmiştir. Her iki köyde de benzer mekân kurgusuna sahip olanlar gruplandırılmış ve Peşrefli köyünden seçilen 20, Eğridere köyünden seçilen 10 örnek konutun detaylı envanterleri hazırlanmıştır. Alan çalışmasında yapılan tespitlerden bir diğeri olan koruma sorunlarının aktarımında ise sorunların fotoğraflanması ile oluşturulan tablolar kullanılmıştır.

Peşrefli ve Eğridere köylerine yönelik yapılan literatür taraması ve alan çalışmaları sonucunda elde edilen bulguların değerlendirilmesinde ise karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Kırsal yerleşimlerin kendilerine özgü karakterlerinin koruma sorunlarına olan etkisini ortaya koyabilmek amacıyla Peşrefli ve Eğridere köylerinin yerleşim dokusu özellikleri, mimari özellikleri ve koruma sorunları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

BÖLÜM İKİ

KIRSAL YERLEŞİMLER VE GELENEKSEL KIRSAL MİMARİ

2.1 Tanım ve Kavramlar

Kırsal kavramı, yerel ekonomide tarımsal üretimin ağırlıklı olarak yer aldığı, aynı zamanda bu üretim biçimi ile toplumsal yapılanmanın yakın ilişki içerisinde bulunduğu ve nüfus yoğunluğunun kentlere göre çok daha düşük olduğu yerler olarak ele alınmaktadır (Urry, 1999). Kırsal alanlar en yalın anlatımıyla kentsel yerleşim yerlerinin dışında kalan bütün alanları kapsamaktadır (DPT, 2000).

Kırsal alanlar, doğa ve insan etkileşimi ile ortaya konulmuş ortak bir ürün olarak nitelendirilebilir. Başka bir deyişle insanların doğal çevre ile kurdukları ilişkinin ve bu çevrede gerçekleşen insan aktivitelerinin yansımalarından oluşan bir bütündür. Bu nedenle yalnızca doğal çevreyi değil, insanların doğayı algılama biçimlerini, bu algı sonucu ona yükledikleri anlam ve değerleri de içermektedir (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı [ÇEKÜL], 2013).

Yerleşme ise en geniş tanımıyla dünyada bulunan en ilkel konutlardan en ileri düzeydeki yapılara kadar tüm bina topluluklarının tamamıdır (Tunçdilek, 1986). İnsanların barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere barınaklarını kurdukları ve yaşam faaliyetlerini gerçekleştirdikleri çevreyi içeren kapsamlı bir kavramdır. Bu bağlamda göçebe ve yarı göçebe toplulukların çadır yaşamını sürdürdükleri geçici yerleşmeler de, köyler, kasabalar ve kentler gibi kalıcı yerleşmeler de bu kavramın kapsamı içerisindedir (Yavuz, Keleş ve Geray, 1978).

Kırsal yerleşmeler ise kent dışında kalan bütün yerleşim alanları olarak ifade edilmektedir. Aynı zamanda bu yerleşmeler bitki örtüsüne, iklim özelliklerine, topoğrafik yapısına, devlet müdahalelerine, sosyal ve ekonomik yaşantısına, doğal afetlere, ulaşım koşullarına ve tarım üretimine göre farklılıklar göstermektedir (Çınar, 1990). Eminağaoğlu ve Çevik (2007), kırsal yerleşimleri buldukları coğrafyanın fiziki koşullarının, toplumun kültürel yapısının ve ait oldukları dönemin yaşam

kültürünün mekânlarına yansıdığı halk mimarisinin hâkim olduğu çevreler olarak tanımlamaktadır.

Kırsal yerleşimlerde görülen bu halk mimarisi, kırsal mimarlık kavramına karşılık gelmektedir. Kırsal mimarlık, Dünya Vernaküler Mimarlık Ansiklopedisi'nde en geniş anlamıyla halk tarafından yapılmış tüm evler ve diğer yapılar olarak yer almaktadır (Oliver, 1998). Literatürde kırsal mimarlığı anlatan pek çok farklı kavram bulunmaktadır. Sivil mimarlık, geleneksel mimarlık, yerel mimarlık, mimarsız mimarlık, spontane, indigene, primitif, etnik, folklorik, anonim, bölgesel mimarlık ve vernaküler mimari bu kavramlardan bazılarıdır.

Kırsal mimari, insanlar tarafından toplumsal koşullar, kullanıcıların ihtiyaçları, malzeme ve çevresel faktörler doğrultusunda biçimlendirilen yapılara dayalı sistemlerden oluşmaktadır (Aydın, 2008). Bir başka çalışmada iklim, arazi, ekonomi ve teknoloji ile yakın ilişkili, yaratıcı ifadeler ve soyut formlar sunan zengin bir ansiklopedi olarak tanımlanmaktadır (Sabatino, 2010). Aran'a göre (2000) kırsal mimarlık, bulunduğu çevrenin topografyasına, iklimine, dini yapısına, sosyal ve ekonomik ilişkilerine bağlı olarak, estetik kaygıdan uzak, işlevin ön planda tutulduğu yapılardan oluşmuş yöreye özgü mimarlıktır. Bu mimarinin gelişiminde yakın çevrede bulunan malzeme ve toplumun yaşam kültürü önemli rol oynamaktadır.

Kırsal yapılar, halkın değer yargılarını, gelenek göreneklerini, inançlarını, aile ve komşuluk ilişkilerini anlamak adına önemli kaynaklardan olması nedeniyle halkbiliminin de konusu olmaktadır (ÇEKÜL, 2012). Halkbilimci Mahmut Davulcu (2013) halk mimarisini “yaratıcısı olan halkın ihtiyaçlarına göre şekillenip biçimlenen, toplumun yaşam tarzını, ilişkilerini, üretim ve tüketim biçimlerini, inanış ve geleneklerini en yalın biçimde ortaya koyan kültürel bir olgu” olarak aktarmaktadır (s.1019).

Kırsal yapılar içerisinde evler önemli bir yer tutmaktadır. Ancak kırsal mimarlık yalnızca konut yapılarını değil, ahır, samanlık, ağıl, ambar, depo gibi çiftlik yapılarını, cami, mescit, okul, köy kahvesi, köy odası gibi halkın ortak kullanımında olan yapıları,

sanayi öncesi üretim mekânları olan işlikler, değirmenler ve mandıraları da içermektedir (ÇEKÜL, 2012).

Kırsal alandaki yapılar doğal karakterleri ile diğer yapılardan ayrılmaktadır. Yapay üslup kaygısı duyulmadan, sanayi öncesi toplumun ihtiyaçları doğrultusunda, yer ve iklim koşullarına karşı bir yanıt niteliğindedir (Aran, 2000). Doğal çevreleri ile uyum içerisinde bulunan bu yapıların, buldukları çevreye olumsuz etkileri yok denecek kadar azdır (ÇEKÜL, 2012). Yapılar çoğunlukla birbirinin ışığını ve manzarasını kesmeyecek ve mahremiyetini engellemeyecek şekilde, etkili rüzgâr yönlerine ve arazi yapısına göre organik biçimde konumlanmaktadır.

Kırsal mimarinin önemli özelliklerinden bir diğeri de yerel yapı ustaları tarafından inşa edilmeleridir. İnşaat kullanıcının da sürece katılımıyla, yerel ustalar tarafından, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi, beceri ve deneyime dayanarak gerçekleştirilir (Sözen ve Eruzun, 1992). Yerel ustalar, taş, toprak ve ahşap gibi yapı malzemelerinin her birinin taşıma gücü, yoğunluğu, ısı tutması, eskime ömrü gibi özelliklerini, damarlarını ve katmanlarını zamanla tanıyarak, malzemeleri doğasına uygun biçimde kullanırlar. Yapı ustaları bu zanaatı babadan, dededen veya kendi ustalarından gördüklerini deneyimleyip uygulayarak yaşama aktarmaktadırlar (Aran, 2000). Değişmeden kuşaktan kuşağa aktarılan bu ustalık ve temel yapım ilkeleri, Kırsal yerleşimlerde doku bütünlüğünü sağlamaktadır (Hersek, 2000).

Kırsal yerleşimler sahip oldukları bu özellikler ile taşıdıkları mimari değer, estetik değer, bilgi değeri, ekonomik ve sosyal değerleri ile bir miras niteliğindedir. Kırsal miras olarak nitelendirilen bu miras, asırlardır süre gelen doğa ve insan ilişkilerinin yansıdığı yaşam biçiminden günümüze ulaşmış miras öğelerinin tamamını içermektedir. Diğer bir deyişle kırsal miras, mimari, sosyal doku, gelenekler, üretim biçimi gibi birbiri ile bağlantılı çok sayıda bileşen içeren geniş ve çok boyutlu bir miras bütünüdür (Çekül, 2013).

2.2 Kırsal Mimariyi Biçimlendiren Etkenler

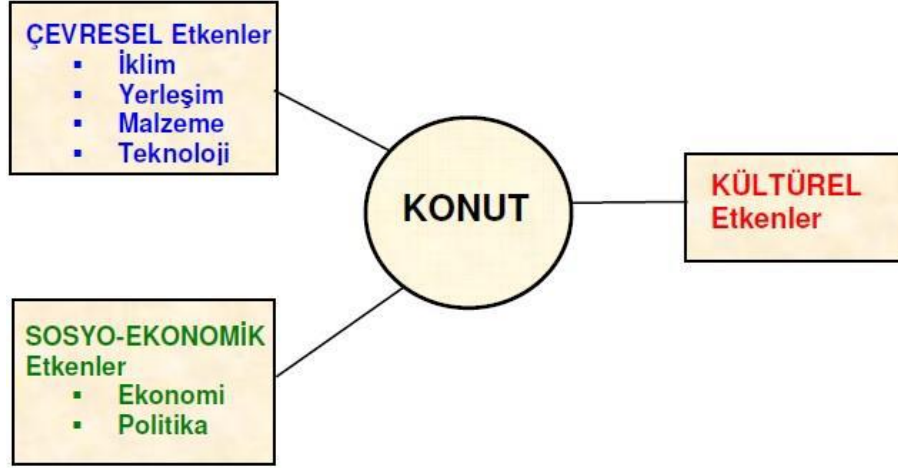
Kırsal mimarinin biçimlenişi, buldukları bölgenin kendine özgü somut ve somut olmayan niteliklerini mimarisine tamamen yansıtması nedeniyle, yöreden yöreye farklılık göstermektedir. Amos Rapoport, House Form and Culture isimli kitabında, kırsal mimarinin biçimlenmesinde en önemli etkenin kültür olduğuna değinmiş ve diğer faktörleri şöyle sıralamıştır;

- İklim ve barınma ihtiyaçları,
- Malzeme, yapım tekniği ve teknoloji,
- Arazi,
- Koruma,
- Ekonomi,
- Din (Rapoport,1969).

Orhan Özgüner (1970), Köyde Mimari Doğu Karadeniz isimli çalışmasında topografya, arazi, iklim, yerleşme, yaşama, çevre ve yapı malzemesinin mimarinin çerçevesini oluşturduğunu söylemektedir. Sümerkan (1990), geleneksel ev kapsamında mimarlık ürünlerinin yapı ve formunu belirleyen faktörlerin her birinin ayrı araştırmalar gerektirecek derecede önem taşıdığına değinerek bu faktörleri aşağıdaki gibi alt başlıklara ayırmıştır:

- Kültür (Yaşantı, ekonomi, üretim biçimi, din, sosyal çevre, teknik, strüktür ve yapım gelenekleri),
- Fiziksel çevre koşulları (İklim parametreleri, arazi özellikleri, topoğrafya, yönelme, bitki örtüsü)
- Malzeme (Çevresel yapı malzemeleri ve malzemeye bağlı geleneksel yapım elemanları ile yapım sistemleri).

Altman ve Chemers (1980) konut tasarımında etkili unsurları çevresel etkenler, sosyo-ekonomik etkenler ve kültürel etkenler olarak üç ana başlık altında toplamıştır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1 Konut oluşumuna etki eden faktörler (Altman ve Chemers, 1980)

Batur ve Gür ise Anadolu kırsal mimarisini biçimlendiren faktörleri çevresel, kültürel, sosyal ve bireysel etkenler olarak 4 maddede ele almıştır.

1. Çevresel etkenler: İklim, topoğrafya, çevrede bulunan malzeme vb.
2. Kültürel etkenler: Kültürel değerler ve normlar, yaşam biçimi, dünya görüşü, aile ve akraba ilişkileri, din, dil, toplum yapısı, konutun temel işlevi ve anlamı, çevre/mekân-konut kullanımı,
3. Sosyal etkenler: Ailenin büyüklüğü, sosyo-ekonomik statüsü ve toplumsal etki alanı, ailenin yapısı ve rolleri, ailenin yaşam biçimi, beklentileri, konut deneyimleri vb.
4. Bireysel etkenler: Birey ile konut arasındaki karşılıklı yarar ilişkisi ve duygusal ilişki, bireyin kültürel değerlerle ilgili yorumu, bireyin eğitimi, bireyin yaşam yoğunluğu vb. (Batur ve Gür, 2005).

Kırsal mimarinin biçimlenişini ele alan çalışmaların tümünde ortak olarak, yerleşimin bulunduğu yerin özelliklerinden gelen çevresel etmenlerin yanında, en önemli faktör olarak toplumun kültürün ve sosyal yapısının vurgulandığı görülmektedir. Bu bağlamda incelenen çalışmalar ışığında, kırsal mimariyi biçimlendiren etkenler bu çalışma içerisinde doğal ve çevresel etkenler ve sosyal ve kültürel etkenler olarak iki ana başlık altında incelenecektir.

2.2.1 Doğal ve Çevresel Etkenler

Toplumlar, yüzyıllardır yerleşimlerini kuracakları alanları seçerken, barınabilecekleri, suya kolay erişebilecekleri, tarımsal üretim yapabilecekleri, uygun iklim koşullarını sağlayabilecekleri, çevredeki alanlara kolaylıkla ulaşabilecekleri ve dış tehlikelerden korunabilecekleri alanları tercih etmişlerdir (Dağıstanlı, 2007). İnsanların doğa ile kurdukları karşılıklı ilişki mimarinin biçimlenişini de büyük ölçüde etkilemektedir. Yapılar hem doğal çevrenin olumsuz koşullarından korunmak hem de olumlu yönlerinden faydalanmak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle yapıların biçimlenişinde buldukları yörenin iklimi, topografyası, bitki örtüsü ve doğa kaynakları mimariye yere özgü niteliklerini kazandıran doğa ve çevresel etkenlerdendir.

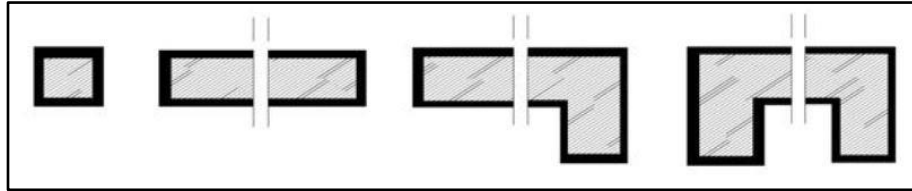
İklim

İklim, kırsal yerleşmelerde mimarinin biçimlenişinde rol oynayan doğa ve çevresel etmenlerin başında gelmektedir. İklimin yüzyıllar boyunca çok az miktarda değişim göstermesi nedeniyle yapıların iklime karşı olan davranışları da nesiller boyu aynı devam etmiştir. Kırsal yerleşimlerde yaşayan yerel halk ise, hava akımları ve yönleri, güneş ve gölgenin hareketleri, sıcak ve soğuk havanın alçalıp yükseliş gibi iklimsel özellikleri gözlem yolu ile kaydetmektedirler (Aran, 2000). Yapıların inşasında da bu özellikler dikkate alınmaktadır.

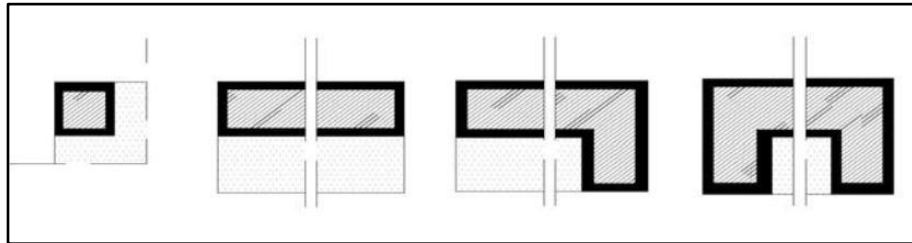
Anadolu, doğu ve iç bölgelerin sert karasal iklimi, kuzeyin ılıman iklimi, güney ve güney batının ılıman Akdeniz iklimi ile birbirinden oldukça farklı özellikler gösteren çeşitli iklim bölgeleri barındırmaktadır (Günay, 1989). Anadolu'nun sahip olduğu bu iklimsel çeşitlilik yalnız yapının konumuna ve formuna değil, yapım tekniğı ve malzemenin belirlenmesinde de etkili olmaktadır. Örneğın Karadeniz Bölgesi'nde iklimin elverişli olması nedeniyle çok bulunan ahşap malzeme yapılarda daha çok tercih edilmektedir.

Aru (1996), sıcak ve kurak bölgelerde çeşmesiyle, ağacıyla, gölgeliğe sığınmış içe dönük bir dünya kurulurken, ılıman bölgelerde evlerin güneşe açılarak, soğuktan korunma yollarının aranmasıyla iklimin hayatın da belirleyicisi olduğuna değinmiştir.

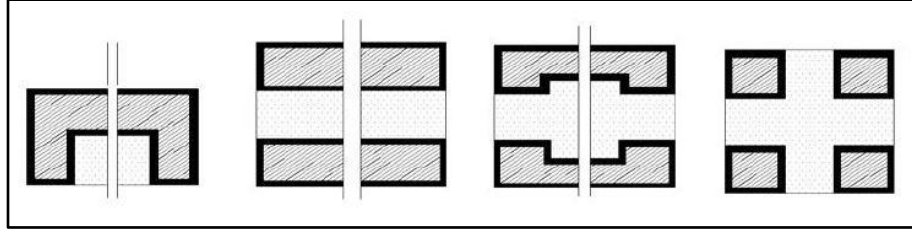
Köse (2005), özellikle dağlık alanlarda bulunan kırsal konutların geleneksel Türk evi özellikleri taşıyan evler olarak kabul edilebileceğini aktarmaktadır. Bu anlamda bakıldığında iklimin, mimaride mekân kurgusunun biçimlenmesinde de etkili olduğu görülmektedir. Küçükerman (2007) Türk evinde odalar ve sofalar arasındaki ilişkilerin farklılaşmasında iklimin de belirleyici etmenlerden biri olduğunu, plan şemalarının değişiminin hem Türk evinin evrimi hem de Anadolu'nun sahip olduğu farklı bölgesel özelliklerin yapıya yansımaları olduğunu savunmaktadır. Buna bağlı olarak odalar arasında bağlantının evin dışından kurulduğu sofasız plan tipinin (Şekil 2.2) daha çok sıcak iklim bölgelerinde görüldüğünü, ılıman iklim bölgelerinde bu ilişkinin yapıda üst örtülü bir alandan yapıldığı dış sofalı plan tipinin (Şekil 2.3) daha yaygın olduğunu söylemektedir. Dış etkilere karşı koruma gerektiren bölgelerde iç sofa kurgusunun (Şekil 2.4) geliştiğini, soğuk iklim bölgelerinde ve sıkışık yerleşimlerde ise orta sofalı plan kurgusunun (Şekil 2.5) tercih edildiğini eklemektedir.

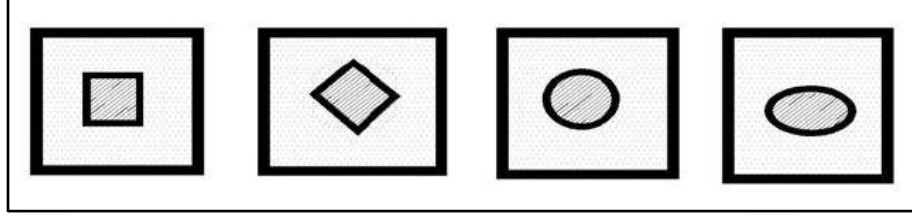
Şekil 2.2 Sofasız plan tipi (Küçükerman, 1973)

Şekil 2.3 Dış sofalı plan tipi (Küçükerman, 1973)

Şekil 2.4 İç sofalı plan tipi (Küçükerman, 1973)

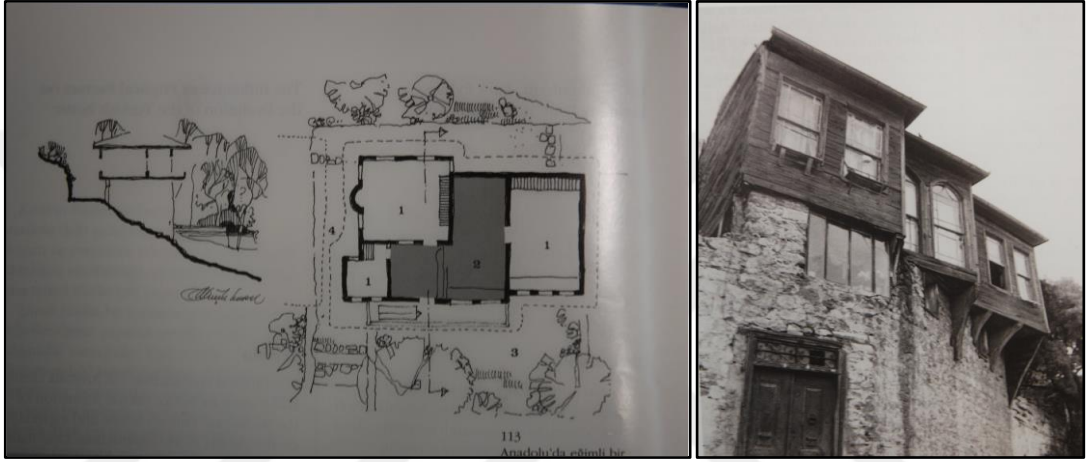
Şekil 2.5 Orta sofalı plan tipi (Küçükerman, 1973)

Topografya

Topografya, kırsal yerleşimlerde biçimlenmeyi etkileyen önemli faktörlerden biridir. Farklı topoğrafik özellikler, farklı yerleşim şekillerinin oluşmasına yol açmıştır. Meydana gelen bu farklılıklar sonucu mimarilerde birbirinden değişik şekillenmiş, bölgenin kendine özgü koşullarına uyum göstermişlerdir (Eriç, 1979). Kantar (1998), göller, nehirler ve dereler gibi doğal su kaynaklarının hem topografyanın biçimlenmesinde hem de insanların yüzyıllardır yerleşim yerlerini belirlemede etkili unsurlardan olduğunu söylemiştir. Kırsal yerleşmeleri coğrafi konumlarına göre kıyı köyleri, dağ köyleri ve ova köyleri olarak sınıflandırarak, topografyanın kırsal mimariyi nasıl etkilediğine değinmiştir.

Anadolu yerleşmelerinde yapılar ve sokaklar genellikle eğime paralel şekilde konumlanmıştır. Bu yerleşim düzeninde konutların manzaraya doğru yönelim göstermeleri etkili olmaktadır. “Sırtı karada, gözü ovada” söylemi ile geleneksel konutların hem eğimli alanda konumlandığını hem de manzaraya doğru yönelim gösterdiğini ifade etmektedir. Eğimli arazinin genellikle alçalarak yayılması geniş görüş alanı sağlamakta ve yön elverişsiz dahi olsa sofaların ya da odaların manzaraya dönük olmasına neden olmaktadır. Bu durum Anadolu evlerinin değişmeyen ilkelerinden biridir (Sözen ve Eruzun, 1992).

Küçükerman ise topografyanın yani engebeli yer şekillerinin, yapının doğa ile kurduğu ilişkiyi konutun biçimlenişinden daha fazla etkilediğini savunmaktadır. Evin mekânsal düzeninin yine aynı şekilde kurgulandığını ancak topoğrafik özellikler nedeniyle yapısal bir takım değişikliklerin beraberinde geldiğini belirtmiştir (Küçükerman, 2007). Örneğin yapı zemin katta topografya ile uyumlu ve sokakların oluşumuna izin verecek şekilde konumlanmış ancak üst katta mekân kurgusunu bozmamak adına çıkmaların oluştuğu görülmüştür (Şekil 2.6).

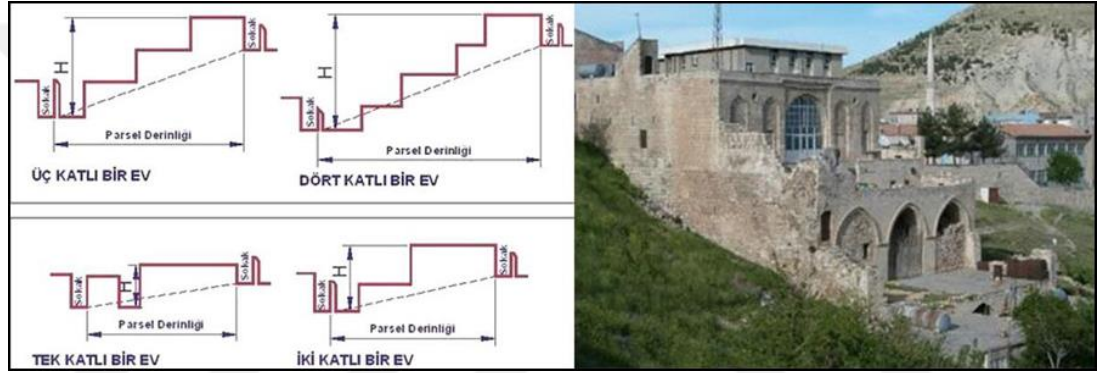
Şekil 2.6 Yapının topografyaya göre biçimlenişi (Küçükerman, 2007)

Geleneksel konut dokusu ile dikkat çeken yerleşimlerden biri olan Safranbolu’da, vadi içerisindeki eski yerleşimde bulunan konutların ön ve arka cephelerinde eğimin etkisiyle yükseklik farkı bulunmaktadır. Bu durum topografya şartlarına bağlı olarak konutların biçimlenişini de önemli ölçüde etkilemiş, ön cepheden en az iki katlı olmalarına sebep olmuştur (Hacısalıhoğlu, 1996), (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 Safranbolu konutlarının topografyaya göre biçimlenişini (Erdem Açıklım, 2016)

Topografya faktörünün yerleşimin biçimlenişinde etkili olduğu örneklerden biri de Mardin geleneksel konut dokusudur. Alioğlu (2000), Mardin'deki yerleşmenin dik arazi yapısı nedeniyle konutların kademeli olarak parsele yerleştiğini bu bağlamda topografyadan kaynaklanan farklı bir anlamı olduğunu belirtmiştir. Bu kademeli yerleşim Mardin evlerinin karakteristik özelliklerinden olan teras kullanımını doğurmuştur. Topografyaya ek olarak, bulunduğu bölgenin (Mezopotamya Ovası'nın) manzarası ve iklimsel özellikleri ile birlikte alt kata ait tavanın bir bölümü kapalı mekân olarak kullanılıp diğer bölümü de teras olarak bırakılmıştır (Alioğlu, 2000; Karagülle, 2009) (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 Mardin Evi'nde arsa eğimi ve büyüme ilişkisi (Alioğlu, 2000; Karagülle, 2009)

Bu bağlamda verilen örnekler Safranbolu ve Mardin gibi kentsel ölçekte yerleşimler olsa da kırsal alanlarda da geleneksel konutların doğal ve çevresel etmenlere bağlı olarak biçimleniş benzerlik göstermektedir. Yalnızca yapılar nispeten ölçek olarak küçük olup daha yalın ve mütevazı konutlardır. Gözenç, Gümüş ve Ertin (1998), kırsal yerleşimlerin jeolojik yapısının da topoğrafik özellikleriyle bağlantılı olarak değerlendirilebileceğini söylemektedir. Örneğin; ova yerleşimlerinde toprak malzemeye, dağlık alanlarda ise taş malzemeye erişim daha kolay sağlanacağından o bölgedeki yapılarda kullanılacak malzemeyi belirlemede jeolojik yapının katkısı bulunmaktadır.

Doğal Kaynaklar (Malzeme)

Kırsal yerleşimlerde mimari biçimlenmeyi etkileyen bir diğer faktör ise yörenin sahip olduğu doğal kaynaklardır. Mimaride kullanılan malzemeler, bölgenin yakın çevresindeki bu doğal kaynaklardan sağlanır. Yerleşmeler, bulunduğu konuma göre doğadaki taş, ahşap ve toprak malzemelerin kullanımı ile farklılaşmaktadır. Bu malzemeler yerel halk ve yerel yapı ustaları tarafından defalarca denenip karakterleri kavranmış ve bunun sonucunda sahip oldukları potansiyeller ve özelliklere göre yapılarda kullanılmıştır.

‘Yöresel Kırsal Mimari Kimlik’ isimli çalışmada asırlardır kullanılarak kendi geleneğini oluşturmuş yerel malzemeler, kırsal mimari kimliğin en önemli bileşenlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar, çevrede bol bulunan, kolay temin edilebilen ve işleme tekniklerine yatkın olan malzemeleri yapı elemanları olarak yapılarında kullanmaktadır (Çorapçıoğlu ve diğer., 2008).

Rapoport’ a göre malzeme, yapıların biçimine karar verilmesinde bir etken değil ancak yapının biçimlenişinde tamamlayıcı bir faktördür. Mekân organizasyonun şekillenmesine, değiştirilmesine ve yenilenmesine olanak sağlayan bir araçtır (Rapoport, 1969). Yapım tekniği ise kullanılan yerel malzeme ile doğrudan bağlantılıdır. Malzemenin özelliklerine bağlı olarak yapım sistemi belirlenmekte ve bu öğelerin ortaklığıyla birbirinden farklı niteliklerde kırsal mimari örnekleri oluşmaktadır.

2.2.2 Sosyal ve Kültürel Etkenler

Kırsal mimarinin yöreden yöreye farklılaşan, kendine has özellikler ile şekillenen özgün karakterinin oluşumunda rol oynayan en temel unsurların başında yöre halkının kültürel birikimi, değerleri ve sosyal yaşantısı gelmektedir. Asatekin’ e göre insan tarafından biçimlendirilmiş çevre, kendisini oluşturan toplumun tarihsel, kültürel, sosyal, ekonomik, politik ve psikolojik birikimlerinin bir sonucudur (Asatekin, 1993).

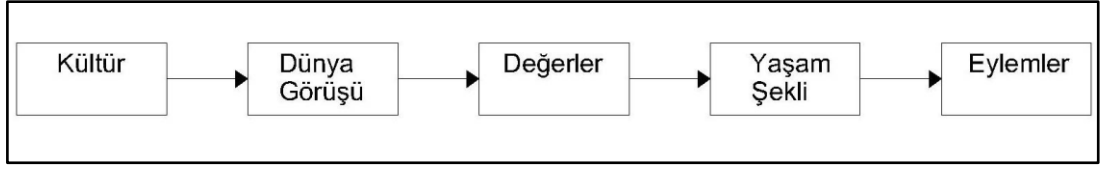
Rapoport, geleneksel mimarinin özelliklerinin belirlenmesinde sosyal ve kültürel etkenlerin doğal ve çevresel etkenler ile karşılaştırıldığında daha baskın bir rolünün olduğunu, hatta en önemli etken olduğunu savunmaktadır (Rapoport, 1969). Bu yaklaşımla yapıların biçimi kültürel etkenler tarafından şekillenmekte ve bu süreçte doğal etkenler sadece etkileyici unsurlar olmaktadır (Eyüce, 2005).

Bu bağlamda söz konusu olan kültür kavramının pek çok farklı tanımı bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu'nun tanımında, "tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü" olarak yer almaktadır. Kafesoğlu ise kültürü, insanın içinde yaşadığı toplumdan edindiği tüm alışkanlıklarını ve yeteneklerini, örf ve adetleri, ahlakı, sanatı ve bilgiyi içeren, atalarından miras kalan maddi ve manevi değerlerin bütünü olarak tanımlamaktadır (Kafesoğlu, 1992).

'İnsan ve kültür' isimli kitabında Güvenç (2010), kültürü "doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı her şey" olarak nitelendirmekte ve kültürün tarihi ve sürekli olup kuşaktan kuşağa geçtiğini ve bu sürekliliği gelenek ve göreneklerin sağladığını söylemektedir. Buna göre kültürü oluşturan öğeleri; doğal çevre, kültürel ve tarihi çevre, aile ve akrabalık, tarih ve kaynaklar, yerleşmeler, beslenme ve sağlık, eğitim süreci, ekonomi ve teknoloji, bilimler ve sanatlar, din ve devlet, kişilik sistemi ve dil olarak sıralamaktadır (Güvenç, 2010).

Yaşama biçimi, gelenek ve görenekler

Yaşama biçimi; toplumsal yapı, inançlar, gelenekler, bireyin kişiliği, mesleği, toplumdaki rolü, sosyal ve ekonomik statüsü gibi birçok farklı unsur etrafında şekillenen ve zaman içerisinde değişimini belirli ölçülerde sürdüren bir olgudur (Şekil 2.9). Bireylerin yaşama biçimi, kültürel bir etken olarak konut mekânlarının oluşumu sürecinde, kültürün soyut niteliklerinden, mekânların somut çıktıklarına dönüşümü olarak gözlemlenmektedir (Turgut, 1990).

Şekil 2.9 Kültür kavramının yaşam biçimine etkisi (Turgut, 1990)

Köse (2007) de, benzer bir yaklaşımla konutun insanın yaşama alanının odağında bulunduğunu, bu nedenle kullanıcısının dünya görüşünü, inançlarını, geleneklerini, ideallerini, sosyal hayatını, geçimlerini sağlama biçimlerini bir başka deyişle kültürlerinin tamamını yansıttıkları ve somut olarak ortaya koydukları mekânlar olduğunu söylemektedir.

Gelenek ve görenekler konut mekânlarının oluşumunda somut karşılık bulan kültürel verilerin başında gelmektedir. Özer geleneği, “tarihsel sürecin içerisinde geçmişten gelen, fakat hala geçerli olan, hatta güncel olan diyebileceğimiz faaliyetleri, sonuç olarak da olayları, töresel alışkanlıkları, nesnelere kapsayan” bir kavram olarak nitelendirmektedir (Özer, 1979). Geleneklerin oluşumunda ve sürekliliğinin sağlanmasında ise farklı etkenler sonucu ortaya çıkan ve zamanla değişim gösteren kullanıcı gereksinimleri önem taşımaktadır. İnsanların toplumsal davranışları ve gelenekleri bazı temel gereksinimler tarafından kararlaştırılmaktadır (Dağıstanlı, 2007).

Toplumda etkili olan örf, adet ve gelenekler beraberinde misafirperverlik, statüye önem verme, aile ve toplumsal ilişkiler ve büyüklere saygı gibi değerleri getirmektedir. Bu değerler, konutta başoda, köşk oda gibi mekânların oluşmasında ve oda içindeki oturma düzeninde etki etmektedir. Konukseverliğe verilen önemden ötürü misafir odaları yönü ve manzarası açısından en iyi konumda olan ve süslemelerine özen gösterilen odalardır (Kızıl, 1978). Benzer şekilde toplumun yemek kültürü, ocak, fırın, tandır gibi öğeler ile kırsal yerleşimlerde ve geleneksel mimaride yaşama mekânlarını şekillendiren etmenlerden bir diğeridir.

Aile ve akrabalık ilişkileri

Evlilik ve aile kurumları, akrabalık sisteminin birer parçası olduğundan aile yapısı, akrabalık norm ve kurallarının kültürel bir bileşen olarak incelenmesi gerekmektedir (Güvenç, 1985). İnsanın dâhil olduğu ve ömrünün sonuna kadar içinde bulunmaya devam ettiği ilk sosyal oluşum ailedir. Geleneksel Anadolu konutunun tasarımını etkileyen verilerden biri de geleneksel geniş aile yapısıdır. Bu aile düzeninde yetmiş, yeni bir aile kurmuş olsa bile erkek çocukları evin en yaşlı erkeği, ailenin reisi olan babanın egemenliği altındadır ve tüm aile beraber yaşamaktadır. Bu nedenle evin erkek çocuklarından biri evlendiğinde ya bahçeye yeni bir konut inşa edilir ya da eve yeni bir oda eklenir (Cansever, 1997).

Geniş aile yapısı geleneksel Türk evinde mekânların oluşumunda da önemli unsurlardandır. “Geniş aile; aynı aile birimi içinde birkaç kuşağın yatay, dikey ve hem yatay hem de dikey olarak genişlediği ve birden fazla evli çiftin bir arada yaşadığı aile tipidir. Geniş aile, yatay olarak, tüm erkek kardeşleri ve eşlerini, bunların evli erkek çocuklarını ve torunlarını kapsar. Dikey olarak da baba, evli oğullar ve torunların aynı evde oturması söz konusudur. Bu aile formu geleneksel aile olarak adlandırılmaktadır” (Anonim, 1989). Bu aile yapısında geniş aileyi oluşturan çekirdek aileler bulunmaktadır ve her çekirdek ailenin kendine ait mekânı vardır. Her odada oturulabilir, yatılabilir, yıkanılabilir, yemek yenilebilir ve hatta yemek pişirilebilir (Günay, 1998). Türk yaşam kültürünün önemli ilkelerinden olan ‘saygı’ gereği bu barınma mekânlarından aile büyüklerine ayrılan bölüm başoda olarak diğerlerinden farklılaşmaktadır. Yine saygı gereği odanın en merkezi bölümü de aile büyüğüne ayrılmaktadır (Demirarslan, 2011).

Konut tipi ve büyüklüğünün seçiminde aile bireylerinin yaşları, bekâr ya da evli olmaları ve çocuklu ya da çocuksuz olmaları da etkilidir. Turgut (1990);

- Ev halkının demografik yapısına, ilişkilerine, rollerine
- Evlilik biçimine ve akrabalık ilişkilerine

kültür-davranış-mekan etkileşim sistemi içinde birer eleman olarak değinmiştir.

Üretim biçimleri ve ekonomik etmenler

Kantar, kırsal yerleşmeleri fonksiyonlarına göre; madenci köyleri, tarım köyleri, pazar köyleri ve oduncu köyleri olarak kategorize etmiştir (Kantar, 1998). Bu sınıflandırma ile geçim kaynağının kırsal yerleşimleri etkileyen önemli faktörlerden olduğu anlaşılmaktadır.

Kırsal yerleşimlerin yerel ekonomisi ve üretim biçimleri, yerleşim dokusunu ve konut biçimlenişini doğrudan etkilemektedir. Köy yerleşimlerinde halk geçimini büyük ölçüde tarım ve hayvancılık ile sağlamaktadır. Bu geçim kaynaklarından doğan gereksinimler konutta ya da dokuda mekân olarak karşılığını bulmaktadır. Örneğin, geçimini tarımdan sağlayan ailelerde evlerin alt katları depo, üst katları yaşam alanı olarak kullanılırken, hayvancılık yapanlarda üst kat yine yaşam alanı iken zemin kat ahır olarak kullanılmaktadır. Bu sayede kışın hayvanların ısısından da faydalanılmaktadır. Bazen de hayvanların barındığı ahırlar konutun yanında ya da bitişiğinde ayrı bir birim olarak yer almaktadır.

Tarım ve hayvancılıktan farklı olarak temel geçim kaynağı dokumacılık olan Buldan geleneksel yerleşimi de üretim biçiminin mekâna yansıdığı örneklerden biridir. Evlerde, diğer yörelerden farklı olarak “tezgâh odası” olarak adlandırılan bir mekân bulunmaktadır. Evin bir bölümünde dokumacılığın gerçekleştirilmesi, Buldan’da mekânsal bir olgunun sosyal yansımalarıdır (Köşklük, 2007)

Doğanay’a göre (1997), geleneksel evler bazen ekonomik statüyü yansıtan birer araçtır. Örneğin ekonomik gelir düzeyi düşük olan ailelerin konutları çevrede daha bol bulunan, daha ucuza temin edilebilen malzemelerle üretilmiş, boyut olarak daha mütevazı yapılar olurken, gelir düzeyi yüksek olan ailelerde ise işçiliği daha fazla olan yapı malzemeleri kullanılan daha geniş yapılar görülebilmektedir.

Dini inançlar ve Mahremiyet

Toplumun dini inançlarından doğan bir takım davranış ve gereksinimler konutların biçimlenmesinde etkili olan kültürel verilerdendir. Türklerin İslam dinini kabul etmeleri, kültür hayatı içinde bir dönüm noktası olmuştur (Ökten, 1995). Spiro Kostof (1985), “geleneksel yaşam kurallarının genellikle dinsel inançların etkisinde biçimlendirdiği konut, sadece işlevini yerine getirmekle kalmaz, aynı zamanda işlevi yönlendirir” diyerek dinsel inançların geleneksel yaşama olan etkisine dikkat çekmektedir.

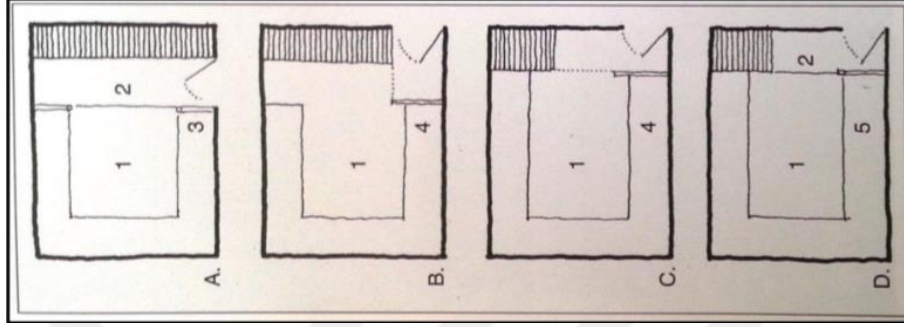
Mahremiyet olgusu, dini inançların gerektirdiği bir kaygı olarak geleneksel evlerin düzenini belirleyen faktörlerdendir. Gür (2000), çevre ve insan arasındaki uyum ilişkisinde mahremiyet kavramının merkezi bir rol aldığını söylemekte ve bu kavramı “kişinin diğer insanlarla kurmak durumunda olduğu etkileşim ve iletişimin kontrolünü elinde bulundurma istemi ve hakkı” olarak tanımlamaktadır. Ünügür ve Turgut (1990), İslamiyet’in mahremiyete olan etkisini;

- Ailenin iç yaşantısının yabancılardan gizlenmesi ve
- Aile fertlerinin dışında, kadın ve erkeğin bir arada oturmaması

olarak özetlemektedir.

Eрпи (1990), sosyo-kültürel yapının yerel konut mimarisindeki yansımalarını incelediği çalışmasında mahremiyet olgusunun mekâna yansıma biçimini, farklı kültür ve inançlara sahip toplumların konutları üzerinden karşılaştırmıştır. Buna göre; Müslüman Türk evinde, sokakla doğrudan bağlantılı olmayan evin iç yaşamı sokağa açılmayarak, içe dönük bir düzen yansıtmaktadır. Bazı yapılarda mahremiyeti sağlamak adına öncelikle duvarla yoldan izole edilmiş bir avluya girilmekte bazılarında ise yaşam bölümü sağır duvarlı bir zemin katın üzerinde yer almaktadır. Rum evlerinde ise Müslüman konutlarındaki yoğun mahremiyet kaygısının aksine, çok pencereli cumbalar ve sokağa açılan giriş kapıları gibi iç yaşamın sokak yaşamıyla bağlantısını kesmeyen “dışa dönük” bir planlama görülmektedir (Eрпи, 1990).

Mahremiyet aynı zamanda geleneksel konutlarda odaların temel düzeninin kuruluşunda da önemli rol oynamaktadır. Gusülhanelerin odalarda dolap içinde yer alması ve oda kapılarının içerdeki yaşantıyı hemen göstermeyecek şekilde denetlenerek kurgulanması buna örnek olarak değerlendirilebilmektedir (Şekil 2.10).

Şekil 2.10 Oda girişlerinin denetlenmesi için farklı çözümler (Küçükerman, 1973)

Kültürde bulunan temizlik anlayışı da yine din ve dünya görüşü ile şekillenmiş, bu doğrultuda konut düzeninde yansıma bulmuştur. Altaş ve Kayserili'nin Horasan ilçesinde bulunan köyleri ele aldıkları çalışmalarında tuvaletlerin evin dışında hatta avlunun uzak bölümünde yer aldığını gözlemlemiş ve bunun kültürden gelen temizlik anlayışından olduğunu vurgulamıştır (Altaş ve Kayserili, 2010).

2.3 Kırsal Alan Korumanın Tarihsel Süreci

Koruma kavramı, ilk olarak İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, doğal ve tarihi çevrelerin modernizm ile birlikte, sahip oldukları evrensellik değeri, enderlik değeri, bilgi değeri gibi niteliklerinin zarar görüp kaybolmaya başlaması sonucu bu yapıların ve çevrelerin özgün değerlerinin gelecek nesillere aktarılması fikirleriyle gelişmiştir (Songülen, 2009). Önceleri sadece anıtsal tek yapıları kapsayan koruma düşüncesi zamanla gelişmiş ve kapsamı genişletilmiştir. Kırsal alanların korunması fikri de tarihsel süreç içerisinde çeşitli kurumlar, kuruluşlar ve farklı ülkelerin ortak kararları ile ortaya koyulan yasa ve tüzükler çerçevesinde güvence altına alınmıştır.

2.3.1 Dünya’da Kırsal Alan Koruma

18. yüzyılın sonlarında Endüstri Devrimi ile barınağın korunması gerekli bir kültür mirası olarak değerlendirilmesi ve sergilenmesi düşüncesi gündeme gelmiştir. İlk olarak 1790 yılında İsviçreli Karl Viktor von Bonstetten tarafından çiftlik evlerinin bir parkta toplanıp geçmiş kültürün somut verileri olarak sergilenmesi fikri ortaya atılmıştır. Stockholm’de açılan bu Skansen Açık Hava Müzesi’nin ardından 19. yüzyılın başlarında birçok açık hava müzesi açılmaya devam etmiştir (Eres, 2013).

1931 tarihli Atina Tüzüğü (Carta Del Restauro), koruma anlayışında benimsenmesi gereken temel ilkeler ve yaklaşımların bahsedildiği, kırsal alanların korunması ile ilgili direk bir yaklaşım içermeyen bir tüzüktür. Tüzüğün 5. maddesinin başlangıcında yer alan “Hangi döneme ait olursa olsun, sanat değeri ve tarihi anısı olan tüm öğeler korunmalıdır, ...” ifadesi yapısal ölçekten bahsetmekte ve dönemin koruma anlayışını özetlemektedir. Okyay (2001), Fransa’da çıkartılan Malraux yasası adıyla bilinen 1962 tarihli yasa ile tarihi kentlerin bütüncül olarak ele alınıp korunması ve yaşatılmasına yönelik yasal sürecin işletilmeye başladığını aktarmaktadır.

1962 tarihli Malraux Yasası’ndaki bütüncül yaklaşımın ardından 1964 tarihli Venedik Tüzüğü’nde ilk kez kentsel alanlarla birlikte kırsal alanların da korunması gerektiğinden bahsedilmektedir. Tüzüğün 1.maddesinde “Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar” ifadesi yer almaktadır. Venedik Tüzüğü, bu madde ile tarihi kırsal alanların korunmasına yönelik doğrudan bir yaklaşım geliştirilmemiş olsa da, tanım olarak tarihi anıt kavramının kırsal yerleşmeleri de kapsadığını vurgulaması ve resmi olarak birçok ülke tarafından kabul edilmesi yönünden önem taşımaktadır.

1975 tarihli Amsterdam Bildirgesi’nde vurgulanan temel düşüncelerin B maddesinde: “Mimarlık mirası yalnız üstün nitelikli tek yapıları ve çevrelerini değil, tarihsel ve kültürel özelliği olan tüm kentsel ve kırsal alanları içerir.” ifadelerine yer

verilmiştir. Bu maddeden açıkça anlaşılmaktadır ki bildirge, tarihi ve kültürel özellik taşıyan tüm kırsal alanların korunması gerektiği düşüncesini içermektedir.

1970’li yıllarda kırsal mimarinin kültür mirası olarak nitelendirildiği çeşitli uluslararası sempozyumların yapıldığı görülmektedir. Binan’ın (1999) aktardığı bu sempozyumlardan bazıları şunlardır;

- Kırsal Sitlerin ve Halk Mimarisi Örneklerinin Korunması ve Canlandırılması Sempozyumu, ICOMOS (Selanik, 1973)
- Vernaküler Mimari ve Çağdaş Yaşam İçindeki Yeri 3. Kolokiyumu, ICOMOS (Plovdiv, 1975)
- Kırsal Alandaki Kültür Mirasının Korunmasıyla İlgili Europa Nostra Konferansı, Europa Nostra (Viyana, 1976)
- Bölgesel Planlama İçinde Kırsal Mimari Sempozyumu, Avrupa Konseyi (Granada, 1977)
- Kırsal Çevrenin Korunması Sempozyumu, ICOMOS (Budapeşte, 1977)
- Kırsal Alanda Mimari Miras Kolokiyumu, ICOMOS (Quebec, 1979).

Avrupa Konseyi tarafından 1977 yılında Granada’ da düzenlenen Bölgesel Planlamada Kırsal Mimari Avrupa Pilot Projeler Programı Sempozyumu, kırsal mimarinin bölge planlama çalışmalarında mutlaka dikkate alınması gerekliliğini vurgulaması açısından önemlidir (Madran ve Özgönül, 1999). Sempozyumun karar metninde “Kırsal mimari mirasın sadece estetik değerleriyle değil, aynı zamanda dünyevi bir bilgelik kanıtı olarak da kabul edilmesi gerektiği” hükmü yer almaktadır. Buna ek olarak;

- agro-pastoral, ormancılık veya balıkçılık aktiviteleriyle bağlantılı olan,
- Tarihi, arkeolojik, sanatsal, efsanevi, bilimsel veya sosyal değere sahip veya tipik veya göz alıcı, resimsi doğalarından dolayı faydaya sahip olan,
- Manzaraya kattıkları uyumdan dolayı göze çarpan

bina ve bina gruplarının bu mirasın bir parçası olarak ele alınması kararlaştırılmaktadır. Ayrıca kırsal mimari mirasın ve çevresinin yok olma tehdidiyle karşı karşıya olduğu ve yok olmasının tamir edilemez bir kayba sebep olacağı belirtilmektedir.

1980'li yıllarda ise;

- Kırsal Kültür Mirası Kolokyumu, Avrupa Konseyi (Aoste, 1985),
- Kırsal Peyzajın Korunması Kolokyumu, ICOMOS (Varşova, 1985),
- Mimari Miras ve Kırsal Gelişme Sempozyumu, Avrupa Konseyi (Bourlenger, 1987),
- Deprem Bölgelerinde Kentsel ve Kırsal Kültür Mirası Koruma ve Restorasyon İlkeleri 1. Uluslararası Toplantısı, ICCROM (Üsküp, 1988)

gibi kırsal mimarinin korunmasına yönelik daha kapsamlı konferanslar yapılmaya devam etmiştir (Binan, 1999).

1989 yılında yine Avrupa Konseyi tarafından çıkarılan Kırsal Mimari Mirasın Korunması ve Değerinin Arttırılması Hakkında Tavsiye kararında “Yakın yıllarda tehlikeye giren tarımsal üretim ve sosyal dönüşümlerin değişen modellerinin geleneksel kırsal mimari varlığını ve yerleşimini tehdit etmekte olduğu” ifadesi geçmektedir. Tavsiye ekinde yer alan;

- İnşa edilen mirasın korunmasının planlanması, bölgesel gelişim ve çevresel koruma süreciyle birleştirilmesi,
- Geleneksel mimarinin ruhuna ve tarzına dayanan yaratıcı bir yaklaşımla çağdaş bir yerel mimarinin teşvik edilmesi,
- Mirasın değerinin arttırılmasının yerel gelişimin hayati etkeni olarak harekete geçirilmesi,
- Ekonomi üzerinde etkisi olduğu bilinen kamu yatırımının arttırılması,
- Daha ileri düzeyde bölgesel ve yerel olarak inşa teknikleri ve el sanatlarıyla ilgili eğitim kurslarının geliştirilmesi,
- Avrupa çapında kırsal miras bilgisinin ve bu mirasa duyulan saygının arttırılması

gibi maddeler ile kırsal mimari mirasın korunması ve yaşatılması için önerilerde bulunulmuştur.

1990'lı yıllara gelindiğinde kırsal mimarlık mirası ve bu mirası çevreleyen doğal çevre bütüncül olarak “kültürel peyzaj” kavramı içinde ele alınmaya başlamıştır (Eres, 2013). ICOMOS'un 1999 yılında Meksika'da yapılan 12. Genel Kurulu'nda kabul

edilen Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü, tehdit altında olan geleneksel mimari mirasın korunması ve yaşatılması adına Venedik Tüzüğü'ne ek olarak ilkeler içeren kapsamlı çalışmalardan biridir. Bu tüzükte geleneksel mimarlık yapıları toplumun kültürünü ve bu kültürün bulunduğu bölgeyle ilişkisini yansıtan önemli bir miras olarak tanımlanmakta ve ayırt edici özellikleri maddeler halinde belirtilmektedir. Koruma ilkeleri bölümünde geleneksel çevrenin uzman bir ekip tarafından korunması, yerleşmelere yapılacak çağdaş müdahalelerin niteliği, geleneksel mimarinin kültürel peyzajın temel bileşeni olduğu, yerleşme bütünü ve somut olmayan değerlerin de korunması gerekliliği ele alınmıştır. Uygulama ilkeleri bölümünde ise geleneksel yapılara müdahale biçiminde, yapılan çağdaş eklemelerde ya da yeni işlev uyarlamalarında dikkat edilmesi gereken hususlara, araştırma ve belgeleme konusuna ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik eğitimlere değinilmiştir.

2.3.2 Türkiye'de Kırsal Alan Koruma

Türkiye'de koruma ile ilgili genel anlamda atılan ilk adımlara 1848 tarihli Ebniye Nizamnamesi, 1869 tarihli Birinci Asar-ı Atika Nizamnamesi, 1874 tarihli İkinci Asar-ı Atika Nizamnamesi, 1884 tarihli Üçüncü Asar-ı Atika Nizamnamesi ve 1906 tarihli Dördüncü Asar-ı Atika Nizamnamesi'nde rastlanmaktadır. Bu nizamnameler kendi içlerinde gittikçe gelişen koruma yaklaşımlarına sahip olmalarına karşın uygulamada yalnızca arkeolojik eserlerin korunması ve yurtdışına çıkartılmaması üzerinde durmaktadırlar (Akozan, 1977).

1951 yılında yürürlüğe giren 5805 sayılı kanun ile Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) kurulmuştur (Kaderli, 2014). Kurul, ülkemizde korunması gerekli olan anıtların ve diğer taşınmaz eski eserlerin koruma, restorasyon, bakım ve onarım uygulamalarını denetlemek ile görevlendirilmiştir (Zeren, 1981). Kurul, 1967 yılının Ekim ayında 3674 sayılı kararla, 1964 tarihli Venedik Tüzüğü'nün Türkiye'de uygulanmasını kabul etmiştir.

1973 yılında 1710 Sayılı Eski Eserler Yasası geliştirilmiştir. Bu yasada anıt, külliye, tarihi sit, arkeolojik sit, tabii sit gibi kavramlar ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.

Sit kavramı “Homojen oluşları ve özellikleri tarihî, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik, etnografik, ebedi veya efsanevî önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken, tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topoğrafik bölgeler” olarak tanımlanmakta ve bunların tümü ile değerlendirilerek korunması esas alınmaktadır.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 14 Nisan 1979 gün ve A-1609 sayılı kararı “kırsal sit” teriminin geçtiği tek karar olup bu kararda “kentsel ve kırsal sitlerde geçici dönem yapılaşma koşullarının belirlenmesi için yöresel yapı niteliklerine ait bilgi ve belgelerin Kurula gönderilmesi” istenmektedir (Durukan, 2004). Eres’in belirttiğine göre bu karar ile ilk ve tek olarak kırsal sit tanımı yasal düzenlemelerde kentsel sitten ayrı yer almıştır (Eres, 2013).

1983 yılında 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu yürürlükten kaldırılmış ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu yasada eski eser kavramı yerine kültür ve tabiat varlığı kavramı kullanılmaktadır. Sit tanımı olarak “tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır” ifadesi yer almaktadır. Bu bağlamda dolaylı olarak tarihi kırsal alanların korunmasına yönelik bir yaklaşım geliştirildiği düşünülebilir.

1989 yılında 3534 sayılı yasayla 3 Ekim 1985 tarihli Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi Türkiye tarafından onaylanmıştır. Bu sözleşmenin 10. maddesinde yer alan “mimari mirasın korunmasını kırsal yörelerle şehirlerin düzenlenmesinde başlıca hedefler arasına dâhil etmek”, “Kırsal yöreler ve kent planlamasında koruma önlemlerinin mümkün olan her durumda alınmasını kolaylaştırmak” ve “konumu bakımından bir değer taşıyan binaların da kentsel ve kırsal çevre ve yaşam tarzı çerçevesinde korunmasını ve kullanılmasını sağlamak”

ifadeleri mimari mirasın kırsal ve kentsel olarak ayrı ayrı ele alınıp, aynı derecede değer verilmesi açısından önemlidir.

2004 yılında kabul edilen 5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kabul edilmiştir. Bu kanunla, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu geliştirilmiş ve yeni yaklaşımlar getirilmiştir. Ancak bu yaklaşımlar kırsal mimarinin korunmasına önceki yasalara göre daha duyarlı olsa da, doğrudan tarihi kırsal alanların korunmasına yönelik değildir. Günümüzde koruma alanında hâlâ 5226 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu geçerliliğini sürdürmektedir.

Ülkemizde koruma alanındaki mevzuata bakıldığında uluslararası çalışmalara göre alınan kararların daha geç başladığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda öncelikle Osmanlı döneminde doğrudan koruma amaçlı olmasa da bazı yaklaşımlar geliştirilmiş; daha sonra Cumhuriyet döneminde bu yaklaşımlar kimi zaman değiştirilerek, kimi zaman da geliştirilerek günümüze ulaştırılmıştır. Bu süreçte uluslararası mevzuatın büyük bir kısmı da ülkemizde kabul görmüş ve uygulanmış ya da ulusal mevzuata entegre edilmiştir. Ancak uluslararası mevzuatta olduğu gibi ulusal mevzuatta da doğrudan tarihi kırsal alanların korunmasına yönelik yaklaşımların son zamanlarda geliştirilmeye başlandığı ve henüz gelişimini tamamlamadığını söylemek mümkündür.

2.4 Geleneksel Kırsal Mimarinin Koruma Sorunları

Kırsal mimarlık sahip olduğu tüm bu akılcı, işlevsel ve özgün değerler ile insan-doğa etkileşiminin en önemli örneklerindedir. Yalnızca fiziksel çevrede var olmasıyla değil içinde yaşayan toplumun yaşam tarzını ve kültürel yapısını yansıtması, tarihi, estetik ve ekonomik değerleri taşıması nedeniyle bir miras olarak ele alınıp korunması ve gelecek nesillere aktarılmasının gerekliliği açıktır. Fakat kırsal ekonomilerin zayıflaması, kırsaldan kentlere yaşanan göçler ile nüfus kaybının yaşanması gibi küreselleşmenin de etkisiyle gerçekleşen dönüşüm kırsal alanları büyük ölçüde etkilemektedir. Bu dönüşüm;

- Köylerin nüfus kaybına uğraması ve ekonomilerin çökmesi,

- Kent merkezlerinin ve sanayi bölgelerinin kırsal alanlara doğru yayılması sonucu kırsal alanın doğal ve mimari mirasının zarar görmesi,
- Tarımda gerçekleşen modernizasyonun kırsal alanda yaban hayatını yok etmesi,
- Tarımın ve toprağın terk edilmesi, toprağın, suyun ve havanın kirlenmesinin, arazi ve ormanların bozulması,
- Kırsal yerleşimlerdeki kontrolsüz turizm faaliyetleri sonucu doğal ve kültürel alanın hırpalanması,
- Ticari ve kamusal sektörlerdeki merkezileşme ile kültürün standartlaşması, yerel yaşam kültürünün ve çeşitliliğin kaybolması,
- Ekonomik politikaların kentsel odaklı olması nedeniyle kırsal bölgelerin temsil edilememesi,
- Tüm bu koşullar sonucu sosyal ve kültürel hayatın canlılığını yitirmesi

gibi sorunların meydana çıkmasına sebep olmaktadır (ÇEKÜL, 2012). Kırsal alanlarda yaşanan bu çok boyutlu sorunlar kırsal mirasın korunmasında da karşı karşıya kalınan tehditlerdendir (ÇEKÜL, 2012).

2013 tarihli Güney Marmara Kırsal Miras Strateji Planı'nda kırsal mirasın karşı karşıya kaldığı başlıca sorunlar demografik ve sosyal sorunlar, ekonomik sorunlar, doğal ve kültürel mirasa ilişkin sorunlar olarak üç ana başlık altında toplanmış;

Demografik ve Sosyal Sorunlar:

- Göçler ve nüfus kaybı
- Köylerde yaşayan nüfusun yaşlanması
- Teknik ve sosyal altyapı eksiklikleri
- Değişen yaşam koşullarına ayak uyduramama
- Yerel yaşam kültürü ve çeşitliliğinin kaybolması

Doğal ve Kültürel Mirasa İlişkin Sorunlar:

- Doğal kaynaklar üzerindeki baskılar
- Kullanılmayan mimari değerlerin yitirilmesi
- Mimaride yanlış müdahalelerle özgün niteliklerin kaybedilmesi

- Yanlış tarım uygulamaları sonucu doğal yapının tahrip edilmesi
- Kontrolsüz açılan ve işletilen maden ocaklarının doğal ve kültürel çevreyi tahrip etmesi
- Barajlar ve HES projeleri nedeniyle su kaynaklarının kaybedilmesi

Ekonomik Sorunlar:

- Kırsal ekonomilerin zayıflaması / çökmesi
- Merkezi kentlerden yayılan sanayi faaliyetleri
- Kırsal bölge odaklı koruma ve gelişme politikalarının üretilmemesi olarak sıralanmıştır (ÇEKÜL, 2013). Yapılan çalışma bölgesel ölçekli olsa da burada belirtilen maddeler tüm yörelerde kırsal mirasın korunmasında karşılaşılabilen ortak sorunlardandır.

Literatürde geleneksel kırsal mimarinin koruma sorunları ele alan çalışmalar benzerlik göstermekte olup genel olarak bu başlıklara değinmektedir. Eres, bu sorunlara ek olarak teknik uygulama sorunları ve yasal sorunların da olduğuna da dikkat çekmiştir. Geleneksel köy evlerinin köyün yakın çevresindeki doğal kaynaklardan sağlanan ahşap, taş, kerpiç gibi doğal yapı malzemeleri ile inşa edildiğine ve günümüzde hem bu doğal malzemeleri temin etmenin ve hem de malzemenin dilini anlayan, geleneksel yapım tekniklerini bilen, deneyimli yapı ustalarını bulmanın zorluğuna değinmiştir. Ayrıca ülkemizde yalnızca tescillenerek “kültür varlığı” olarak tanımlanan yapıların bilimsel koruma sürecine dâhil olduğunu ve tescilli olmayan ancak tarihi, kültürel ve mimari değere sahip köy evlerinin yıkılmasının ya da niteliksiz biçimde onarılmasının yasal bir sorun oluşturmadığını vurgulamıştır. Burada bahsedilen tescilli yapılar koruma mevzuatına göre saraylar gibi görkemli anıt yapıları kapsayan 1.derece eserler ve bunlar dışında kalan tüm yapıları kapsayan 2.derece eserlerdir. Her iki gruptaki yapılarında koruma kurullarında aynı süreci izlemeleri, yeterince ekonomik gücü olmayan köylülerin tescil ve korumaya daha da olumsuz bakmasına neden olabilmektedir (Eres, 2016).

Kırsal mimarinin tüm bu koruma problemleri değerlendirildiğinde, sorunların temelinde ekonomisi büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayanan bu yerleşimlerde

kırsal ekonomilerin zayıflamasının bulunduğu söylenebilir. Geçim kaynaklarından yeterli geliri elde edemeyen yerel halkın, özellikle genç nüfusun, daha büyük yerleşimlere göç etmesi ile kırsal nüfus yaşlanmaktadır. Zamanla bu yaşlı nüfusunda kaybolması ile hem geleneksel yaşam kültürü yavaş yavaş kaybolmakta hem de boş kalıp kullanılmayan yapı stoğu oluşmaktadır. Kullanılmamaktan ötürü iyice yıpranan mimari değerler, zaten ekonomik geliri yetersiz olan yerel halk tarafından onarılamamakta ve günden güne yitirilmektedir.

BÖLÜM ÜÇ

TİRE İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1 Coğrafi Özellikler

Coğrafi Konum

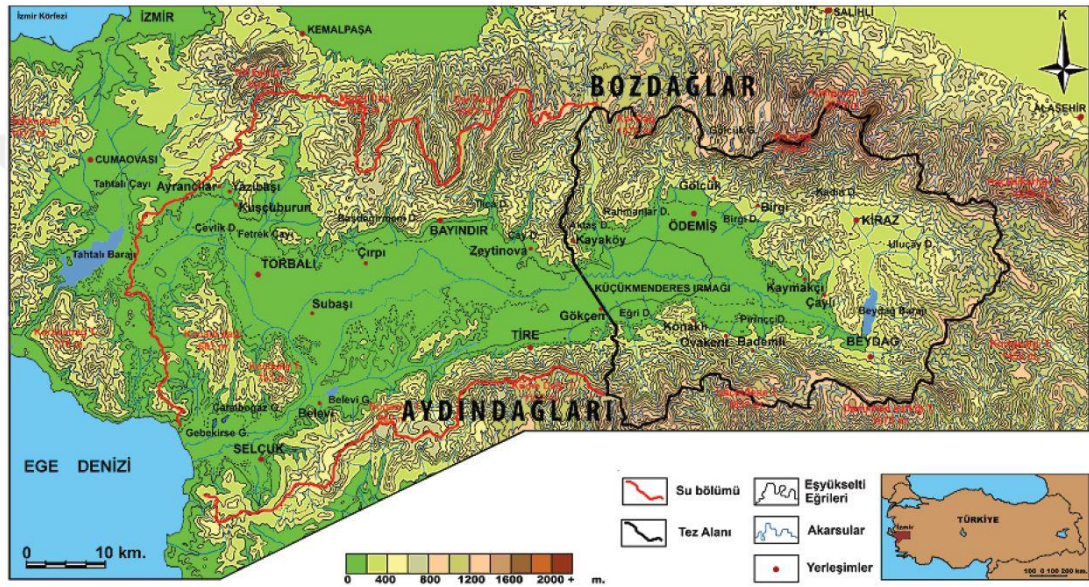
Tire, Ege bölgesinin İzmir iline bağlı bir ilçe olup, İzmir'in yaklaşık 80 km güneydoğusunda yer almaktadır. Batısında Selçuk, kuzeybatısında Torbalı, kuzeyinde Bayındır, doğusunda Ödemiş ilçeleri, güneyinde ise Aydın ili bulunmaktadır (Şekil 3.1). Tire Matematik konum olarak 38 derece 30 dakika enlemleri ile 25 derece 15 dakika boylamları arasındadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 92 metre, yüzölçümü ise 792 km²dir (Ertekin, 1999).

Şekil 3.1 Tire'nin İzmir ilçeleri arasındaki konumu (İzmir'in ilçe ve beldeleri, b.t)

Yeryüzü Şekilleri

Tire ilçesi, yer şekilleri bakımından önemli özellikler taşıyan Küçük Menderes Havzası'nda bulunan yerleşimlerden biridir. Aydın Dağları'nın Küçük Menderes Ovası'na doğru alçalarak ova tabanına kavuştuğu kuzey yamaçlarında, derelerin oluşturdukları birikinti konileri üzerinde konumlanmaktadır (Dursun, 1995) (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 Küçük Menderes Havzası (Vardar 2013'ten aktaran, İzmir Büyükşehir Belediyesi [İBB] 2016)

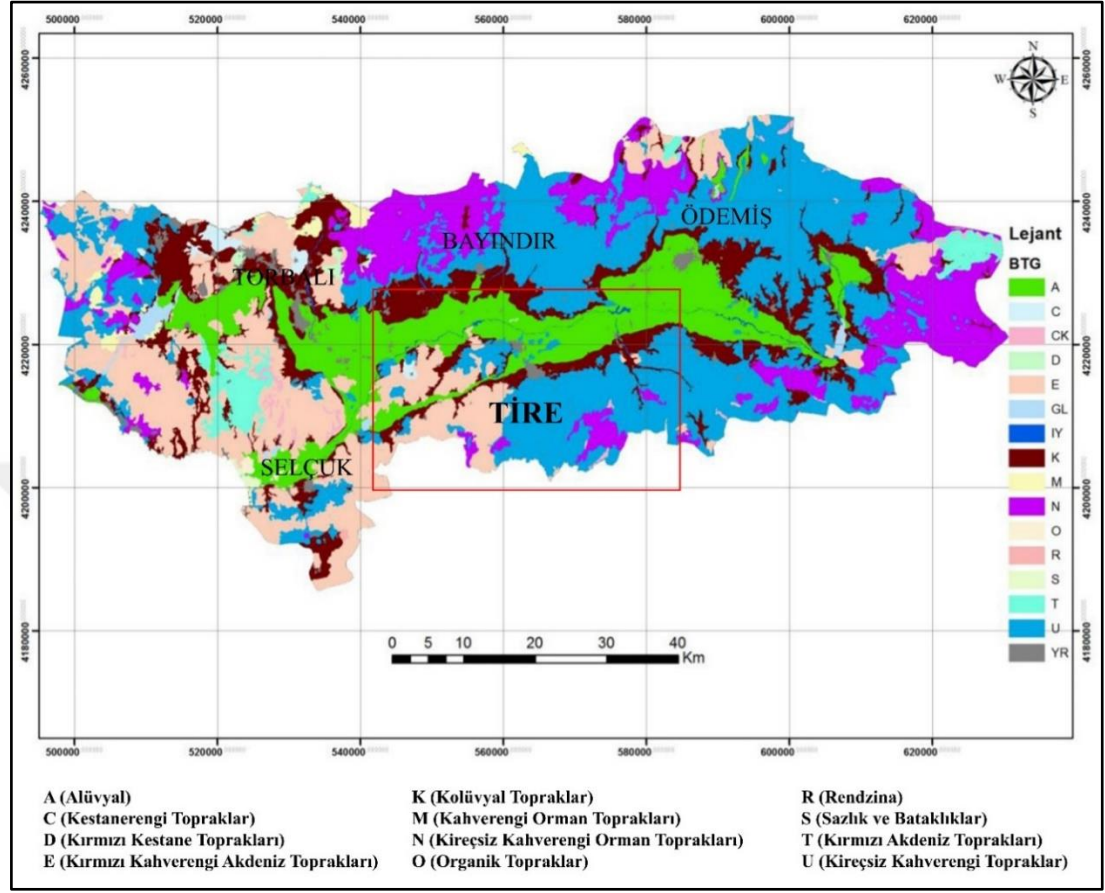
Tire ve çevresinde de tüm yerleşimlerde olduğu gibi arazi tipleri ve arazilerin biçimlenişini etkileyen yer şekilleri, tarım kültürü ve gelenekleri de doğrudan etkilemektedir. İlçenin yer şekilleri;

- Küçük Menderes grabeni güneyinde yüksekliği 1831 metreye kadar ulaşan Aydın Dağları üzerindeki yüksek alanlar,
- Yüksek alanların kuzeyinde dağların yamaç bölümleri,
- Daha kuzeyde dağ yamaçlarının etek bölümlerinde gelişen birikinti yelpazeleri
- Onun da kuzeyinde Küçük Menderes Ovası

olarak dört ana birimde ele alınabilmektedir. Yer şekillerindeki bu farklılık sonucu arazi kullanım özellikleri de birbirinden ayrılmaktadır.

Toprak ve Bitki Özellikleri

Şekil 3.4 Küçük Menderes Havzası içerisinde Tire'nin toprak grupları haritası (İBB, 2016)

Topraklar bitkilerin ihtiyaç duyduğu su ve besin maddelerini içermesi yönüyle önemli bir çevresel faktördür. Tire ve çevresinde Kireçsiz kahverengi topraklar, kırmızı Akdeniz toprakları, kolüvyal ve alüvyal topraklar bulunmaktadır (Şekil 3.4).

- Kireçsiz kahverengi topraklar, eğimin fazla olduğu dağlık alanlar üzerinde görülen, serbest kireçten yoksun, kum oranı kile göre daha fazla olan, dolayısıyla su tutma kapasiteleri zayıf topraklardır. Bu özellikleri nedeniyle Tire'nin yaz sıcaklıklarının düşük olduğu dağların yüksek kesimlerinde bulunan kireçsiz kahverengi topraklar, kestane topluluklarının yayılması için elverişli alanlardır.
- Kireçsiz kahverengi orman toprakları, dağlık alanda, eğimin fazla yağışın bol olduğu yerlerde bulunan, kireçsiz ve orta derecede su tutma kapasitesine sahip topraklardır. Kızılçam, karaçam ve meşe ormanlarının altlarında yaygın olarak

görülmektedirler. Tire’de bu tür ile kaplı alanlarda kızılçamlar yer almaktadır (Günel, 1986).

- Kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları, kış yağışlarının fazla olması nedeniyle yıkanmış, kil oranı yüksek dolayısıyla su tutma kapasitesi yüksek topraklardır. Bu özellikleri nedeniyle kırmızı Akdeniz topraklarının bulunduğu alanların doğal bitki örtüsü, Akdeniz ikliminin karakteristik bitki örtüsü olan makilerden oluşmaktadır. Tire ilçesinde bu alanlarda yaygın bitki örtüsü iyi gelişmiş makiler ve kızılçam ormanlarıdır.
- Kolüvyal ve Alüvyal topraklar, taşınmış, insan aktiviteleri nedeniyle doğal bitki örtüsünü yitirmiş, tarımsal faaliyetlerin yapıldığı topraklardır. Tire’de Aydın dağlarının etek düzlüklerinde ve Küçük Menderes ova tabanında bulunan tarım alanlarında yaygındır. (Karadaş, 2010).

İklim

Tire’de Akdeniz iklimi egemen olup, yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçmektedir. Kış mevsiminde en düşük sıcaklık +3 derece civarında iken, yazları en yüksek sıcaklık +40 dereceyi bulmaktadır. Aralık, Ocak, Şubat ve Mart en fazla yağış alınan aylar olup, yıllık ortalama 600-650 mm yağış görülmektedir.

İlçede Kuzey yönlü rüzgârların egemen olması çevre ilçelere kıyasla daha bol yağış almasını sağlamaktadır. Ayrıca Ege Bölgesinde dağların denize dik uzanması nedeniyle deniz etkisi iç kısımlara kadar ulaşabilmekte ve Tire’de de denizin ılıman etkisi hissedilmektedir. Bu iklimsel özellikleri ilçenin tarımsal ürün çeşitliliğini ve verimliliğini olumlu yönde etkilemektedir (T.C. Tire Kaymakamlığı, b.t).

3.2 Sosyal ve Ekonomik Yapısı

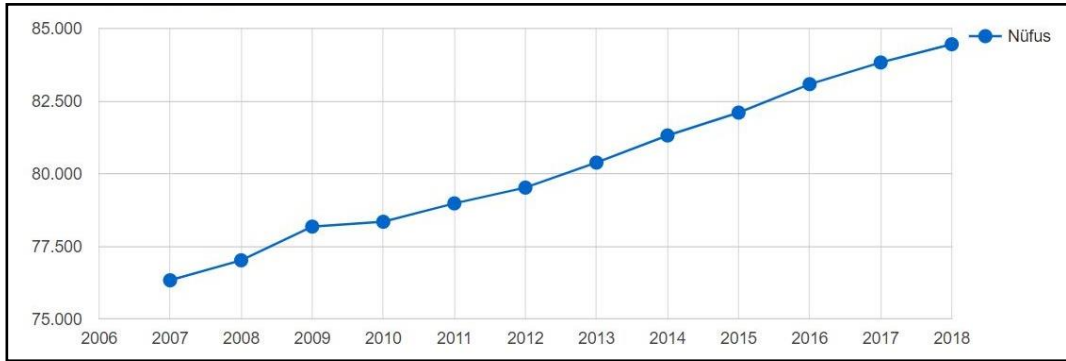
Nüfus ve Demografik Yapı

Tire ilçesi, Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2018 yılı verilerine 42.905’i kadın, 41.552 si erkek olmak üzere göre toplam 84.457 nüfusa sahiptir (Tablo 3.1). 2007 yılı

itibariyle nüfus sayımında adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) uygulanmaya başlamıştır. 2007 yılından bu yana ADNKS verilerine göre Tire nüfusu düzenli bir artış göstermektedir (Şekil 3.5). Baykal'ın aktarımına göre, 2009 yılında nüfusun %35 'ini oluşturan kırsal nüfus, 40'ı etek-yamaç (orman) köyü, 24'ü dağ köyü olmak üzere toplam 64 kırsal yerleşimde yaşamaktadır (Baykal, 2010).

Tablo 3.1 Tire ilçesinin yıllara ve cinsiyete göre nüfusu (Tire nüfusu – İzmir, b.t)

Yıl	Tire Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2018	84.457	41.552	42.905
2017	83.829	41.282	42.547
2016	83.082	40.952	42.130
2015	82.102	40.367	41.735
2014	81.315	40.048	41.267
2013	80.381	39.585	40.796
2012	79.519	39.076	40.443
2011	78.975	38.777	40.198
2010	78.342	38.492	39.850
2009	78.176	38.639	39.537
2008	77.015	38.067	38.948
2007	76.327	37.662	38.665

Şekil 3.5 Tire'nin 2007-2018 yılları arası nüfus artış grafiği (Tire nüfusu – İzmir, b.t)

Geçim Kaynakları

İlçe, coğrafi konumu nedeniyle Küçük Menderes Ovası'nın verimli tarım arazileri ve ılıman ikliminin avantajları ile büyük tarım ve hayvancılık potansiyeline sahiptir. Sanayi ve ticaret faaliyetleri de bu potansiyele bağlı olarak gelişmektedir. Konserve,

zeytinyağı ve tarım makinası fabrikaları gibi sanayi kuruluşlarının büyük çoğunluğu tarım ürünlerini işlemektedirler. Ayrıca Tire Organize Sanayi Bölgesi son yıllarda sanayinin gelişmesine önemli bir katkı sağlamaktadır.

- Tarım

İlçe için tarım geçmişten bu yana en önemli geçim kaynağı olmuştur. Beylikler döneminde önemli vakıf arazilerinin muhasebe kayıtlarında tahıl ekimi ve değirmenler yer almaktadır. Pamuk, keten, kenevir, dut, zeytin, üzüm, buğday, arpa, susam, darı, börülce, soğan ve bostan ekimleri dikkat çekmektedir (Armağan, 2010). Tire'nin iklimi her türlü ürünün yetiştirilmesine elverişlidir. Hicri 1300-1311-1332 (Miladi 1885-1893-1916) Aydın Vilayet Salnamelerinden elde edilen verilere göre;

-Kış mevsiminde arpa, buğday, çavdar, yulaf, bakla, nohut,

-Yaz mevsiminde pamuk, kendir, tütün, susam

-Meyvelerden de üzüm, incir, kestane, ceviz yetişmektedir (Tokluoğlu, 1973).

İlçenin geçmişteki tarım üretimleri hakkında bilgi vermesi açısından 1909-1910 yılı tahıl ve bakliyat miktarları Tablo 3.2 'de gösterilmiştir (Başaran, 2000). Tabloda geçen kıyye, okka olarak da adlandırılan 400 dirhem ya da 1283 grama karşılık gelen ağırlık ölçüsü birimidir.

Tablo 3.2 1909-1910 yılı tahıl ve bakliyat miktarı

Ürün adı	Ekilen Arazi (Dönüm)	Hasılat (Kıyye)
Buğday	17.097	138.982
Arpa	30.225	3.257.326
Yulaf	758	1.282
Çavdar	3.539	9.100
Darı	4.089	23.338
Mısır	3.345	15.043
Burçak	1.694	7.127
Nohut	101	10.704
Fasulye	1.173	13.563
Bakla	11.887	257.415

Bu yıllarda ilçede ekilen arazi büyüklüğü ve elde edilen kar bakımından ilk sırada arpanın olduğu ardından buğday, bakla ve darının geldiği görülmektedir. Günümüzde ise ilçe nüfusunun %80' i tarımdan gelir elde etmektedir. Çay, fındık ve muz dışında her türlü kültür bitkisinin tarımı yapılabilmektedir. Polikültür tarım (çok ürünlü tarım) uygulaması ile aynı araziden yılda üç farklı ürün alınabilmektedir (T.C. Tire Kaymakamlığı, b.t).

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğü'nün 2015 yılı verilerine göre;

- Tarla ürünleri olarak: silajlık mısır (birinci ve ikinci ürün), ekmeklik buğday, arpa, dane mısır, fiğ ve patates
- Sebze olarak: salçalık domates, salçalık biber, taze fasulye, taze bezelye, taze börülce, taze soğan, kavun, karpuz, patlıcan, çarliston biber ve beyaz lahana
- Meyve olarak: zeytin, incir, kestane, ceviz, armut, şeftali, kayısı, elma, nar ve kiraz

önemli ürünlerdir (İBB, 2016). Bu ürünlerin 2015 yılı üretim miktarları Tablo 3.3'te gösterilmektedir.

2015 yılı tarla bitkileri üretimine bakıldığında 1910 yılında en önemli ve en çok üretilen tahıl olan arpa ve buğdayın eski önemini yitirdiği görülmektedir. Toplam 366.583 ton ile en çok üretilen tarla bitkisi silajlık mısırdır. Bunda ilçede süt hayvancılığının gelişmesinin de etkisi vardır. Ardından 26.392 ton ile tane mısır gelmektedir. Sebzelerde 75.975 ton üretim ile domates ilk sırada yer alırken 53.800 ton ile karpuz ve 29.000 ton ile salçalık biber en fazla üretilen diğer sebzelerdir. 18.725 ton incir, 17.152 ton zeytin ve son zamanlarda üretimi artan 15.750 ton şeftali meyvelerde oldukça öne çıkmaktadır.

Tablo 3.3 Tire ilçesinde bazı ürünlerin 2015 yılı üretim alanları, ağaç sayıları, verim ve üretim miktarları (İBB, 2016)

Tarla bitkileri	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Mısır (Silaj) II.Ürün	63,000	4,500	283,500.0	
Mısır (Silaj) I.Ürün	15,106	5,500	83,083.0	
Buğday (Ekmeklik)	33,650	355	11,931.8	
Mısır (Dane) (I.Ürün)	19,550	1,350	26,392.5	
Fiğ (Yeşil ot)	15,200	1,100	16,720.0	
Patates (I. Ürün)	6,300	3,500	22,050.0	
Arpa (Diğer)	6,000	301	1,806.0	
Sebzeler	Ekiliş Alanı (dekar)	Verim (kg/dekar)	Üretim (ton)	
Domates (Salçalık)	15,000	5,065	75,975	
Karpuz	13,450	4,000	53,800	
Biber (Salçalık)	11,600	2,500	29,000	
Fasulye (Taze)	6,100	1,000	6,100	
Kavun	6,000	3,000	18,000	
Soğan (Taze)	2,000	1,500	3,000	
Lahana (Beyaz)	1,950	3,000	5,850	
Börülce (Taze)	1,700	800	1,360	
Bezelye (Taze)	1,550	750	1,163	
Patlıcan	1,480	3,000	4,440	
Biber (Sivri,Çarliston)	1,350	1,500	2,025	
	Ağaç Sayısı			
Meyveler	Meyve Veren	Meyve Vermeyen	Verim (kg/ağaç)	Üretim (ton)
Zeytin (Yağlık)	857,600	267,900	20	17,152
İncir	749,000	17,800	25	18,725
Şeftali (Diğer)	350,000	70,250	45	15,750
Armut	28,000	1,000	25	700
Kestane	23,000	700	30	690
Ceviz	19,200	1,900	35	672
Elma (Diğer)	11,500	-	25	288
Kayısı	9,070	-	50	454
Nar	9,000	3,500	30	270
Kiraz	7,450	530	25	186

Bakanlığın verilerine göre 2006-2015 yılları arasında Tire'nin tarım alanlarının dağılımındaki 10 yıllık değişim incelendiğinde tarıma elverişli boş arazinin kalmadığı görülmektedir (Tablo 3.4). En fazla artış süs bitkilerinde (%145,4), onu takiben de meyve (%59,9) ve zeytin (%8,8) alanlarında yaşanmıştır. Sebze (%97,4), bağ (%67,4), tarla (%42,1) ve narenciye (%31,6) alanları ise azalmıştır (İBB, 2016).

Tablo 3.4 Tire'nin 2006-2015 yılları arası dekar cinsinden tarım alanı dağılımı (İBB, 2016)

Alan	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Tarla Alanı	182,810.0	181,425.0	144,370.0	127,045.0	127,045.0	125,382.0	121,550.0	123,150.0	105,800.0	105,800.0	-42.1
Sebze Alanı	76,201.1	68,626.1	68,696.1	68,696.0	68,075.0	68,001.0	71,833.0	67,913.0	70,630.0	2,019.0	-97.4
Süs Bitkileri Alanı	13.5	123.7	61.9	61.9	283.7	283.7	283.7	371.0	1,107.0	33.0	145.4
Bağ Alanı	4,000.0	4,005.0	1,327.0	1,327.0	1,327.0	1,327.0	1,326.0	1,326.0	1,326.0	1,306.0	-67.4
Meyve Alanı	29,790.0	29,790.0	31,340.0	32,340.0	33,005.0	34,069.0	34,095.0	32,144.0	47,598.0	47,648.0	59.9
Narenciye Alanı	190.0	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0	180.0	130.0	-31.6
Zeytin Alanı	43,930.0	43,930.0	44,960.0	44,960.0	45,885.0	46,485.0	47,785.0	47,785.0	47,785.0	47,795.0	8.8
Kavaklık Alanı	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	350.0	0.0
Nadas Alanı	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Tarım Elverişli Boş Arazi	3,880.0	3,880.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-100.0
Toplam Tarım Alanı	341,164.6	332,309.8	291,285.0	274,959.9	276,150.7	276,077.7	277,392.7	273,219.0	274,776.0	205,081.0	-39.9

Bunların yanı sıra Tire'nin karadut, incir, ceviz, kestane, zeytin ve nar gibi bazı tarım ürünleri kalitesi ile tanınmış, yöreye özgü ürünler olarak önem taşımaktadır.

- Karadut: Ege Bölgesinde en yoğun Tire'nin Cambazlı Köyü'nde yetiştirilmektedir. Şurup, reçel ve karadut ekşisi yapılan şifalı bir meyvedir.
- İncir: Dünyanın en kaliteli inciri olarak Tire'nin köylerinden Başköy'de yetişen incir gösterilmektedir. Kalsiyum, demir, vitamin ve mineral bakımından zengin şifalı bir gıdadır.
- Kestane: Güme dağının kuzeye bakan yamaçları iklim ve toprak yapısı olarak kestane yetiştirmeye oldukça uygundur. Yüksek kaliteye sahip kestaneler Bursa'daki kestane şekeri imalatçıları tarafından büyük ilgi görmektedir. Sadece Cambazlı köyünde yılda 250 ton kestane üretilmektedir.
- Ceviz: Tire dağlarının serin ve sulak yerlerinde çok miktarda ve oldukça kaliteli cevizler yetişmektedir (T.C. Tire Kaymakamlığı, b.t).

- Hayvancılık

Tire'de son yıllarda özellikle tütün ve pamuk gibi tarım ürünlerinin eski önemini yitirmesi üzerine hayvancılık faaliyetlerinde büyük artış gözlenmektedir. Hemen hemen bütün köylerde hayvancılık yapılmakta, ovalık alanlarda arazi özellikleri nedeniyle ahır hayvancılığı, yamaçlarda ve dağlık alanlarda meraların varlığından dolayı mera hayvancılığı ağırlıktadır (Baykal, 2010).

İlçede özellikle süt sığırcılığının gelişmesinde önemli bir etken 1967 yılında kurulan, süt kalitesini arttırmaya ve üretim maliyetlerini düşürmeye yönelik çalışmalar yapan Tire Süt Kooperatifi'dir. Kooperatif, 2000 ortağı ile alanında Türkiye'nin en büyüğü olmakla birlikte, "Okul Sütü Projesi" ile Türkiye'nin ilk organik pastörize sütünü de üretmiştir (Eskiyörük, 2010). 62 Köy merkezinde süt alım merkezleri oluşturulmuş, 2006 yılından bu yana sütün tamamı soğuk zincir altına alınmaktadır (Tire Süt Kooperatifi, b.t). Tire'de günlük süt üretimi ortalama 250 ton civarındadır. Süt hayvancılığının yanı sıra, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğü'nün verilerine göre 2006-2015 yılları arasında ilçenin tavuk varlığında %201 oranı ile büyük bir artış görülmektedir. Bunun yanında koyun sayısı % 102, sığır sayısı %88 artmıştır. Arıcılıkta ise %55 ile en fazla azalma yaşanırken keçi sayısı da %5 azalmıştır (Tablo 3.5).

Tablo 3.5 Tire ilçesinin 2006-2015 yılları arası hayvancılık verileri (İBB, 2016)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	On Yıllık Değişim (%)
Sığır	47,630	50,802	58,142	55,913	54,800	51,581	55,203	57,685	84,877	89,616	88.2
Koyun	22,250	22,205	25,000	18,500	25,400	26,620	30,800	31,310	39,860	44,950	102.0
Keçi	2,800	2,800	3,000	4,950	3,400	1,500	2,035	2,400	2,535	2,645	-5.5
Tavuk	484,000	241,000	137,000	481,100	478,000	420,000	450,000	663,000	1,162,400	1,460,717	201.8
Arı Kovanı	18,650	15,950	1,800	8,350	7,800	7,800	8,100	8,476	8,726	8,338	-55.3

- Sanayi ve Ticaret

Tire ilçesinde ticaret ve sanayi faaliyetlerinin önemli bir bölümü tarım ürünlerine ve bu ürünlerin işlenmesine dayanmaktadır. Kâğıt fabrikaları, konserve fabrikaları, zeytinyağı fabrikaları ve tekstil fabrikaları ilçenin köklü ve önemli sanayi kuruluşlarındandır. 1953 yılında Yeşil Tire Konserve Fabrikası adıyla kurulan Mithatbey Konserveleri, 1957 yılında kurulan Tamtad Konserve Fabrikası ve 1972 yılında kurulan Peşrefli köyü Özüm Konserve Fabrikası önemli konserve fabrikalarındandır (Ertekin, 1999). 1974 yılında ilçenin en büyük endüstri kuruluşu olarak Kutsan Oluklu Mukavva, Kutu ve Kâğıt Sanayi A.Ş. üretime başlamıştır (Bekçioğlu, 1998). Günümüzde de faaliyetini sürdürmeye devam etmektedir.

İlçenin ekonomisinde 1993 yılında resmi olarak kuruluş faaliyetlerine başlanan, 1998 yılında alt yapı çalışmaları tamamlanan, 2000’li yıllarda gelişme sürecine giren Tire Organize Sanayi Bölgesi önemli yer tutmaktadır (Şekil 3.6). Gıda, otomotiv, sigara, ağaç ürünleri, tıbbi malzeme ve makine sektörlerinde üretilen ürünler Türkiye’ye ve Dünya’ya pazarlanmaktadır (Tire Organize Sanayi Bölgesi [TOSBİ], b.t).

Şekil 3.6 Tire Organize Sanayi Bölgesi’nin havadan görünümü (TOSBİ, b.t)

Tire’nin ticari faaliyetleri arasında uzun yıllardır her hafta salı günleri kurulan geleneksel pazar üreticiyle tüketiciyi buluşturması dolayısıyla önemli bir yere sahiptir. 1671 yılında Evliya Çelebi seyahatnamesinde Tire’yi ziyareti esnasında haftalık pazarın çok kalabalık olduğunu ve dolaşmanın zorluğunu aktarmıştır (Ertekin, 1999). Günümüzde de bu yerel pazar faaliyetini sürdürmekte ve önemini korumaktadır.

3.3 Tarihsel Gelişimi

Tire’nin tarihi geçmişi M.Ö.2000’li yıllara kadar uzanmaktadır (Ertekin, 1999). Kentin adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemekle birlikte filologlara göre, Hititler zamanındaki adı “Tyrrha” Hatti-Luvi dillerinde kale ya da hisar anlamına gelmektedir (Armağan, 1983). Bir başka olasılığa göre köy anlamına gelen Teira’dan gelip zaman içerisinde değişiklikler geçirmiştir. Kaynaklarda Tyrrha, Trha, Thira, Tyrrha, Thyra, Tyra, Thyaira, Thyeira, Thira ve Teira olarak farklı isimleri yer almaktadır (Armağan, 1980). Bugünkü Tire ovası ise Hititler öncesinde Asya olarak anılmaktadır. İlk çağın ünlü coğrafyacısı Strabon, Messogis (Güme) Dağları ile Tmolos (Bozdağ) Dağları arasındaki o dönem Kaystros olarak adlandırılan Küçük

Menderes ırmağının güneyinde kalan toprakları Asya Çayırları olarak aktarmaktadır (Armağan, 1989).

Tire, asırlar boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış, zengin tarihi ve kültürel birikime sahip bir yerleşimdir. Bu bağlamda çalışmada kentin tarihsel seyri Türk öncesi dönem, Aydınöğulları Beyliği dönemi, Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet Dönemi olmak üzere dört ana bölümde ele alınacaktır.

3.3.1 Türk Öncesi Dönem

Tire'ye Türk öncesi dönemde Hititler, Frigler, Lidyalılar, Kimriler, Persler, Romalılar ve Bizanslılar yerleşmişlerdir. Ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu tam olarak bilinmemektedir. Ancak Anadolu'nun Antik dönemi hakkında aydınlatıcı bilgiler veren Hitit arşiv belgelerinde Kadeş savaşında Hititlerin yanında yer alan, anlaşma sağladıkları toplumların isimleri yer almaktadır (Armağan, 1980). Pelasg kabilelerinden üçü olan Turşalar, Luwiler ve Meonyalılar'ın Hititler'den önce Tire'de yaşayan toplumlar olduğu düşünülmektedir. Hitit-Hattuşa (Boğazköy) arşivlerinde, Turşalar'ın (Tireliler) 150 savaş arabası ile Hititlerin yanında Kadeş savaşına katıldıkları belirtilmektedir (Kurşaklıoğlu, 2012).

Kent, Hititler döneminde ilk büyük yangınına geçirmiştir. İmparatorluk hükümdarlarından IV. Tuthalya döneminde (İ.Ö. 1260-1240) Assuwa Prensiği'nin 22 şehri isyan ederek, Apaşa prensini kral kabul etmişler. Bunu üzerine İmparator IV. Tuthalya 500 savaş arabası ve 10.000 kişilik kuvvetle isyanı bastırması ve isyan eden kentlerden biri olan Tire'yi de yakmıştır. Hitit İmparatorluğu'nun çökmesinin ardından İ.Ö. 1200 ve İ.Ö. 950 yılları arasında ise bölgede Frig egemenliği hüküm sürmüştür (Kurşaklıoğlu, 2012).

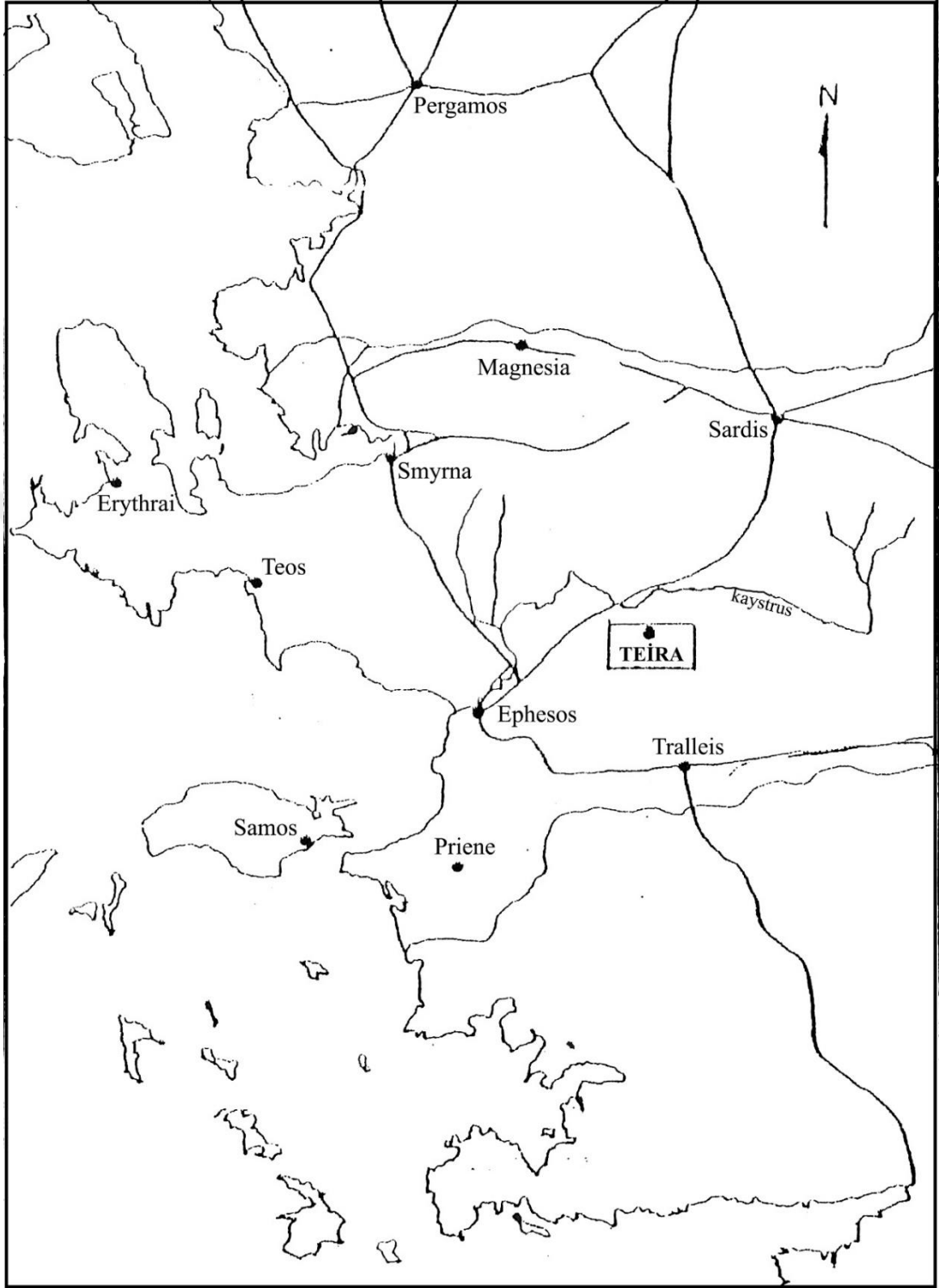
Friglerden sonra Lidya devleti sırası ile Attysler, Heraklidler ve Prens Giges soyları ile Tire'yi yönetmiştir. Heraklidler'in yönetiminde olduğu dönemde kral yardımcısı olan Prens Giges, son Heraklid kralı olan Kandavul'u öldürüp Lidya Devleti'nin hükümdarı olmuştur (Tokluoğlu, 1973). Bu dönemde Giges'in kızını Tire ovasını da çeyiz sunarak

Efes tiranı Melas I' e vermesi ile ilk kez Efes-Sard bağlantısı kurulmuştur (Armağan, 1980). Ayrıca bu dönemde ilk madeni sikke Tire'de bastırılmıştır (Kurşaklıoğlu,2012).

Kimrilerin saldırıları sonucu Tire ovasında komutan Toktamış ile savaşan Giges, savaşta yenilip hayatını kaybetmiştir. Böylelikle Tire bir dönem Kimmer hâkimiyeti altına girmiştir. Ancak çok uzun sürmeden Lidya kralı Alyattes tarafından İ.Ö. 642 yılında geri alınmıştır. Bu dönemde kente gelen ünlü filozof Solon'un Tire'nin yazlık evlerinde kaldığı esnada bir sanatçı tarafından büstünün yapıldığı ve bu büstün bir kopyasının Tire müzesinde sergilenmekte olduğu söylenmektedir (Kurşaklıoğlu,2012).

Tire, Lidya devletinin yıkılmasından sonra M.Ö.546 yılında Pers egemenliğine girmiştir. Kentin kuruluşu ile ilgili Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde Pers kökenli bilgiler yer almaktadır. Birgi, Selçuk ve Aydın'ın kuruluşunda da benzer bilgilerin bulunması Tire ve çevresindeki Pers hâkimiyetini göstermektedir (Armağan, 1989).

Bölgedeki Pers hâkimiyetinin ardından Helen Medeniyeti dönemi başlamış, ardından Tire, Roma egemenliğine girmiştir. Bu dönemde Tire ticari açıdan büyük önem taşımıştır (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 Türk öncesi dönemde Batı Anadolu'daki şehirler ve önemli yollar (Göksu, 1985)

Efes, dış pazarlara yönelik ticari faaliyetlerinin bir bölümünü Tire üzerinden gerçekleştirmiştir. Bu parlak dönemde özellikle Doğu-Batı doğrultusundaki yerleşimlerden Hisarlık, Uzgur, Peşrefli (Caere), Kireli (İdiphyta), Kürdüllü (Alcea),

Gökçen (Fota), Eskioba (Almura), Kurşak, Alaylı, Hasançavuşlar, Küçükkale ve Büyükkale (Bonita) köylerinin önemi dikkat çekmektedir (Armağan, 1989; Başaran, 2000). Aynı zamanda Roma döneminde Artemis tapınağının kutsal arazileri Bozdağ'a kadar genişlemiş olduğundan Tire'de Işıklar, Turgutlu, Kurşak, Mahmutlar, Büyükkale, Küçükkale ve Eskioba gibi tapınak arazileri de önem taşımaktadır (Armağan, 1989).

Roma İmparatorluğu'nun 395 yılında ikiye ayrılmasının ardından Doğu Roma'da kalan Tire Bizans hâkimiyetine girmiştir. Tire'nin adının İmparator Arkadius yönetiminde kısa bir süre Arkadiapolis olarak değiştirildiği ileri sürülmektedir. Bizans döneminde Tire'de, Hristiyan dininin etkisi dikkat çekmektedir. Osmancık, Akyurt ve Akmesicit gibi köylerde kiliselerin bulunduğu belgelerde yer almaktadır. Ayrıca kaynaklarda "Asya Eyaletinin Piskoposluk merkezlerinden biri" olarak anılmaktadır (Armağan, 1989). Bizanslı tarihçi Pachmeres'in Tire'yi "Keşişler Yöresi" olarak nitelendirmesi, Hristiyanlığın bu dönemde bölgedeki rolüne işaret etmektedir (Aydınoglu, 2005).

3.3.2 Aydınogulları Beyliği Dönemi

Türk aşiretleri 12.yy'dan itibaren Tire'yi ele geçirmek için akın etmişlerdir (Anonim, 1967). Ancak bu yıllarda Türklerin Anadolu'ya girip Selçuklu Devleti'ni kurmalarına karşın Tire, hala Bizans egemenliği altında bulunmaktadır. Moğolların Selçuklu Devleti'ni yıkmaya çalıştığı, devletin gücünü kaybetmeye başladığı yıllarda bağımsız kalan uç beylerinden Menteşe Bey topraklarını Aydın'a kadar genişletmiştir. Menteşe Bey'in damadı Sasa Bey ise Tire'yi Türk topraklarına katmak için art arda akınlar yapmışlar. 1304 yılında Tire, Birgi ve Efes'i ele geçirmiş ancak Bizans'ın İspanya'dan paralı askerler getirmesi ile gerilemiştir. Bunun üzerine Sasa Bey, Aydınoglu Mehmet Bey'den yardım istemiş ve 1308 yılında Tire, Efes, Kiraz ve Birgi'yi fethetmişlerdir (Armağan, 1989).

Bir süre sonra Sasa Bey ile Mehmet Bey arasında liderlik yarışı başlamış ve iki bey Tire ovasında savaşmışlardır. Sasa Bey savaşta yenilip hayatını kaybetmiştir

(Kurşaklıoğlu, 2012). Bugün Tire'nin Uzunkuyu mevkiinde bulunan "Kesikbaş Türbesi" nin, Sasa Bey'in mezarı olduğu düşünülmektedir. Öte yandan Mehmet Bey de Birgi'yi başkent yaparak Aydınoğulları Beyliğini kurmuştur (Armağan, 1989).

Kentte Beylik döneminin başlaması ile sosyal yapıda da değişim başlamıştır. Bunda özellikle ilk dönem şeyhlerinin katkısı büyüktür. Hem yeni topraklara yerleşirken kentlerin kurulmasında halka liderlik etmiş hem de kültürel açıdan yönlendirici olmuşlardır (Armağan,1983). Ayrıca beylik dönemindeki bu şeyhlerin isimleri dönemin yerleşim yerlerine verilen isimlere de kaynaklık etmektedir. Armağan (1983), Aydınoğulları Beyliği tarihi ile ilgili temel bilgiler veren "Düsturname-i Enveri" adlı kitapta adı geçen Ahad Subaşı, Peşrevoğlu Yusuf ve Dünder Bey isimlerinin Tire'nin Subaşı, Peşrefli ve Dünderli köylerine kaynaklık etmiş olabileceğini aktarmaktadır.

Şeyhlerin ve aşiret liderlerinin yanı sıra Beylik ailesi de bu dönem içerisinde kentin gelişimine yönelik sayısız hizmet sağlamıştır. Mehmet Bey henüz sağlıklı yerindeyken yönetimi kolaylaştırmak amacıyla toprakları çocukları arasında paylaşmıştır (Armağan, 1989). Bu paylaşımında Süleyman Bey Tire'nin, Umur Bey İzmir'in, İbrahim Bey Ödemiş'in, Hızır Bey Selçuk ve Sultanhisar'ın, İsa Bey ise babası Mehmet Bey ile birlikte Birgi'nin yönetimini ele almışlardır (Başaran, 2000). Bu sayede kentler yapılan hanlar, hamamlar, suyolları, camiler, zaviyeler, çarşı ve köprüler ile hızlıca gelişmişlerdir. Bunların bir kısmı;

- Tire'nin merkezinde İbrahim Bey'in oğlu Kara Hasan'ın yaptırdığı Kara Hasan Camisi, diğer oğlu Cüneyt Bey 'in yaptırdığı Ulu Cami,
- Batısında İsa Bey Hamamı
- Doğusunda Umur Bey'in bir kızı Azeri Melek'in Değirmendere'deki köprüleri, diğer kızı Gürcü Melek'in mescidi ve İsa Bey'in kızı Hafsa Hatun'un zaviyeli camii, değirmenleri, çeşmeleri, suyolları, hamamı ve imaretidir (Armağan, 1989).

İsa Bey'in kızı Hafsa Hatun, Tire'de en çok sevilen, en çok hizmeti bulunan beylik ailesi üyesidir. Büyük bir külliyesi, çeşmeleri (Şekil 3.8), suyolları, camii, zaviyesi, hamamı, değirmeni ve Kadıncık Geçidi'nde, Kemerdere'de, Karacaali'de,

Kömürcülü’de, Yuğalı’da, Arappınarı’nda, Karayunuslu’da ve Ertepe’de çok sayıda vakıf arazileri bulunmaktadır (Armağan, 1983).

Şekil 3.8 Çeşme Alanı semtindeki Hafsa Hatun Çeşmesi (Şaşmaz, 2012)

Aydınoğulları Beyliği Dönemi’nde ilim ve bilim adamlarına da büyük değer verilmiştir. Gezgin İbni Batuda seyahatnamesinde Mehmet Bey’i ziyareti esnasında ünlü fakih İbni Melek’in ve Müderris Muhittin’in Mehmet Bey’in yakın çevresinde olduğunu ve Yahudi bir doktorun büyük saygı gördüğünü aktarmıştır (Armağan, 1983). Dönemin en büyük âlimi olarak nitelendirilen İbni Melek, Mehmet Bey tarafından daima takdir edilmiş ve en yüksek makam olan kadılık görevine getirilmiştir. Mehmet Bey’in ölümü üzerine tahta geçen Süleyman Şah, İbni Melek’i Tire’ye çağırmıştır. Ünlü âlim Tire’de adaletli ve ilmiyle yarım asır maddi ve manevi hizmet vermiştir (Ertekin, 1999).

Tire, 1425 yılına kadar (1390-1402 yılları arasında Osmanlı hâkimiyeti yaşanmıştır) bir beylik kenti olarak varlığını sürdürmüştür. Kentte bu dönem içerisinde

inşa edilmiş, günümüzde de hala mevcut olan 4 mescit ve 14 camii bulunmaktadır (Tanyeli, 1987).

1390 yılında Tire Aydınoğulları Beyliği'nden Osmanlı devletine geçmiştir. Dönemin Beylik lideri İsa Bey'in kızı Hafsa Hatun, Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Bayezid ile evlendirilip akrabalık kurulmuştur. Bir süre sonra Osmanlı ile Timur arasında Ankara Savaşı yaşanmış ve Yıldırım Bayezid Timur'a yenilmiştir. Oluşan otorite boşluğundan faydalanan Aydınoğulları Beyleri bağımsızlıklarını tekrar sağlamışlardır. Ancak II. Murat zamanında beylik kesin olarak Osmanlı egemenliğine girmiştir (Armağan, 1989).

3.3.3 Osmanlı Dönemi

Tire, Osmanlı Devleti hâkimiyetine girmesiyle birlikte siyasi, ekonomik ve kültürel bir merkez haline gelmiştir. Özellikle Aydın Eyaleti'nin sancak merkezi olması nedeniyle idari açıdan önem taşımaktadır. Küçük Menderes Havzası'nın tamamının, orta Büyük Menderes'in, orta ve yukarı Gediz Ovası'nın kapladığı alanda bulunan 13 kazanın yönetim merkezi olmuştur (Gökçe, 2006).

Tire' de Osmanlı egemenliğinin yaşandığı dönem, 16. yüzyılın sonlarına kadar olan süreç ve 17. yüzyıldan Cumhuriyet'e kadar olan süreç olmak üzere iki ayrı zaman diliminde ele alınmaktadır. İlk süreç Tire'nin sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan en parlak dönemidir (Armağan, 2003). Bu yüzyıllarda kentnin sosyal yapısı Mevlevi, Halveti, Bektaşî ve Ahi gibi çeşitli tarikatların kültürleriyle canlanmış ve zenginleşmiştir. 17. yüzyıldan itibaren ise Osmanlı Devleti'nin genel olarak içinde bulunduğu duraklama, gerileme ve yıkılış dönemi, Tire'nin de sosyal, ticari ve ekonomik yaşantısında da yansıma bulmuştur (Armağan, 2003).

Tire'nin 15. ve 16. yüzyıllarda her açıdan gelişim gösterdiği dönemde, idari açıdan merkez konumunda olmasının da etkisiyle kentte çok sayıda ibadethane, han yapıları, medrese ve kütüphaneler inşa edilmiştir (Pullukçuoğlu Yapucu, 2006). Bu yönüyle de devletin ilim ve kültür merkezi haline gelmiş ve birçok değerli isim yetiştirmiştir

(Baktır, 1990). Sadrazamlar, vezirler, defterdarlar ve şeyhülislam gibi birçok devlet adamı da bunların başında gelmektedir (Ertekin, 1999). 15.yy'dan Hayrettin Paşa, Rum Mehmet Paşa ve Ahmet Paşa, 16 yy. sadrazamlarından Lala Sinan Paşa ve Lütfü Paşa bu devlet adamlarından bazılarıdır. Ayrıca İstanbul, Bursa, Mekke, Medine, Bağdat, Şam ve Kahire gibi önemli yerleşim yerlerinde Tire'de yetişmiş kadı ve müftüler görev yapmıştır (Tire Belediyesi, 1991).

Bu dönemde Tire'de yetişen devlet adamları ve âlimlerin devletin dört bir yanına gönderildiği gibi, buralardan siyasal suçlular da sürgün amaçlı Tire'ye gönderilmektedir (Necip, 1932). Şeyhülislam Molla Arap, Şeyh İbrahim Efendi, Şeyh es-seyyid Hüseyin ve Anadolu Kadıaskeri Tahir Efendi Tire'ye Tire Şeriye sicillerinde yer alan sürgüne gönderilen isimlerden birkaçıdır (Armağan, 1983). Şanizade Mehmet Ataullah Efendi de bunlardan biri olarak Tire'ye gönderilmiş zeki ve yetenekli bir bilim insanıdır. Tıp, resim ve şiir alanlarında yetenekli Ataullah Efendi, devletin kadılık, vakanüvistik, müfettişlik ve hekimlik görevlerinde bulunmuştur. Sarayda başarısını çekemeyen kötü niyetli kişilerin iftirası üzerine II. Mahmut tarafından sürgüne gönderilmiş olmanın üzüntüsünü yaşayan bu âlimi Tire halkı büyük bir sevinç ve mutlulukla karşılamış ve üzüntüsünü unutturmuştur. Modern tıbbın babası sayılan bu ünlü hekim, kısa sürede kente birçok katkı sağlamıştır (Başaran, 2000).

Tire'nin bu dönemde ilim ve kültür açısından sahip olduğu bu zenginlik ekonomik ve ticari anlamda da karşılık bulmaktadır. Darkot (1979), Polonyalı Ermeni Simeon'un 17.yüzyıl başlarında Tire'yi ziyaret ettiğinde burayı, her gün yük bağlanan ve bir kervanın yola çıktığı, ticareti canlı bir şehir olarak zikrettiğini aktarmaktadır. Bu dönemde çok sayıda sosyal ve ticari yapı inşa edilmiştir. Bölgenin en önemli ürünleri olan kenevir ve pamuk kentte dokumacılık ve urgancılığın gelişmesini sağlamıştır (Dursun, 1995).

Küçük menderes ırmağının suladığı verimli ova pamuk üretimi açısından çok elverişlidir. Bu pamukla yapılan dokumaların arasında yöreye özgü bir çeşit olan 'Beledi Dokuma' yer almaktadır. Beledi, dokumada kullanılan iplikleri, çift katlı dokunuş biçimi, renkleri ve motifleri ile ünlüdür (Sürür, 1984). Kalın iplik ve ipek ile

seyrek olarak dokunan kumaş, o dönem babadan oğula geçmesi nedeniyle ‘Veledi’ olarak da anılmıştır (Başaran, 2000). Bu dokumanın 2 çeşidinin Avrupa’ya ihraç edildiği ve 19. yüzyıla gelindiğinde 60 tezgâhın çalıştığı resmi kayıtlarda yer almaktadır (Armağan, 2003).

Tire ekonomisinde dönemin diğer bir önemli ham maddesi olan keten ve kendir (Kenevir) ile halat, urgan, kumaş, çadır bezi, yelken bezi ve çuval gibi ürünler imal edilmektedir (Armağan, 2003). Bunlardan urgancılık, Tire ile ünlü el sanatlarından biri olmuştur. Uzun yıllar Osmanlı donanmasının halatlarının tamamı bu kentten sağlanmıştır. Bu nedenle kent, vergiden muaf tutulmuş ancak daha sonra geçmişe yönelik vergiye tabi tutulmuştur (Armağan, 1989). O dönemde Tire’de bu meslekle çok sayıda kişi uğraşmış, İstanbul, Bursa, Afyon gibi kentlerden sipariş üzerine ya da pazarda satılmak üzere urganlar üretilmiştir. Urgancılarının varlığını korumak adına önce ‘urgancı loncası’ sonrasında da ‘Urgancılar Kooperatifi’ kurulmuştur (Başaran, 2000).

Tire’nin Osmanlı Dönemi kapsamında bahsedilmesi gereken bir diğer özelliği de darphanesidir. Kaynaklarda 1408 ve 1428 tarihli, basım yeri Tire olan paralar yer almaktadır (Armağan, 1980). Darphane’de 15. ve 18.yüzyıllar arasında gümüş ve bakır paralar basılmıştır. Osmanlı döneminin nakışlı gümüş paraları dünya koleksiyonları içinde değerli bulunmaktadır (Tire Belediyesi, 1991). Üzerinde bulunan sade ya da sembolik motifler ile Türk süsleme sanatının önemli örneklerindedir (Kurşaklıoğlu, 2012).

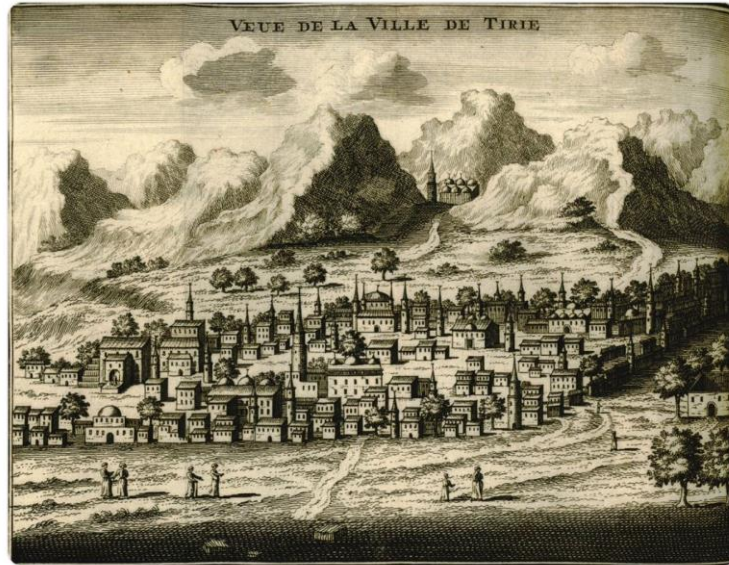
Yukarıda aktarılan Tire’nin bu dönemdeki karakterini oluşturan; ibadethaneler, ticaret ve eğitim yapıları gibi mimari eserleri, kentin gelişimine büyük katkı sağlayan ilim ve devlet adamları, ticari faaliyetleri oluşturan üretim biçimleri ve meslek grupları gibi özelliklerinin taşıdıkları önem kentteki yerleşim isimlerine kaynaklık etmesinden de anlaşılmaktadır. Örneğin;

- Mescid-i Hasan Çelebi, Mescid-i Tarakçı, Mescid-i Yunus Emre, Mescid-i Mısırlı gibi cami ve mescid adları,

- İbn Kadı, İbn Hatip, İbn Kayyum, Hacı Müderris ve Paşa gibi dini ve idari görevlilerin isimleri
- Tekke- i Bademiye, Uşşaki, Şeyh Işıklı, Sufiköy ve Şeyhköy gibi çeşitli tarikatlara ait tekke ve zaviyelerin isimleri,
- Darphane ve Urgancıyan, Ketenci, Tarakcı, Kömürcüyan, Debbağan, İpekçizade, Çanakçizade gibi meslek isimleri

Tire'nin mahalle isimlerinden bazılarıdır (Gökçe, 2006).

Osmanlı Dönemi'nde birçok tarihçi ve gezgin Tire'yi ziyaret etmiş ve eserlerinde kentle ilgili bilgiler aktarmışlardır. En parlak döneminde Tire'ye gelen Evliya Çelebi Seyahatnamesinde “Aydın sancağı paşasının tahtıdır” demiş ve 68 mahalleden oluşan kentte, 36'sı selatin camiler olmak üzere 144 mihrap, 30 medrese, 27 han, 13 hamam, 60 sübyan(çocuk) mektebi ve 270 çeşme bulunduğunu söylemiştir (Evliya Çelebi, 2011). Paul Lucas ise Evliya Çelebi'nin de aktardığı gibi 1709 yılının Tire'sini gravürü ile görselleştirmiştir (Şekil 3.9).

Şekil 3.9 1709 Tire, Paul Lucas (Göksu, 1985)

Evliya Çelebi'nin “Şehri Muazzam” olarak nitelendirdiği Tire ile aktardıkları bunlar ile sınırlı kalmamış eserinde kente oldukça geniş yer ayırmıştır.

Tire şehrinin camileri, mescitleri, mahalleleri, çarşı pazarı, haneleri, diğer yapıları, kısacası her şeyi Manisa şehrinden çoktur ve büyüktür.... Darphanesinde akçe

kesilmiş olup, ‘Sultan Ahmet bin Mehmet Han azze nasruhu duribe Tire’ diye para basılırdı.... Yayladan şehre bakılırsa Halep şehri gibi kurşunlu bir şehirdir. 8 kubbeli bedesteni vardır. Uzunçarşı gayet süslüdür. Baştanbaşa beyaz kaldırım döşelidir. Her sabah temizlenir, zerre toz kalkmaz. Sokakları, insan deryası gibi kalabalıktır. Bilhassa haftanın Pazar günleri çarşıya çıkmamak gerekir. Çünkü çok kalabalıktır. Evleri Tire sahrasına bakan gönül açıcı evlerdir. Ahalisi garip dostudur. Asker taifesi, bilginleri, zenginleri çoktur.... Şehirde 70 adet tarikat tekkesi vardır. Arappınarı tekkesi ulu tekkedir. Şehirde ve diğer kazalarda 20.000’den fazla müridi vardır (Evliya Çelebi, 2011, s.183).

Tire, İbn-i Batuta Seyahanesi’nde “Ahiler Kenti”, Kâtip Çelebi’nin eserinde “Eski Taht Şehri”, Aydın Vilayet Salnamesi’nde de “Ulemalar Yatağı” olarak geçmektedir (Aydinoğlu, 2005).

3.3.4 Cumhuriyet Dönemi

18.yüzyılın sonlarına kadar Osmanlı Devleti’nin başta gelen kentlerinden biri olan Tire, 19.yüzyıl başlarında idari önemini yitirmeye başlamıştır. 1811 yılında sancak merkezi Tire’den Aydın’a geçirilmiştir (Uğur, 2003). 1867 yılına kadar Aydın eyaletinin bir kenti olan Tire, bu tarihte yeni kurulan İzmir sancağına bağlanmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra 20 Nisan 1924 tarihinde çıkarılan sancakların kaldırılıp yeni illerin kurulması kararı üzerine Tire de İzmir iline bağlanmıştır (Armağan, 1989).

20. yüzyılda Tire’nin tarihini etkileyen en önemli olay Kurtuluş Savaşı’nda işgal altına alınmasıdır. Osmanlı Devleti’nin I. Dünya Savaşı’ndaki yenilgisinin üzerine, Mondros Ateşkes Antlaşması’nın 7. Maddesine dayanılarak 15 Mayıs 1919’da Yunan kuvvetlerince İzmir’in işgaline başlanmıştır. 28 Mayıs 1919 tarihi öğle saatlerinde ise Yunan askerleri Tire’ye girmişlerdir (Armağan, 2003). İşgali kabullenmeyen ve Mustafa Kemal’in bildiriyle harekete geçen Tire’nin bazı efeleri örgütlenip direniş grupları oluşturmuşlardır. Gökçen Efe, Tire’li Halil Efe, Akyurtlu Hacı Hasan Efe, Uzurlu, Durmuş Ali Efe, Hasan Çavuşlu İbrahim Efe, Kızılcaavlulu Mestan Efe ve Sandıkoğlu Ethem Efe bu direniş gruplarının başında olan isimlerdendir.

İşgal güçleri Tire'den Ödemiş'e doğru yol alırken Zincirlikuyu semtinde ilk kez bu gruplardan birinin toplu direnişiyle karşı karşıya kalmışlardır. Bu direnişi, Hacı İlyas, Maşatlık, Sarı su, Balabanlı, Uzgur ve Kahrat'taki cephesel çatışmalar takip etmiştir. Bu mücadelelerde efelerden 16 şehit verilmiştir. Nihayet 4 Eylül 1922 tarihinde işgal kuvvetleri tamamen Tire'den atılmış ve kent özgürlüğüne kavuşmuştur. Bu milli mücadelede şehit olan efelerden Gökçen Hüseyin Efe'nin ismini yaşatmak adına bir Rum köyü olan Fota'nın adı Gökçen olarak değiştirilmiştir (Armağan, 1989). Günümüzde de Gökçen Mahallesi olarak varlığını sürdüren yerleşimde meydana Gökçen Efe'nin bir heykeli bulunmaktadır (Şekil 3.10).

Şekil 3.10 Gökçen Efe Anıtı (Şaşmaz, 2012)

1927-1950 yılları arasında II. Dünya Savaşı'nın da olumsuz etkisi ile Tire'de hızlı bir nüfus artışı görülmemiştir (Dursun, 1995). Şehre modern kent görüntüsü katan Şehir Sineması (1927), (Şekil 3.11), Millet Parkı (1930), Hükümet Konağı (1933), İstasyon Parkı (1934), ilk Ortaokul (1934), Cumhuriyet Meydanı (1939), İstasyon Caddesi (1940), (Şekil 3.12) ve Şehir Stadı (1940) ve Postane Binası gibi bazı öğeler bu dönemde kazandırılmıştır (T.C. Tire Kaymakamlığı, b.t). Aynı zamanda elektrik 1930, içme suyu şebekesi 1936 yılında sağlanmıştır. 1950'den 1990 yılına kadar ilçenin nüfusu ele alındığında ise Kır-Kent nüfusu oranlarında kırsal nüfusun daha fazla olduğu görülmektedir. Bundan dolayı ilçede 1950'lerden beri gelişen sanayi faaliyetleri de daha çok tarıma dayanmaktadır (Dursun, 1995).

Şekil 3.11 Cumhuriyet döneminde inşa edilen Tire Şehir Sineması (Fidanoğlu ve Doğan, 2012)

Şekil 3.12 Tire İstasyon Caddesi'nin eski görüntüsü (Tire Gençlik Merkezi, b.t)

3.4 Geleneksel Mimarisine Genel Bir Bakış

Tire, yüzyıllar boyunca birçok farklı uygarlığa tanıklık etmiş bir yerleşimdir. Bu uygarlıkların içlerinde barındırdıkları farklı toplumlar ve etnik gruplar ile çeşitlenen zengin bir kültür birikimine sahiptir. İlçenin geleneksel mimarisi de kendine özgü nitelikleri ile tarihin ve kültürel çeşitliliğin bir yansımasıdır. Özellikle 13. ve 14. yüzyıllarda Anadolu'ya Türklerin yerleşmesi ile birlikte Tire de hızla gelişmeye başlamıştır. Aydınoğulları Beyliği döneminde yerleşimler kentin doğusunda ve yüksek kesiminde bulunmakta, Karakadı Camii çevresinde de yoğunlaşmaktadır (Armağan, 1983; Kürüm, 1992), (Şekil, 3.13).

Şekil 3.13 13. yüzyıl sonlarında Tire (Tanyeli, 1987)

Tire, her yönden doruğa ulaştığı 15. ve 16. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun birinci dereceden kent görüntüsüne sahip yerleşimlerindenidir. Bu dönemde kent, Molla Arap Camisi'nin bulunduğu alandan Karacaali Mahallesi'ne kadar uzanmaktadır (Tokluoğlu, 1957'den aktaran Kürüm, 1992). Osmanlı döneminde yerleşim doğu-batı doğrultusunda, batı yönlü gelişmiştir (Göksu 1985'ten aktaran, Köşklük (2009), (Şekil 3.14).

Şekil 3.14 15. yüzyılda Tire (Tanyeli, 1987)

Kentin bugünkü fiziksel yapısını belirleyen geleneksel yerleşim dokusunun gelişimi Klasik Osmanlı Dönemi sonunda tamamlanmıştır (Köşklük, 2009). Bundan sonra meydana gelen büyüme doğal yapı nedeniyle ulaşımın kolay olduğu kuzey yönüne doğru gerçekleşmiştir ve karayolları güzergâhı boyunca gelişmeye devam etmektedir (Akay, 1984'ten aktaran Kürüm, 1992), (Şekil, 3.15).

Şekil 3.15 Tire'nin kentsel yerleşim dokusu (Eski Türkiye Fotoğrafları Arşivi, b.t)

Tire'nin geleneksel yerleşim dokusunu büyük ölçüde etkileyen unsurlardan biri de kentin yaşadığı doğal afetlerdir. 1880, 1904, 1928 ve 1949 yıllarında yaşanan depremler bu afetlerden bazılarıdır (Armağan, 2003). 1857 ve 1881 yıllarında yaşanan yangınlar özellikle kent merkezindeki Tahtakale çarşısı ve Uzun çarşı gibi ticaretin yoğun yaşandığı yerlere büyük hasar oluşturması nedeniyle yalnız mimari dokuya zarar vermekle kalmamış kent ekonomisini de derinden etkilemişlerdir.

Kent dokusunu büyük ölçüde etkileyen bu afetlerin yanı sıra Tire'nin en büyük yangını 1916 yılında yaşanan, halkın “Büyük Yangın (Harık-ı Müthiş)” olarak nitelendirdiği yangındır. Rum mahallesinde başladığı ve rüzgârın etkisi ile tüm Tire'ye yayıldığı söylenmektedir. Kaynaklarda can kayıpları ile ilgili kesin veriler olmasa da Rum kaynaklarında 50 Türk ve 3 Rum toplam 53 kişinin hayatını kaybettiği yer almaktadır. 2000'den fazla ev (bazı kaynaklarda 3000'in üzerinde), 450 dükkân ve birçok kamusal bina zarar görmüştür (Armağan, 2018). Yüzlerce işyeri kullanılamaz duruma gelmiş, hanlar, hamamlar, medreseler, camiler, kiliseler, havralar ve belediye binası büyük ölçüde yanmıştır (Armağan, 2003). Kenti adeta yok eden yangından

nüfusun üçte ikisi etkilenmiştir. Enkaz uzun yıllar kaldırılamamış, şebekeler zarar görmüş, eczanelerin ve fırınların birçoğunun kullanım dışı kalmasıyla sağlık ve yiyecek sıkıntıları yaşanmıştır (Armağan, 2018).

Tire'nin geleneksel mimari dokusunu, Beylikler ve Osmanlı Dönemi'nden günümüze ulaşmış hanlar, hamamlar, medreseler, camiler, mescitler ve çeşmeler gibi anıtsal yapılar ve Osmanlı Dönemi'nin özgün konut yapıları oluşturmaktadır. 2012 yılının İzmir Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanterinde Tire'de 61 dini yapı, 3 askeri yapı, 26 endüstri ve ticaret yapısı, 3 idari yapı, 55 kültürel yapı, 41 mezar yapısı, 68 ağaç ve 155 sivil mimari örneği olmak üzere toplam 412 tescilli taşınmaz kültür varlığı yer almaktadır (İBB, 2016).

Tire'nin çok sayıda kültür varlığına sahip zengin geleneksel mimarisi bu bölümde anıtsal yapılar ve konut yapıları olarak iki ana başlık altında incelenmiştir.

3.4.1 Anıtsal Yapılar

Cami ve Mescitler

Tire'nin nüfusuna oranla sahip olduğu ibadethane sayısının çok fazla olması dikkat çekici özelliklerinden biridir. Armağan (2003), Tire'nin tarihsel süreç içerisinde mescid ve camilere dönüştürülen zaviyeler ile birlikte 100'den fazla ibadethanesinin olduğunu aktarmaktadır. Evliya Çelebi'nin 144 mihrap olduğunu söylediği Tire bu özelliği ile Beylik Dönemi'nde 'Zaviyeler kenti', Osmanlı Dönemi'nde 'Camiler Kenti' olarak anılmıştır.

Tire'nin Türkleşme sürecine girdiği 14. yüzyıl ve en parlak dönemini yaşadığı 15. ve 16. yüzyıllar kentin dini yapılarının çoğunun inşa edildiği yıllardır. Bu yıllarda cami ve mescitlerde mimari ve sanatsal arayışlar da hâkimken, devletin sosyal, ekonomik ve siyasal açıdan kriz yaşadığı 17. yüzyıl sonralarında sadece ibadet ihtiyacını karşılamaya yönelik yapıların inşa edildiği görülmektedir. Bu nedenle bu iki dönem yapıları farklı özellikler taşımaktadır (Armağan, 2003).

- Çanakçı Mescidi

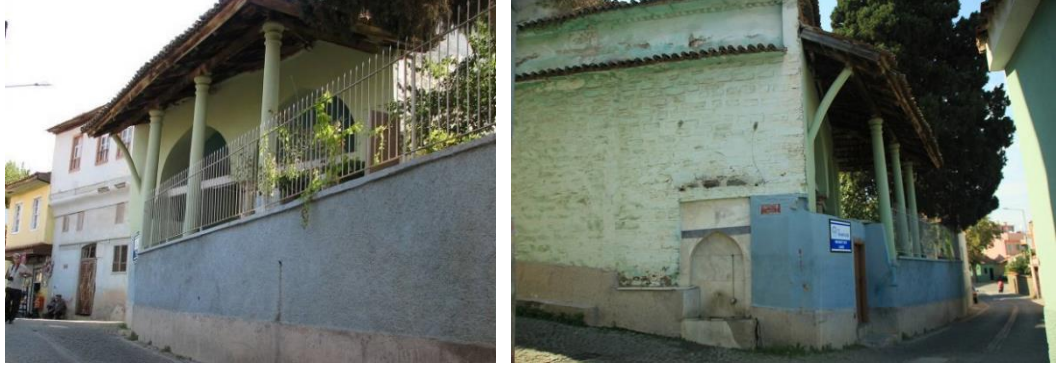
Çanakçı Mescidi Tire'nin Bahariye Mahallesi, Aydın Caddesi üzerinde yer almaktadır. Bu mescid, günümüzde var olmayan Tabakhane Mescidi ile birlikte kentin bilinen en eski dini yapısıdır (Tire Belediyesi, 1991). Kara Seyfettin Bey'in oğlu Bahadır Bey tarafından 1339 yılında yaptırılmıştır (Armağan, 2003). Mescidin bulunduğu konum nedeniyle kuzey cephesi duvar ile yükseltilmiş ve zemin kotu eşitlenmiştir. Batı cephesinden giriş almaktadır. Kubbe örtüsünde kullanılan kayrak taşı mescidin özgün özelliklerindedir (Şekil 3.16). Yapı günümüzde hala ayakta fakat atıl durumdadır.

Şekil 3.16 Çanakçı Mescidi kuzey ve batı cephesi ile kubbe örtüsü (Gürelli, 2013)

- Mehmet Bey Cami

Mehmet Bey Cami Dere Mahallesi, Sarıca Yusuf Sokak üzerinde konumlanmaktadır. Yapının inşa tarihi ve kim tarafından yaptırıldığı tam olarak bilinmemektedir. Ancak Armağan (2003), 14.yüzyıl yapısı olan bu caminin Mehmet Bey tarafından onarıldığının kayıtlarda yer aldığını ve bu nedenle bu isimle anıldığını söylemektedir. Caminin tek şerefeli minaresi özgün tuğla işçiliği ile dikkat çekmektedir (Şekil 2.28). Zikzak biçiminde dizilmiş iki sıra tuğla süsleme arasında baklava dilimi motifleri bulunmaktadır. Şerefenin alt bölümünü ise minareyi çevreleyen yatay Y harfi deseni oluşturmaktadır. Ayrıca yapının iki kubbeli son cemaat yeri bölümünün doğu duvarında sokağa bakan bir çeşme bulunmaktadır (Şekil 3.17).

Şekil 3.17 Mehmet Bey Cami son cemaat yeri ve doğu duvarında bulunan çeşmesi (Gürelli, 2013)

Şekil 3.18 Mehmet Bey Cami minaresinin tuğla işçiliği (Gürelli, 2013)

- Ulu Cami

Ulu Cami Tire'nin Yeni Mahallesi'ne bağlı Atatürk Caddesi'nde bulunmaktadır. İlçenin en büyük iç mekâna sahip camisi olduğundan bu isim verilmiştir. Kaynaklarda yapının kiliseden camiye çevrildiğine yönelik bilgiler yer almaktadır. Bu nedenle camiyi yaptıran ve yapım tarihi net olarak bilinmemektedir. Tek şerefeli minarenin yapım özellikleriyle 14.yüzyıl sonlarında ve Cüneyt Bey tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir (Armağan, 2003; Tire Belediyesi, 1991). Yapı içerisinde her sırada 4'er tane olmak üzere toplam 16 yığma ayak yer almaktadır (Şekil 3.19). Evliya Çelebi'nin iki kapısı olduğunu söylediği yapının günümüzde kuzey ve doğu cephelerinde bulunan bu iki kapıya ek olarak batı cephesinde de bir kapısı bulunmaktadır. Armağan, (2003) caminin çok sayıda onarım geçirdiğini, 1916

yangınında ahşap tavanını yitirdiğini ve özellikler son cemaat yeri ve minaresinin bu onarımlar ile özgün niteliklerini kaybettiğinin aktarmaktadır.

Şekil 3.19 Ulu Cami dış görünümü ve iç mekânı (Şaşmaz, 2012)

- Paşa (Lütfü Paşa) Cami (1520)

Paşa Cami, Yeni Mahallesi, Atatürk Caddesi üzerinde Cumhuriyet Meydanı'na çok yakın konumlanmaktadır. Sadrazam Lütfü Paşa tarafından Aydın Sancak Beyi olduğu yıllarda yaptırılmıştır. Caminin iç direğinde bulunan kitabede 1520 yılında yapımına başlandığı bilgisi yer almaktadır. Doğusunda bulunan 8 odalı tabhanesi, kuzeyinde bulunan 15 odalı medresesi ve batısında bulunan mutfak ve dükkânlar günümüze ulaşamamıştır (Armağan, 2003). Yalnızca imaret binası ve şadırvanı korunabilmiştir.

Kare planlı olan cami de kubbeye geçiş tromplarla sağlanmaktadır (Şekil 3.20). Kubbenin üst örtüsü ise kurşun ile kaplıdır. Beş bölümden oluşan son cemaat yerine ise avludan üç basamaklı merdiven ile çıkılmaktadır (Şekil 3.21). Bu bölüm, 6'sı önde 2'si yanlarda olmak üzere toplam 8 mermer direk ile taşınmaktadır. Camiye girişin yapıldığı orta bölüm kurşun kubbeli, yan bölümler kiremit örtülüdür.

Şekil 3.20 Paşa Camii ile şadırvan yapısı ve cami içinde tromplar ile kubbeye geçiş (Gürelli, 2013)

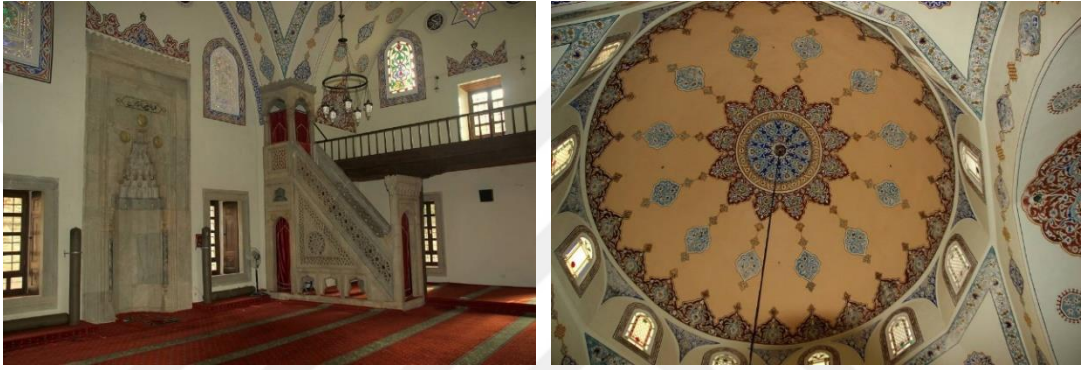
Şekil 3.21 Paşa Camii son cemaat bölümü (Gürelli, 2013)

- Yalınayak Camii (16.yy)

Yalınayak Camii, Ertuğrul Mahallesi, Yalınayak sokakta yer almaktadır. 16.yüzyılda Sadrazam Ferhat Paşa'nın oğlu Hasan Çavuş tarafından yaptırılmıştır. Camii, hamam, medrese, şadırvan ve sebilden oluşan külliye medrese yapısı günümüze ulaşmamıştır (Tire Belediyesi, 1991). Osmanlı'nın olgunluk dönemi eserlerinin önemli örneklerinden olan camii 1875, 1894 ve 1925 yılında ciddi onarımlar görmüştür (Armağan, 2003). Yapının son cemaat yeri 5 bölümlü ve oldukça süslemelidir (Şekil 3.22). Geçiş elemanı olarak pendentiflerin kullanıldığı kubbe ve camii içinde birçok bölümde de kalem işi süslemeler yer almaktadır. Ayrıca mihrap ve minberdeki incelikli mermer işçiliği de caminin dikkat çekici özelliklerindedir (Şekil 3.23).

Şekil 3.22 Yalınayak Cami ile şadırvanı ve caminin son cemaat bölümü (Gürelli, 2013)

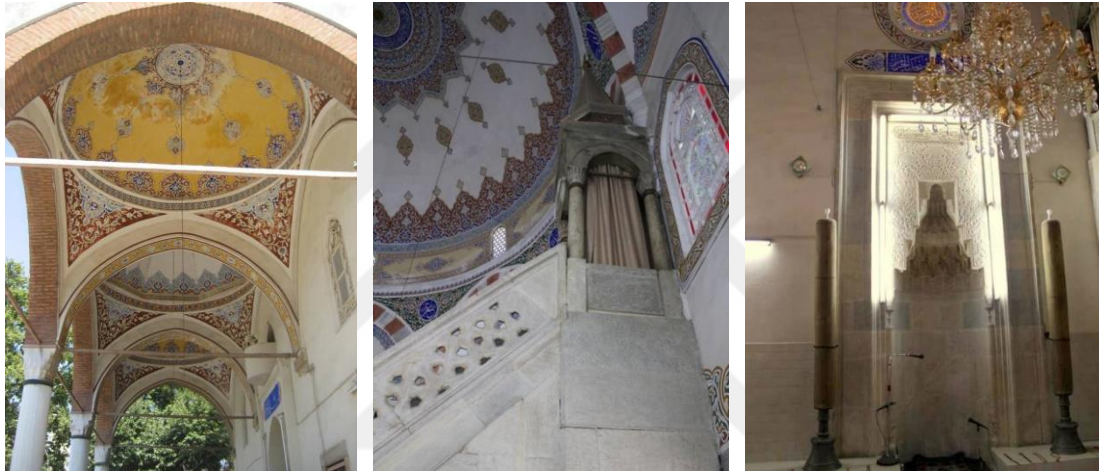
Şekil 3.23 Yalınayak Cami işlemeli mihrap ve kalem işli kubbe (Gürelli, 2013)

- Yeni Cami (1589)

Yeni Cami, Tire’de Yeni Mahallesi, Fevzipaşa Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Armağan (2003), caminin II. Selim döneminde vezirlik, 1965 yılında Diyarbakır ve Sivas’ta beylerbeyliği, Yemen ve Kahire’de ise valilik görevlerinde bulunan Behram Kethüda tarafından yaptırıldığını söylemektedir. Cami Tire camileri arasında hem minaresi hem camisi kesme taş ile yapılmış tek örnektir (Tire Belediyesi, 1991). Son cemaat yeri 3 bölümden oluşmaktadır (Şekil 3.24). Yalınayak Camisi gibi 16.yüzyıl yapısı olan bu cami de harem ve son cemaat yerindeki kalem işi süslemeleri, minber ve mihrap detayları ile dönemin önemli yapılarındandır (Şekil 3.25).

Şekil 3.24 Yeni Cami dış görünümü ve son cemaat yeri (Gürelli, 2013)

Şekil 3.25 Yeni Cami süsleme detayları (Gürelli, 2013)

Medreseler

Anadolu Türk tarihinde dini kurumlara ve din adamlarına yakınlık yönetimde söz sahibi olabilmek adına önemli görülmüştür. Osmanlı Dönemi'nde buna paralel olarak eğitim kurumlarına verilen önem artmıştır. Tire, Osmanlı'da bu kurumsallaşmanın hızla geliştiği kentlerden biri olarak önem taşımaktadır. 19.yüzyıla gelindiğinde Tire'de 32 medrese bulunmaktadır. Tire Medreseleri planlarına göre;

- Üç yönden avluyu çevreleyen medreseler: Karakadı, Molla Arap, Cağaloğlu, Derviş Gazi, Molla Çelebi ve Büyük Zencirli medreseleri
- İki yönden avluyu çevreleyen medreseler: Yoğurtluoğlu medresesi
- L biçiminde medreseler: Dar-ül Kurra, İbni Melek, Yalınayak, Suratlı ve Ağacami medreseleri

- Tek sıra medreseler: Ortamedrese, Kadızade, Hasan Çelebi, Küçük Zencirli, Alaybey, Abdülvehhab, Necip Paşa, Yamukağa, Yeniceköy, Sarıca Yusuf, İpekçizade, Karahayrettin ve İsmail Efendi medreseleri

olarak sınıflandırılmaktadır. Bu medreselerden; Karakadı medresesi, Yoğurtluoğlu medresesi, Ulucami medresesi (Ortamedrese) ve Kadızade Medresesi günümüze ulaşmıştır. Molla Arap Medresesinin ise kalıntıları bulunmaktadır (Armağan, 2003).

- Karakadı Medresesi

Karakadı Medresesi İpekçiler Mahallesi, 1.Kocabıyık Sokak üzerinde konumlanmaktadır. 14.yüzyıl tarihli medrese ilk Rumeli Beylerbeyi Karakadı Mecdeddin tarafından yaptırılmış ve 1928 yılına kadar çalışmıştır (Armağan, 2003). Halk arasında Kocabıyık adıyla da bilinmektedir. Medrese, ortasında şadırvanı bulunan cami avlusunu doğu, batı ve kuzey yönlerinden sarmaktadır. Avluyu üç yönden çevreleyen revakların ardında avlu girişinin iki yanında bulunan 2'şer oda (Şekil 3.26) ile birlikte toplam 14 odası bulunmaktadır.

Şekil 3.26 Karakadı Cami, Şadırvanı, batı ve kuzey yönündeki medrese odaları (Gürelli, 2013)

- Yoğurtluoğlu Medresesi

Yoğurtluoğlu Medresesi, Turan Mahallesi, Kaplan Caddesi üzerinde bulunan Yoğurtluoğlu Külliyesi içinde yer almaktadır. 1461 yılında Hacı Mustafa Bey tarafından yaptırılmıştır (Armağan, 2003). Medrese, cami avlusunun doğu ve batı yönlerinde sıralanmış odalardan oluşmaktadır. Her iki yönde de 7'şer oda ve odaların

önünde kemerlerle bağlanmış revaklar bulunmaktadır (Şekil 3.27). Bu odalar birer ahşap kapı ve pencere ile avluya açılmaktadır. Topkaraoğlu ve Kesici (1993), avlunun kuzeyinde bulunan dikdörtgen planlı iki katlı yapının rasathane olduğunu aktarmaktadır. Halk arasında Yavukluoğlu adıyla da anılan medrese uzun süre atıl durumda kaldıktan sonra 2005 yılında restore edilip yeniden hizmete açılmıştır (Şekil 3.28), (Gürelli, 2013).

Şekil 3.27 Yoğurtluoğlu medresesinin havadan görünümü (Gökyüzünden Türkiye Fotoğrafları, b.t) ve medrese hücreleri ile revaklar (Gürelli, 2013)

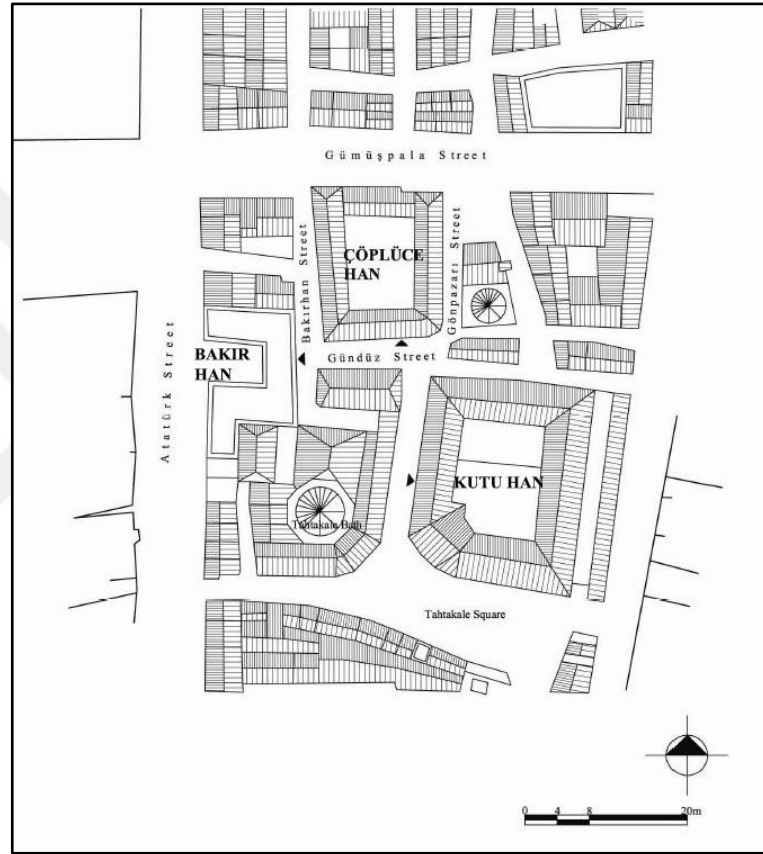

Şekil 3.28 Yoğurtluoğlu Medresesi ve rasathane yapısının eski (Topkaraoğlu ve Kesici, 1993) ve yeni hali (Gürelli, 2013)

Hanlar

Han yapıları buldukları yerin ticari ve ekonomik faaliyetleri açısından büyük yer tutmaktadır. Tire’de Beylikler dönemi ile başlayıp 15. ve 16.yüzyıllarda büyük gelişme gösteren ticari faaliyetler buna yönelik yapılanmayı gerektirmiştir. Bu dönemde bir ticari merkez haline gelen kentte çok sayıda han yapısı inşa edilmiştir.

Armağan (2003), Tire'deki han sayısının 1908 yılı Aydın Vilayet Salnamesi'nde 14, Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde 29 olarak geçtiğini ancak araştırmaları sonucunda kentte 31 han yapısı tespit edildiğini aktarmaktadır. Zaman içerisinde çevre koşulları ve ekonomik faaliyetlerde yaşanan değişimler sonucunda hanlar da eski önemini yitirmeye başlamıştır. Bu yapılarından Çöplüce Han, Kutu Han, Bakır Han (Şekil 3.29), Ali Efe Han ve Yeni Han günümüze ulaşmışlardır (Çulcu, 2005).

Şekil 3.29 Çöplüce Han, Kutu Han ve Bakır Han'ın vaziyet planı (Çulcu, 2005)

- Çöplüce Han

Çöplüce Han, Yeni Mahallesi'ne bağlı Tahtakale çarşısının kuzey sınırında Gümüşpala Caddesi üzerinde yer almaktadır. 14.yüzyılda Aydınoğulları Beyliği'nden İlyas Bey tarafından yaptırılmıştır (Armağan, 2003). Dikdörtgen planlı, tek katlı, merkezi avlunun dört tarafı dükkânlarla çevrili bir yapı olan hanın güney yönünden avluya girişi ve 23 odası bulunmaktadır (Şekil 3.30).

Şekil 3.30 Çöplüce Hanı genel görünümü (İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimari Restorasyon Bölümü, 2008) ve avludan görünümü (Gürelli, 2013)

- Kutu Han

Kutu Han, Yeni Mahallesi'nde Tahtakale Meydanı'nda konumlanmaktadır. Kütahya Hanı olarak da bilinen yapı 1441 yılında Hacı İlyas Bey tarafından yaptırılmıştır (Armağan, 2003). Avlulu bir plan şemasına sahip olan hanın dört cephesi de dükkânlar ile çevrilmiştir. Doğu cephesindeki dükkânlar karşı sırasında bulunan dükkânlar ile bir kapalı çarşı oluşturmaktadır. Avluya erişim batı cephesinden sağlanmaktadır. İki katlı olan yapının üst katına bu girişin yanındaki merdivenler ve avluda bulunan merdiven ile ulaşılmaktadır. Alt katta 18, üst katta 30 odası bulunmaktadır (Şekil 3.31). Üst kattaki revakları yıkılmış durumda olan yapı 1991 yılında tescillenmiştir.

Şekil 3.31 Kutu Han genel görünümü (Çulcu, 2005) ve avludan görünümü (Gürelli, 2013)

- Bakır Han (Kurşunlu Han)

Bakır Han, Yeni Mahallesi'nde merkez çarşı içerisinde Atatürk Caddesi üzerinde yer almaktadır. Armağan (2003), kaynaklarda Kurşunlu Kervansarayı olarak yer alan, 15.yüzyıl yapısı olan bu hanın Sadrazam Lütfü Paşa tarafından Abdüsselam Efendiden satın alındığını ve alt katta 19, üst katta 34 odasının bulunduğunu aktarmaktadır. Ancak iki katlı, avlulu, dikdörtgen plan şemasına sahip yapının bir bölümü, batısından geçirilen yol nedeni ile yıkılmış ve günümüzde U plan şeması halini almıştır (Çulcu, 2005). Han restore edildikten sonra günümüzde iş yeri olarak kullanımını sürdürmektedir (Şekil 3.32).

Şekil 3.32 Bakır Han genel görünümü (Çulcu, 2005) ve avludan görünümü (Gürelli, 2013)

Hamamlar

Hamam yapıları, asıl işlevleri temizlik olan ancak bunun yanında dinlenilip uzun süre vakit geçirilen, sosyalleşme mekânlarıdır. Tire'deki hamamlar Beylikler dönemi ve Osmanlı Dönemi'nde, çoğunluğu 14. ve 15. yüzyıllarda inşa edilmiş yapılardır. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Tire'de 13 hamam bulunduğunu belirtmiştir. Ancak belgelerde bunların dışında 7 hamamın daha adı geçmektedir. 1908 tarihli Aydın Vilayet Salnamesi'nde ise ilçede 10 hamam olduğu bilgisi yer almaktadır. Bu nedenle belirtilen hamam sayılarında sadece çalışır durumda olan yapılardan bahsettiği düşünülmektedir. Toplamda 20 tane olan bu yapıların 10'u Beylik döneminde, 10'u Osmanlı döneminde inşa edilmiştir (Armağan, 2003).

Hamamların büyük bir bölümü çarşıların ve hanların çevrelerinde ticari faaliyetlerin yoğun olduğu yerlerde konumlanmıştır. Diğer bir bölümü ise külliyelerin içinde yer almaktadır. Bunlar ya medreselerdeki öğrencilerin gereksinimlerini karşılamakta ya da bulunduğu semtteki halka hizmet etmektedir (Armağan, 2003).

Tire hamamlarından; Beylikler dönemi Tire'sinin ilk hamamı olan Eski Bey Hamamı, Osmanlı döneminde yapılmış ilk hamam olan Tahtakale Hamamı ve Osmanlı döneminin en güzel örneklerinden olan Eski-Yeni Hamamı ile Yalınayak Hamamı örnek olarak incelenmiştir.

- Eski Bey Hamamı (Sultan)

Kurtuluş Mahallesi, Türk Ocağı Caddesi'nde bulunan hamam 'Sultan Hamamı' olarak da bilinmektedir. Yapım tarihi ile ilgili net bir bilgi olmamasına karşın Armağan (2003), yapının Tire'nin en eski hamamı olduğunu, büyük olasılıkla Süleyman Şah tarafından 14.yüzyılda yaptırılmış olduğunu aktarmaktadır. Çifte hamam olarak inşa edilmiş yapının külhan, su deposu, ılıklik ve sıcaklık bölümleri günümüze ulaşamamıştır. Yalnızca kadın ve erkek hamamlarının soyunma yerleri ayaktaadır (Şekil 3.33). Soyunma mekânları kubbe ile örtülüdür. Batıda yer alan erkekler soyunma bölümününün kubbe çapı 11 metre, doğudaki kadınlar soyunma bölümününün ise 8 metredir (Şekil 3.34). Her iki bölümde de kubbeye geçiş üçgenlerle sağlanmaktadır.

Şekil 3.33 Eski Bey hamamının doğudaki kadınlar hamamı girişi ve batıdaki erkekler hamamı girişi (Şaşmaz, 2012)

Şekil 3.34 Eski Bey hamamı erkekler ve kadınlar bölümü soyunma yerleri (Şaşmaz, 2012)

- Tahtakale Hamamı

Yeşil imaret külliyesinin yapılarından biri olan Tahtakale hamamı, Yeni Mahalle, Tahtakale Geçidi Sokak üzerinde bulunmaktadır. 1441 yılında Halil Yahşi Bey tarafından yaptırılan hamam, pazar yeri içinde bulunmasıyla bir çarşı hamamı özelliği taşımaktadır. Ayrıca kuzey, güney ve doğu cephelerinden dükkânlarla çevrili olan yapı, ilçede çevresi ile çarşı oluşturan tek hamamdır (Armağan, 2003). Bu dükkânların farklı boyut ve yüksekliklerde olması nedeniyle yapıya sonradan eklendikleri düşünülmektedir (Gür, 2017).

Hamamın girişi doğu yönünde bulunmaktadır. Tek hamam özelliği taşıyan yapının sekizgen planlı soyunma yeri yaklaşık 9 metre çapında bir kubbe ile örtülüdür (Şekil 3.35). Buradan tonozlu bir koridora oradan da soğukluk bölümüne geçilir. Kare plana sahip mekân batı yönünden bir kemer ile tekrar genişlemektedir. Bu mekânın doğusunda ise yan yana kubbeli iki hücre bulunmakta olup buradan da sıcaklığa geçilmektedir (Şekil 3.36). Bu mekânın doğu ve batı yönündeki iki yanında ise kare planlı iki halvet bölümü yer almaktadır. Hamamdaki kemerli büyümeler ve kubbeğe geçiş elemanlarındaki süslemeler oldukça karakteristik özelliklerdir. Yapının en doğusunda ise birbirine paralel olarak, dikdörtgen planlı ve beşik tonoz ile örtülü sıcak ve soğuk su depoları vardır.

Tahtakale Hamamı 1857 yangınında büyük ölçüde zarar görmüş ve restorasyon geçirmiştir. Günümüzde yapının bir bölümü dükkân olarak kullanılmaktadır. Diğer

bölümüne ise belediye tarafından sergi amaçlı olarak ilçenin geleneksel sanatlarından olan Beledi dokuma tezgâhları konulmuş ve halka açılmıştır.

Şekil 3.35 Tahtakale hamamının çevresindeki dükkanlar ve soyunmalık bölümü (Şaşmaz, 2012)

Şekil 3.36 Tahtakale hamamı iç mekanı, sekizgen kubbe ve süsleme detayları (Şaşmaz, 2012)

- Eski Yeni Hamamı

Eski Yeni Hamam Ertuğrul Mahallesi, Nuh Efendi Sokak üzerinde yer almaktadır. 1543 tarihinde Sadrazam Lütfü Paşa tarafından yaptırılmıştır (Armağan, 2003). Günümüzde Tire’de çalışan tek hamamdır. Çifte hamam özelliği taşıyan yapının kuzeyinde erkekler kısmı, güneyinde kadınlar kısmı bulunmaktadır. Kadınlar bölümünde kare planlı üzeri kubbe ile örtülü bir soyunmalık, dikdörtgen planlı bir ılıklik, sonrasında sıcaklık bölümü ve buradan açılan iki halvet hücresi bulunmaktadır. Erkekler bölümünde kare planlı soyunma yerinin üstü geçişi troplarla sağlanan

yaklaşık 10,5 metre çaplı bir kubbe ile örtülüdür. Bu bölümün tam ortasında, süslemeli bir fiskiye çanağına sahip, 2 metre çapında bir havuz yer almaktadır (Şekil 3.37). Buradan dikdörtgen planlı bir ılıkliğa ve oradan da dört eyvanlı, iki köşe halvetli sıcaklık bölümüne geçilmektedir. Yapı malzemesi olarak taş ve tuğla kullanılan hamamın erkekler bölümü girişinde mermer kullanımı görülmektedir.

Şekil 3.37 Eski Yeni Hamamı kadınlar ve erkekler bölümü giriş cephesi ile erkekler soyunmalık bölümünde bulunan havuz (Şaşmaz, 2012)

- Yalınayak Hamamı

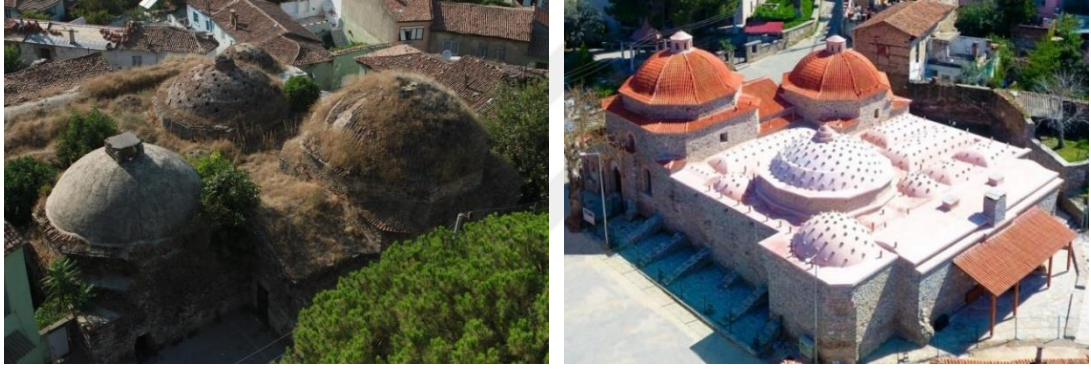
Yalınayak Hamamı Ertuğrul Mahallesi Kaplan Çeşme Sokak üzerinde konumlanmaktadır. Sadrazam Ferhat Paşa'nın oğlu Hasan Çavuş tarafından yaptırılan külliye'nin bir parçasıdır. Aynı zamanda bu yapı Tire'de yapılmış son hamamdır (Armağan, 2003). Çifte hamam olarak inşa edilmiştir. Kuzeyde erkekler bölümü, güneyde kadınlar bölümü yer almaktadır (Şekil 3.38).

Kadınlar hamamında kare planlı soyunma yeri 5,5 metre çaplı kubbe ile örtülüdür. Buradan dikdörtgen planlı ılıklik bölümüne ve oradan da iki halvetli sıcaklık bölümüne geçilmektedir.

Erkekler hamamında ise dikdörtgen planlı bir soyunma yeri bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı bu mekân hem 9 metre çaplı kubbe hem de 5 metrelik tonoz kullanarak örtülmesi ile dikkat çekmektedir. Soyunma yerinin doğusundan cepheden çıkıntı yapan havlu kurutma bölümü bulunmaktadır (Şekil 3.39). Erkekler soyunma yerinin batısından dikdörtgen planlı ılıklik bölümüne, oradan da sıcaklık bölümüne

geçilmektedir. Sıcaklık bölümü hamamın en gösterişli bölümüdür (Şekil 3.40). Bu bölümde 3 köşede halvet bulunurken kuzey batı köşesinde havuz yer almaktadır. Köşelerdeki halvetlerin aralarında kuzey, batı ve güney yönlerinde ikişer, doğu bölümünde girişin yanında bir tane olmak üzere 7 yıkanma bölümü bulunmaktadır. Ortada yaklaşık 5 metre çapında sekizgen formunda göbek taşı bulunmaktadır. Mekân pandantifler üzerine oturtulmuş kubbe ile örtülüdür. Kubbede yıldız ve altıgen şeklinde 82 adet ışıklık bulunmaktadır. Hamamın sıcaklık ve ılıklik bölümünde aydınlatmayı sağlayan filgözleri hamamın özgün niteliklerindedir.

Uzun süre atıl kalan hamamın 2017 yılında belediye tarafından restorasyonu tamamlanmış ve tekrar hizmete açılmıştır.

Şekil 3.38 Yalınayak Hamamı'nın restorasyon öncesi ve sonrası üstten görünümü (T.C. Tire Belediyesi, b.t)

Şekil 3.39 Yalınayak Hamamı doğu cephesinden kadınlar ve erkekler soyunma yerinin restorasyon öncesi (Şaşmaz, 2012) ve sonrası görünümü (T.C. Tire Belediyesi, b.t)

Şekil 3.40 Yalınayak Hamamı'nın erkekler bölümü sıcaklık mekanının restorasyon öncesi ve sonrası görünümü (T.C. Tire Belediyesi, b.t)

Çeşmeler

Çeşmeler, suya verilen önem nedeniyle tarihin her döneminde önemli yer tutmuş yapılardır. Özellikle Türkler fethettikleri yerlere halkın temel gereksinimini karşılamak için önce çeşmeler yaptırmışlardır. Tire, sahip olduğu diğer tüm tarihi anıtsal yapılar gibi çeşmeler yönünden de zengin bir yerleşimdir. Evliya Çelebi 18.yüzyılın başında Tire'de 270 çeşme olduğunu aktarmaktadır (Evliya Çelebi, 2011).

- Kara Hayrettin Paşa Çeşmesi

Ertuğrul Mahallesi, Kaplançeşme Sokak üzerinde yer alan Kara Hayrettin Paşa Cami'nin kuzey dış duvarında bulunmaktadır (Şekil 3.41). Cami ve çeşmesi 14.yüzyılda Çandarlı Sadrazam Kara Hayrettin Paşa tarafından yaptırılmıştır (Tire Belediyesi,1991). İç içe geçmiş iki sivri kemerli süslemesi vardır. Günümüzde bakımsız durumdadır.

Şekil 3.41 Kara Hayrettin Paşa Çeşmesi (Şaşmaz, 2012)

- Çatal Çeşme

Çatal Çeşme, Bahariye Mahallesi'nde Büyükküp Sokak, Çatalçeşme Sokak, Naimoğlu Sokak ve Aydın Caddesi'nin kesişiminde konumlanmaktadır. Hemen yakınında Çanakçı Mescidi bulunmaktadır. Çeşme, 1510 yılında Sadrazam Lütfü Paşa tarafından yaptırılmıştır (Ertekin, 1999). Yapımında çoğunlukla ince kayrak taşlar kullanılmıştır. Ayrıca tuğla malzeme ile kemerli süslemeleri ve mermer yalağı bulunmaktadır (Şekil 3.42). Çeşme atıl durumda olup günümüzde kullanılmamaktadır.

Şekil 3.42 Çatal Çeşme (Şaşmaz, 2012)

- Yeğen Ağa Çeşmesi

Yeğen Ağa Çeşmesi, İpekçiler Mahallesi'nde, halk arasında İtfaiye Meydanı olarak anılan meydanda, Şehit Mehmet Çoban Bulvarı üzerinde yer almaktadır. 1785 yılında Sadrazam Yeğen Mehmet Ağa tarafından yaptırılmıştır (Tire Belediyesi, 1991). Çeşme dört yüzlü olması ve taşıdığı anıtsal niteliği ile Tire çeşmeleri arasında önemli bir çeşmedir. Çeşmenin dört köşesi de pahlıdır. Tüm cephelerinde iç içe geçmiş iki sivri kemer ile oluşturulmuş nişler bulunmaktadır. Doğu cephesinde nişin içi boş bırakılmıştır. Diğer üç cephede lülesi ve kitabeleri bulunmaktadır. Lülesi bulunan bu üç yönden çeşmeyi dinlenme sekisi sarmaktadır. Kuzey cephesinde bulunan su teknesinde devşirme malzeme kullanılmıştır (Şekil 3.43).

Şekil 3.43 Yeğen Ağa Çeşmesi (Gürelli, 2013)

3.4.2 Konut Mimarisi

Güme Dağı'nın eteklerinde kurulan eski Tire'de geleneksel konutların büyük bir kısmı kuzey-güney doğrultusunda eğimli araziler üzerine yerleşmişlerdir (Kürüm, 1995). Buradaki geleneksel konut dokusunu oluşturan yapıların çoğunluğunu karakteristik Türk evi olarak nitelendirilen konutlar oluştururken, bir kısmında da özellikle Osmanlı'nın son döneminde kente yerleşen Rum ve Yahudi nüfusun etkilerini gözlenmektedir (Şekil 3.44).

Şekil 3.44 Tire Dere Mahallesi, Suratlu sokak geleneksel evleri (Kürüm, 1995)

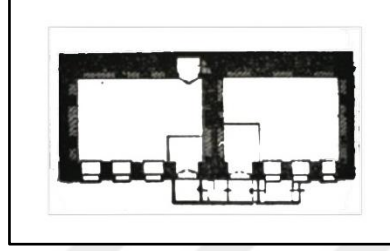
Dokuda genellikle tek ya da iki katlı konutlar hâkimdir. Tire'deki karakteristik Türk evlerinde mahremiyet anlayışının getirdiği içe dönük bir yaşam söz konusudur. Evler sokağa değil, yüksek duvarlarla çevrili avlu ya da bahçelere açılırlar. Özellikle zemin katlarda yapının sokağa bakan yüzünde açıklıklar görülmez. Bulunduğu yerin topografyasına göre şekillenen sağır duvarlardan bir kapı ile önce avlu ya da bahçeye girilip oradan konuta ulaşılır. Alt katlar hayvan damı, samanlık, depo, kiler, mutfak gibi işlevlerde kullanılırken, üst katlar ise odaların olduğu yaşam katıdır. Hem odaların şeklinin topografyadan bağımsız düzgün formlara sahip olması için hem de mekân kazanmak için üst katlar çıkmalar ile zenginleştirilmiştir. Konutların üzerleri çoğunlukla alaturka kiremitle kaplı beşik ya da kırma çatılar ile örtülüdür (Kürüm, 1995). Cepheyi yağmurdan korumak için cephe duvarından dışarı doğru çıkan geniş saçaklar görülmektedir.

Tire evlerinin mekân kurgusu ele alındığında yapılan en kapsamlı çalışma olan Kürüm'ün (1992) 'Tire Evleri' isimli çalışmasında Sedat Hakkı Eldem'in yaptığı tipolojik çalışmayı esas aldığı görülmektedir. Geleneksel Türk evi plan tipleriyle ilgili en kapsamlı çalışmayı yapan Sedat Hakkı Eldem (1954), evlerde sofanın konumlanışına göre plan tiplerini 4 kategoride ele almıştır:

- Sofasız Plan Tipi
- Dış Sofalı Plan Tipi

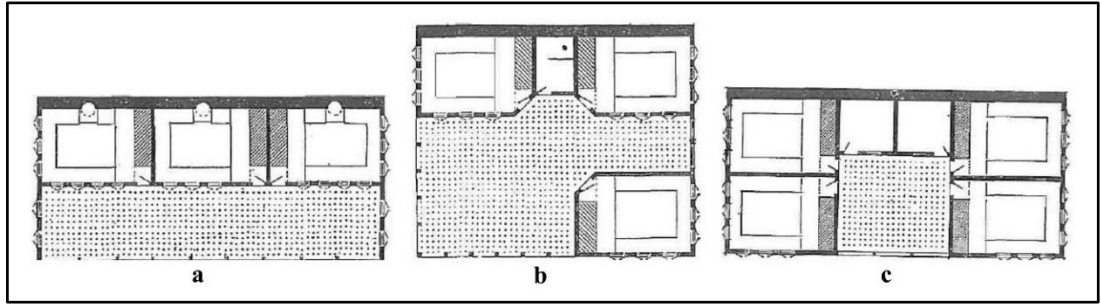
- İç Sofalı Plan Tipi
- Orta Sofalı Plan Tipi.

Sofasız plan tipi: Yan yana dizilmiş, birbiri ile ilişkisi olmadan dışarıdan girilen odalardan oluşmuş en eski tiptir (Şekil 3.45).

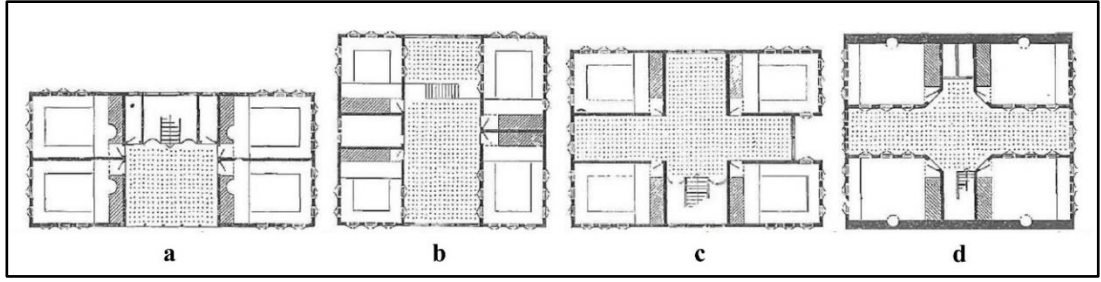
Şekil 3.45 İki odalı sofasız konut örneği (Eldem,1954)

Dış sofalı plan tipi: Yan yana sıralanan odalar arasındaki ilişkinin önündeki sofa üzerinden sağlandığı tiptir. Bu tipte zamanla sofanın bir tarafına oda eklenmesiyle sofanın köşede kaldığı L plan şeması ve iki tarafına da odaların eklenmesiyle sofanın ortada kaldığı U plan şeması gelişmiştir (Şekil 3.46).

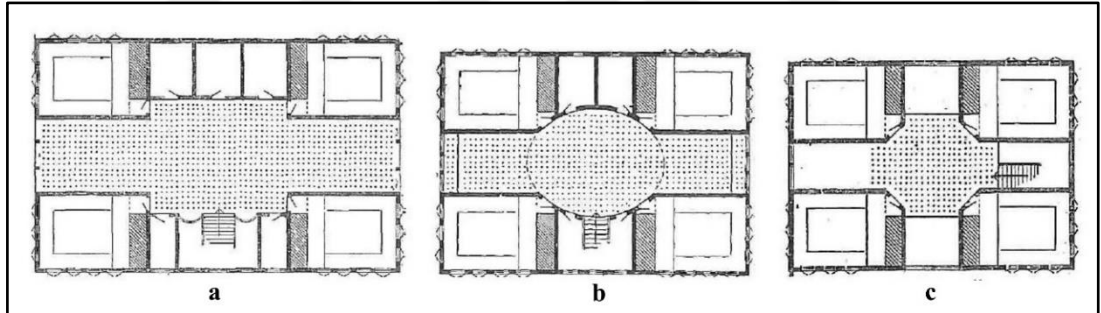
Şekil 3.46 Sıra odalı dış sofalı plan tipi (a), köşe sofalı plan tipi (b) ve üç tarafı odalı dış sofalı plan tipi (c) (Eldem,1954)

İç sofalı plan tipi: Sofanın ortada bırakılarak iki yanına da karşılıklı odaların konumlandırıldığı plan tipidir. Genellikle sofanın iki yüzü de açık veya pencere ile örtülüdür. Sofanın bir ucunun sağır olması durumunda bir yüzlü iç sofa olarak adlandırılır. Bu şemada bazen odaların arasında veya sofanın bir ucunda eyvanlar yer almaktadır. Ancak iç sofalı plan tipinde en fazla iki eyvan bulunabilmektedir (Şekil 3.47).

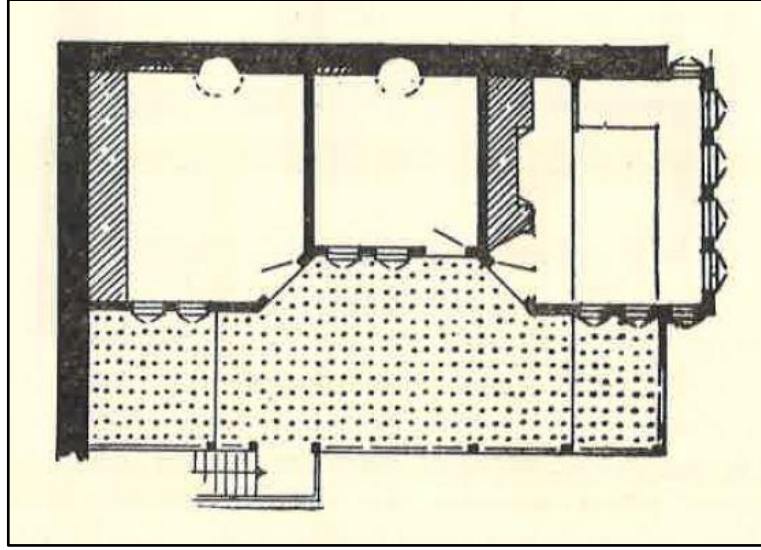
Şekil 3.47 Bir yüzlü iç sofalı plan tipi (a), iki yüzlü iç sofalı plan tipi (b), iki yüzlü iç sofalı eyvanlı plan tipi (c) ve iki yüzlü pahlı iç sofalı plan tipi (d) (Eldem,1954)

Orta sofalı plan tipi: kare ya da kareye yakın dikdörtgen kat planına sahip konutlarda sofanın ise ortada konumlandığı, köşelere odaların yerleştirildiği ve odaların aralarında ise eyvan, kiler, merdiven gibi servis mekânlarının bulunduğu tiptir (Şekil 3.48 a). Zengin plan düzenlemeleri ile daha çok büyük şehirlerde varlıklı ailelerin konaklarında ve saraylarda görülmektedir. Zaman içinde odaların köşelerinin pahlanması ile sekizgen ve oval şeklinde sofalar meydana gelmiştir (Şekil 3.48 b, c).

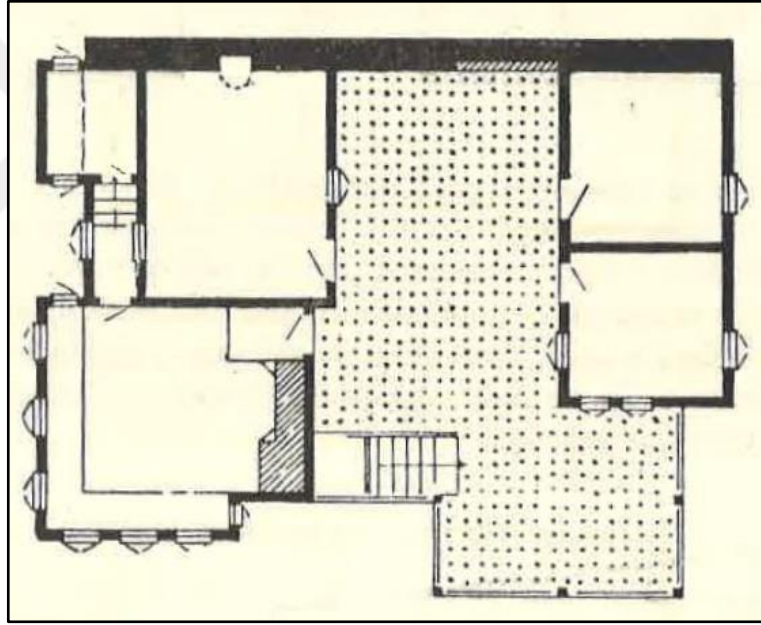

Şekil 3.48 Karşılıklı iki eyvanlı köşeli orta sofalı plan tipi (a), üç eyvan, bir merdiven ile pahlı orta sofalı plan tipi (b) ve karşılıklı iki eyvanlı oval orta sofalı plan tipi (c) (Eldem,1954)

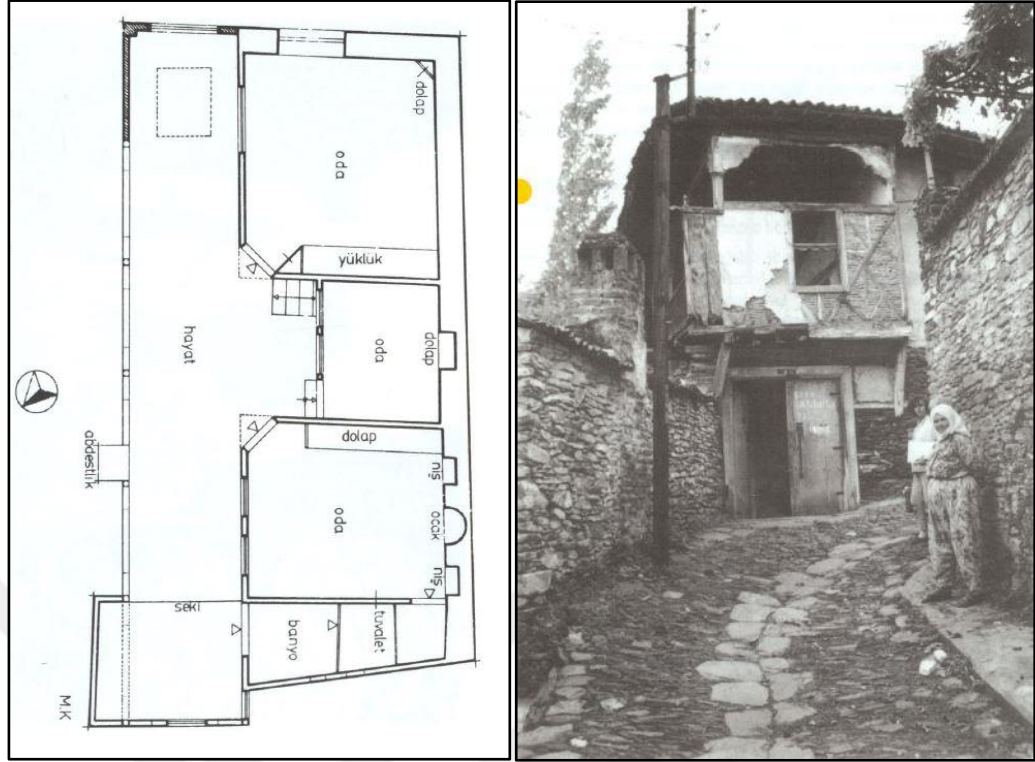
Tire evlerinde bu plan tiplerinden en yaygın olarak dış sofalı (Şekil 3.49) ve iç sofalı (Şekil 3.50) olanlar görülmektedir. Dış sofalı plan tipine sahip olan evler çoğunlukla iki ve üç odalıdır (Şekil 3.51). Sofanın dışa kapalı olduğu örneklerde görülmektedir. İç sofalı plan tipinde ise ikiyüzlü olan tip yaygındır (Kürüm, 1995).

Şekil 3.49 Tire, Kavakdibi'nde dış sofalı Emine kadın evi (Eldem, 1954)

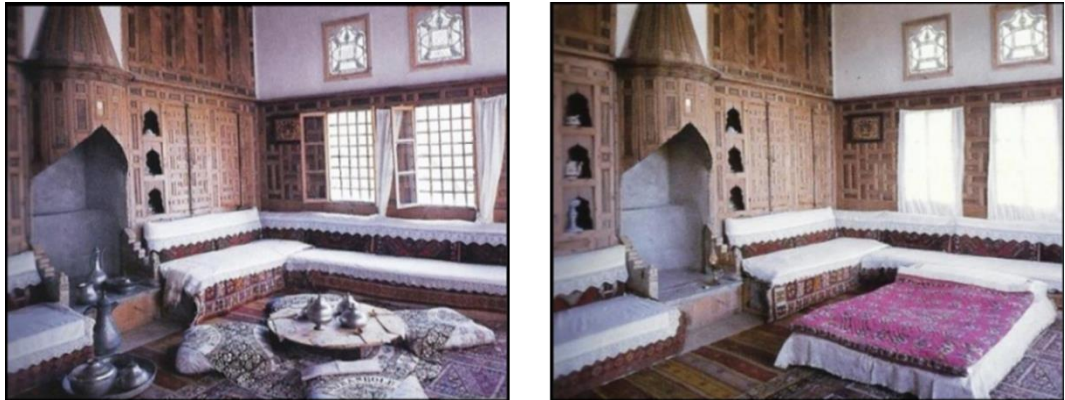

Şekil 3.50 Tire, Eski Yeni hamam civarında iç sofalı Müftiyenler evi (Eldem, 1954)

Şekil 3.51 Tire, Ali Hadimli Evi üst kat planı ve batı cephesi (Kürüm, 1995)

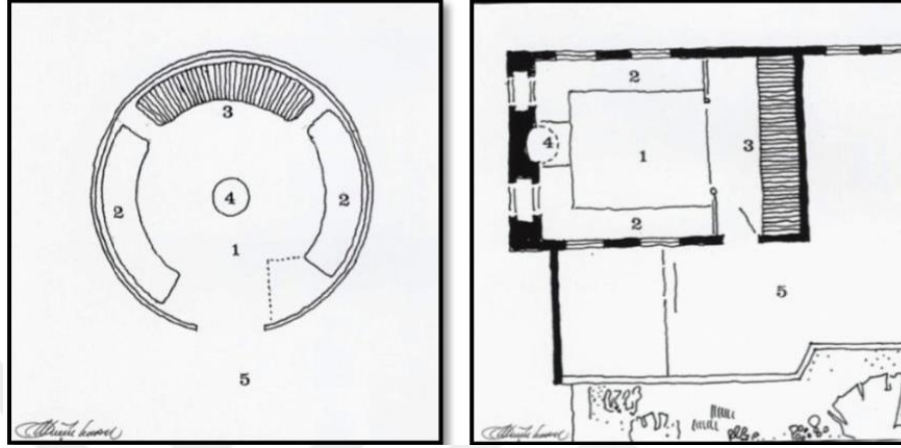
Tire geleneksel konutlarında odalar, aynı anda birçok ihtiyaca cevap verebilen işlevsel mekânlardır. Karakteristik Türk evi ile benzer özelliklere sahip bu odalarda yeme, içme, uyuma ve yıkanma gereksinimleri sağlanabilmektedir (Şekil 3.52).

Şekil 3.52 Geleneksel konutta odanın işlevleri (Günay,1998)

Türk evlerindeki odanın bu çok işlevsel yönü nedeniyle bazı çalışmalarda Orta Asya çadır geleneğinden türetildiği üzerinde durulmaktadır. Cansever (2002), otağ ve odanın ikisinde de çok amaçlı kullanım gerçekleştiği için mekânlarında fonksiyonel

benzerlik gösterdiğini söylemektedir. Küçükerman (2007), odanın ortasında bulunan çok amaçlı alanın (1), kenarlardaki oturma alanının (2), dolap ve yüklük gibi depolama alanlarının (3) ve ısıtma ve pişirmeyi sağlayan ocak (4) elemanının çadırdaki kullanım ile benzerlik taşıdığını aktarmaktadır (Şekil 3.53).

Şekil 3.53 Çadır ile Türk evi odasının fonksiyonel benzerliği (Küçükerman, 2007)

Tire'nin geleneksel konut dokusunda karakteristik Türk evlerinin yanında Gayrimüslim nüfusun yaşam kültürlerini yansıttıkları Levanten tipi olarak adlandırılan konutlarda yer almaktadır (Kürüm, 1995). Bu konutlarda Türk evlerinin aksine dışa dönük bir konut ve yaşam kültürü söz konusudur. Zemin katlarda geniş pencerelere sahip olup yaşam katı olarak kullanılmaktadır. Sağır duvarlar arkasında bulunan avluların yerini geniş bahçeler almaktadır (Şekil 3.54). Yapılar genellikle giriş nişleri aracılığıyla doğrudan sokağa açılmaktadır. Cumbalar da yapıların sokak ile iletişim kurduğu öğelerdendir. Levanten tipi konutlarda cepheler oldukça süslemelidir. Yapıların köşelerinde alçıdan sütunlar ve kat bitimlerinde silmeler bulunmaktadır. Cumbalar motifli konsollar ile desteklenmektedir (Şekil 3.55).

Şekil 3.54 Tire'den bahçeli konut örneği (Köşklük, 2009)

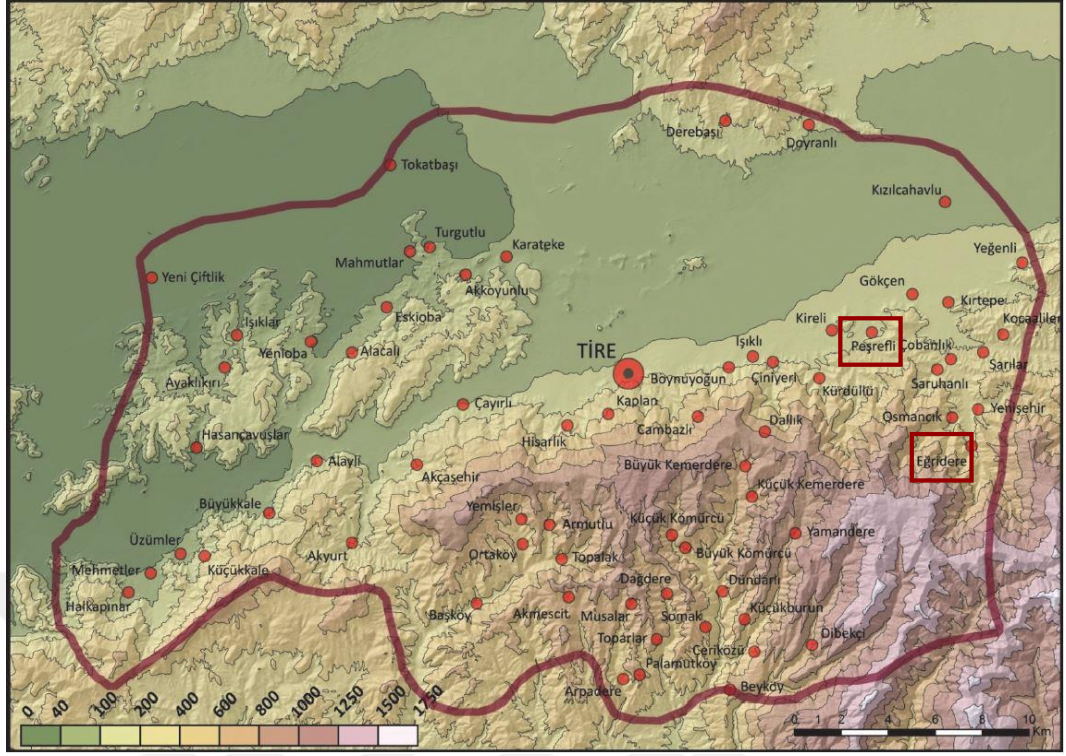
Şekil 3.55 Tire'den cumbalı ve süslemeli bir konut örneği (Köşklük, 2009)

3.5 Tire Kırsalı

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı belediye kanuna kadar ilçe 64 köye sahiptir. Ancak 6 Aralık tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı yasa ile büyükşehir sınırları içerisinde yer alan belde ve köyler sahip oldukları tüzel kişilikleri ile birlikte ortadan kaldırılmıştır (Dik, 2014). Böylece Tire ilçesinin köyleri mahalle statüsü almıştır. Günümüzde ise Tire Belediyesi'ne bağlı toplam 88 mahalle bulunmaktadır. Ancak çalışma içerisinde bu kırsal yerleşimler yine köy olarak adlandırılmaktadır.

Tire'nin köylerinde bulunan konutlar mimari olarak incelendiğinde genel olarak merkezde bulunan konutlarla benzer özellikler göstermektedirler. Ancak daha az süslemeli, daha yalın ve mütevazı konutlardır. Kırsal yerleşimlerde daha çok dış sofalı plan tipi kullanılmıştır. Konutların bir kısmında dış sofada ahşap direklerin arasında ahşap kafes elemanları görülmektedir (Kürüm, 1995).

Tire'nin coğrafi özellikleri bölümünde aktarıldığı gibi ilçe yer şekilleri bakımından dört ana birimden oluşmaktadır. Bunlardan Aydın Dağları üzerindeki yüksek alanlarda yerleşim bulunmamakta olup çoğunlukla yaz aylarında tarım ve hayvancılık faaliyetleri yapılmaktadır. Ova tabanında bulunan yerleşimler ise sayıca oldukça azdır. Yerleşimler, yamaçlarda ve yamaçların etek bölümlerindeki birikinti koni ve yelpazeleri üzerinde yoğunlaşmaktadır (Şekil, 3.56).

Şekil 3.56 Tire ve köyleri (Hocaoğlu, 2015)

Aydın Dağları'nın eğimli kuzey yamaçlarında güney yamaçlarının aksine akarsu boyları daha kısa ve daimi akarsular daha azdır. Ancak doğu kısmında Gökçen'den geçen akarsuların orta bölümlerinde yaz aylarında da su bulunabildiğinden buradaki yerleşmeler vadi içlerinde kurulmuştur (Baykal, 2010). Çobanköy, Saruhanlı, Sarılar, Osmancık (Şekil, 3.57) gibi vadi içinde sıralanan bu yerleşimlerin en sonunda Eğridere Köyü bulunmaktadır.

Şekil 3.57 Yamaçta bulunan kırsal yerleşimlerden Osmancık köyü (İzmir Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemleri, 2016)

Aydın Dağları'nın kuzey yamaçlarının etek bölümleri ise yeraltı suyu kaynakları bakımından zengin olması, ova tabanından yüksekte bulunması ve dolayısıyla su baskınlarından etkilenmemesi gibi nedenlerle Tire ilçesinde yerleşimlerin yoğun olarak bulunduğu alanlardır (Doğan ve Vardar, 2010). Boynuyoğun, Işıklı, Çiniyeri, Kürdüllü, Dereli, Kireli (Şekil, 3.58), Peşrefli, Kırtepe ve Yeğenli köyleri burada yan yana sıralanan köylerdendir.

Şekil 3.58 Yamaçların etek bölümlerinde bulunan kırsal yerleşimlerden Kireli köyü (İzmir Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemleri, 2016)

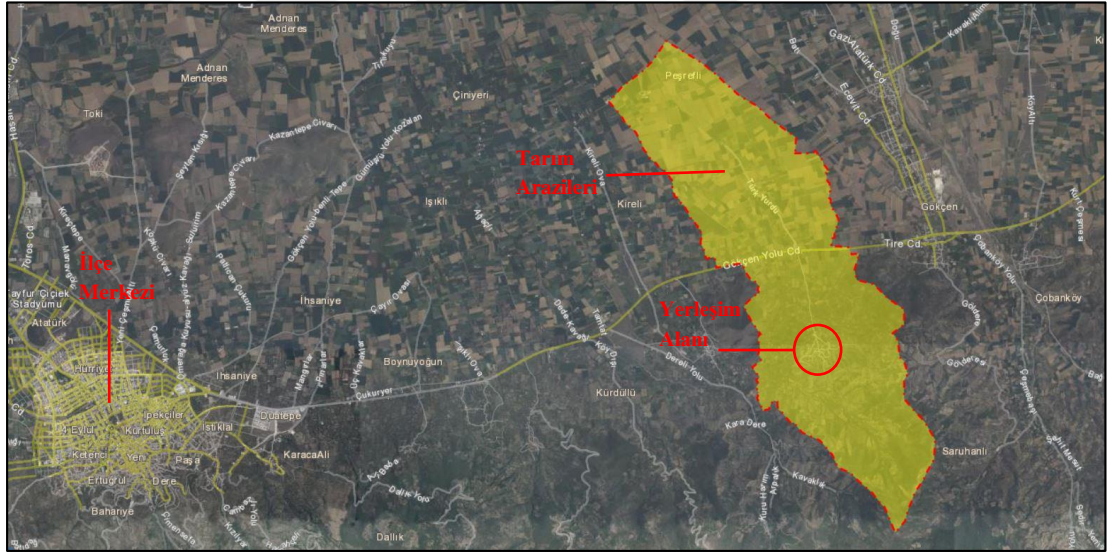
Tez çalışmasında dağın yamaçlarında, vadi kenarında konumlanan Eğridere köyü ve yamaçların etek bölümlerindeki birikinti koni ve yelpazeleri üzerinde yer alan Peşrefli köyü ele alınmaktadır. Bu köyler hem ilçenin köklü tarihi geçmişe sahip, en eski yerleşimlerinden olup, hem de yerleşim dokuları ve geleneksel konutları ile sahip oldukları özgün değerleri günümüze kadar büyük ölçüde korumuş kırsal yerleşimlerdir. Tire'nin doğusunda bulunan bu iki yerleşimden birinin dağın yamaçlarında, diğerrinin etek bölümlerinde konumlanmasından kaynaklanan farklı coğrafi özelliklerinin, yerleşim dokularına, mimari biçimlenişlerine ve koruma sorunlarına etkisinin nasıl yansıma bulduğu incelenmektedir.

BÖLÜM DÖRT PEŞREFLİ KÖYÜ

4.1 Peşrefli Köyü Genel Özellikleri

4.1.1 Konumu ve Coğrafi Özellikleri

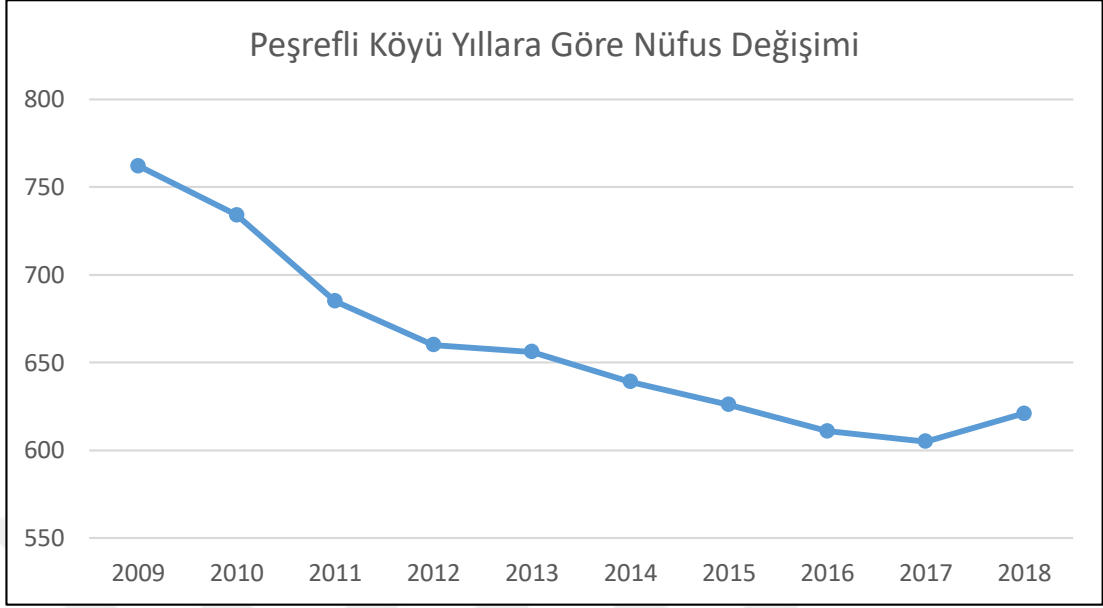
Peşrefli köyü, Tire'nin doğusunda bulunan köylerden biri olup, kuzeybatısında Kireli köyü, güneybatısında Dereli köyü, kuzeydoğusunda Gökçen, güneydoğusunda Saruhanlı köyü bulunmaktadır. Tire-Ödemiş yolu üzerinden 2 km içerde yer alan köyün ilçe merkezine uzaklığı 12 km'dir (Şekil 4.1). Aydın Dağları'nın kuzey yamaçlarının etek bölümlerinde yer alan kırsal yerleşimlerden biridir.

Şekil 4.1 Peşrefli köyü ilçe merkezine göre konumu ve köyün sınırlarının uydudan görünümü

4.1.2 Sosyal ve Ekonomik Yapısı

Peşrefli köyü, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2018 yılı verilerine göre 320'si kadın, 301'i erkek olmak üzere toplam 621 nüfusa sahiptir. Peşrefli köyünün son on yıllık adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verileri incelendiğinde 2009 yılında 762 olan nüfusun 2017 yılına kadar azalıp 605 kişiye düştüğü görülmektedir. Yalnızca 2017-2018 yılları arasında 16 kişilik bir artış yaşanmıştır (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Peşrefli köyü son on yıllık nüfus değişimi

Köydeki başlıca geçim kaynağı hayvancılıktır. Son yıllarda, tarım ürünlerinden elde edilen gelirin azalması ve ilçedeki süt hayvancılığının gelişmesi ile köy halkının büyük bir bölümü hayvancılığa yönelmiştir. Hayvancılık faaliyetlerinin gelişmesindeki önemli bir etken de Tire Süt Kooperatifi'dir. Köyde kooperatife ait bir süt alım merkezi bulunmaktadır (Şekil 4.3). Böylelikle, süt yerinde kontrol edilip gıda güvenliğine uygun olarak soğuk tankerler aracılığıyla ilçedeki süt işleme merkezlerine ulaştırılmaktadır. Süt hayvancılığının yanında köyde küçükbaş hayvancılık ve az miktarda arıcılık faaliyetleri de görülmektedir.

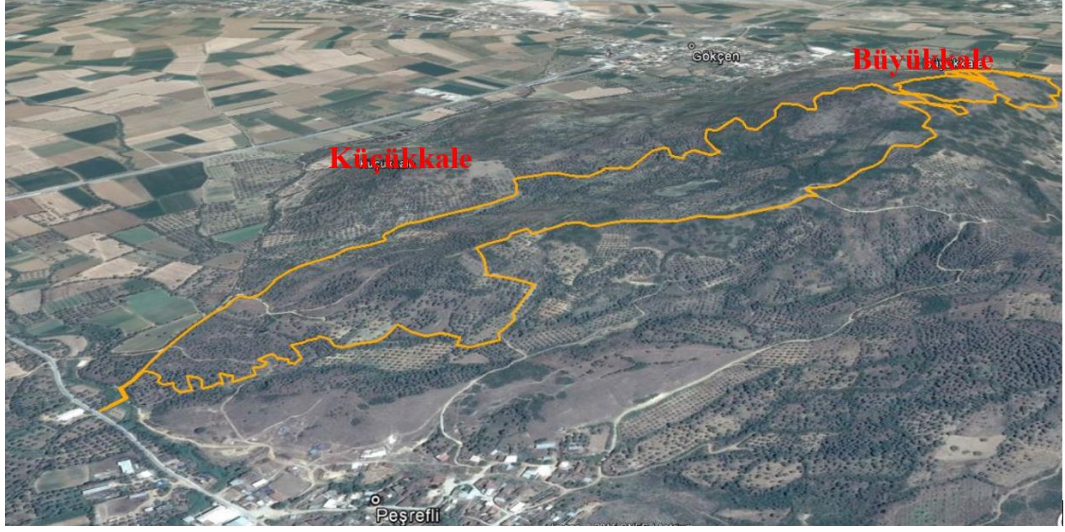
Şekil 4.3 Köydeki süt alım merkezi ve hayvan damlarından bir örnek (Kişisel arşiv, 2019)

Peşrefli köyünün bir diğer geçim kaynağı ise tarımdır. Zeytin, incir, şeftali, erik, domates, bezelye, patlıcan ve bostan köyde yetiştirilen başlıca tarım ürünleridir. Köydeki yerleşim alanının çevresinde ve köyün ova tabanına yayılan sınırları içinde tarım alanları bulunmaktadır (Şekil 4.1). Toplam 7000 dönüm zeytinlik ve yaklaşık 3000 dönüm civarı ekilir arazi vardır. Burada üretilen ürünlerin bir kısmı köyün girişinde bulunan Peşrefli Özüm Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Fabrikası'nda konserve ve turşu üretiminde katılmaktadır. Bu fabrika 1972 yılında 7 ortak ile kurulmuş olup, o tarihten bu yana büyüyerek faaliyetine devam etmektedir.

4.1.3 Tarihsel Gelişimi

Peşrefli köyünün tarihi geçmişi de Tire ilçesi gibi antik çağlara kadar uzanmaktadır. İlk çağda Latince'de kutsallık anlamına gelen 'Caere' adı ile anılmaktadır. Kaynaklarda Roma ve Yunan dönemlerinde Larissa (Hisarlık), Bonita (Büyükkale), Almura (Eskioba), Bukalion (Ali paşa çiftliği), Alcea (Kürdüllü), İdiphyta (Kireli), Caere (Peşrefli) ve Phota (Gökçen) Tire ve çevresindeki önemli yerleşimler olarak yer almaktadır (Kurşaklıoğlu, 2012). Bölgede kazı çalışması yapılmadığından net bilgiler elde edilememektedir. Ancak Tire ile ilgili aydınlatıcı veriler içeren Altı Birlik Steli (mezar yazıtı) Peşrefli köyünde bulunmuştur. Bu nedenle Stel üzerinde geçen 'Kotheira' isminin de köyün eski adı olabileceği düşünülmektedir (Armağan, 2016).

Antik dönemde köyün doğu tarafında Küçükkale ve Büyükkale adlı iki kalenin bulunduğu kaynaklarda yer almaktadır. Küçükkale köyün hemen yanında yer alan dağın eteklerinde, Büyükkale ise aynı dağın tepesinde konumlanmaktadır (Şekil 4.4). Günümüzde Büyükkale'nin bulunduğu alanda sur duvarlarının temel izlerine rastlanmaktadır (Şekil 4.5). Armağan (2016), Tire'de geniş bir alana yayılan tek kale yapısı olan Büyükkale'nin bu özelliği ve kalenin iç kesimlerinde yer alan duvar kalıntılarının var olduğu anlaşılan içyapıları ile özgün nitelikler taşıdığını aktarmaktadır.

Şekil 4.4 Peşrefli köyü Küçükkale ve Büyükkale'nin konumları (Fidanoğlu, 2015)

Şekil 4.5 Peşrefli Büyükkale sur duvarı kalıntıları (Fidanoğlu, 2015)

Peşrefli köyü Beylikler döneminde de Tire için önemli yerleşimlerden biri olmuştur. Gazi Umur Bey döneminin önemli isimleri arasında sayılan Dünder Bey, İlyas Bey, Hoca Salman, Ahad Subaşı ve Peşrevoğlu Yusuf'un, Subaşı, Dünderli ve Peşrefli köylerine kaynaklık etmiş olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca kaynaklarda Tire'nin Türkleşme sürecinden itibaren kente yerleşen ve köy adı olarak varlığını devam ettiren aşiret ve cemaatler arasında 'Peşreflü' de bulunmaktadır. Buna ek olarak kırsal kesime yerleşen bu aşiret isimlerine cami, mescid ve zaviye kayıtlarında da

rastlanmaktadır. Çanakçızade, Şeyhköy, Hoca Alaeddin ve Pirveli mescitleri bunlardan bazılarıdır. Pirveli Camii, hicri 1320 tarihli kayıtlarda Aydın Vilayeti, Tire kazası, Peşrefli karyesine bağlı bulunduğu yer almaktadır (Armağan, 1983).

Armağan (2016), Peşrefli köyünün 1530 yılı belgelerinde 200 hanelik nüfusa sahip olarak hem nüfus hem yerleşim alanı açısından en büyük yerleşim yerlerinden biri olduğunu aktarmaktadır. Gülay Belen'in 'Osmanlı Döneminde Tire (1478-1530)' isimli kitabında (2017), Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tahrir Defterlerinden 1478 tarihli defter kayıtlarında 'Pisrevlü' olarak geçen Peşrefli köyünün Tire'nin en fazla nüfusa sahip köyü olduğu aktarılmaktadır. Aynı çalışmada Peşrefli köyünün 1512 yılında nüfusunun 207 hane ve toplam 246 nefer olan nüfusun, 1529 yılında 190 hane olmasına karşın mücerred (bekâr) nüfusta önemli bir artış yaşandığı söylenmektedir. Aynı zamanda 1512 yılında köyde 4 zaviye, 1529 yılında 2 zaviye bulunduğu belirtilmektedir (Belen, 2017).

Köyde günümüze ulaşmış 19.yüzyıl sonlarına ve 20 yüzyıla ait geleneksel yapılar bulunmaktadır. Yığma sistemle inşa edilmiş bu yapıların bazılarında devşirme malzemelerin kullanıldığı görülmektedir (Şekil 4.6 ve 4.7). Ayrıca köy içinde bazı yerlerde ve çeşmelerde de devşirme malzemelere rastlanmaktadır.

Şekil 4.6 248 ada 9 parselde bulunan yapının duvarındaki devşirme malzemeler (Kişisel arşiv, 2018)

Şekil 4.7 214 ada 7 parselde bulunan yapının duvarındaki devşirme malzemeler (Kişisel arşiv, 2018)

4.2 Peşrefli Köyü Yerleşim Dokusu Özellikleri

Peşrefli köyü yerleşim dokusunu kavramak, sahip olduğu özgün değerleri ortaya koyabilmek ve geleneksel dokuyu tehdit eden unsurları saptamak amacıyla alanda doku analizi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu analizler kapsamında yerleşimde bulunan tüm yapılar ele alınmış olup çalışmaya öncelikle Tire Tapu Kadastro Müdürlüğü'nden temin edilen 1/1000 ölçekli haritanın güncellenmesi ile başlanmıştır. Sonrasında 2018 yılının Eylül ve Aralık ayları arasında yapılan alan çalışmaları ile yerleşimde bulunan yapıların tümü yerinde incelenerek sahip olduğu özellikler tespit edilmiş ve fotoğraflar ile belgelenmiştir. Bu çalışmalar sonucunda elde edilen veriler dijital ortamda doku analizi paftalarına işlenmiş ve grafikler ile istatistiksel değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu kapsamda köy;

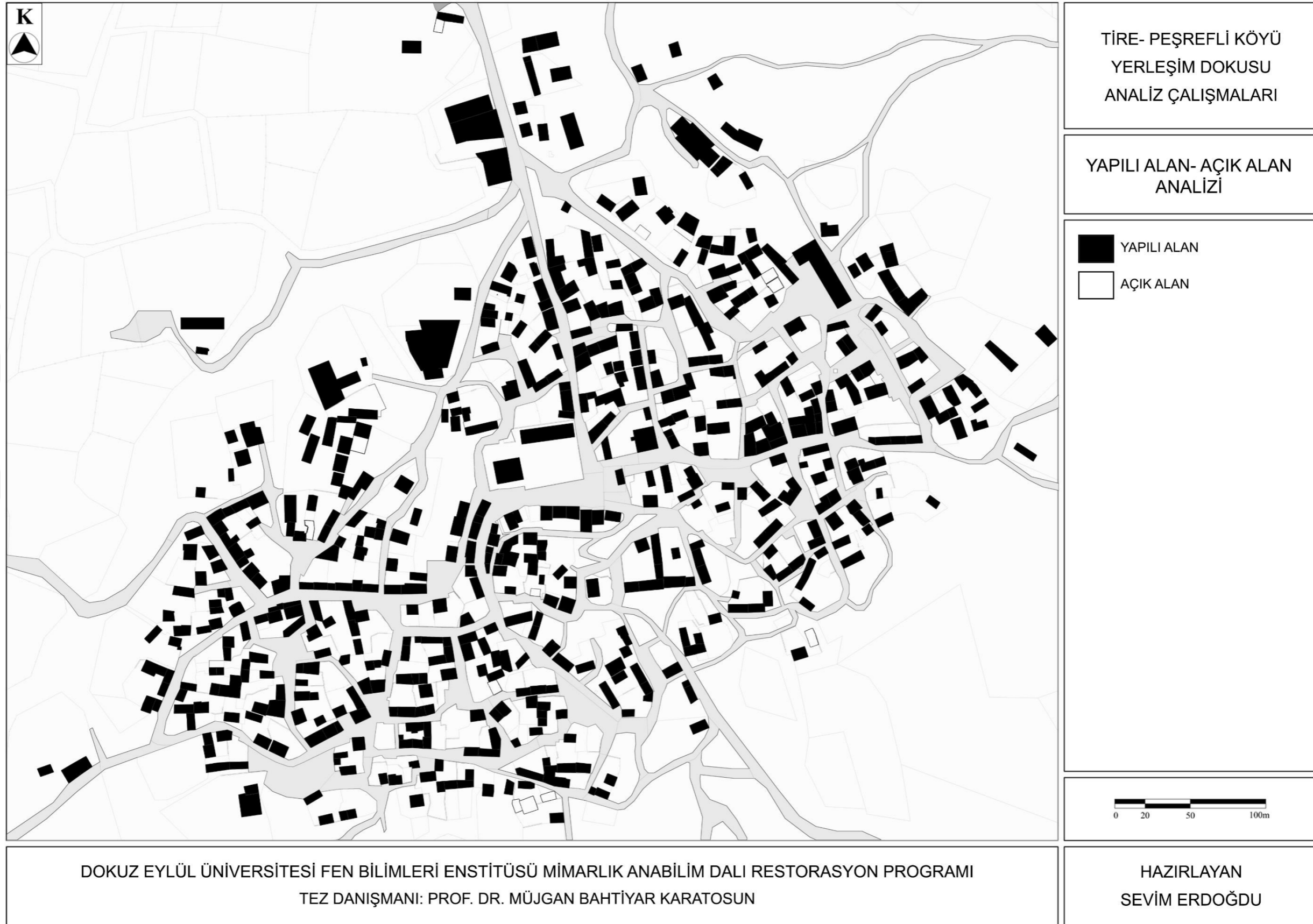
- Yapılı Alan-Açık Alan
- Ada Parsel
- Sokak Dokusu
- Kat Adedi
- Yapım Sistemi ve Malzeme
- İşlev
- Özgünlük Durumu

- Harabiyet Durumu
- Kullanım Durumu

analizleri bağlamında incelenmiştir.

4.2.1 Yapılı Alan-Açık Alan Analizi

Bu analizde Peşrefli köyünün sokakları, yapıları ve açık alanları gösterilmektedir (Şekil 4.8). Haritaların güncellenmesinin ardından köyde toplam 560 adet yapı bulunduğu saptanmıştır. Dokuyu bütüncül olarak kavrayabilmek adına diğer doku analizlerinin tamamı da bu 560 yapı üzerinden gerçekleştirilmiştir.

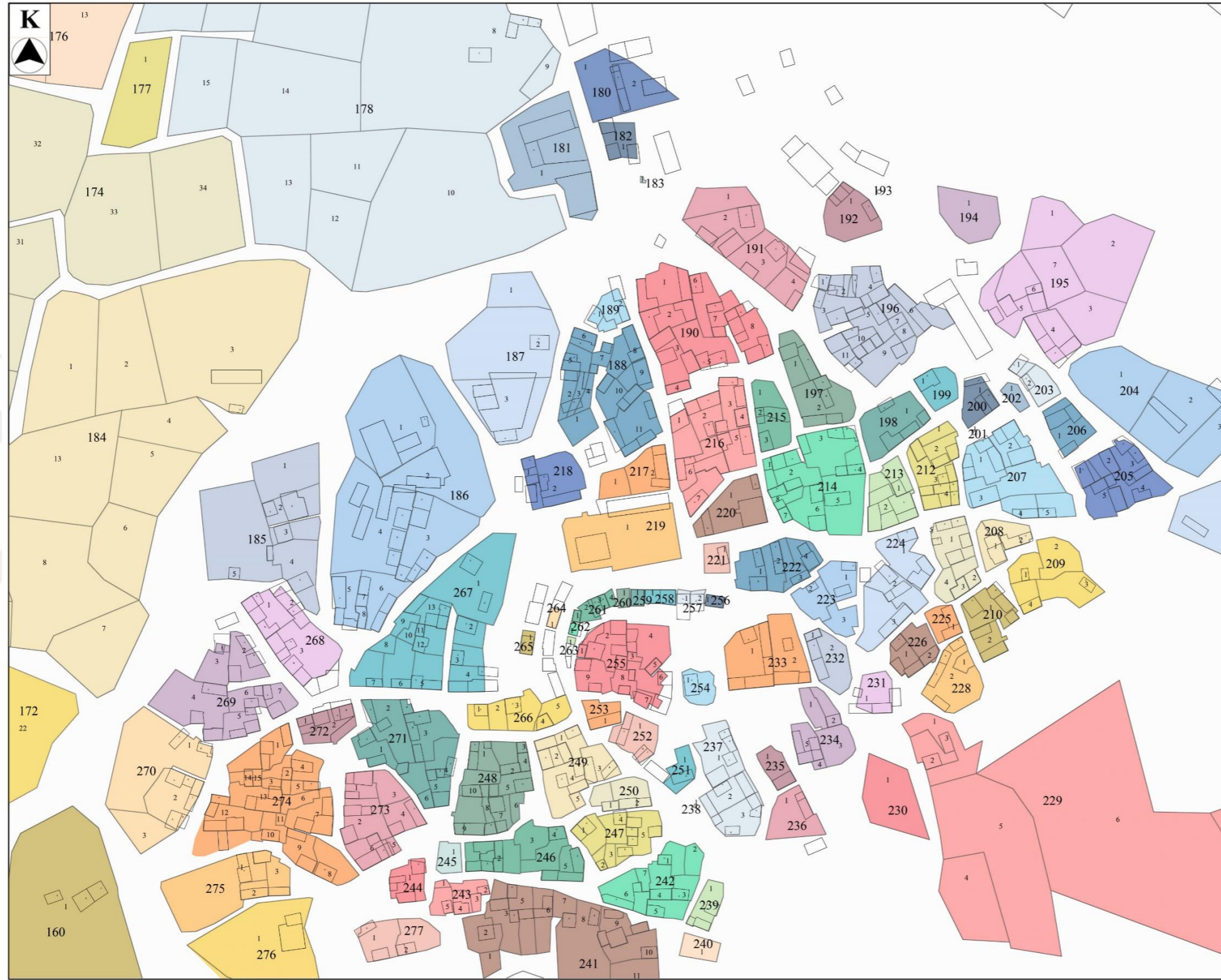
Şekil 4.8 Peşrefli köyü yapıli alan-açık alan analizi

4.2.2 Ada Parsel Analizi

Ada parsel analizinde köyde bulunan yapıların ait oldukları ada ve parsellerin sınırları gösterilerek numaraları aktarılmaktadır. Peşrefli köyü konum olarak Güme Dağı'nın eteklerinin ova tabanına yaklaştığı bölgede yer almaktadır. Bu nedenle yerleşim, eğimin fazla olmadığı, geniş ve düzlük alanlara sahiptir. Böylelikle köyün büyük çoğunluğu geniş yapı adalarının aksine küçük ve çok sayıda yapı adasından oluşmaktadır (Şekil 4.9). Bu yapı adalarının 90 tanesi üzerinde yapılaşma görülmektedir. Şekil 4.10'de verilen analizde yapı adaları, görsel algıyı kolaylaştırmak için farklı renkler ile ifade edilmiştir.

Şekil 4.9 Peşrefli köyü uydu görüntüsü (Google Earth, 2019)

**TİRE- PEŞREFLİ KÖYÜ
YERLEŞİM DOKUSU
ANALİZ ÇALIŞMALARI**

ADA-PARSEL DURUMU

Peşrefli köyünde incelenen alan içerisinde 160 numaradan başlayarak 277 numara ile son bulan, üzerinde yapılaşmanın bulunduğu toplam 90 adet yapı adası bulunmaktadır.

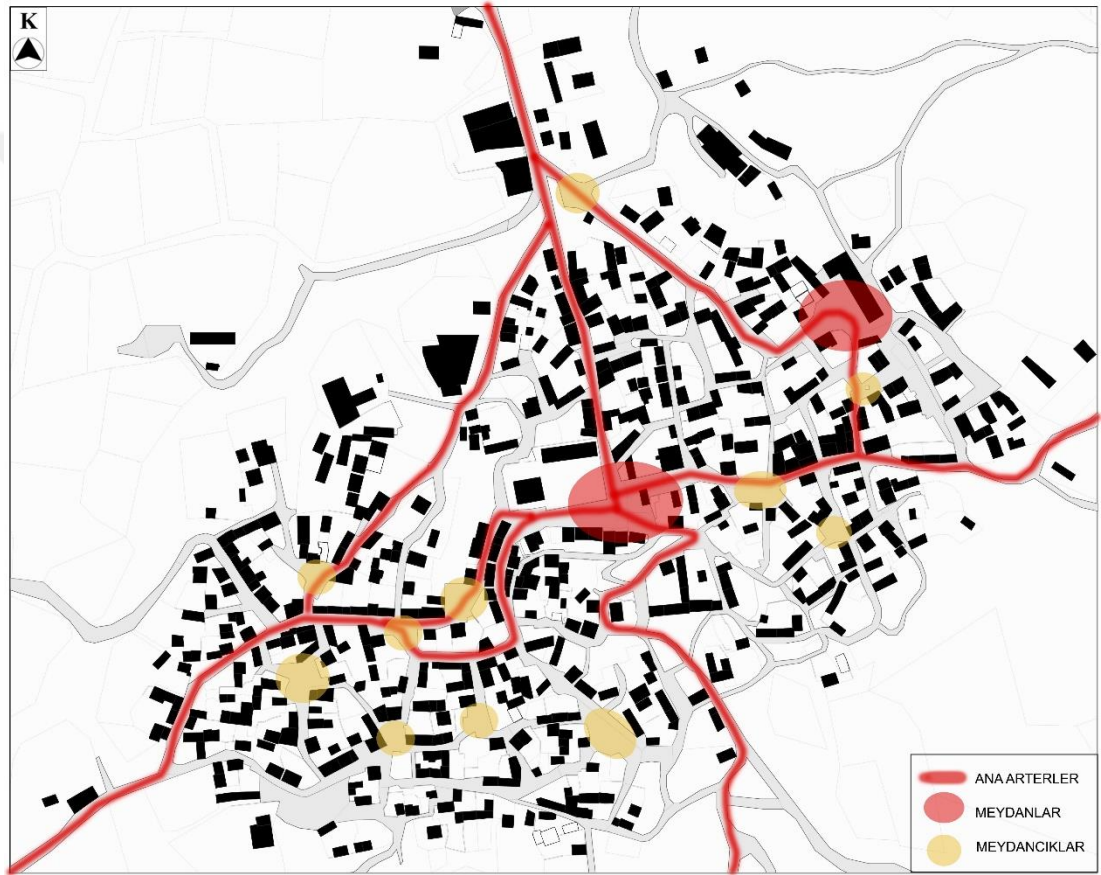
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI
TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN

**HAZIRLAYAN
SEVİM ERDOĞDU**

Şekil 4.10 Peşrefli köyü ada ve parsellerini gösteren analiz

4.2.3 Sokak Dokusu Analizi

Peşrefli köyünde sokak dokusu topografya ile uyum gösteren, yer yer daralıp genişleyen sokaklardan oluşmaktadır. Yerleşime yaklaşım Tire-Ödemiş anayolundan güney yönüne ayrıldıktan sonra doğrudan köy meydanına bağlanan ana aks ile sağlanmaktadır. Bu meydandan doğu-batı doğrultusunda dağılan yollar ise zaman zaman kesişip küçük meydancıklar oluşturmaktadır (Şekil 4.11).

Köyde halkın toplanma alanı olarak kullanılan iki büyük meydan bulunmaktadır. Meydanların ilki köye yaklaşımı sağlayan ana aksın sonunda, köyün merkezinde yer almaktadır (Şekil 4.12). Bu meydan, okul, cami, muhtarlık gibi kamusal alanlar ve bakkal ve kahvehaneler gibi ticari birimlerle çevrilidir.

Şekil 4.12 Peşrefli köyü merkezinde bulunan meydan (Kişisel arşiv, 2019)

Diğer meydan ise köyde ‘Tokat’ adıyla anılan ve toplanma yeri anlamına gelen, daha çok sosyal ve kültürel amaçlı kullanılan bir meydandır (Şekil 4.13). Bu alanda Pir Veli’nin türbesi ve bunun yanında 600 yıllık bir selvi ağacı bulunmaktadır (Şekil 4.14). Ayrıca burada türbesi bulunan Pir Veli ve meydan ile ilgili bir bilgilendirme panosu vardır. Bu panoda köy halkı için önemli bir yere sahip olan Pir Veli’nin, Anadolu Selçuklu Devleti’nin akıncı Türk beylerinden biri olan İsrail Bey’in torunu olduğu, İsrail Bey’in ise çevresindeki beyler ile birlikte, 13.yüzyılın sonlarında Peşrefli ve Eğridere vadilerinde Türk yerleşimlerini kurup zaviyeler açtığı aktarılmaktadır.

Halk için manevi değere sahip bu meydanda yüzyıllardır yağmur duaları ve şükür yemekleri düzenlenmektedir. Günümüzde bu alanda düğün yemekleri, hayır yemekleri ve ramazanda iftar yemeklerinin düzenlendiği bir yapı ve mevlit okunulan bir mekân yer almaktadır (Şekil 4.15). Ayrıca köy halkından sözel olarak elde edilen bilgilere göre geçmişte köy içerisinde başka yerde konumlanan bir değirmen bu meydana taşınmıştır. Bu değirmen özel günlerde halen kullanılmaktadır.

Şekil 4.13 Peşrefli köyü Tokat adı ile anılan meydan (Köy halkından Nadir Birgi arşivi)

Şekil 4.14 Peşrefli köyü Tokat meydanında bulunan Pir Veli Türbesi (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.15 Peşrefli köyü Tokat meydanında bulunan sosyal kültürel tesis (Kişisel arşiv, 2019)

Köy de bu iki meydan dışında sokakların yer yer kesişip genişlediği küçük meydancıklar bulunmaktadır. Bu alanlarda halkın ortak kullanımına hizmet eden çok sayıda çevresel eleman yer almaktadır. Bu elemanlardan biri şuan da kullanım dışı olan değirmenlerdir (Şekil 4.16). Bir diğeri çoğunda devşirme malzemelerin de yer aldığı, günümüzde kullanılmayan çeşmelerdir (Şekil 4.17). Bunların yanında hala halkın toplanıp birlikte üretimde buldukları ocaklar da bulunmaktadır (Şekil 4.18). Ayrıca köyde şuan da kullanılmayan 2 kuyu ve birde hayvanlara su vermek için kullanılan bir kuyu ile birlikte 3 kuyu vardır (Şekil 4.19). Kimi zaman meydancıklarda bu çevresel elemanların yanında halkın gölgelendiği bir ağaçta yer almaktadır (Şekil 4.20).

Şekil 4.16 Peşrefli köyü değirmen örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.17 Peşrefli köyü çeşme örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.18 Peşrefli köyü fırın örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.19 Peşrefli köyü kuyu örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.20 Peşrefli köyünde bir meydancıkta yer alan ağaç, ocak ve değirmen (Kişisel arşiv, 2019)

Peşrefli köyünde yol kaplamaları incelendiğinde köyün yollarının büyük çoğunluğunun özgün dokusunu yitirip, kilit parke taşı ile kaplandığı gözlemlenmektedir (Şekil 4.21). Yalnızca köyün çeperindeki dar yollar ve çevre yerleşimlere bağlantı sağlayanlar toprak yollar ve taş toprak karışık yollardır (Şekil 4.22). Köye erişimi sağlayan ana yol ise köy meydanına vardığı noktaya kadar asfalt ile kaplıdır (Şekil 4.23). Ana yollara bağlanan bazı ara yolların kısa bir bölümünde beton kaplama da görülmektedir (Şekil 4.24). Ayrıca köyde 2 adet merdivenli sokak (Şekil 4.25) ve yıkılan duvarlarla ya da bitkiler ile kapanmış 3 adet kullanılmayan yol bulunmaktadır. Yerleşimde bulunan tüm yolların kaplamaları Peşrefli Köyü Sokak Dokusu Analizi'nde gösterilmektedir (Şekil 4.26).

Şekil 4.21 Peşrefli köyü parke taşı kaplı yol örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.22 Peşrefli köyü toprak yol ve taşlı topraklı yol örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

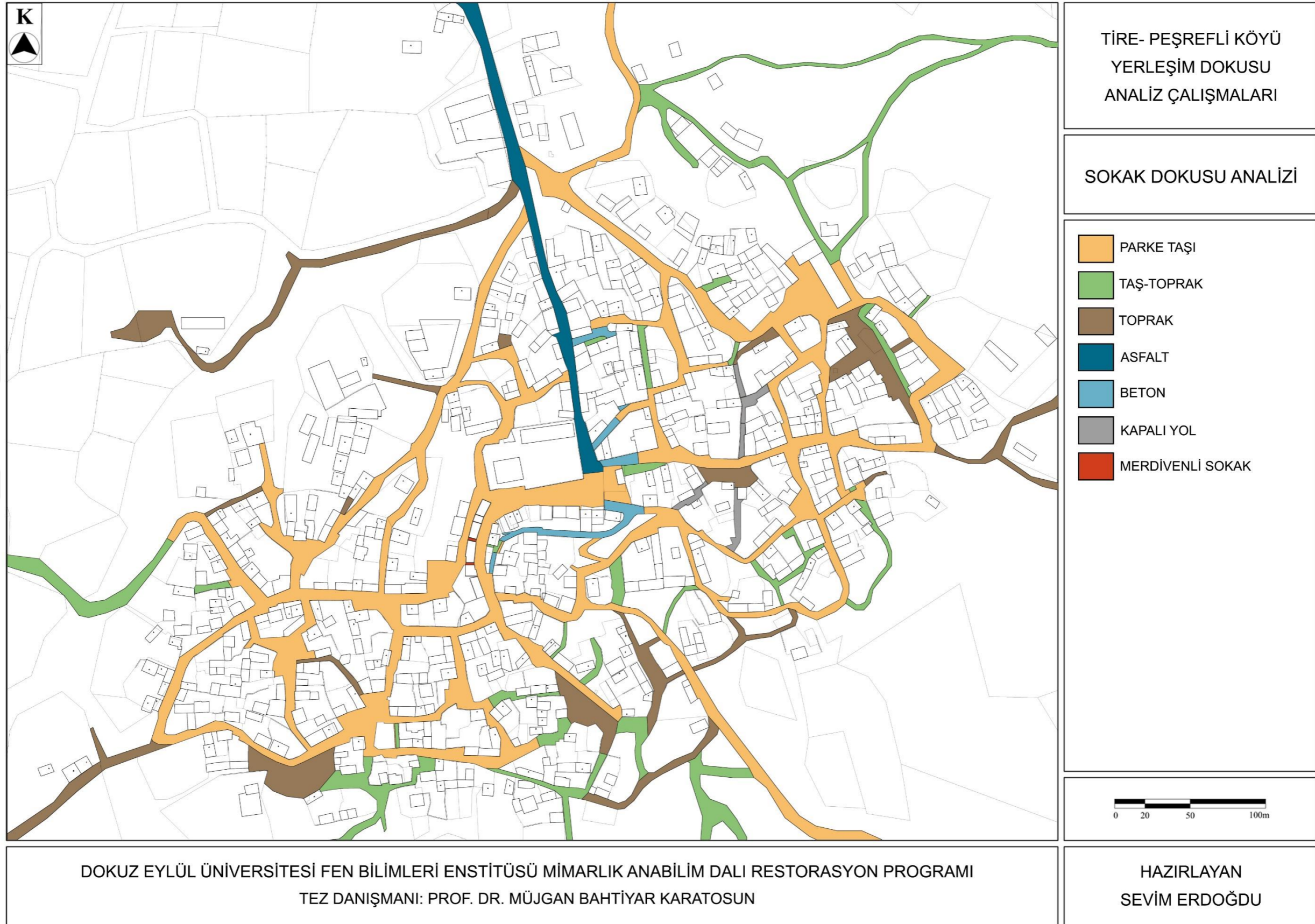
Şekil 4.23 Peşrefli köyü ana yoldaki asfalt kaplama (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.24 Peşrefli köyü beton kaplamalı yollar (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.25 Peşrefli köyü merdivenli sokaklar (Kişisel arşiv, 2019)

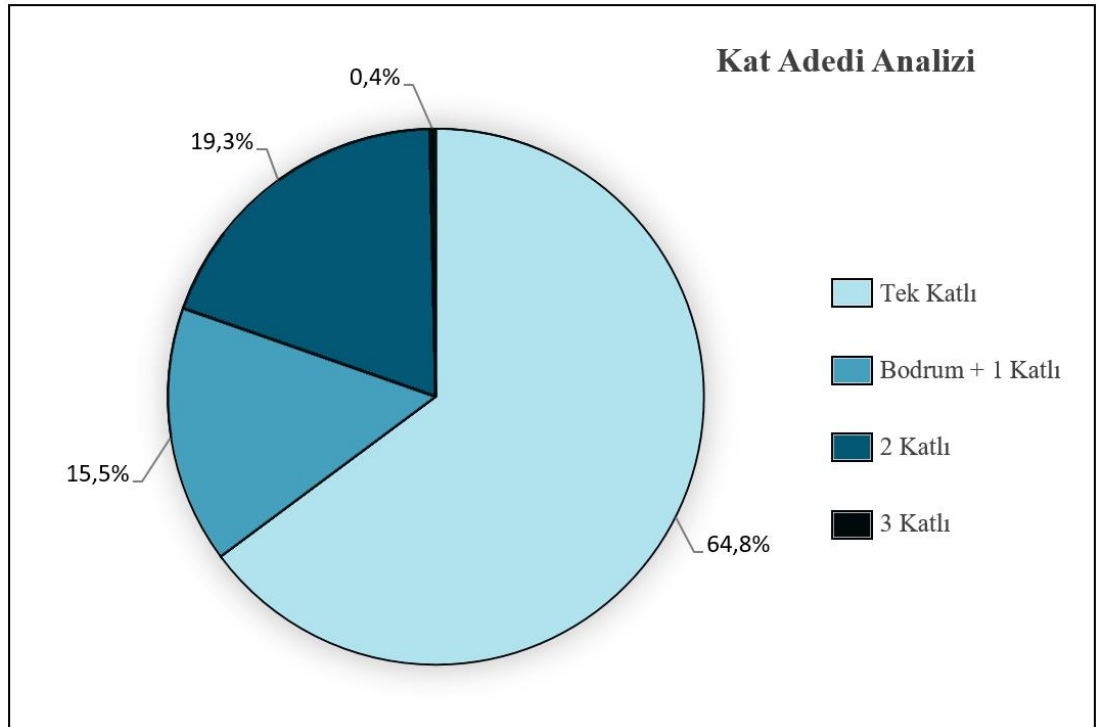

Şekil 4.26 Peşrefli köyü sokak dokusu analizi

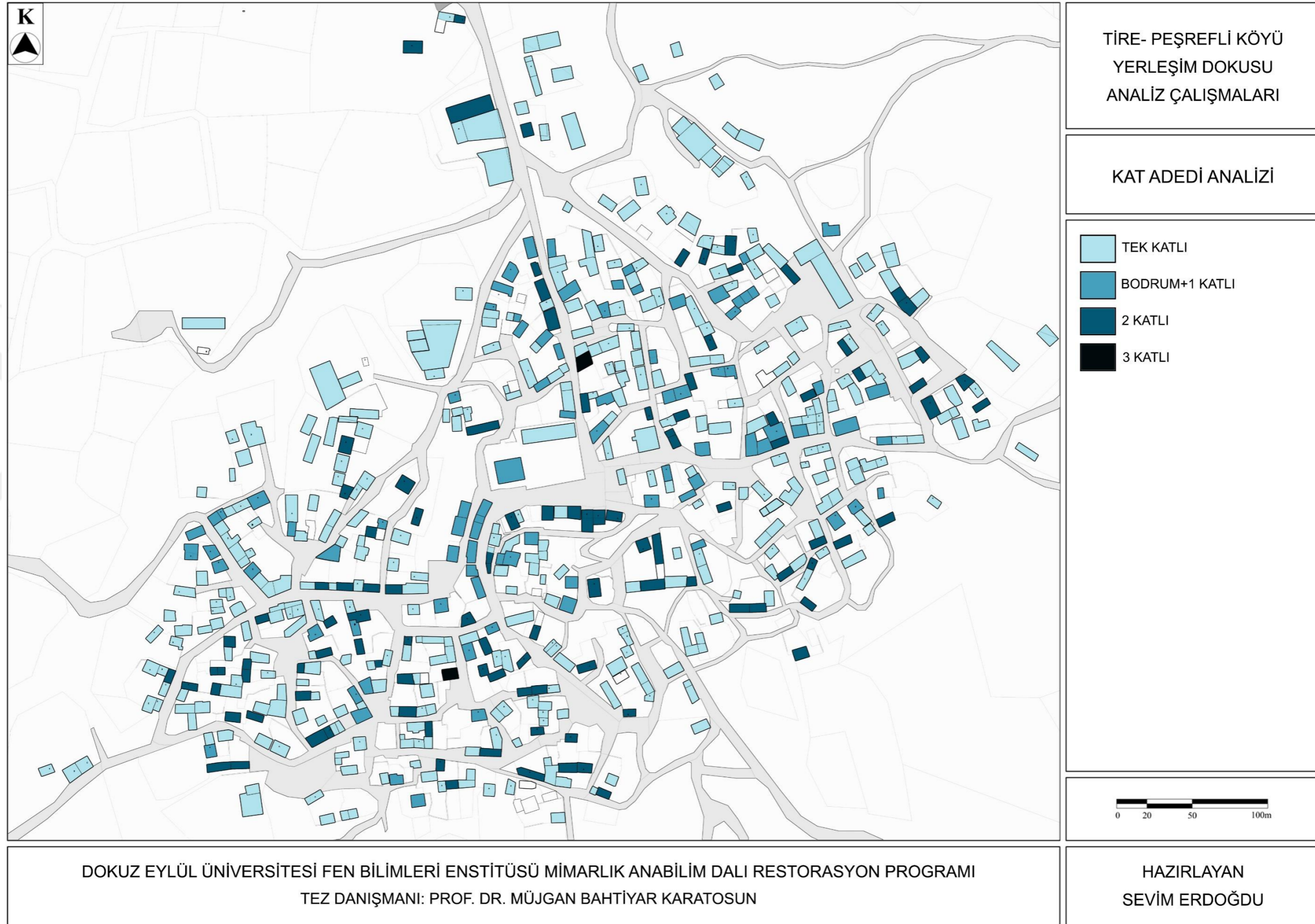
4.2.4 Kat Adedi Analizi

Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kat adetleri incelendiğinde köy genelinde tek katlı yapıların yaygın olduğu görülmektedir. Tek katlı yapıları yalnızca konutlar değil, bunların yanında çok sayıda ahır yapısı ve bazı kamusal yapılar oluşturmaktadır. Dokuda en az bulunan yapılar ise betonarme olarak inşa edilmiş 3 katlı yapılardır. Bunlara ek olarak bodrum+1 katlı ve 2 katlı yapılar da bulunmaktadır. Bodrum katı olan yapılarda bu kat genellikle ahır olarak kullanılmakta olup bazılarında giriş konut yapısı ile ayrı yerlerden yapılmaktadır. 2 katlı yapıların çoğunda ise alt kat mutfak, depo gibi işlevler ile hizmet görevi görürken üst kat ana yaşam katı olmaktadır. Harabe durumda olan yapıların kat adetleri analize dâhil edilmemektedir.

Kat adedi analizi sonuçlarına göre Peşrefli köyünde yapıların toplam 363 yapı ile %64,8'ini tek katlı yapılar, 87 yapı ile %15,5'ini bodrum+1 katlı yapılar, 108 yapı ile %19,3'ünü 2 katlı yapılar ve 2 tane yapı ile %0,4'ünü 3 katlı yapılar oluşturmaktadır (Şekil 4.27). Köyde bulunan tüm yapıların kaç katlı olduğu kat adedi analizinde harita üzerinde gösterilmektedir (Şekil 4.28).

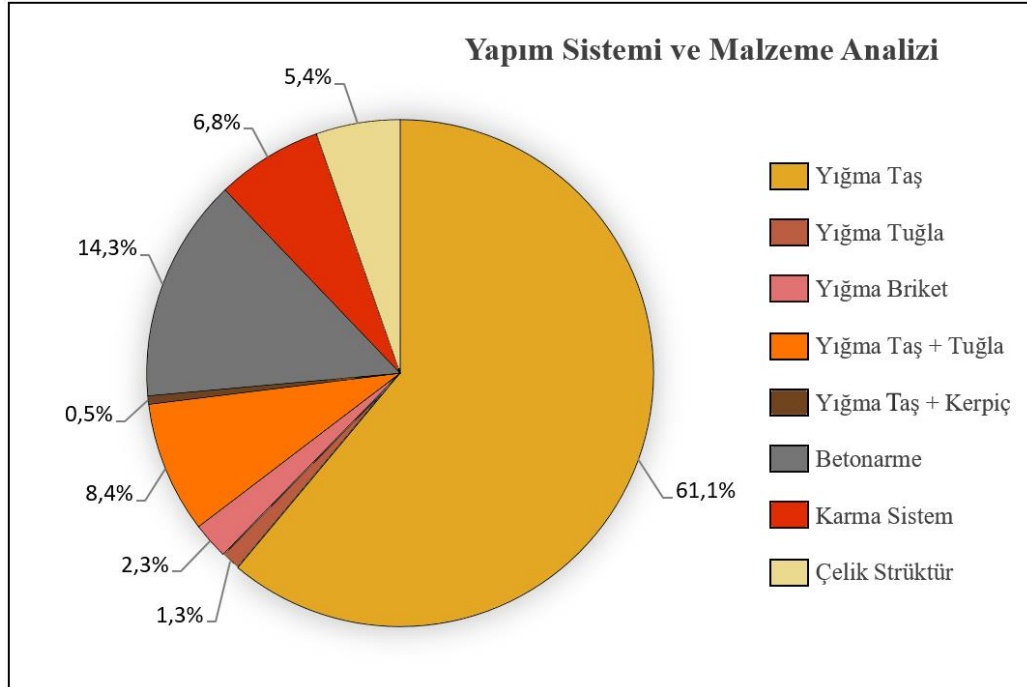
Şekil 4.27 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kat adetlerini gösteren grafik

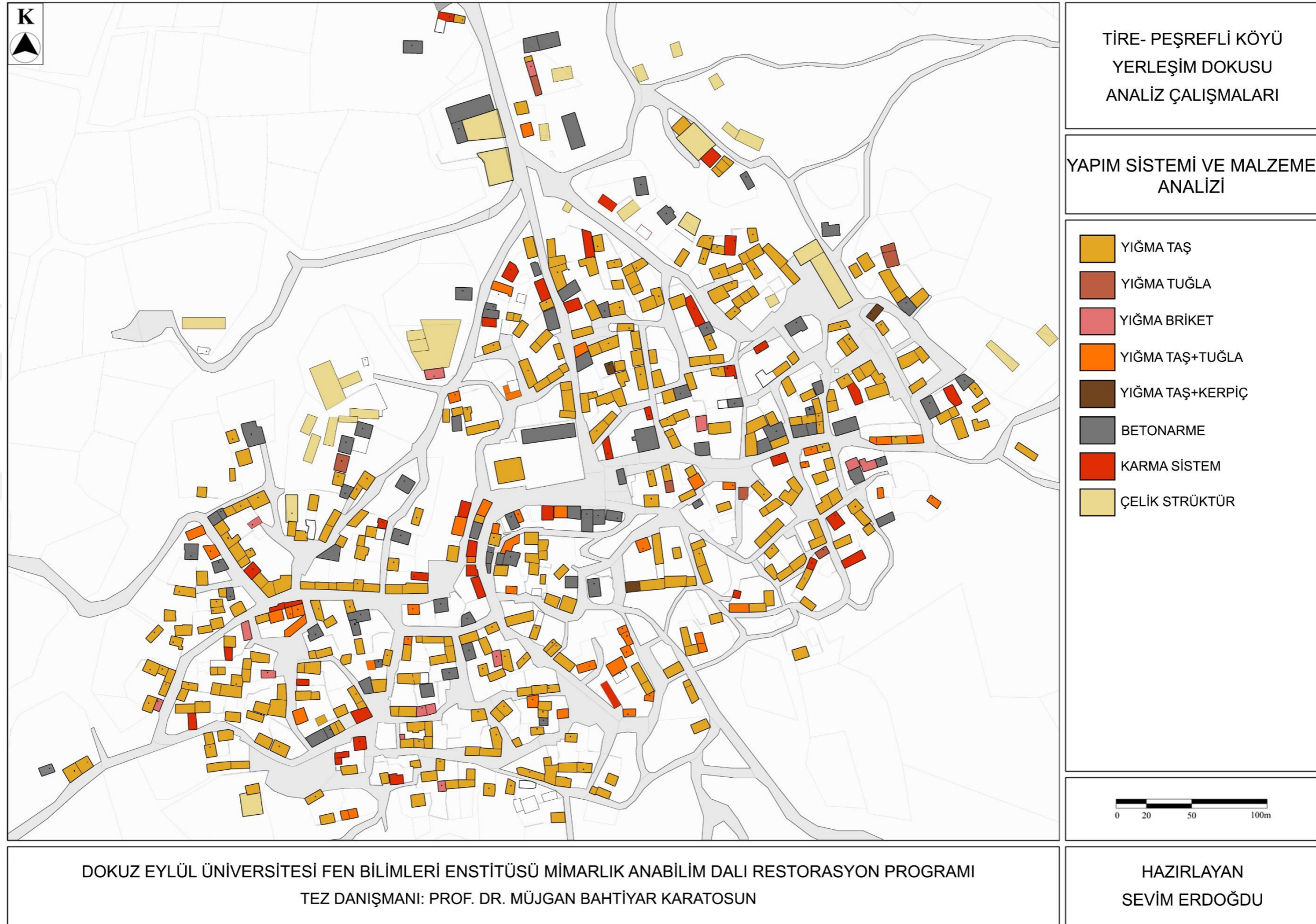
Şekil 4.28 Peşrefli köyü kat adedi analizi

4.2.5 Yapım Sistemi ve Malzeme Analizi

Peşrefli köyü yerleşim dokusunda yığma sistemle, betonarme sistemle ve çelik strüktür ile inşa edilmiş yapılar bulunmaktadır. Yığma sistemle inşa edilen yapılarda kullanılan taş, tuğla, kerpiç ve briket malzeme analizlerde ayrıca belirtilmektedir. Dokudaki yapıların bir bölümünde zemin kat seviyesindeki yığma taş duvarların üstünde dolu tuğla veya kerpiç malzemenin kullanımına da rastlanmaktadır. Buna göre köydeki yapıların %61,1'ini oluşturan 342 yapı yığma taş, 7 yapı ile %1,3'ü yığma tuğla, 13 yapı ile %2,3'ü yığma briket, 47 yapı ile %8,4'ü yığma taş+tuğla ve 3 yapı ile %0,5'i yığma taş+kerpiçtir. Köydeki yeni yapılar betonarme sistemle inşa edilmiş olup, çelik strüktür ise çoğunlukla ahır yapılarında kullanılmıştır. Bunlara ek olarak dokuda karma sistemle inşa edilmiş olarak gösterilenler, genellikle yığma taş olan yapının bir bölümü korunarak ve üzerine betonarme sistemle yeni bir kat yapılan ya da çelik strüktür ile üst örtüsü yenilenen yapıları içermektedir. Köydeki yapıların %14,3'üne karşılık gelen 80 yapı betonarme, %5,4'ünü oluşturan 30 yapı çelik strüktür ve %6,8'i olan 38 yapı da karma sistemle inşa edilmiştir (Şekil 4.29). Dokuda bulunan tüm yapıların yapım sistemi ve malzemesi harita üzerinde gösterilmektedir (Şekil 4.30).

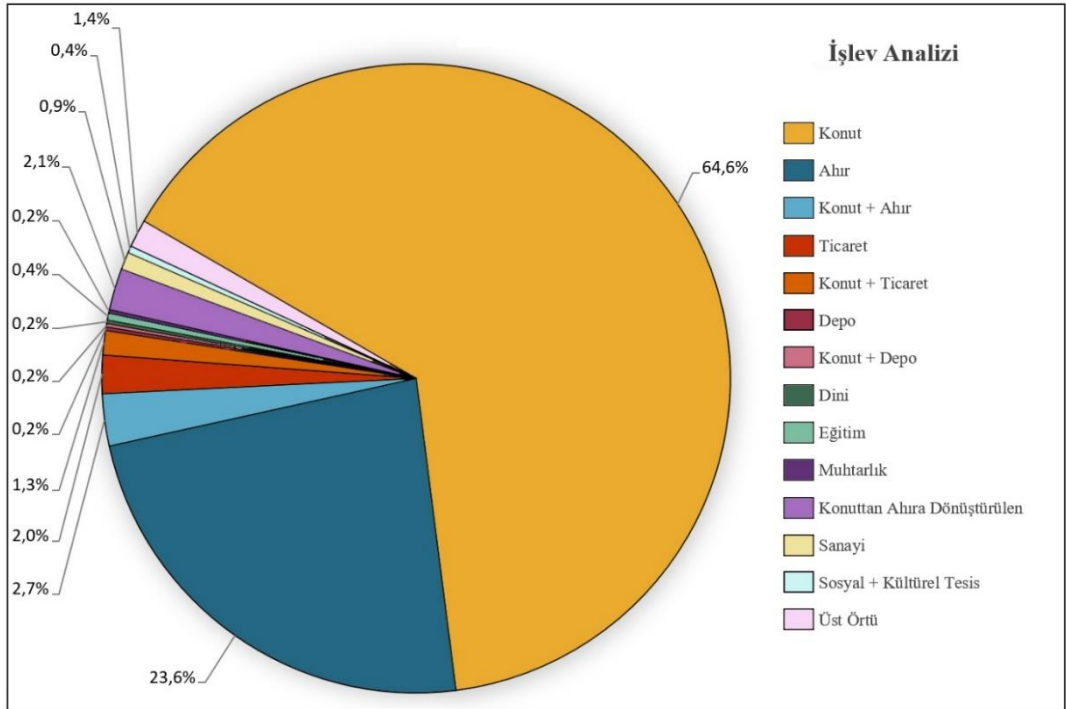
Şekil 4.29 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların yapım sistemi ve malzemelerini gösteren grafik

Şekil 4.30 Peşrefli köyü yapım sistemi ve malzeme analizi

4.2.6 İşlev Analizi

Yerleşimde bulunan yapıların büyük çoğunluğunu %64,6 ile konutlar oluşturmaktadır. Toplam 362 konut bulunurken, 132 tane ahır yapısı bulunmaktadır. Ahırlar toplam yapıların %23,6'sına karşılık gelmektedir (Şekil 4.31). Bazı yapılarda ahırların konutların bodrum katında ya da tek katlı konutun bir bölümünde yer alması ile konut ve ahır bir arada kurgulanmıştır. Dokuda 15 tane bulunan bu yapılar toplam yapıların %2,7'sidir. Ayrıca 11 adet yapı ile köyün %2'si berber, tüpçü, bakkallar (Şekil 4.32) ve kahvehaneler (Şekil 4.33) gibi ticari yapılardır. %1,3'lük dilimi oluşturan 7 tane yapının ise zemin katı ticari işleve sahipken üst katlarında konut yer almaktadır. Ayrıca 2 adet sosyal kültürel amaçlı kullanılan yapı, 1 depo, 1 konut+depo, 1 cami (Şekil 4.34), 1 muhtarlık ve 2 adet okul yapısı (Şekil 4.35) bulunmaktadır. Bu yapılar yerleşim dokusunun toplam %1,4'ünü oluştururken, %1,4'ü de sadece üst örtü olarak inşa edilmiş yapılardır. Köyün girişinde konumlanan 5 adet sanayi işlevli yapı da %0,9'luk bir orana sahiptir (Şekil 4.36). Kalan 12 yapı ise %2,1 oranı ile özgünde konut işlevinde olup kullanım dışı kalmasıyla ahır olarak işlevlendirilen yapılardır. Yerleşimdeki tüm yapıların işlevleri, analiz haritasında gösterilmektedir (Şekil 4.37).

Şekil 4.31 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların işlevlerini gösteren grafik

Şekil 4.32 Peşrefli köyünde bulunan bakkal örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.33 Peşrefli köyünde bulunan kahvehaneler (Kişisel arşiv, 2019)

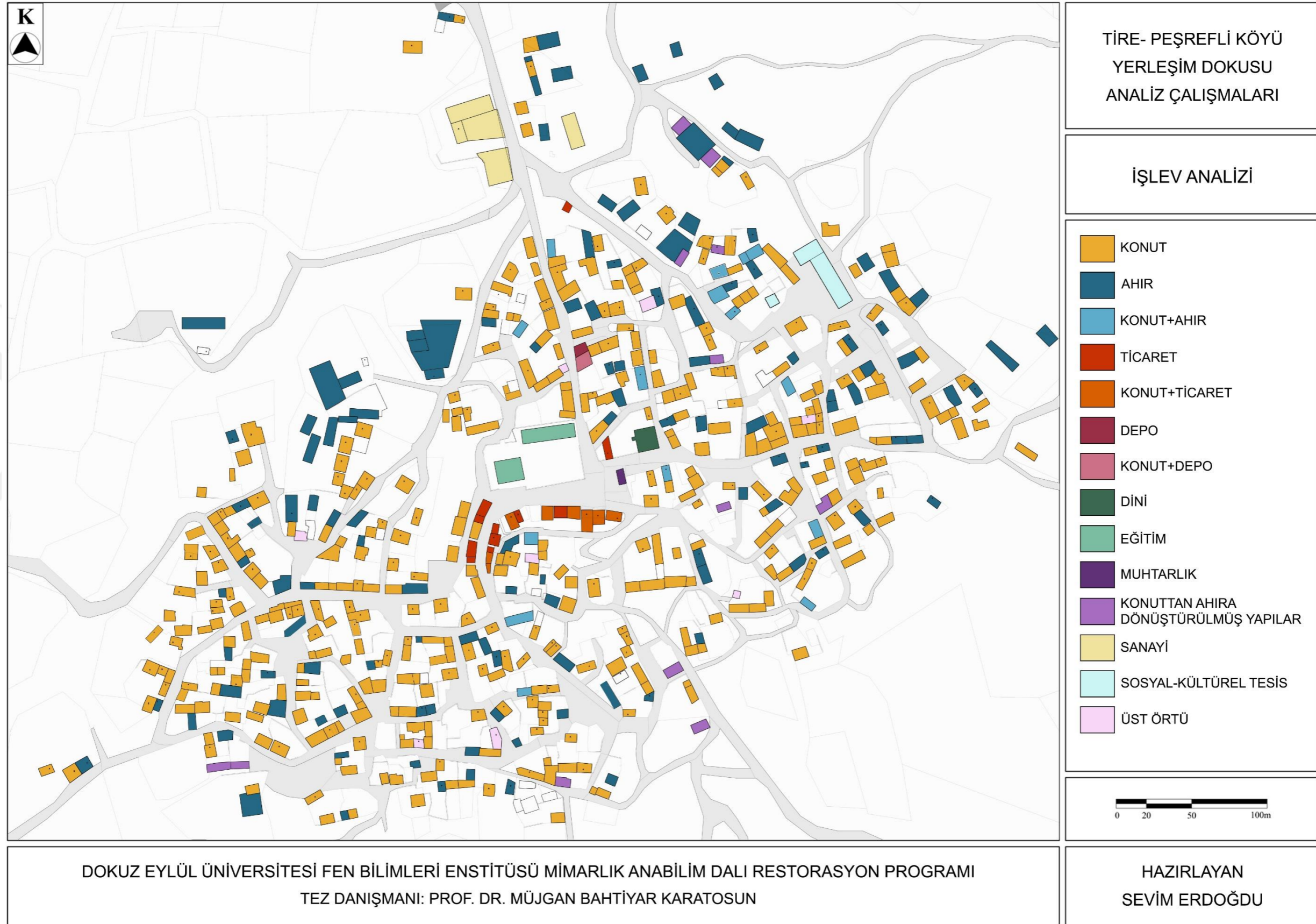
Şekil 4.34 Peşrefli köyü camii (Kişisel arşiv, 2019)

Şekil 4.35 Peşrefli köyünde bulunan okul yapıları (Kişisel arşiv, 2019)

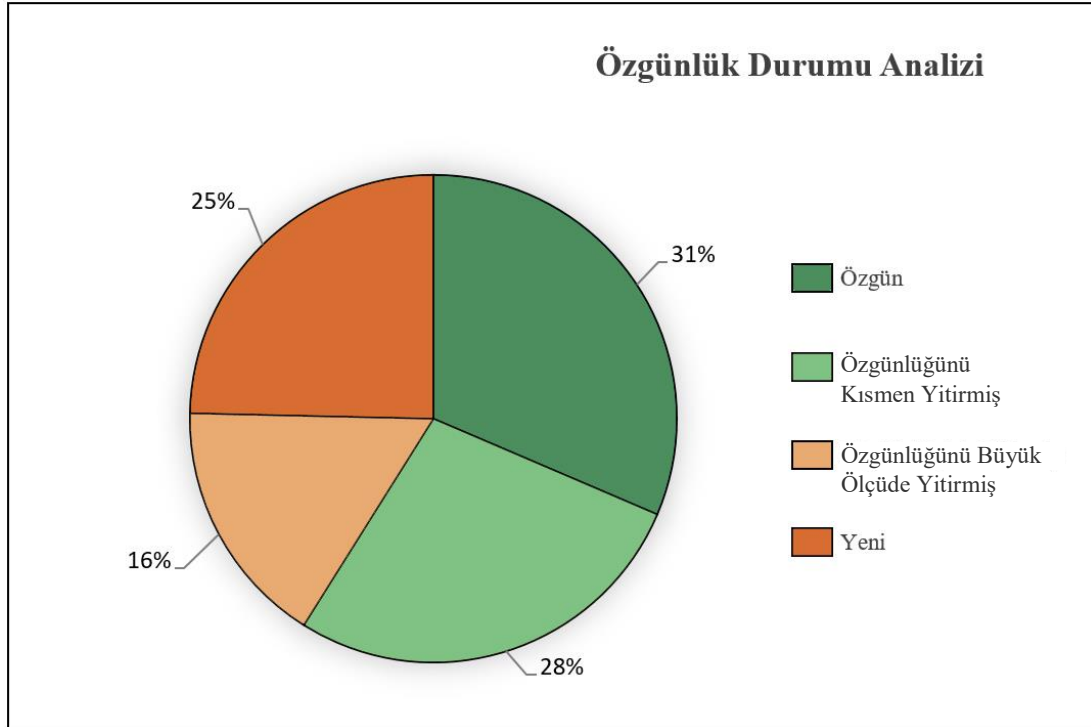
Şekil 4.36 Peşrefli köyünde bulunan sanayi yapıları (Kişisel arşiv, 2019)

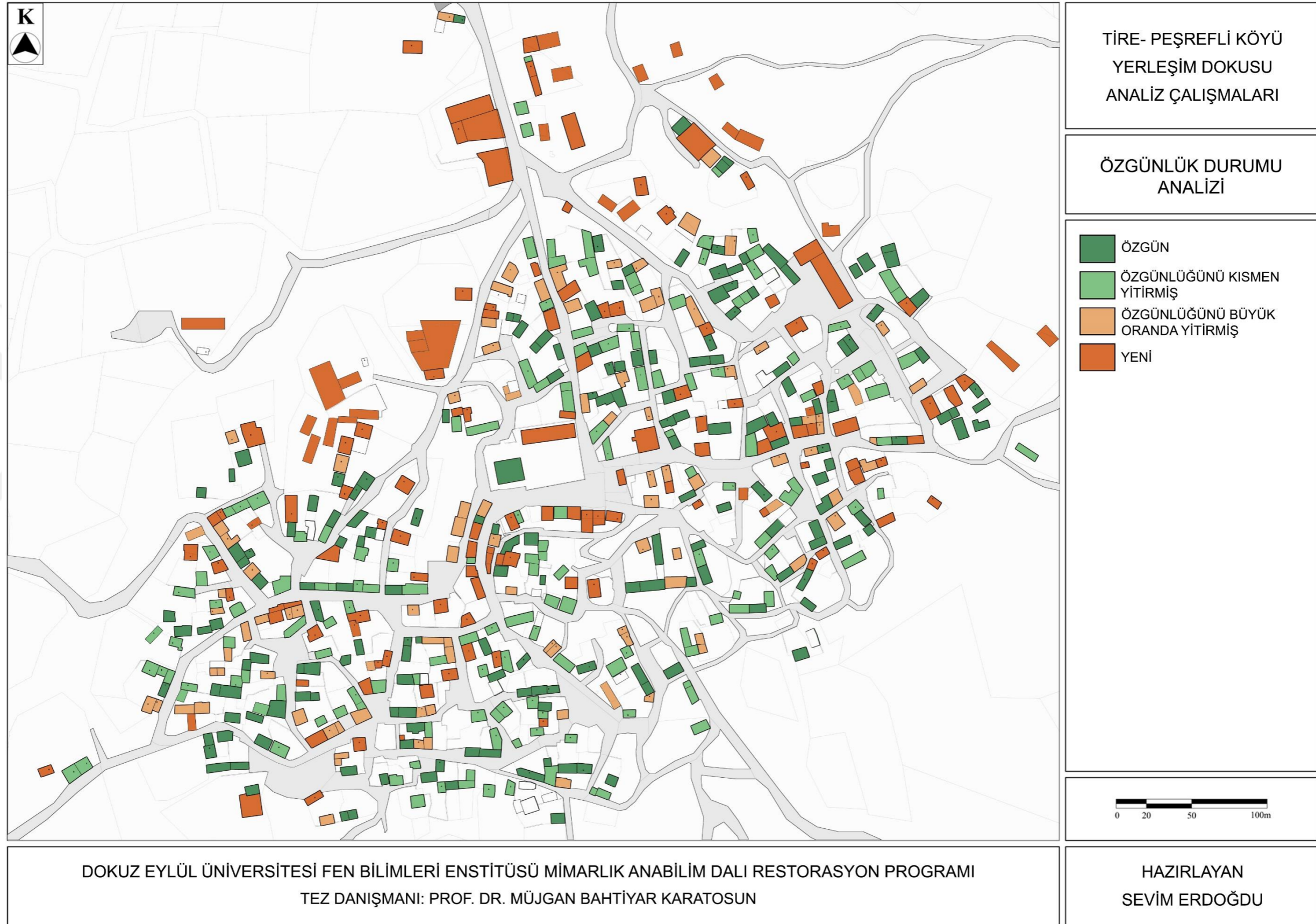
Şekil 4.37 Peşrefli köyü işlev analizi

4.2.7 Özgünlük Durumu Analizi

Peşrefli köyü özgünlük durumu analizinde yerleşimde bulunan geleneksel yapılar özgün, özgünlüğünü kısmen yitirmiş ve özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş olarak sınıflandırılmıştır. Yeni yapılar bu sınıflandırmaya dâhil edilmemiş, ayrıca belirtilmiştir. Yapım tekniği ve malzemelerini, yapı elemanlarını, cephe ve mekânsal özelliklerini kaybetmemiş yapılar özgün yapılar olarak ele alınmıştır. Köyde bu yapılardan 176 tane saptanmış olup yerleşimdeki yapıların %31'ine karşılık gelmektedir. 154 adet yapı, plan ve cephe düzeninde kısmi müdahaleler yapılmış veya kapı ya da pencere doğramaları değiştirilmiş olduğundan özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapılar olarak sınıflandırılmış olup tüm yapıların %28'ini oluşturmaktadır. Özgünlüğünü büyük oranda yitirmiş olarak belirlenen yapılar, yapım sistemi ve malzemelerinde, mekân kurgusunda ve cephe düzeninde ciddi değişiklikler yapılmış, özgün niteliklerinin çoğunu koruyamamış olan 92 adet yapıdır. Yerleşim dokusunun %16'sı özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapılardır. Geleneksel yapıların dışında köyün %25'ini oluşturan 138 yeni yapı bulunmaktadır (Şekil 4.38). Yerleşimde bulunan yapıların özgünlük durumları analiz paftası üzerinde gösterilmektedir (Şekil 4.39).

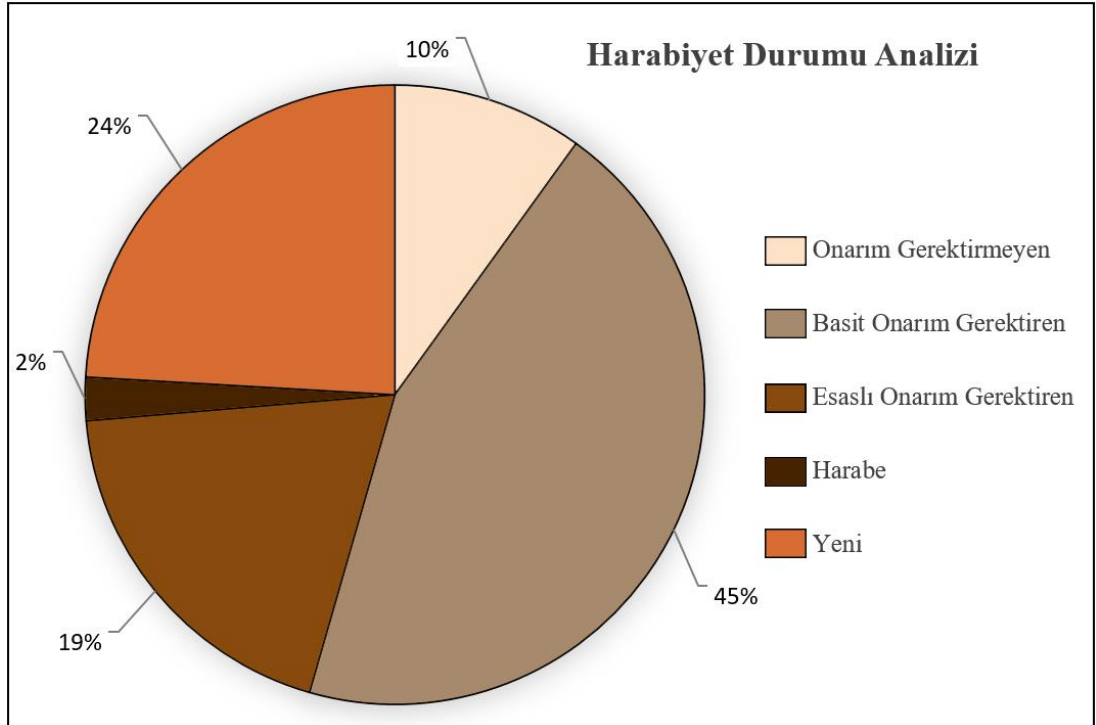
Şekil 4.38 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların özgünlük durumlarını gösteren grafik

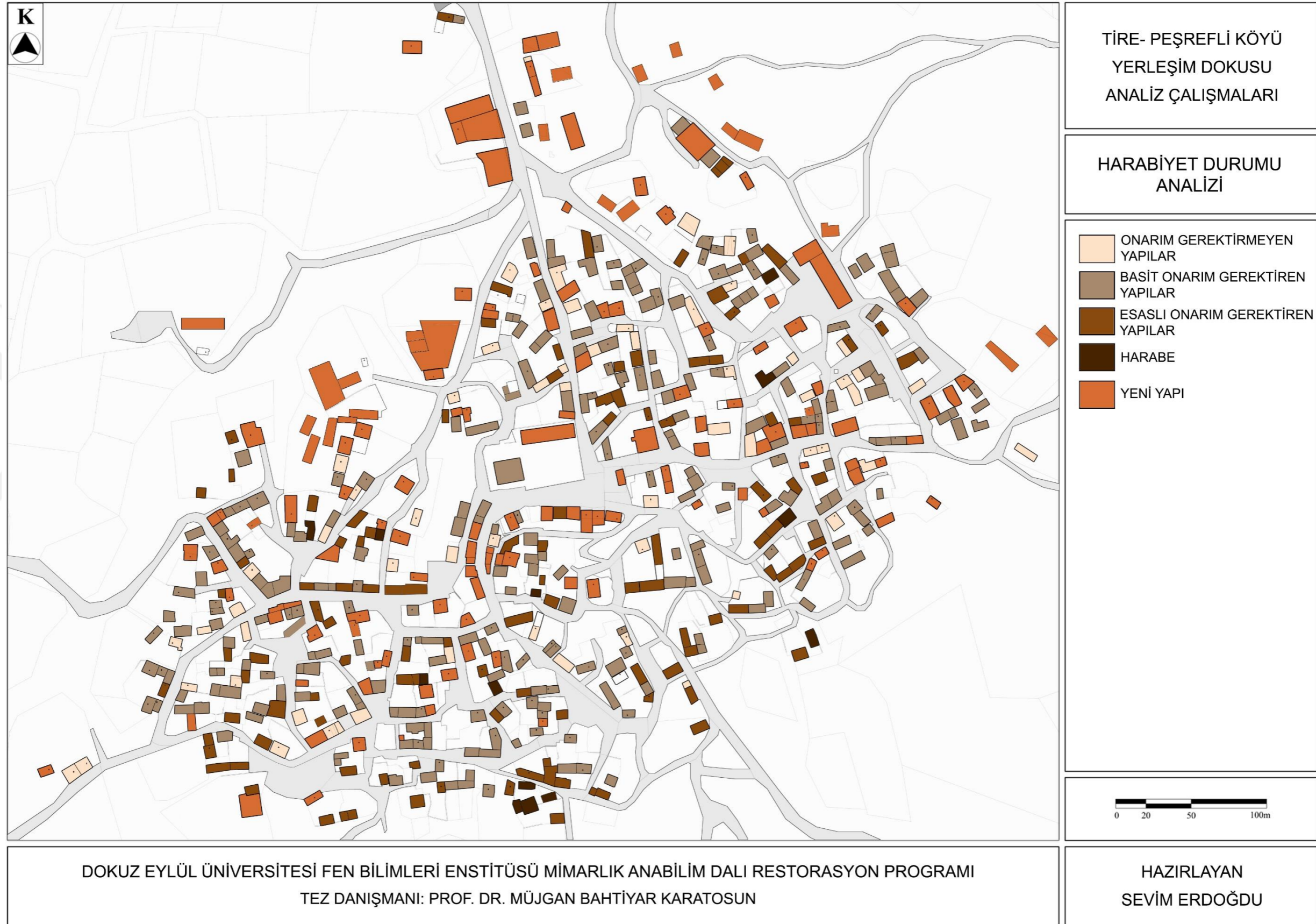
Şekil 4.39 Peşrefli köyü özgünlük durumu analizi

4.2.8 Harabiyet Durumu Analizi

Peşrefli köyü harabiyet durumu analizinde geleneksel yapılar fiziksel sağlamlık durumları açısından incelenmiş olup ihtiyaç duydukları onarımın seviyesine göre onarım gerektirmeyen, basit onarım gerektiren, esaslı onarım gerektiren ve harabe yapılar olarak sınıflandırılmıştır. 138 adet yeni yapı bu sınıflandırmaya dâhil edilmemiş %24'lük bir dilim olarak ayrıca gösterilmiştir. Ayrıca dokuda bulunan 560 adet yapı haricinde 13 adet harabe yapı saptanmış olup bunlar toplam 573 yapının %2'sini oluşturmaktadır. 57 yapı ile yapıların %10'u onarım gerektirmeyen yapılardır. Basit onarım gerektiren olarak tanımlanan yapılar genel anlamıyla fiziksel açıdan iyi durumda olup, yalnızca kapı ve pencere doğramalarında, sıva ve boyalarında ya da bazı mimari elemanlarında yüzeysel müdahalelere ihtiyaç duymaktadır. Bu gruptaki yapılar 255 adet ile yerleşimde %45'lik bir orana sahiptir. Esaslı onarım gerektiren yapılar ise ciddi strüktürel sorunlar barındıran sağlamlığını büyük oranda kaybetmiş yapılardır. Köydeki yapıların %19'una karşılık gelen 110 yapı esaslı onarım gerektirmektedir (Şekil 4.40). Yerleşimdeki tüm yapıların harabiyet durumları analiz haritası üzerinde gösterilmektedir (Şekil 4.41).

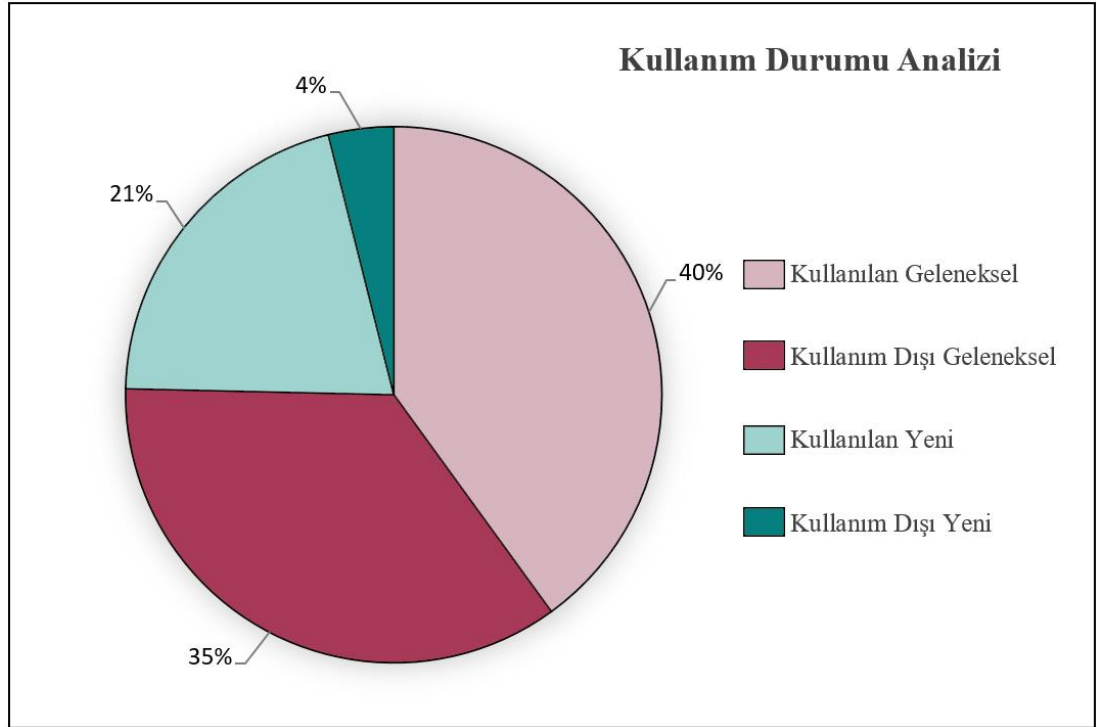
Şekil 4.40 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların harabiyet durumlarını gösteren grafik

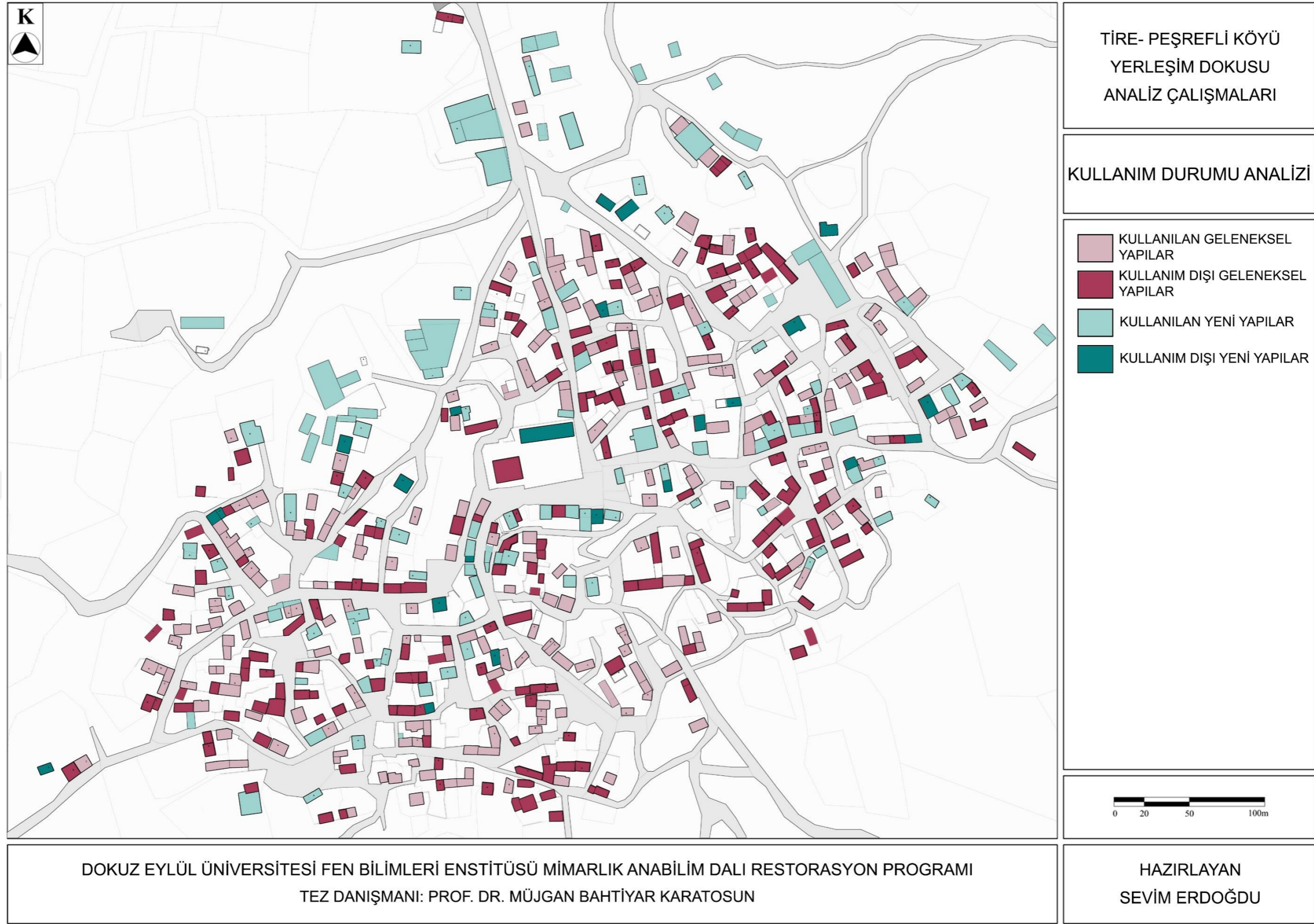
Şekil 4.41 Peşrefli köyü harabiyet durumu analizi

4.2.9 Kullanım Durumu Analizi

Peşrefli köyünde bulunan 13 harabe durumdaki yapı değerlendirme dışı tutularak toplam 560 yapı geleneksel ve yeni yapılar ayrı ayrı ele alınarak kullanım durumları incelenmiştir. Yapıların %40'ını oluşturan 224 tanesi kullanılmakta olan geleneksel yapılardır. Kullanım dışı olan 198 geleneksel yapı ise toplam yapıların %35'ine karşılık gelmektedir. Yerleşimdeki 138 yeni yapının ise 116 tanesi kullanılmakta olup, 22 tanesi kullanım dışıdır. Bunlar oran olarak tüm yapıların %21 ve %4'ünü oluşturmaktadır (Şekil 4.42). Kullanım durumu analizinde, harita üzerinde tüm yapıların kullanım durumları aktarılmaktadır (Şekil 4.43).

Şekil 4.42 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kullanım durumlarını gösteren grafik

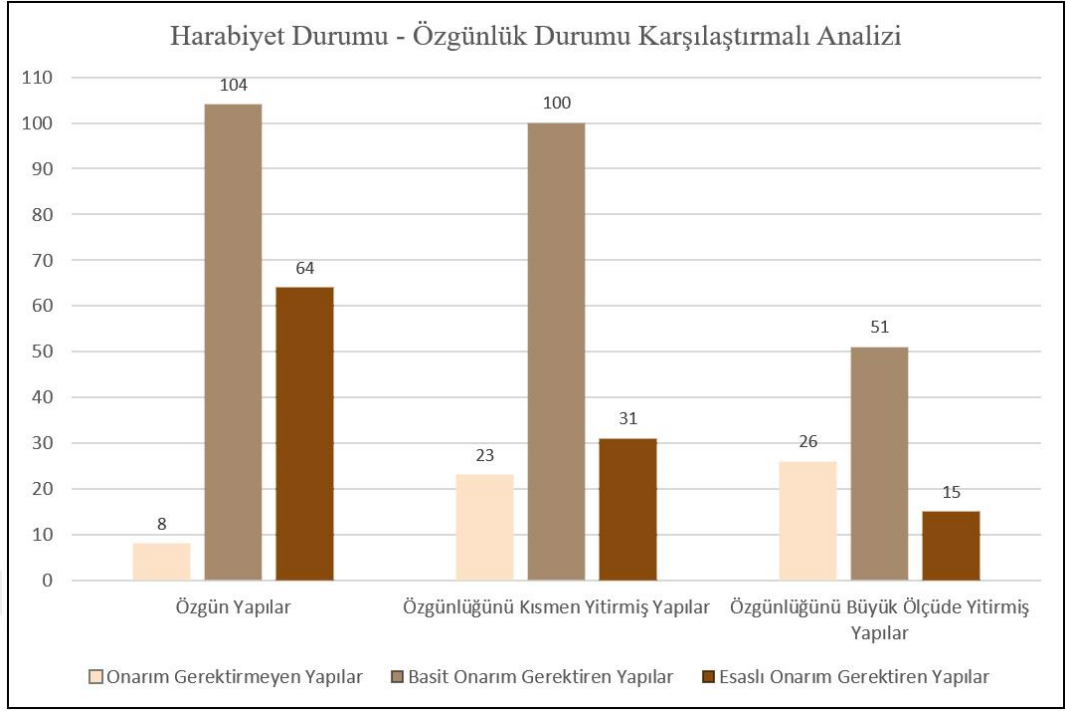
Şekil 4.43 Peşrefli köyü kullanım durumu analizi

4.2.10 Doku Analizlerinin Değerlendirilmesi

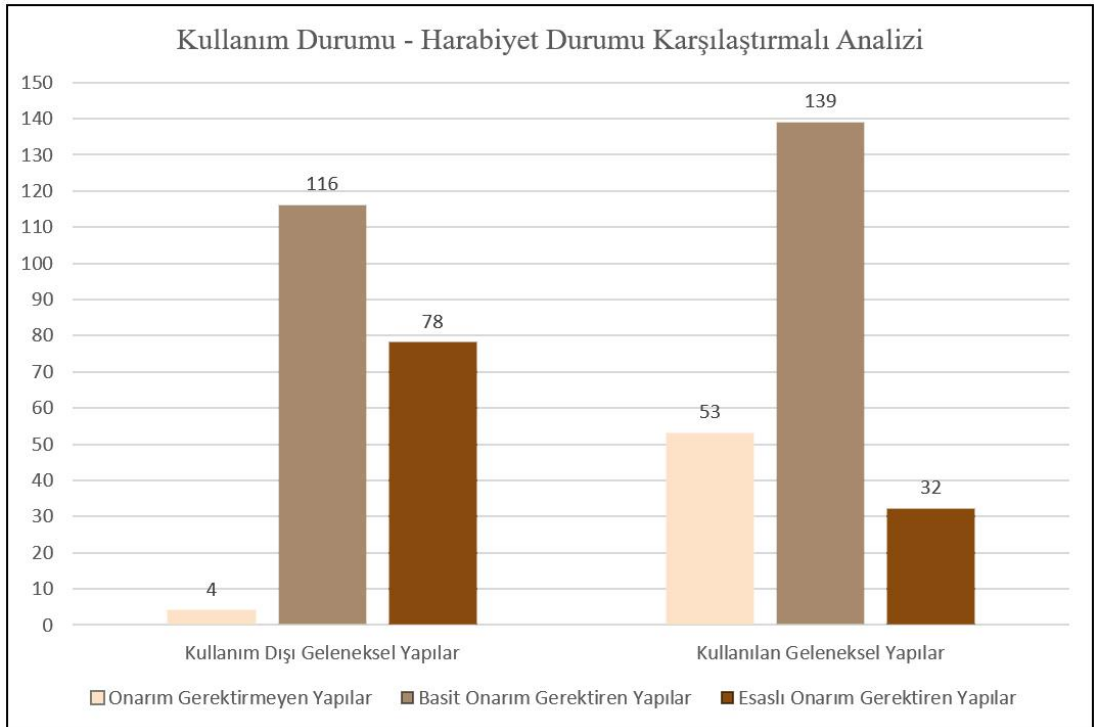
Peşrefli köyünde yapılan doku analizlerinden harabiyet durumu, özgünlük durumu ve kullanım durumu analizlerinin sonuçları, her bir durumda yapıların sahip oldukları özelliklerin diğer bir duruma olan etkisini ortaya koyabilmek adına karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve sonuçları grafikler ile aktararak ayrı ayrı yorumlanmıştır.

Bu bağlamda harabiyet durumu analizi, özgünlük durumu ile karşılaştırıldığında onarım gerektirmeyen yapıların %14'ünü özgün yapıların, %40'ını özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapıların, %46'sını da özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapıların oluşturduğu görülmektedir. Basit onarım gerektiren yapıların %41'i özgün yapılar, %39'u özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapılar ve %20'si özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapılarıdır. Esaslı onarım gerektiren yapıların ise %58 oranıyla çoğunluğunu özgün yapılar, %28 ile özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapılar ve %14 ile özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapılar oluşturmaktadır (Şekil 4.44). Harabiyet durumu analizinde incelenen geleneksel yapılar özgün durumlarına döndürülmesi amacıyla gerektirdikleri onarımlara göre değil, fiziksel sağlamlık durumlarına göre ihtiyaç duydukları onarımlar ölçütünde ele alınmıştır. Bu verilere göre yapıların özgünlük seviyeleri arttıkça, fiziksel açıdan sağlam durumda olabilmeleri için gerektirdikleri esaslı onarımın arttığını söylemek mümkündür.

Harabiyet durumu analizinin kullanım durumu analizi ile karşılaştırıldığı grafikte onarım gerektirmeyen geleneksel yapıların %93 ile büyük çoğunluğunun kullanılmakta olup %7'sinin kullanım dışı olduğu görülmektedir. Basit onarım gerektiren yapılarda %45 kullanım dışı, %55 kullanılan geleneksel yapılar olmak üzere yakın bir oran söz konusudur. Esaslı onarım gerektiren geleneksel yapıların ise %71'i kullanım dışı olup, yalnızca %29'u kullanılmaktadır (Şekil 4.45). Bu karşılaştırmada göze çarpan en belirgin sonuç olarak onarım gerektirmeyen yapıların büyük çoğunluğunun kullanılmakta olduğu, esaslı onarım gerektiren yapıların ise çoğunun kullanım dışı olduğu söylenebilmektedir.

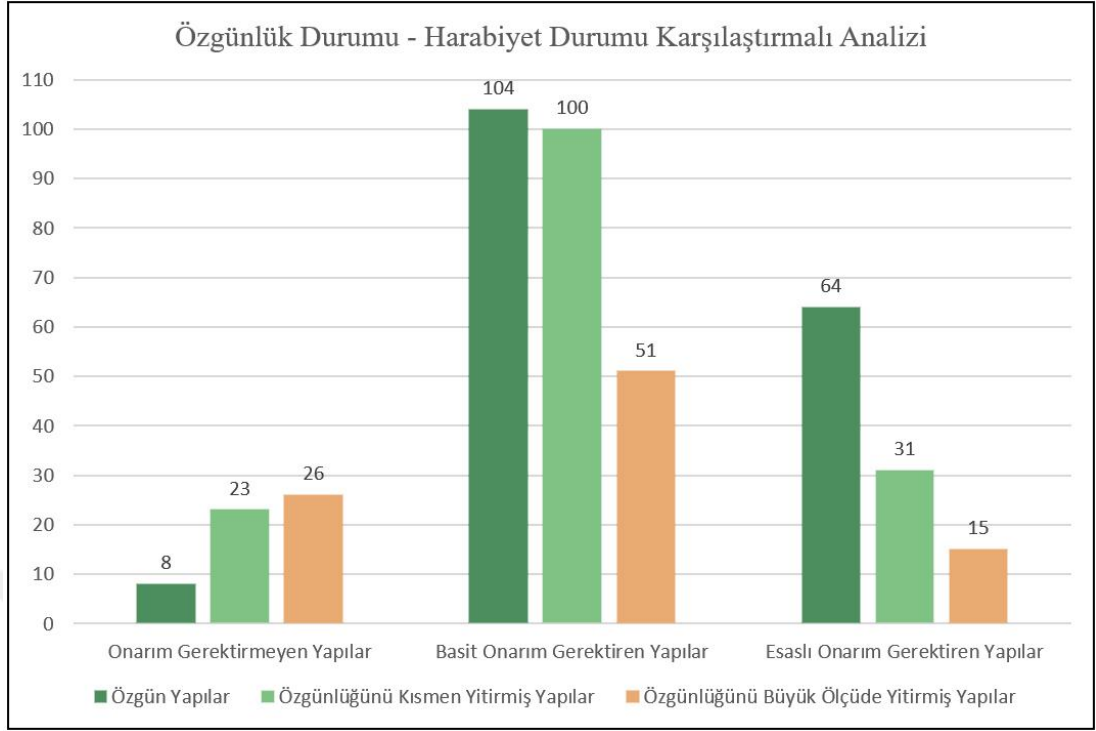
Şekil 4.44 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların harabiyet durumlarının özgünlük durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

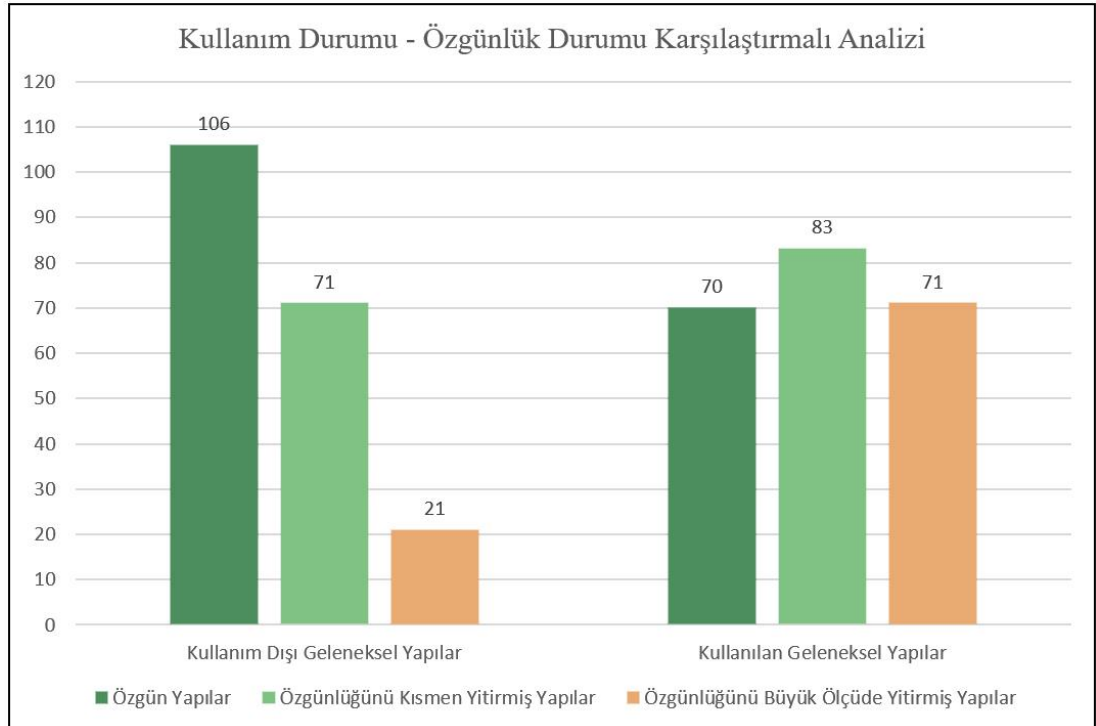
Şekil 4.45 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların harabiyet durumlarının kullanım durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

Peşrefli köyündeki 138 yeni yapı dâhil edilmeyerek, 422 geleneksel yapının analizleri üzerinden yapılan karşılaştırmalı çalışmalardan özgünlük durumu analizinin harabiyet durumu ile karşılaştırmasında özgün yapıların %5'inin onarım gerektirmediği, %59'unun basit onarım gerektirdiği, %36'sının ise esaslı onarım gerektirdiği görülmektedir. Özgünlüğünü kısmen yitirmiş olan geleneksel konutlarda da onarım gerektirmeyen yapılar %15, basit onarım gerektiren yapılar %65 ve esaslı onarım gerektiren yapılar %20'lik bir orana sahiptir. Özgünlüğünü büyük ölçüde yitiren geleneksel konutların ise %28'i onarım gerektirmezken, %56'sı basit, %16'sı esaslı onarım gerektirmektedir (Şekil 4.46). Bu karşılaştırma sonucunda en çok özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş olan yapıların fiziksel sağlamlık durumu açısından iyi durumda olup, onarım gerektirmediği görülmektedir. Bunun nedeni olarak bu yapıların daha önce onarım gördüğü ve bu onarımlarda yapılan niteliksiz müdahaleler ile özgünlüklerini büyük oranda kaybettikleri söylenebilir. Yapıların özgünlüklerini koruma düzeyleri arttıkça fiziksel sağlamlık durumu açısından basit ya da esaslı onarıma ihtiyaçları artmaktadır.

Özgünlük durumu analizi ile kullanım durumu analizinin karşılaştırıldığı grafik incelendiğinde özgün yapıların %60'ının kullanım dışı olup %40'ının kullanıldığı, özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapıların %46'sının kullanılmayıp, %54'ünün kullanıldığı ve özgünlüğünü büyük oranda yitirmiş yapıların ise %23'ünün kullanım dışı olup %77'sinin kullanılmakta olduğu görülmektedir (Şekil 4.47). Grafikte en çok dikkat çeken sonuçlardan biri özgün geleneksel yapılardan oldukça fazla sayıda olan 106 tane yapının kullanım dışı olmasıdır.

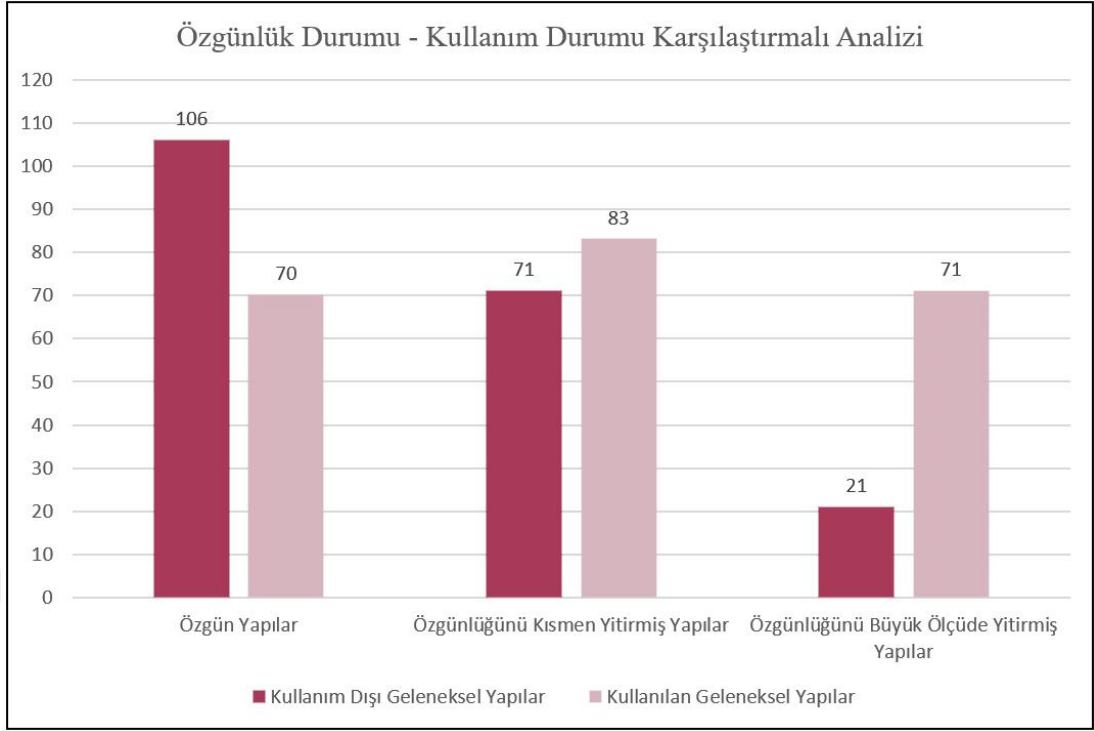
Şekil 4.46 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların özgünlük durumlarının harabiyet durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

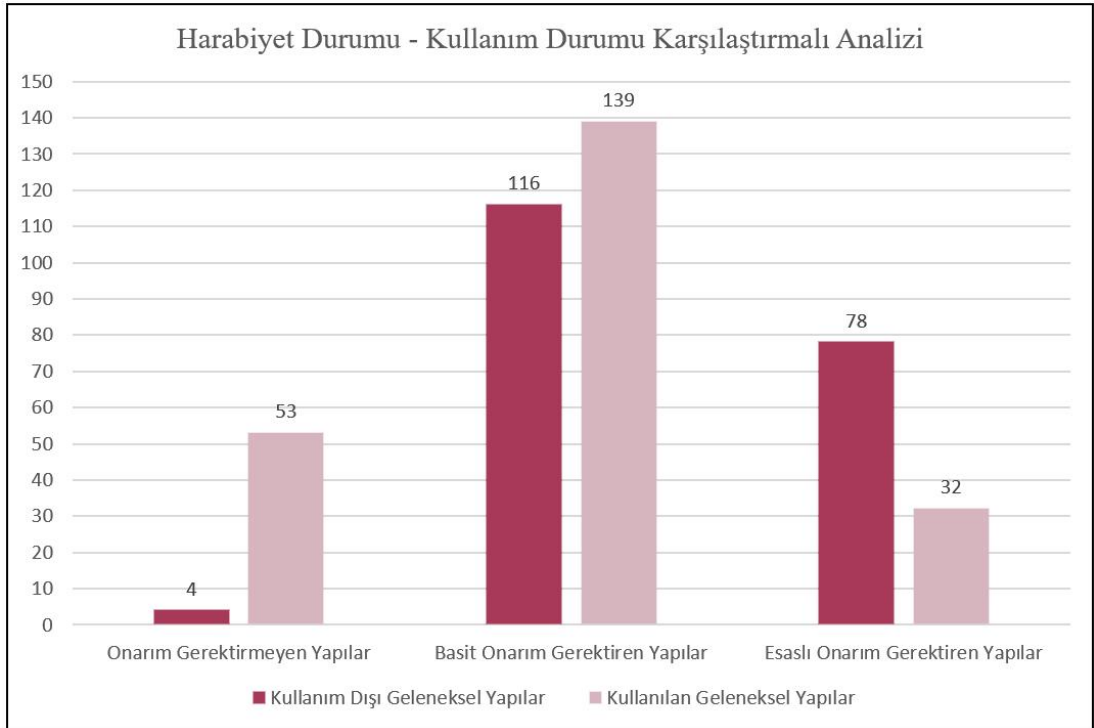
Şekil 4.47 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların özgünlük durumlarının kullanım durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

Kullanım durumu ve özgünlük durumu analizlerinin karşılaştırmalı grafiğinde kullanım dışı olan yapıların %53'ünü özgün yapıların, %36'sını özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapıların ve %11'ini de özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapıların oluşturduğu görülmektedir. Kullanımını sürdüren geleneksel yapılarda ise %31 özgün yapılar, %37 özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapılar, %32 özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapılar şeklinde bir dağılım mevcuttur (Şekil 4.48). Bu grafik değerlendirildiğinde kullanımını sürdüren yapı sayılarının tüm özgünlük durumlarında birbirlerine çok yakın seviyede olduğu ancak kullanım dışı olanlarda yapıların özgünlük durumu arttıkça kullanım dışı olan yapı sayılarının da arttığı gözlemlenmektedir. Diğer bir deyişle yapıların kullanımı için yapılan müdahaleler artıp kullanıldıkça, özgünlüklerini kaybettikleri söylenebilir.

Kullanım durumu analizi verilerinin harabiyet durumu analizi ile karşılaştırılması sonucunda kullanım dışı olan yapıların %2'sinin onarım gerektirmediği, %59'unun basit onarım gerektirdiği ve %39'unun esaslı onarıma ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Kullanımını sürdüren yapılarda ise %24'lük bir kısmı onarım gerektirmezken, %62'lik bölümü basit onarım, %14'lük kısmı ise esaslı onarım gerektirmektedir (Şekil 4.49). Bu karşılaştırmalı analizin grafiğinde basit onarım gerektiren yapıların kullanım oranları birbirine yakınken, onarım gerektirmeyen yapıların ve esaslı onarım gerektiren yapıların kullanım durumları arasında bariz bir fark göze çarpmaktadır.

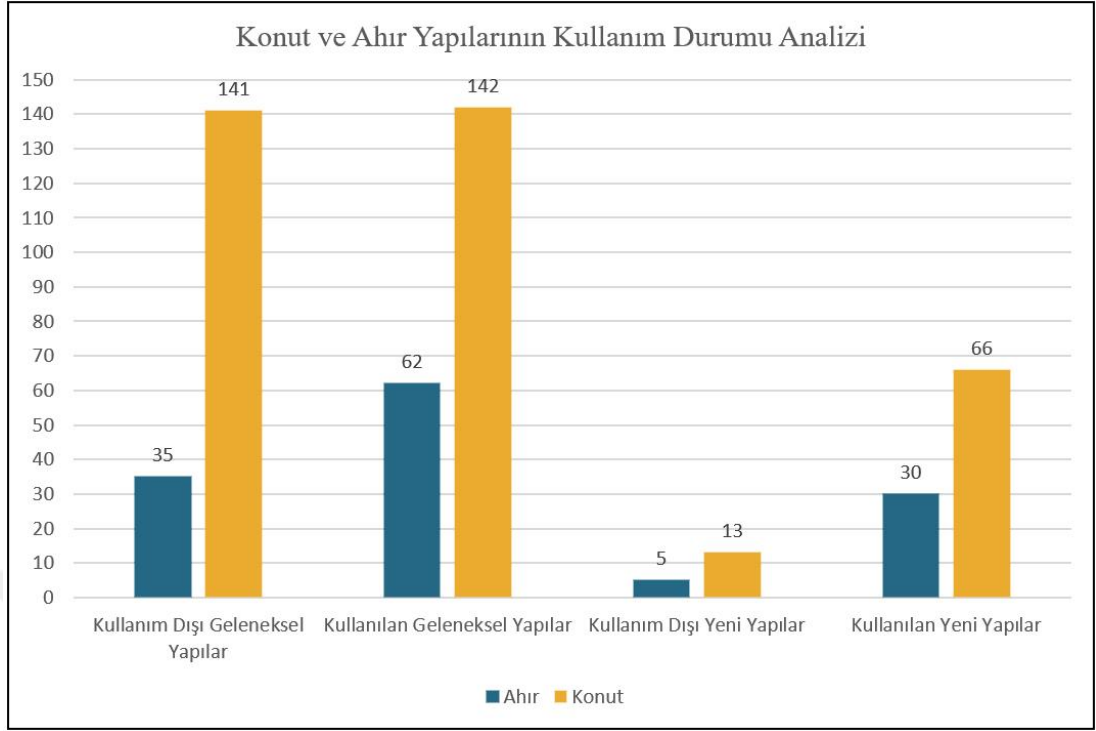
Şekil 4.48 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel kullanım durumlarının özgünlük durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

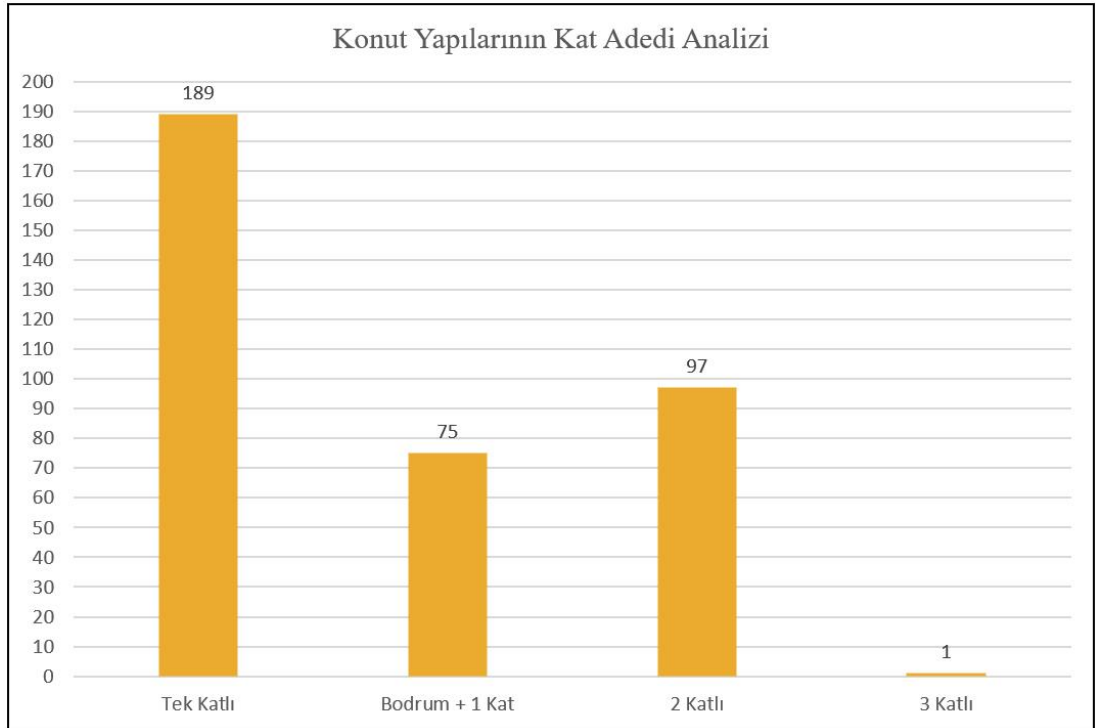
Şekil 4.49 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel kullanım durumlarının harabiyet durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

Buraya kadar olan bölümde harabe yapılar haricinde, doku genelinde bulunan tüm geleneksel yapılar ele alınmıştır. Ayrıca bir diğer analizde geleneksel yapılarla birlikte yeni yapılar da dâhil edilerek yalnızca yerleşimdeki konut ve ahır yapılarının kullanım durumları değerlendirilmiştir (Şekil 4.50). Bunun sonucunda yerleşimde bulunan toplam 362 konuttan %78'lik bir oran ile 283 tanesinin geleneksel konut olduğu ve bu geleneksel konutların kullanım durumlarının %39'luk bir değer ile eşit olduğu görülmektedir. %22'lik dilimi kapsayan yeni yapılan konutların ise %18'ine karşılık gelen kısmı kullanılmakta olup yalnızca %4'ü kullanım dışıdır. Köyde bulunan toplam 132 ahırın 97 tane ile %73'ü geleneksel yapı iken 35 tane ile %27'si yeni yapıdır. Geleneksel ahır yapılarının %36'sı kullanım dışı iken %64'ü kullanılmaktadır. Yeni ahır yapılarında ise bu oran artmakta ve %86'sı kullanılmakta olup %14'ü kullanım dışıdır.

Peşrefli köyünde bulunan 362 konutun %52'sine karşılık gelen 189 tanesi tek katlı, %21'ini oluşturan 75 tanesi bodrum+1 katlı ve %27'si olan 97 tanesi 2 katlıdır (Şekil 4.51). Köyde bulunan 2 adet 3 katlı yapıdan biri yalnızca konut işlevi barındırırken diğer 3 katlı yapı konu ve depo işlevlerindedir.

Şekil 4.50 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan konut ve ahır yapılarının kullanım durumlarını gösteren grafik

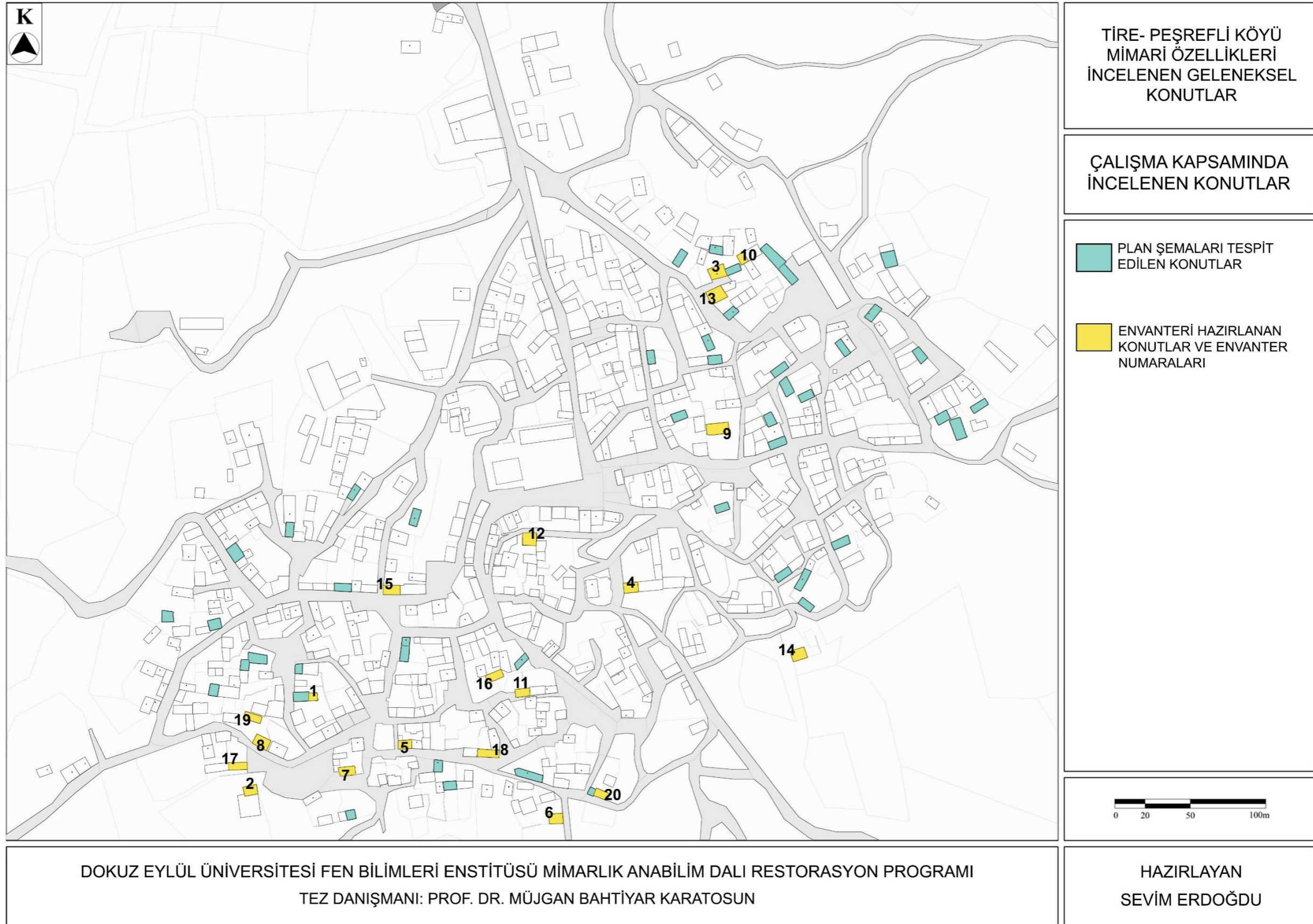
Şekil 4.51 Peşrefli köyü yerleşim dokusunda bulunan konut yapılarının kat adetlerini gösteren grafik

4.3 Peşrefli Köyü Geleneksel Konutları Mimari Özellikleri

Peşrefli köyünde bulunan tüm yapıları kapsayan doku analizlerinin ardından geleneksel konutların (Şekil 4.52) mimari özelliklerini ortaya koymak adına özgünlük analizinde ‘özgün yapı’ olarak saptanan tüm konutlar incelenmiştir. Ancak yapıların bir bölümüne kullanım dışı olup kilitli bulunduğundan ulaşılamamıştır. Kullanımını sürdüren yapıların bir kısmına ise kullanıcısının yapıda bulunmaması nedeniyle girilememiştir. Geriye kalan 66 adet özgün geleneksel konutun tümünün içine girilip parsel biçimlenişleri, plan özellikleri ve cephe özellikleri detaylı biçimde incelenmiştir. Bu özgün geleneksel konutlardan benzer mekân kurgusuna sahip olanlar gruplandırılarak ayrı ayrı sınıflandırılmıştır. Her gruptan birer örnek yapı seçilmiş olup, bu 20 örnek yapının 1/200 ölçekli planları çizilip envanterleri hazırlanmıştır (Şekil 4.53).

Şekil 4.52 Peşrefli köyü geleneksel konut dokusundan bir görüntü (Kişisel arşiv, 2019)

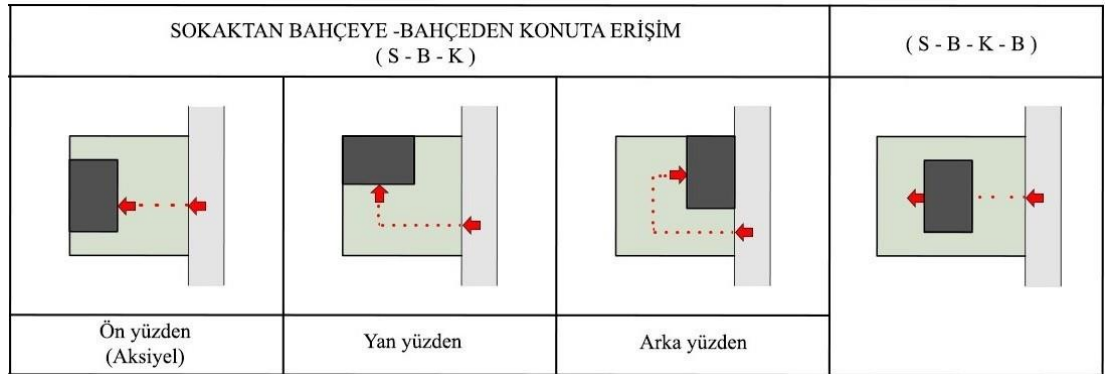

Şekil 4.53 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından mimari özellikleri incelenen yapılar

4.3.1 Parsel Biçimlenişi

Peşrefli köyünün geniş yerleşim dokusunun organik sokak örüntüleri yapı adalarına da etki etmekte olup farklı geometrik formlara ve büyüklüklere sahip, birbirinin tekrarı olmayan yapı adaları oluşturmaktadır. Bu yapı adalarının içlerindeki parsel bölümlenmeleri de farklılık göstermektedir. Ancak parseller farklı formlarda olsalar da, geleneksel yapılar, genellikle her birinin kendisine ait bir bahçesi olacak biçimde konumlanmaktadır. Sokaktan yapıya erişim çoğunlukla bu bahçe üzerinden sağlanmaktadır.

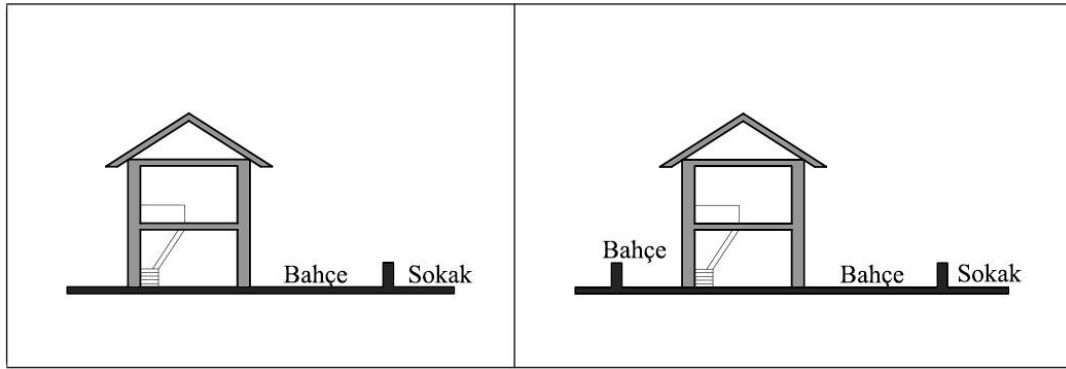
Dokuda gerçekleştirilen analiz çalışmalarında incelenen geleneksel konutların neredeyse tamamında yapıya sokaktan doğrudan erişimin olmadığı, bahçe aracılığı ile ulaşıldığı saptanmıştır (Şekil 4.54), (Şekil 4.55). Bu yapıların yalnızca birinde sokaktan yapıya doğrudan ulaşılmıştır. Fakat bu yapının da harita üzerindeki parsel bilgileri incelendiğinde yapının parselin ortasında konumlandığı görülmektedir. Fiziksel sağlamlığını büyük ölçüde yitirmiş olan bu yapının özgün bahçe duvarlarının da yıkılıp, sokak ve parsel arasındaki ayrımın kaybolması nedeniyle doğrudan sokaktan ulaşıldığı köy halkından edinilen bilgiler ile doğrulanmıştır. Bu sebeple yapı değerlendirme dışı tutulmuştur.

Şekil 4.54 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında yapıya erişim biçimleri

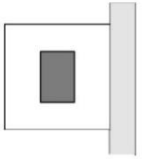
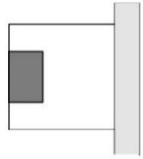
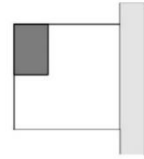
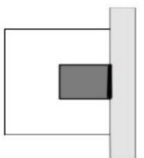
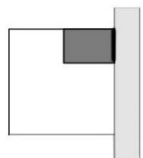
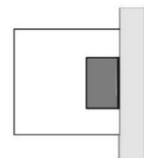
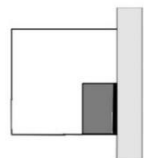
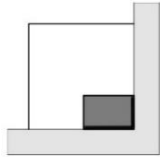
Yerleşimde geleneksel yapıların bahçeden yapıya ve yapıdan tekrar bahçeye ulaşmaları aynı kapı üzerinden sağlanmaktadır. Yapıların çoğunda ikinci bir bahçe kapısı bulunmamakta olup, doku genelinde nadiren bazı yapılarda ‘sokaktan bahçeye, bahçeden konuta, konuttan bahçeye’ dizilimini sağlayan arka bahçeler bulunmaktadır.

Peşrefli köyünde en yaygın görülen tip olan ‘sokaktan bahçeye, bahçeden konuta’ erişim, bahçeden yapıya ulaşımın güzergâhına göre kendi içinde üçe ayrılmıştır. İlkinde parselde yapının ön yüzüne bakan tarafından giriş yapıp, aksiyel olarak yapıya ulaşılmaktadır. Diğer seçenekte parselde yapının yan yüzüne bakan yönden girilip L biçiminde bir güzergâh ile yapıya ulaşılırken, son alternatifte parselde yapının arka cephesinin bulunduğu yüzden girilip yapıya erişimde U biçiminde bir yol izlenmektedir.

Şekil 4.55 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında sokak-bahçe-yapı kesit ilişkisi

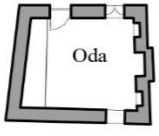
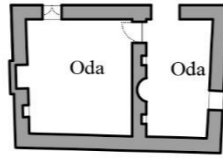
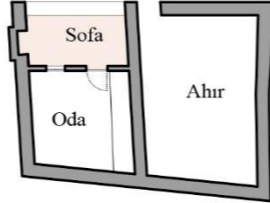
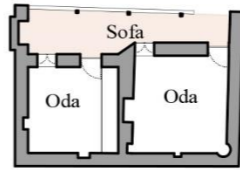
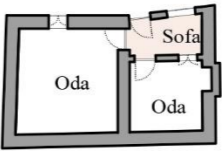
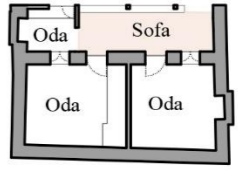

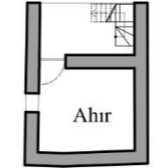
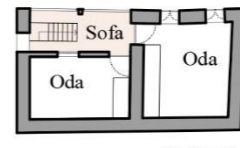
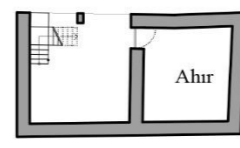

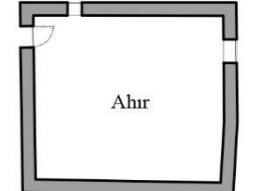
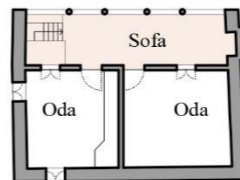
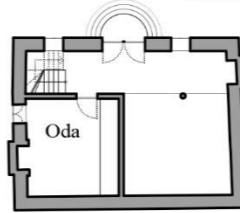
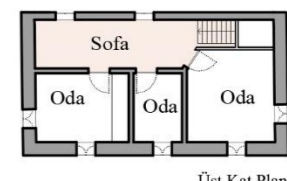
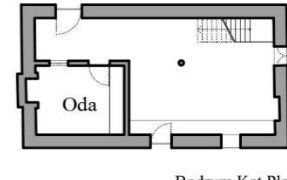
Dokudaki geleneksel yapıların çoğuna erişim bahçe üzerinden sağlansa da parselde yapının konumlanışına göre sokak ile kurduğu cephesel ilişki farklılık göstermektedir (Şekil 4.56). Yapıların bir bölümü parselin sokakla ilişki kurmayan cephesinde ya da ortasında konumlandığından sokağa cephesi bulunmamaktadır. Bir bölümü ise parselin sokak tarafındaki kenarında ya da köşesinde konumlanıp bir cephesi ile sokağa yaslanmaktadır. Bu cephe bazen uzun, bazen kısa cephe olarak değişmektedir. Diğer bir bölümünde ise parselin iki kenarı da yol ile çevrili olup, köşede konumlanan yapı bu yolların ikisine de bir cephesi ile yaslanmaktadır.

YAPILARIN PARSELDE KONUMLANIŞINA GÖRE SOKAK İLE KURDUĞU CEPHESEL İLİŞKİ				
SOKAĞA CEPHESİ BULUNMAYAN YAPILAR				
	Parsel ortasında	Parsel kenarında	Parsel köşesinde	
TEK CEPHESİ İLE SOKAĞA YASLANAN YAPILAR				
	Kısa cephe ile		Uzun cephe ile	
	Parsel kenarında	Parsel köşesinde	Parsel kenarında	Parsel köşesinde
İKİ CEPHESİ İLE SOKAĞA YASLANAN YAPILAR				
	Parsel köşesinde			

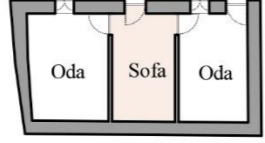
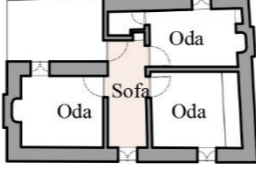

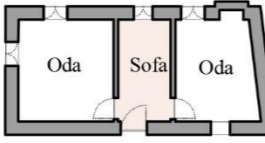
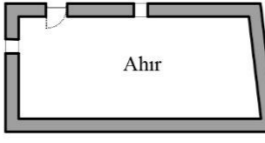
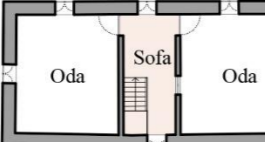
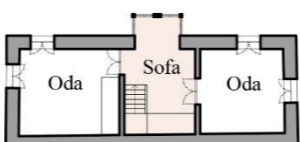
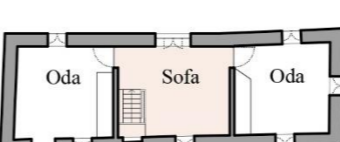
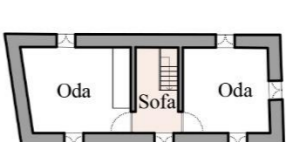
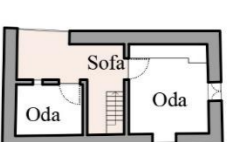
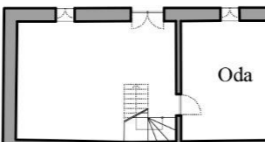
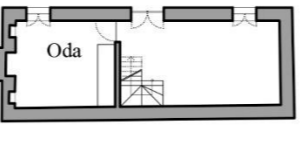
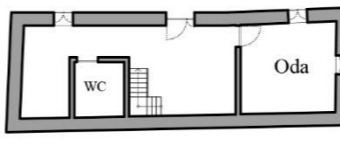
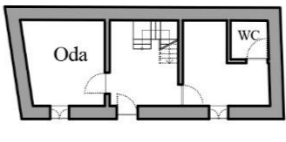
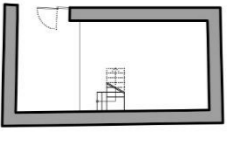
Şekil 4.56 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında yapıların parselde konumlanışlarına göre sokak ile kurdukları cephesel ilişki

4.3.2 Plan Özellikleri

Peşrefli köyünde bulunan geleneksel konutlar yığma sistemle yapılmış tek katlı, bodrum+1 katlı ve 2 katlı konutlardan oluşmaktadır. Bodrum+1 katlı yapılarda bodrum kat ahır olarak kullanılmakta olup üst kat konut işlevindedir. 2 katlı yapılarda ise alt kat çoğunlukla mutfak, depo gibi işlevlerde kullanılırken üst kat ana yaşam katı olarak kurgulanmıştır. Yapılar sınıflandırılırken tüm yapılarda ana yaşam katı esas alınmıştır. Peşrefli konutları da Tire evleri ile benzer özellikler göstermektedir. Yalnızca kır konutu oldukları için büyüklük bakımından biraz daha küçük ve süslemeden uzak yalın yapılardır. Tire evlerinde olduğu gibi Peşrefli konutlarında da mekân kurgusu ana yaşam katında sofanın konumlanışına göre şekillenmektedir. Peşrefli köyündeki özgün geleneksel konutların mekân kurgusu incelendiğinde sofasız, dış sofalı ve iç sofalı plan tiplerinin hepsinden örnek görülmüştür. Bu plan tipleri kat sayılarına göre sınıflandırılarak tablo oluşturulmuştur (Şekil 4.57), (Şekil 4.58).

PEŞREFLİ KÖYÜ-1	SOFASIZ		DIŞ SOFALI		
TEK KATLI	TEK ODALI	2 ODALI	TEK ODALI	2 ODALI	3 ODALI
				 	
	P-1 (273 ada 2 parsel)	P-2 (276 ada 1 parsel)	P-3 (196 ada 3A parsel)	P-4 (233 ada 1 parsel) P-5 (246 ada 1 parsel)	P-6 (241 ada 10 parsel)
BODRUM +1 KATLI			 Üst Kat Planı Bodrum Kat Planı	 Üst Kat Planı Bodrum Kat Planı	 Üst Kat Planı Bodrum Kat Planı
			P-10 (196 ada 4 parsel)	P-11 (250 ada 1 parsel)	P-12 (255 ada 2 parsel)
2 KATLI			 Üst Kat Planı Bodrum Kat Planı	 Üst Kat Planı Bodrum Kat Planı	
			P-14 (229 ada 2 parsel)	P-15 (267 ada 4 parsel)	

Şekil 4.57 Peşrefli köyü geleneksel konutlarının tipolojik sınıflandırması (sofasız ve dış sofalı konutlar)

PEŞREFLİ KÖYÜ-2	İÇ SOFALI				
TEK KATLI	2 ODALI	3 ODALI	4 ODALI		
					
	P-7 (244 ada 1 parsel)	P-8 (274 ada 9 parsel-1)	P-9 (214 ada 5 parsel)		
BODRUM +1 KATLI	 				
	P-13 (196 ada 11 parsel)				
2 KATLI					
					
	P-16 (249 ada 4 parsel)	P-17 (275 ada 3 parsel)	P-18 (246 ada 5 parsel)	P-19 (274 ada 9 parsel-2)	P-20 (239 ada 1 parsel)

Şekil 4.58 Peşrefli köyü geleneksel konutlarının tipolojik sınıflandırması (iç sofalı konutlar)

Köydeki tek katlı konutlarda sofasız plan tipinden tek odalı ve iki odalı örnekler bulunmaktadır. 197 ada 2 parsel, 273 ada 2 parsel ve 277 ada 2 parsel de bulunan yapılar tek odalı, 276 ada 1 parseldeki yapıda iki odalı tek katlı sofasız konut örneklerindedir. Tek katlı dış sofalı plan tipine sahip konutlarda tek oda, 2 oda ve 3 oda bulunabilmektedir. 212 ada 2 parsel, 274 ada 4 parsel ve 196 ada 3A parselde dış sofalı tek odalı konutlar yer almaktadır. Dış sofalı plan tipinde odaların konumlanışına göre sofanın biçimlenişi de değişmektedir. Odaların yan yana dizilmesi ve önünde düz bir şekilde sofanın konumlandığı I biçiminde dış sofa ile odalardan birinin sofanın bir ucunda L biçiminde konumlandığı, sofanın köşede bulunduğu iki farklı dış sofalı plan tipi bulunmaktadır. 233 ada 1 parsel, 205 ada 5 parsel, 195 ada 6 parsel, 269 ada 4 parsel ve 146 ada 1 parselde bulunan yapılar 2 odalı dış sofalıdır. 241 ada 10 parsel ve 196 ada 6 parselde yer alan yapılar ise 3 odalı örneklerdendir. Tek katlı iç sofalı konutlarda da 203 ada 1 parsel, 244 ada 1 parsel, 248 ada 1 parsel ve 186 ada 3C parselde bulunan yapılar 2 odalı, 274 ada 9 parseldeki yapı 3 odalı ve 214 ada 5 parseldeki yapı 4 odalı konutlardandır.

İncelenen yapılardan bodrum+1 katlı olan konutlarda dış sofalı ve iç sofalı örnekler görülmüş olup sofasız plan tipine rastlanmamıştır. 196 ada 4 parsel, 248 ada 1 parsel ve 273 ada 1 parseldeki konutlar tek odalı, 274 ada 13 parsel ile 250 ada 1 parselde bulunan konutlar 2 odalı ve 255 ada 2 parseldeki yapı 3 odalı dış sofalı örneklerdir. 228 ada 2 parsel ve 196 ada 11 parsel de bulunan yapılar ise bodrum+1 katlı, iç sofalı ve 2 odalı konutlardandır.

Peşrefli köyünde bulunan 2 katlı özgün geleneksel konut örnekleri arasında en yaygın görülen ise iç sofalı plan tipidir. İncelenen örnekler arasında yalnızca 229 ada 2 parsel ve 265 ada 4 parselde bulunan yapılarda dış sofaya rastlanmıştır. İç sofalı konutlarda üst katta ortada konumlanan sofanın iki yanında da birer oda bulunmaktadır. Konut içinde bulunan merdiven ile bu iç sofaya çıkılmakta ve buradan odalara erişilmektedir. Üst katta bulunan iki odanın yanında bazı yapılarda zemin katta oda bulunmazken bazılarında bir ya da iki oda bulunabilmekte olup buna göre konutun oda sayısı değişiklik göstermektedir. 210 ada 2 parsel, 213 ada 2 parsel, 212 ada 2 parsel, 196 ada 5 parsel, 214 ada 2 parsel, 226 ada 1 parsel, 200 ada 1 parsel, 197 ada

2B parsel, 198 ada 1 parsel, 196 ada 6 parsel, 223 ada 1 parsel, 206 ada 1 parsel, 249 ada 5 parsel, 186 ada 5 parsel, 275 ada 3 parsel, 249 ada 3B parsel, 246 ada 5 parsel, 273 ada 2 parsel, 274 ada 9 parsel ve 239 ada 1 parselde bulunan yapılar 2 katlı iç sofalı plan tipine sahip yapılardır.

İki katlı konutlarda üst kata erişimi sağlayan merdiven yapı içinde bulunmaktadır. Zemin katta çoğunlukla konutun orta aksında yer alan merdiven üst katta sofa mekânına çıkmaktadır. Köydeki karakteristik merdiven tipine bakıldığında genellikle zemin kotunda birkaç beton basamak bulunmakta olup bunun üzerinde ahşap tek kollu merdiven oturmaktadır (Şekil 4.59). Bu beton basamaklar yapıların bir bölümünde ahşap merdiven kolunun sağından ya da solundan bir sahanlıkla ahşap basamaklara bağlanmakta olup L biçiminde bir merdiven oluşturmaktadır. Sayıca az bir bölümünde ise beton basamakların dönerek U formunu oluşturduğu merdivenler görülmektedir. Peşrefli köyünde yalnızca 249 ada 5 parsel ve 275 ada 3 parselde yer alan 2 konutta beton basamaklar olmadan sadece ahşap malzemedен oluşan merdivenlere rastlanmıştır.

Peşrefli köyünde 2 katlı konutlarda bulunan merdivenler dışında tek katlı, bodrum+1 katlı ve 2 katlı konutların tümünde görülen plan öğelerinden biri de sofa ya da odalarda yer alan ocaklardır (Şekil 4.60). Köydeki ocak örneklerinin büyük bir bölümü üst kısmından duvardan bir miktar çıkıntı yapıp raf oluşturmaktadır. Bu rafların bazılarında alt hizasından kenarlarında iki küçük göz bulunmaktadır.

Köydeki konutlarda görülen bir diğer eleman da odalarda bulunan yüklük ve gusülhanelerdir (Şekil 4.61). Ahşap malzemedен yapılmış bu öğenin duvara yaslanan köşesinde genellikle kapaklı bir gusülhane birimi bulunmaktadır. Bazı konutlarda bu birimin yanında raflar yer alırken bazılarında da gusülhane doğrudan yerden yaklaşık 70cm yüksekliğinde olan yüklük bölümüne bağlanmaktadır. Kullanımını sürdüren yapıların çoğunda yüklük bölümünün bir perde ile örtüldüğü görülmüştür.

PEŞREFLİ KÖYÜ MERDİVEN ÖRNEKLERİ

Şekil 4.59 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında bulunan merdiven örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

PEŞREFLİ KÖYÜ OCAK ÖRNEKLERİ

Şekil 4.60 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında bulunan ocak örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

PEŞREFLİ KÖYÜ YÜKLÜK VE GUSÜLHANE ÖRNEKLERİ

Şekil 4.61 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında bulunan yüklük ve gusülhane örnekler (Kişisel arşiv, 2019)

4.3.3 Cephe Özellikleri ve Cephe Öğeleri

Peşrefli köyü geleneksel konutları, yapı işlerindeki mekân kurgusunun cephe düzenine de yansıdığı, dikdörtgen biçiminde, çıkmasız, sade cephelere sahiptir. Tek katlı, sofasız konutlarda cephede yalnızca bir giriş kapısı ve pencere bulunmaktadır (Şekil 4.62).

Şekil 4.62 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından tek katlı sofasız konut cephesi örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Dış sofalı konutlarda ise sofa, cephe düzenini etkileyen en önemli unsurlardandır. Tek katlı yapılarda dış sofayı cephe yüzeyinde 70-80 cm yüksekliğinde bir duvar sınırlamaktadır. Bu duvarın bir kenarında bulunan açıklıktan sofaya giriş yapılmaktadır. Üst örtüyü taşıyan ahşap direklerde cephe öğelerinden biri olarak yer almaktadır. Cephenin ön yüzeyini oluşturan yarım duvar ve ahşap dikmelerin arkasından odaların sofaya bakan kapı ve pencereleri cephe düzenini oluşturan diğer elemanlardır (Şekil 4.63).

Şekil 4.63 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından tek katlı dış sofalı konut cephesi örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Peşrefli köyünde bulunan dış sofalı, bodrum+1 katlı yapılarda alt kat ahır olarak kullanılmakta olup bu katta cephede yalnızca ahırın giriş kapısı ve üst kata çıkışı sağlayan ahşap merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenle konut dışından doğrudan dış sofaya ulaşılmaktadır. Dış sofa ahşap korkuluk veya ahşap kafes elemanlarıyla örtülüdür. Sofanın arkasında bulunan odanın kapı ve penceresi cepheye yansımaktadır. L biçiminde konumlanmış iki odalı konut örneğinde ise sofanın bir ucunda bulunan odanın cephesinde dikdörtgen formda iki pencere yer almaktadır (Şekil 4.64).

Şekil 4.64 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından bodrum+1 katlı dış sofalı konut cephesi örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Köyde bulunan dış sofalı 2 katlı konutlarda ise üst kata erişimi sağlayan merdiven yapı içinde bulunup dış sofaya ulaşmaktadır. Zemin kat seviyesinde taş duvar örgüsü üzerinde kapı ve pencere açıklığı bulunmaktadır. Bu katta bazen kapının bir yanında pencere bulunurken bazen de iki yanında da bulunduğu simetrik bir düzen görülmektedir. Bu simetrik düzen üst katta sofaya açılan kapı ve pencereler ve üst örtüyü taşıyan dikmeler ile devam etmektedir (Şekil 4.65).

Şekil 4.65 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından 2 katlı dış sofalı konut cephesi örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

İç sofalı plan tipine sahip tek katlı konutlarda, cephenin orta aksından giriş yapılmakta ve sofanın iki yanında bulunan odaların cepheye açılan birer penceresi bulunmaktadır (Şekil 4.66). Bodrum+1 katlı konut örneklerinde bodrum katın girişi farklı kottan yapıldığından tek katlı konut cephesi ile aynı özellikleri göstermektedir.

Şekil 4.66 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından tek katlı iç sofalı konut cephesi örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Köyde en yaygın görülen iki katlı iç sofalı plan tipine sahip konutlarda iç mekân kurgusunun cephe düzenine büyük ölçüde yansıdığı, yalın, simetrik bir cephe düzeni görülmektedir (Şekil 4.67). Zemin katta cephenin ortasında bulunan kapının sağ ve sol tarafında iki pencere bulunmaktadır. Üst katta ise sofa mekânının ve iki odanın pencereleri olmak üzere 3 adet cepheye bakan pencere bulunmaktadır. Bu pencereler çoğunlukla zemin katta bulunan kapı ve pencereler ile aynı aksı tutmaktadır. Ancak bazı yapılarda üst katta bulunan odaların farklı büyüklüklere sahip olması nedeniyle pencerenin yeri de değişebilmektedir. Zemin katta bulunan pencerelerin boyutu ise genellikle üst kattaki pencerelerden daha küçüktür.

Peşrefli köyünde bulunan geleneksel konutlar incelendiğinde yığma taş yapıların büyük bir bölümünün cephe yüzeylerinde bir kaplama bulunmamakta olup özgün taş dokusu görülmektedir. Bazı yapılarda bu taş doku kireç ile beyaza boyanmış durumdadır. Yapıların diğer bir bölümünde ise taş dokulu cephe üzeri sıva ile kaplanmıştır. Sıvalı yapılarda üzeri boyanan ya da sıvanın kendisine desen uygulanan örnekler bulunmaktadır (Şekil 4.68).

Cephe düzenine etki eden öğelerden biri de kapılardır. Köydeki geleneksel konutların giriş kapılarının çoğunluğu ahşap malzemedan yapılmış olup tek kanatlı ya

da çift kanatlı olarak değişmektedir. Dış kapılara göre daha süslemeli olan ahşap oda kapılarında ise çift kanatlı örnekler nadir olarak görülse de, genellikle tek kanatlı iç kapılar bulunmaktadır (Şekil 4.69).

Cephe öğelerinden bir diğeri olan pencerelerden köyde en yaygın görüleni çift kanatlı pencerelerdir. Ahşap doğramalı bu pencerelerin önünde kimi zaman demir ya da ahşap parmaklık görülmektedir. Pencerelerin büyük çoğunluğu cephe üzerinde yine çift kanatlı ahşap kepenk ile örtülmektedir. Yapıların bir bölümünde, özellikle sofaya bakan pencerelerde giyotin pencere örnekleri de yer almaktadır. Dokuda az sayıda bir ya da iki kanadı açılan çok bölmeli pencerelerde bulunmaktadır (Şekil 4.70).

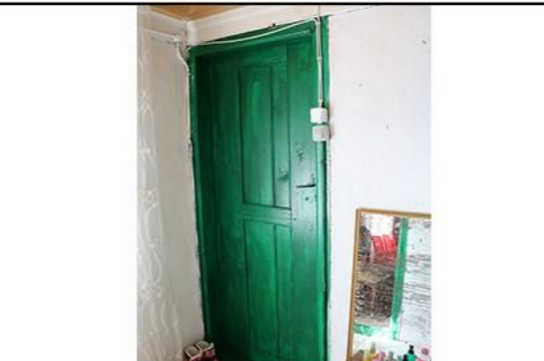

Şekil 4.67 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından iki katlı iç sofalı konut cephesi örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

PEŞREFLİ KÖYÜ CEPHE YÜZEYİ ÖRNEKLERİ

Kaplamasız Taş Dokulu				
	186 ada 5 parsel	250 ada 1 parsel	213 ada 2 parsel	207 ada 1 parsel
Taş Dokulu Kireç Boyalı				
	269 ada 5 parsel	269 ada 5 parsel	269 ada 7 parsel	246 ada 5 parsel
Desenli Sıva Kaplama				
	196 ada 6 parsel	249 ada 3 parsel	267 ada 6 parsel	275 ada 2 parsel
Sıvalı ve Boyalı				
	214 ada 7 parsel	229 ada 2 parsel	249 ada 3B parsel	249 ada 4 parsel

Şekil 4.68 Peşrefli köyü geleneksel konutlarının cephe yüzeyi örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

PEŞREFLİ KÖYÜ DIŞ KAPI ÖRNEKLERİ		PEŞREFLİ KÖYÜ İÇ KAPI ÖRNEKLERİ	
			
229 ada 2 parsel	200 ada 1 parsel	255 ada 2 parsel	216 ada 6 parsel
			
196 ada 6 parsel	214 ada 2 parsel	206 ada 1 parsel	226 ada 1 parsel
			
210 ada 2 parsel	233 ada 1 parsel	273 ada 2 parsel	275 ada 3 parsel
			
196 ada 11 parsel	250 ada 2A parsel	274 ada 9 parsel	275 ada 3 parsel

Şekil 4.69 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından dış kapı ve iç kapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

PEŞREFLİ KÖYÜ PENCERE ÖRNEKLERİ

Giyotin Pencere				
	196 ada 3A parsel	198 ada 1 parsel	265 ada 4 parsel	196 ada 4 parsel
Çift Kanatlı Pencere				
	210 ada 2 parsel	241 ada 10 parsel	206 ada 1 parsel	225 ada 1 parsel
Çift Kanatlı Kepenli Pencere				
	205 ada 3 parsel	241 ada 3 parsel	246 ada 1 parsel	214 ada 7 parsel
Üç ve Dört Bölmeli Pencere				
	274 ada 2 parsel	249 ada 3B parsel	206 ada 1 parsel	189 ada 2 parsel

Şekil 4.70 Peşrefli köyü geleneksel konutlarından pencere örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

4.4 Peşrefli Köyü Koruma Sorunları

Peşrefli köyü, büyük çoğunluğunu geleneksel yapıların oluşturduğu, özgün bir yerleşimdir. Ancak, özgün niteliklerin gelecek nesillere aktarılması konusunda bazı tehditlerle karşı karşıyadır. Köyün özgün değerlerinin sürdürülebilirliğini tehdit eden bu koruma sorunları doku ölçeğinde koruma sorunları ve yapı ölçeğinde koruma sorunları olarak iki ana grupta ele alınmıştır.

4.4.1 Doku Ölçeğinde Koruma Sorunları

Geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapı: Köy, taş, kerpiç gibi geleneksel malzemelerle ve yığma sistemle yapılmış genellikle tek ya da iki katlı konutlardan oluşan bir dokuya sahiptir. Peşrefli’de yeni inşa edilen konutlardan kat sayısı olarak dokuya uyumsuz yalnızca iki tane 3 katlı yapı bulunmaktadır. Ancak yeni yapılan konutlar parselde kapladığı alan ve kat yüksekliklerinin fazla olması nedeniyle kütleli olarak geleneksel dokuya uyumsuzdur. Betonarme sistemle ve dokuya uyumsuz yeni malzeme ile inşa edilmiş olan bu yapılar, üst katlarında genellikle sokağa çıkma yaptıkları kütle dili ve geleneksel dokunun özgün cephe açıklıkları ile uyumsuz cephe düzeni ile geleneksel dokuya uyum sağlamamaktadır (Şekil 4.71).

Şekil 4.71 Peşrefli köyünde geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Parsele yeni kütle eklenmesi: Peşrefli köyünde tüm geleneksel yapıların kendine ait bir bahçesi bulunmaktadır. Bazen bu bahçeye inşa edilen yeni yapı konut yapısı olup geleneksel yapının terk edilmesi ile bu yeni yapı kullanılmaktadır. Bazen de kullanıcının ihtiyacını karşılamak üzere depo gibi hizmet yapıları eklenmektedir. Köyde bulunan geleneksel yapıların parsellerindeki boş alanlar içerisine yeni yapılar inşa edilmesi köyün genel görünümüne zarar veren bir diğer sorundur. Ancak parsele eklenen bu yapılar silueti bozmanın yanı sıra bir de parseldeki dolu boş dengesini zedelemektedir (Şekil 4.72).

Şekil 4.72 Peşrefli köyünde parsel boşluğunu dolduran yeni yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Yeni kaplamalar ile yol kotunun yükselmesi: 4.2.3 Sokak dokusu analizi bölümünde yer alan Şekil 4.73’de köyde bulunan sokakların kaplama malzemeleri gösterilmiştir. Bu analizde de görüldüğü gibi köydeki yolların büyük çoğunluğu parke

kilit taşı ile kaplanmıştır. Sokak dokusunun yöresel zemin kaplamalarının üzerine uygulanan bu yeni kaplamalar zemin kotunu yükseltmektedir (Şekil 4.73). Yol seviyesinin yükselmesi ile geleneksel yapıların bir bölümünün giriş kapıları zemin kotunun altında kalıp yapılara erişimi zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda geleneksel yapıların cephe düzeni etkileyip sokak silüetini de olumsuz etkilemektedir.

Şekil 4.73 Peşrefli köyünde yeni kaplamalar ile yol kotunun yükselmesi ve toprak altında kalan giriş örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

4.4.2 Yapı Ölçeğinde Koruma Sorunları

Peşrefli köyü geleneksel yapılarında saptanan koruma sorunları yapının kullanım durumuna göre farklılık göstermektedir. Bu nedenle yapı ölçeğindeki koruma sorunları kullanımını sürdüren yapılarda görülen koruma sorunları ve kullanım dışı yapılarda görülen koruma sorunları olarak iki başlık altında ele alınmıştır.

4.4.2.1 Kullanımını Sürdüren Yapılarda Görülen Koruma Sorunları

Peşrefli köyünde kullanımını sürdüren yapılarda yaşanan koruma sorunlarının başında ise çağdaş gereksinimleri karşılamak adına yapılan niteliksiz müdahaleler gelmektedir. Bunlar; geleneksel yapıların özgün kurgusunu bozan eklemeler, cephe

düzenini bozan müdahaleler ve aslına uygun olmayan malzemeler ile yapılan onarımlar olarak sıralanabilir.

Geleneksel yapıların özgün kütle/mekân/cephe kurgusunu bozan eklemeler:

Yapıldıkları dönemin ihtiyaçlarına yönelik inşa edilen geleneksel konutlara, günümüz yaşam koşullarının gereksinimleri doğrultusunda bazı ekler getirilmektedir. Peşrefli köyündeki bu ekler; geleneksel yapım sistemi ve malzemeye aykırı olarak inşa edilen yeni katlar, yapının dışından eklenen ya da yapının içine ayrı bir hacim olarak eklenen ıslak hacim birimleridir.

- Geleneksel yapım sistemi ve malzeme ile uyumsuz yeni kat inşası: Peşrefli köyünde yığma sistemle taş malzeme kullanarak yapılmış geleneksel yapıların bir bölümünde zemin katta özgün yapı korunurken üst katta betonarme sistem ve yeni malzeme ile konuta yeni bir kat eklenmiştir (Şekil 4.74). Yeni eklenen bu kat, malzeme ve sistem olarak farklılığının yanı sıra cephe düzeni olarak da geleneksel yapının özgünlüğünü bozmaktadır.

Şekil 4.74 Peşrefli köyünde geleneksel yapım sistemi ve malzemeye aykırı yeni kat inşası örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Yapı dışından yeni hacim eklenmesi: Geleneksel yapının özgünlüğünü bozan eklerden bir diğeri de yapı dışına eklenen ıslak hacim birimleridir (Şekil 4.75). Bu yeni birimler genellikle mutfak ve tuvalet gibi işlevlerde kullanılmakta olup yapı girişinin yakınından ayrı bir kapı ile girilmektedir. Bazen de yapı dışına eklenen bu birime yapıdan bir açıklık ile giriş sağlandığı görülmektedir. Bu ekler genellikle plan kurgusu ve cephe düzeni açısından geleneksel yapı ile uyumsuzdur.

Şekil 4.75 Peşrefli köyünde yapı dışına eklenen yeni ıslak hacim birimi örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Yapı içine yeni hacim eklenmesi: Köyde, geleneksel yapılarda bulunmayan ancak günümüz ihtiyaçları arasında olan ıslak hacim birimleri bazı yapıların içine eklenmiştir. Çoğunlukla 2 katlı konutların alt katına eklenen bu birimler yapının özgün mekân kurgusunu bozmaktadır (Şekil 4.76).

Şekil 4.76 Peşrefli köyünde yapı içine eklenen yeni ıslak hacim birimi örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Cephe düzenini olumsuz etkileyen müdahaleler: Peşrefli köyünde yaygın görülen koruma sorunlarından bir diğeri ise geleneksel yapıların özgün cephe açıklıklarına yönelik müdahalelerdir. Yapıların bir bölümünde bu açıklıkların kapatıldığı, bir bölümünde ise oranlarının değiştirildiği gözlemlenmiştir.

- Özgün cephe açıklıkların kapatılması: Köydeki geleneksel yapılarda bulunan özgün kapı pencere açıklıklarının bazı konutlarda mekân kurgusunun değiştirilmesi ya da açıklığın bulunduğu duvarın mekân içinde başka bir amaçla kullanılmak istenmesi nedeniyle cephenin özgün malzemesine uyumsuz malzemeler ile doldurulduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.77).

Şekil 4.77 Peşrefli köyünde kapı ve pencere açıklıkları kapatılan yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Özgün açıklık oranlarının değiştirilmesi: Peşrefli köyünde cephe düzenini bozan müdahalelerden bir diğeri de geleneksel yapıların özgün pencere açıklıklarında oranların değiştirilmesidir. Yapıldığı dönemin malzeme ve tekniği ile üretilen geleneksel yapılarda pencere açıklıkları günümüzdekilerle karşılaştırıldığında daha küçüktür. Ancak geleneksel yapıların bir bölümünde bu açıklıklar genişletildiği görülmüştür. Bu da geleneksel yapıların özgün cephe düzeninin bozulmasına neden olmaktadır (Şekil 4.78).

Şekil 4.78 Peşrefli köyünde açıklık oranları değiştirilen yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Aslına uygun olmayan malzeme ile yapılan onarımlar: Köyde en yaygın görülen koruma sorunlarından biri de aslına uygun olmayan malzeme ile yapılan onarımlardır. Özellikle çatı örtüsünde, duvar örgülerinde ve pencere doğramalarında yapılan bu onarımlarda geleneksel malzeme ile uyumlu olmayan malzemelerin kullanılması yapıların özgünlüğüne zarar vermektedir.

- Çatı örtüsünün aslına uygun olmayan malzeme ile onarılması: Köyde geleneksel yapıların bir bölümünde ahşap taşıyıcılar üzerinde alaturka kiremit ile örtülü özgün çatılarının onarılırken, bu özgün malzemeler yerine çelik strüktür ile taşınan eternit malzeme ile kaplandığı görülmüştür (Şekil 4.79).

Şekil 4.79 Peşrefli köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile tamamlanan çatı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Duvar örgüsünün aslına uygun olmayan malzeme ile onarılması: Peşrefli köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile yapılan onarımlardan bir diğeri de geleneksel yapıların genellikle taş malzemeli yığma duvarlarının yıkılan bölümlerinde ve çatı alıklıklarında delikli tuğla malzeme kullanılarak yapılan onarımlardır (Şekil 4.80).

Şekil 4.80 Peşrefli köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile tamamlanan duvar örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Pencere doğramalarının aslına uygun olmayan malzeme ile değiştirilmesi: Köyde yapılan niteliksiz onarımların en yaygın görülenlerinden biri de pencere doğramalarının aslına uygun olmayan malzemeler ile değiştirilmesidir. Geleneksel yapılarda ahşap malzemeli ve genellikle çift kanatlı pencere doğramalarının özgün malzeme ile uyum göstermeyen (Pvc gibi) yeni malzemeler ile değiştirildiği, bazı örneklerde buna ek olarak ahşap kepenklerin yerine yine aslına uygun olmayan malzeme ile yapılmış panjurlarında bulunduğu görülmektedir (Şekil 4.81).

Şekil 4.81 Peşrefli köyünde pencere doğramalarının aslına uygun olmayan malzeme ile değiştirilmesi (Kişisel arşiv, 2018)

4.4.2.2 Kullanım Dışı Yapılarda Görülen Koruma Sorunları

Geleneksel yapıların fiziksel olarak varlıklarını sürdürebilmelerinin yolu düzenli olarak bakım yapılmasından geçmekte olup, bunu sağlayabilmek için de öncelikli olarak yapıda yaşamın sürmesi gerekmektedir. Ancak 4.2.10 Doku analizlerinin değerlendirilmesi bölümünde yer alan Şekil 4.48’de Peşrefli köyünde bulunan özgün geleneksel yapılardan %60’ının kullanım dışı olduğu görülmektedir. Bu yapılardan bir bölümü kullanıcısının ölümü sonucu boşalmış, bir bölümü miras kalan yapının birden fazla varisinin olması gibi mülkiyet sorunları nedeniyle ile kullanım dışı kalmış, bir

diğer bölümü ise günümüz konfor koşullarını sağlamaması gerekçesiyle terk edilmiştir. Bazı yapılarda ise geçmişteki geniş aile yapısının yerini günümüzde daha küçük aile yapısına bırakması sonucu yapının sadece bir bölümü kullanımını devam ettirir hale gelmiştir. Yapıların bunlar gibi çeşitli nedenlerle kullanımını yitirmesi fiziksel olarak hızlı bir yıpranma sürecine girmesine yol açmaktadır. Bakımsız kalan bu yapıların taşıyıcı duvarlarında ve çatı örtülerinde ciddi strüktürel sorunlar meydana gelmektedir.

Taşıyıcı sistemde strüktürel sorunlar: Kullanılmayan yapılarda zamanla meydana gelen malzeme yorulmaları ile taşıyıcı duvarlarda çatlaklar meydana gelmektedir. Özellikle duvarların birleşme bölümleri olan köşelerde bu çatlaklar daha da derinleştiği ve zamanla ayrılmaların yaşandığı görülmektedir (Şekil 4.82). Bakımsızlıkla yıpranan yapılarda doğal hava koşullarının da etkisiyle zamanla yıkımlar meydana gelmektedir. 196 ada 11A parselde bulunan yapının 2018 yılının Kasım ayında yapılan alan çalışmasında çekilen fotoğrafında yapının köşesinde strüktürel çatlak olduğu, 2019 Şubat ayı sonlarındaki çalışmada ise yaşanan yağışların ardından yapının bu çatlaktan yıkılmaya başladığı gözlemlenmiştir (Şekil 4.83).

Şekil 4.82 Peşrefli köyü geleneksel konutlarında görülen strüktürel çatlak örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Şekil 4.83 Peşrefli köyü 196 ada 11A parselde bulunan konutun köşesindeki strüktürel çatlaktan yıkılması (Kişisel arşiv, 2018)

Çatı örtüsündeki sorunlar: Kullanım dışı kalıp düzenli onarımı yapılmayan yapılarda doğal koşulların etkisiyle en fazla zarar gören bölümlerden bir diğeri de çatı örtüsüdür. Yağış yüklerini karşısında yapılarda genellikle önce üst örtüde yıkımlar başlamaktadır (Şekil 4.84). Çatı örtüsünü yitirip korunamayan yapıların diğer bölümleri de çevresel hasarlara açık hale gelmektedir.

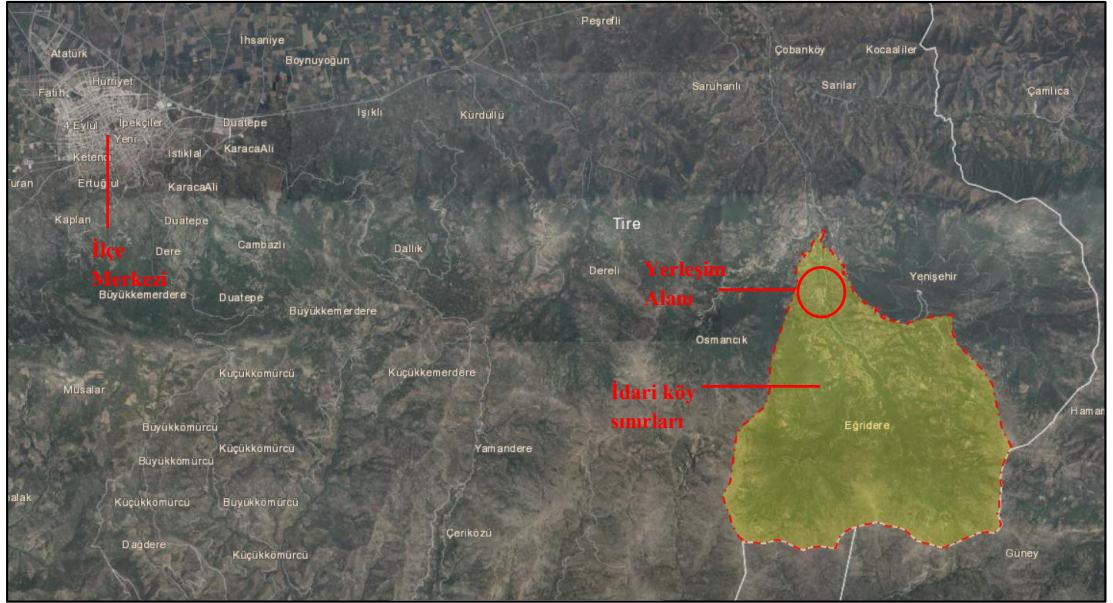
Şekil 4.84 Peşrefli köyünde çatısı yıkılan konut örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

BÖLÜM BEŞ EĞRIDERE KÖYÜ

5.1 Eğridere Köyü Genel Özellikleri

5.1.1 Konumu ve Coğrafi Özellikleri

Eğridere Köyü, Tire'nin doğusunda bulunan kırsal yerleşimlerden biridir. Güneybatısında Dibekçi, kuzeybatısında Osmancık, kuzeydoğusunda Yenişehir köyü, güneydoğusunda ise Ödemiş'e bağlı Güney köyü yer almaktadır. Tire-Ödemiş yolu üzerinden 7 km içerde yer alan köyün ilçe merkezine uzaklığı 20 km'dir. İlçenin doğusundan geçen akarsuyun oluşturduğu vadi içinde sıralanan yerleşimlerin en sonunda konumlanmaktadır (Şekil 5.1).

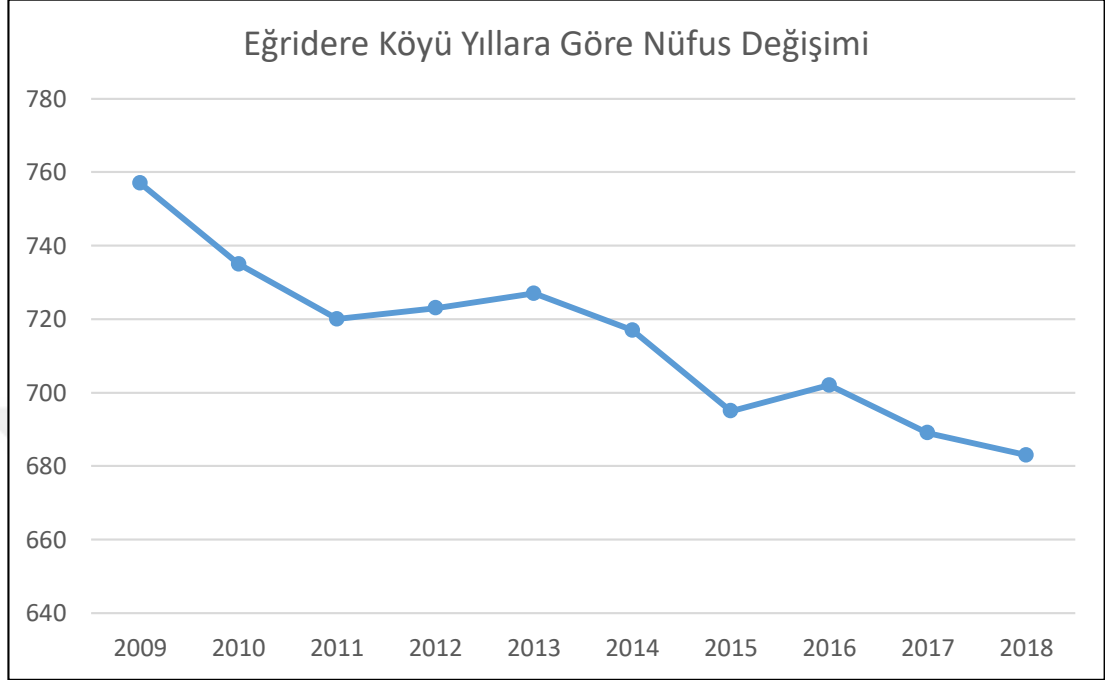

Şekil 5.1 Eğridere'nin ilçe merkezine göre konumu ve köyün sınırlarının uydudan görünümü

5.1.2 Sosyal ve Ekonomik Yapısı

Eğridere Köyü, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2018 yılı verilerine göre 342'si kadın, 341'i erkek olmak üzere toplam 683 nüfusa sahiptir. Eğridere köyünün son on yıllık adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verileri incelendiğinde 2009 yılında 757 olan

nüfusunda 2018 yılına kadar zaman zaman artış yaşanan yıllar olsa da on yıl içinde nüfusun 74 kişi azaldığı görülmektedir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2 Eğridere Köyü son on yıllık nüfus değişimi

Köyün geçim kaynakları büyük ölçüde tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Tire'nin coğrafi özellikleri ve sosyo-ekonomik yapısının incelendiği bölüm 3.1 ve 3.2'de ilçenin yöreye özgü tarım ürünlerinde olan kestane ve ceviz meyveleri için oldukça elverişli topraklara sahip olduğu aktarılmıştır. Güme dağının eğimli yamaçlarında yer alan Eğridere köyü ve çevresi de kestane tarımına uygun olan bu alanlardandır. Bu nedenle köydeki başlıca tarım ürünleri arasında kestane, ceviz, zeytin ve kiraz yer almaktadır.

Eğridere Köyü'nün bir diğer geçim kaynağı hayvancılıktır. Geleneksel konutların neredeyse tümünün alt katında hayvan damları bulunmaktadır. Ayrıca köydeki bazı haneler geçimini arıcılık ile sağlamaktadır.

5.1.3 Tarihsel Gelişimi

Tarihi geçmişi antik çağlara kadar uzanan Eğridere Köyü'nün bu dönemi hakkında net bilgiler olmamasına karşın Armağan (2016), Eğridere, Gökçen (Fota) ve Yeğenli köylerinin o dönemde ticaret yolu ile ilişkili hamamlara sahip yerleşimlerden biri olduğunu aktarmaktadır.

Osmanlı döneminde Tire'nin önemli yerleşimlerinden biri olan Eğridere köyü, 14. ve 15. yüzyıllarda Peşrefli köyünden sonra ilçenin nüfusu en kalabalık köyüdür. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tahrir Defterlerinde Eğridere'nin nüfusu 1478 yılında 136 hane, 1512 yılında 158 hane, 1529 yılında ise 165 hane olarak kaydedilmiştir. 1478 yılından 1512 yılına gelindiğinde kişi bazında nüfusta %22 artış görülürken, 1529 yılında bu nüfus 273 kişiye ulaşmıştır (Belen, 2017).

Osmanlı Devleti'nde yeni fethedilen toprakların mülkiyet ve tasarruflarının belirlenmesi ve vergi miktarlarının tespit edilmesi amacıyla düzenli olarak yapılan ve vergilendirme ve askere almada önemli bir kaynak olan bu nüfus sayımlarının sonuncusu ise Rumi 1320 (Miladi 1904) tarihli nüfus sayımıdır. Bu yıla ait tahrir defterinde 19. ve 66. sayfalar arasında Eğridere köyünün nüfus bilgileri yer almaktadır. Buna göre 117 hanesi olan köyün nüfusu, 259'u kadın, 264'ü erkek olmak üzere toplam 523 kişidir. En kalabalık hane olarak reisi Koyuncuoğlu Hüseyin olan 83 nolu hanenin 6'sı erkek ve 7'si kadın toplam 13 kişi olduğu kaydedilmiştir (Çetin, 2017).

5.2 Eğridere Köyü Yerleşim Dokusu Özellikleri

Eğridere Köyü yerleşim dokusunun özgün karakterini ve geleneksel dokuyu tehdit eden sorunları saptamak amacıyla alanda gerçekleştirilen doku analizi kapsamında yerleşimde bulunan tüm yapılar ele alınmıştır. Çalışmalara öncelikle Tire Tapu Kadastro Müdürlüğü'nden temin edilen 1/1000 ölçekli haritanın güncellenmesi ile başlanmıştır. Ardından 2018 yılının Eylül ve Aralık ayları arasında yerleşimde bulunan tüm yapıların yerinde incelendiği alan çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yapılar fotoğraflar ile belgelenerek sahip olduğu özellikler tespit edilmiştir. Alan çalışmaları

sonucunda elde edilen veriler ise dijital ortamda doku analizi paftalarına işlenmiş ve grafikler ile istatistiksel değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu bağlamda köy;

- Yapılı Alan-Açık Alan
- Ada Parsel
- Sokak Dokusu
- Kat Adedi
- Yapım Sistemi ve Malzeme
- İşlev
- Özgünlük Durumu
- Harabiyet Durumu
- Kullanım Durumu

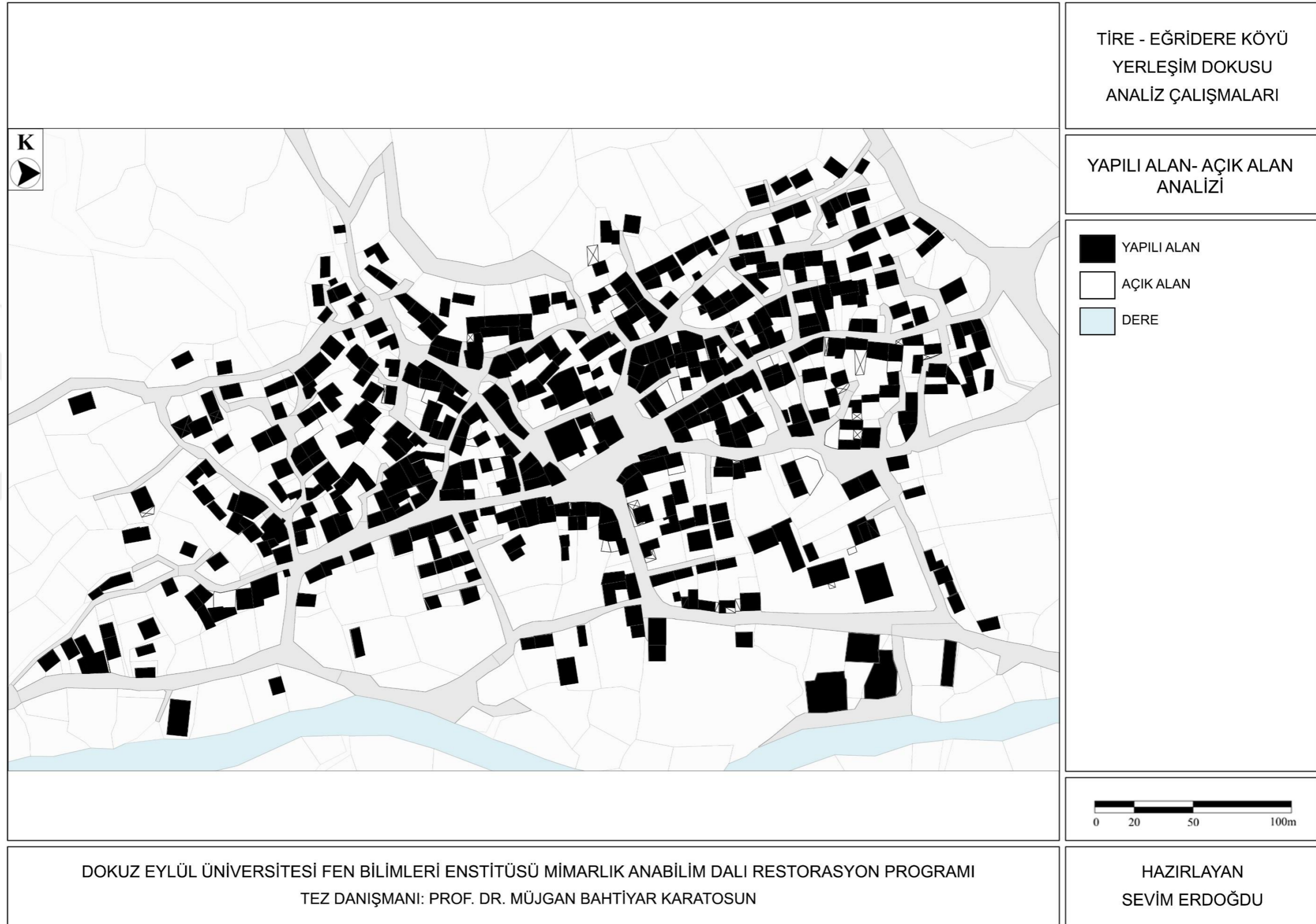
analiz başlıkları altında incelenmiştir.

5.2.1 Yapılı Alan-Açık Alan Analizi

Yapılı alan-açık alan analizinde Eğridere Köyü'nün sokakları, yapıları ve açık alanları gösterilmektedir. Vadi kenarında konumlanan köydeki yapılı alanın hemen doğusunda bulunan, kuzey yönü doğrultusunda akan dere (Şekil 5.3) de harita üzerinde işlenmiştir (Şekil 5.4). Haritaların güncellenmesinin ardından köyde toplam 438 adet yapı bulunduğu saptanmıştır. Dokunun bütüncül olarak ele alınmış, diğer analizler de bu 438 yapı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu yapılara ek olarak 12 adet geleneksel yapının harabe durumda olduğu tespit edilmiş ve bu yapılar doku analizlerine dâhil edilmemiş, harabiyet durumu analizinde ayrıca gösterilmiştir.

Şekil 5.3 Eğridere köyü deresi (Kişisel arşiv, 2018)

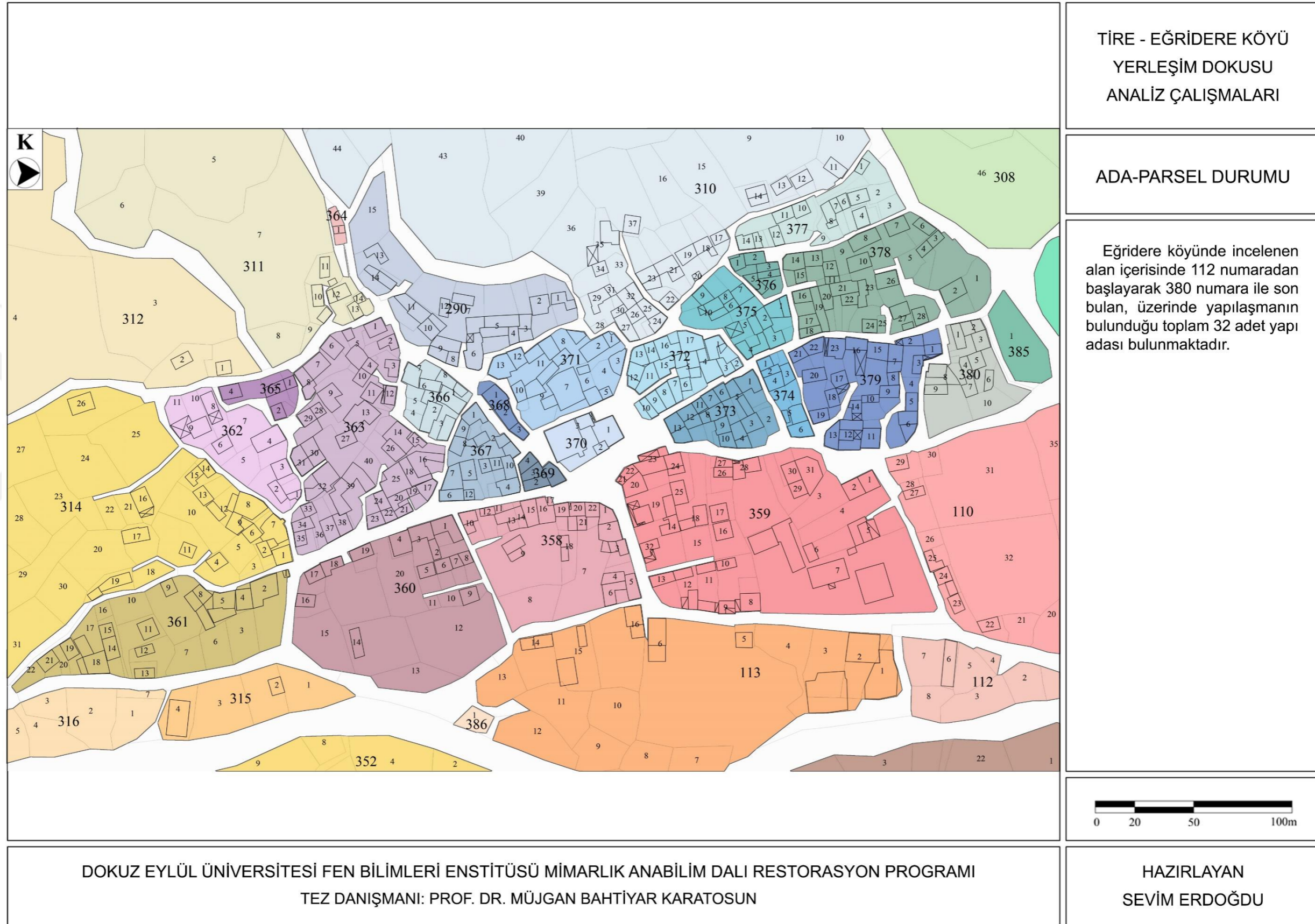
Şekil 5.4 Eğridere köyü yapıli alan-açık alan analizi

5.2.2 Ada Parsel Analizi

Ada parsel analizinde Eğridere köyünde bulunan yapıların ait oldukları ada ve parsellerin sınırları gösterilerek numaraları aktarılmaktadır. Köy, konum olarak ilçenin doğusunda, Güme Dağı'nın kuzey yamaçlarından akan daimi akarsuyun oluşturduğu vadinin batı yakasında yer almaktadır. Bu nedenle yerleşimde, eğim hem doğudan batıya, hem de kuzeyden güneye doğru artmaktadır. Akarsu kenarında, eğimli yamaçlarda kurulan köyde çoğunlukla birçok parselden oluşan geniş yapı adaları bulunmaktadır. Çeşitli formlardaki bu yapı adaları birbirine yakın konumda bulunup, sıkışık bir yerleşim dokusu oluşturmaktadır (Şekil 5.5). İncelenen alan içerisinde üzerinde yapılaşmanın olduğu 32 adet yapı adası bulunmakta olup, analizde görsel algıyı kolaylaştırmak amacıyla bu yapı adaları farklı renkler ile gösterilmektedir (Şekil 5.6).

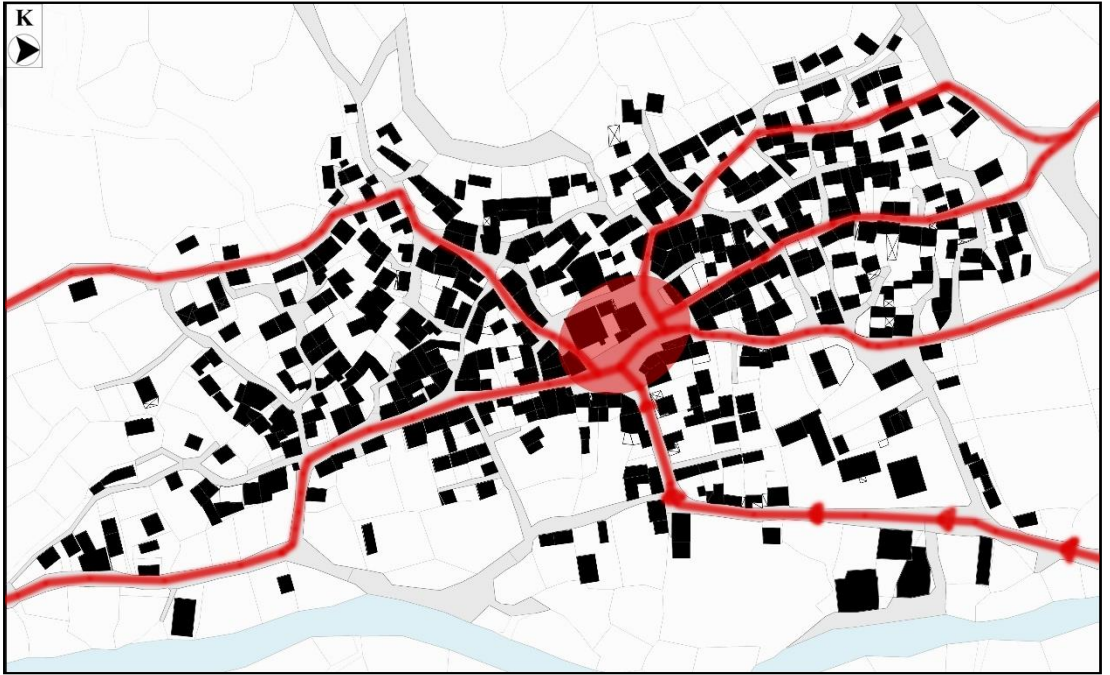
Şekil 5.5 Eğridere köyü uydu görüntüsü (Google Earth, 2019)

Şekil 5.6 Eğridere köyü ada ve parsellerini gösteren analiz

5.2.3 Sokak Dokusu Analizi

Eğridere köyünün sokak dokusu kuzey-güney doğrultusunda uzanan ana arterler ve bu ana arterleri bağlayan doğu-batı yönlü ara sokaklar oluşturmaktadır. Akarsu ile aynı yönlü uzanarak, yaklaşımı sağlayan ana aks ve köy meydanından dağılan diğer ana arterler, eğime paralel olan geniş sokaklardır (Şekil 5.7). Bu paralel ana arterleri birbirine bağlayan diğer sokaklar ise yer yer daralıp genişlese de çoğu zaman araç geçişine izin vermeyecek darlıkta olan eğimli yollardır.

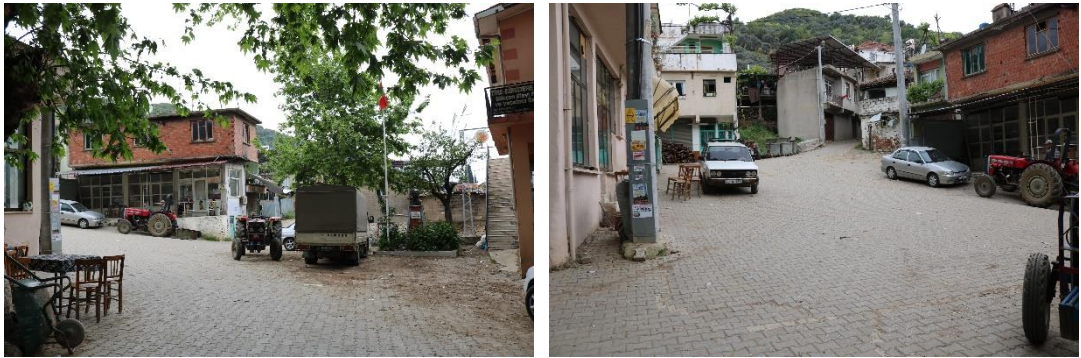
Şekil 5.7 Eğridere köyü ana arterleri ve meydanı gösteren harita

Tire-Ödemiş anayolundan güney yönüne ayrıldıktan 7 km sonra köye erişimi sağlayan ana aks batı yönüne kıvrılarak köy meydanına ulaşmaktadır. Bu meydan cami, muhtarlık ve kahvehanenin bulunduğu yapı adasını sararak L biçiminde konumlanmaktadır. Köye giriş yönünden doğrudan köy camisinin bulunduğu, en büyük toplanma alanı olan bu meydana varılmaktadır. L biçimindeki meydanın bu uzun kolunda cami dışında muhtarlık yapısı, kahvehaneler ve bakkal gibi ticari birimler de yer almaktadır. Ayrıca burada köy halkının toplanıp uzun vakit geçirdiği, meydanın bir sosyalleşme alanı olarak tanımlanmasında önemli bir öge olan tarihi ağaç bulunmaktadır (Şekil 5.8). Kısa kolunda ise yine bir ağaç ile Atatürk büstü ve karşılıklı

ticari birimler konumlanmaktadır (Şekil 5.9). Köyün kuzeyine ulaşımı sağlayan ana arterler buradan dağılmaktadır. Köyde sokakların zaman zaman kesişip genişlediği yerler olsa da bunlar çevresel öğelerin bulunduğu meydancıklar niteliğinde değildir.

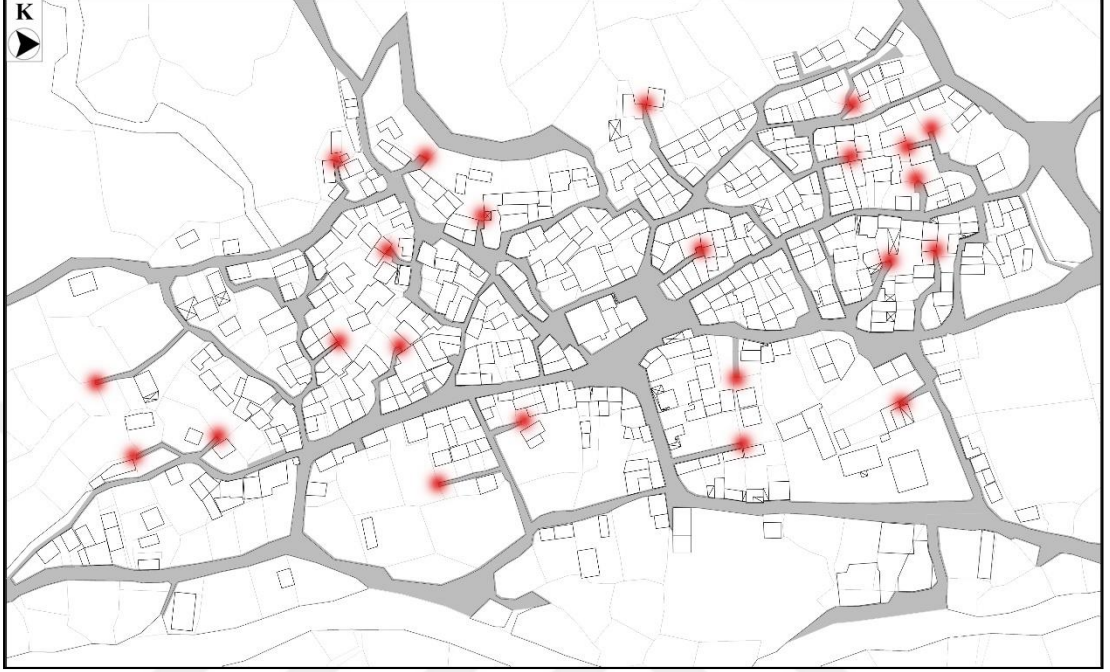
Şekil 5.8 Egridere köy meydanının bir bölümü (Kişisel arşiv, 2018)

Şekil 5.9 Egridere köy meydanının diğer bir bölümü (Kişisel arşiv, 2018)

Egridere köyünün sokak dokusunu oluşturan önemli karakteristik özelliklerden bir diğeri de geniş yapı adalarının iç kısımlarındaki parsellere erişimi sağlayan çıkmaz sokaklardır. Doku da çok sayıda çıkmaz sokak bulunmaktadır (Şekil 5.10). Genellikle

bir yapıdan çok, yapının bahçe girişine ulaşılmasıyla sonlanan bu çıkmaz sokaklar, aynı zamanda yapılara cephe de oluşturmaktadır.

Şekil 5.10 Eğridere köyü çıkmaz sokaklarını gösteren harita

Eğridere köyü, yol kaplamaları açısından ele alındığında anayoldan ayrıldıktan sonra köyün girişine kadar ulaşımı sağlayan yolun asfalt kaplı olduğu görülmüştür. Köyde yerleşim dokusunun başladığı yerden itibaren tüm ana arterler ve bunlar arasında bağlantı sağlayan yolların büyük çoğunluğu ise kilit parke taşı ile kaplıdır (Şekil 5.11). Köyün çeperindeki bazı yollar ile dere kenarında bulunan yolların ve çıkmaz sokakların bir bölümünün taş toprak karışık dokuya sahip olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.12). Çıkmaz sokakların diğer bir bölümü toprak yol iken (Şekil 5.13), bazılarında ise konut girişlerinin önünde beton kaplamalı yüzeyler görülmüştür (Şekil 5.14). Bu çıkmazlar ile birlikte köyde bulunan tüm sokakların kaplamaları Şekil 5.15 Eğridere köyü sokak dokusu analizinde harita üzerinde gösterilmiştir.

Şekil 5.11 Eğridere köyü parke taşı kaplı yol örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

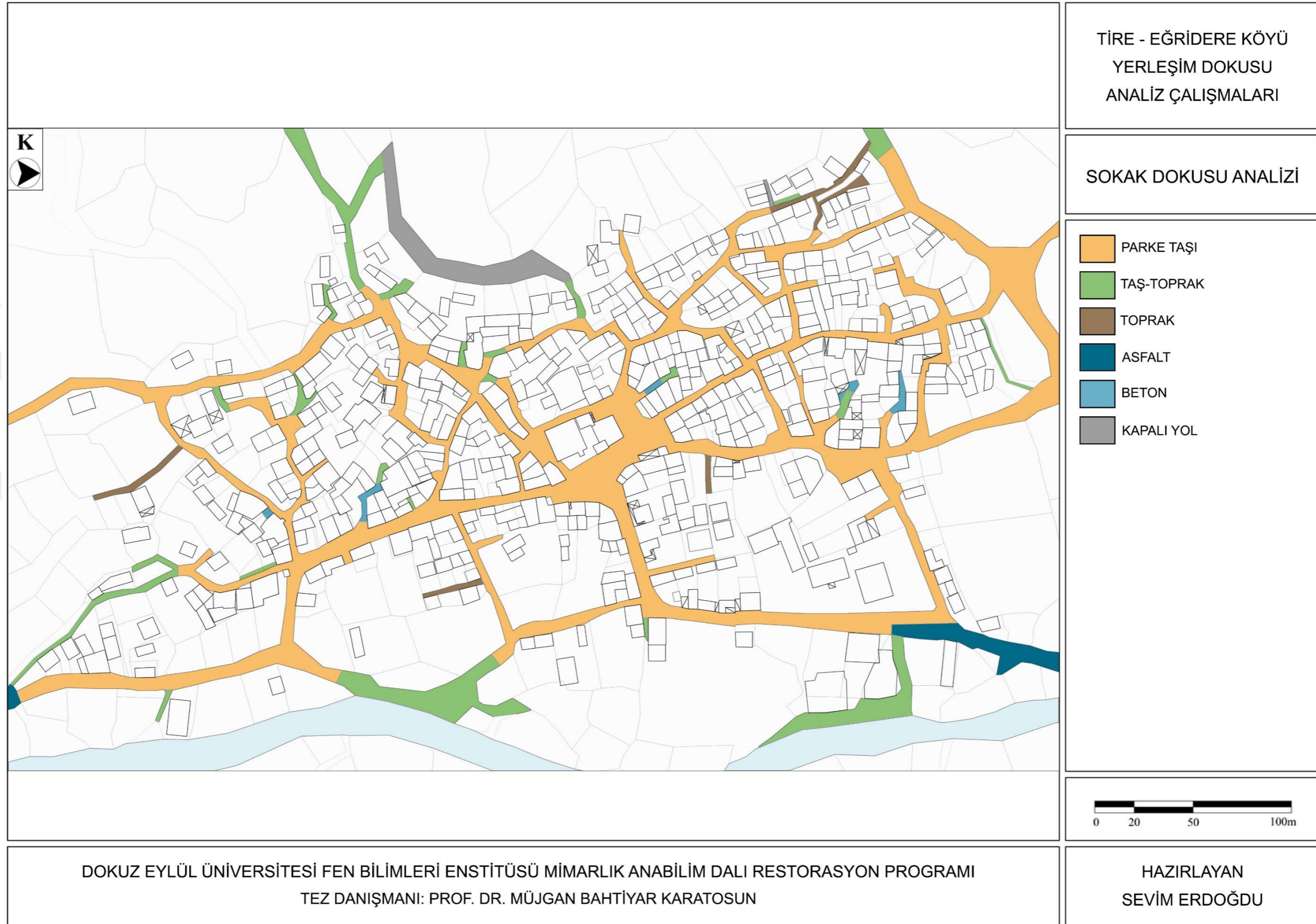
Şekil 5.12 Eğridere köyü toprak yol örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Şekil 5.13 Eğridere köyü taşlı topraklı yol örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

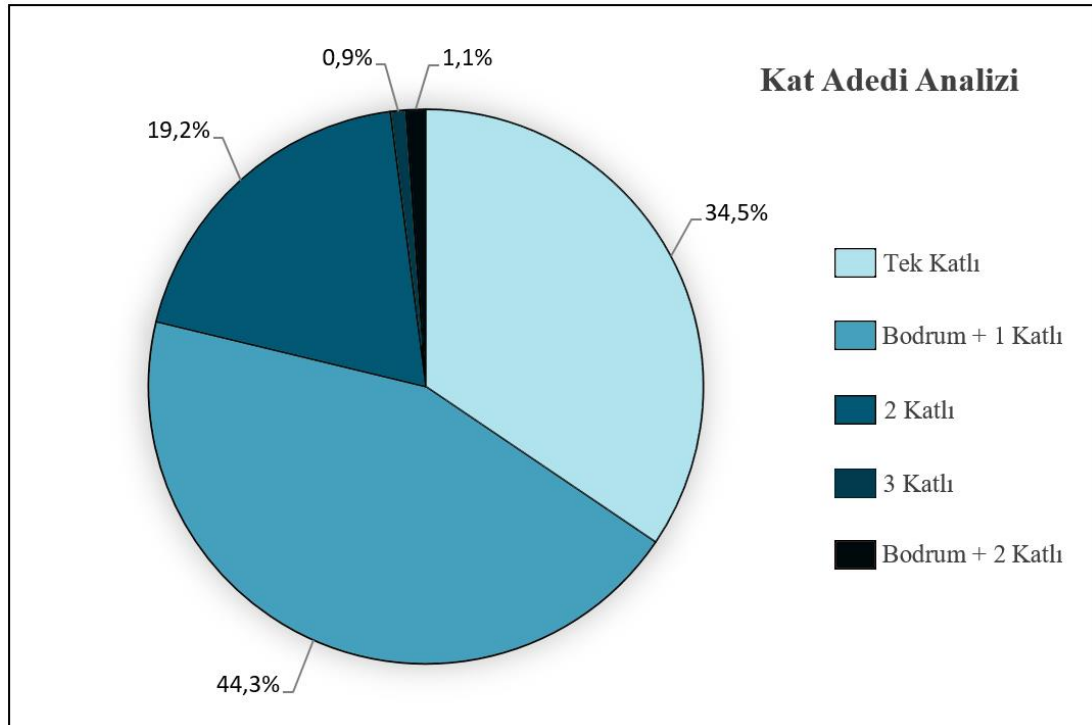
Şekil 5.14 Eğridere köyü beton kaplamalı yollar (Kişisel arşiv, 2018)

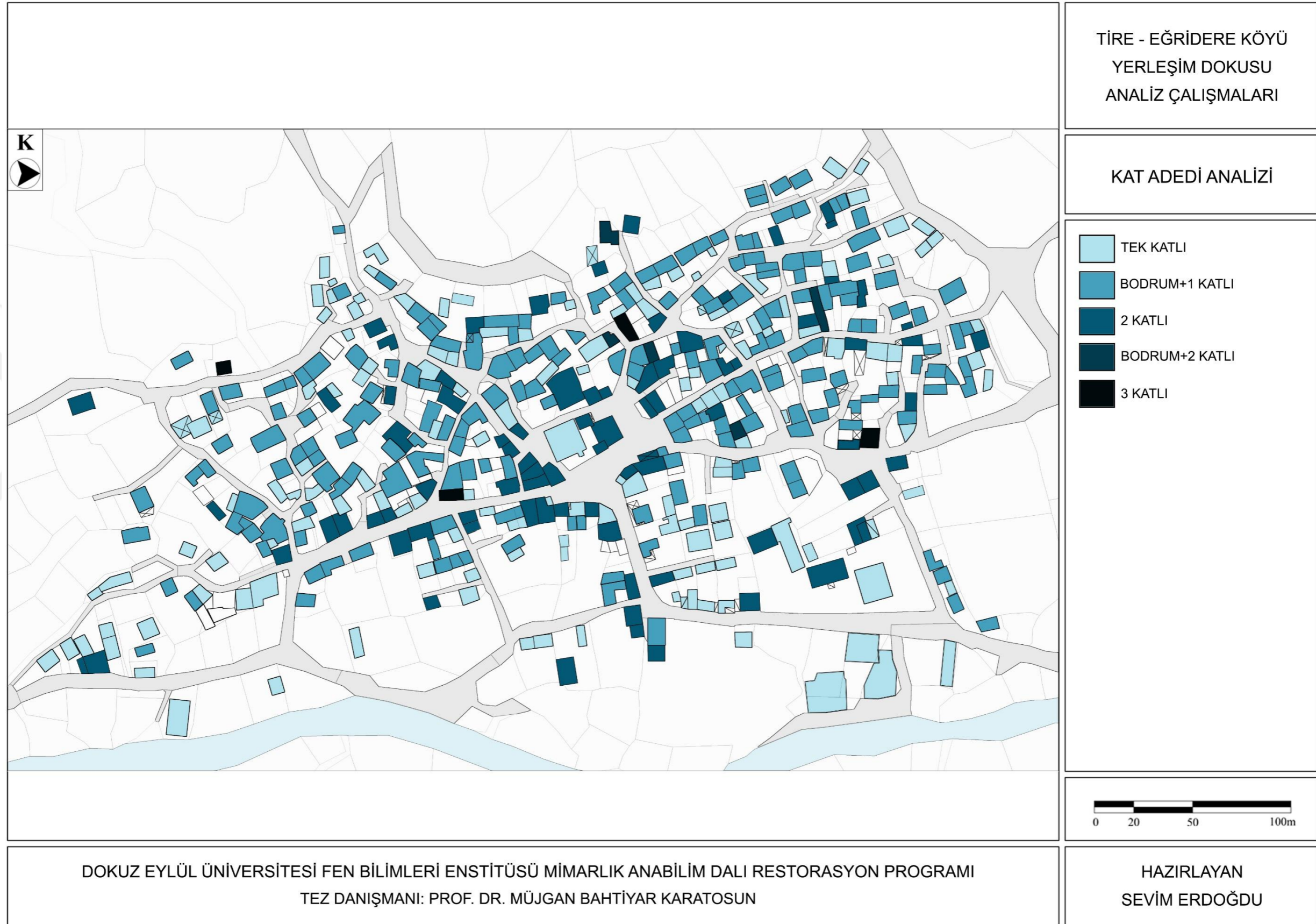
Şekil 5.15 Eğridere köyü sokak dokusu analizi

5.2.4 Kat Adedi Analizi

Eğridere köyü yerleşim dokusu kat adedi bağlamında incelendiğinde köyde %44,3'lük bir oran ile en fazla bodrum+1 katlı yapıların bulunduğu söylenebilmektedir. Sayıları 195 olan bu yapıların büyük çoğunluğunda bodrum kat ahır olarak kullanılmaktadır. Konutlara giriş, bodrum kattaki bu ahır girişinden bağımsız olup, konutlara yapı dışındaki merdiven ile ulaşılmaktadır. Bodrum+1 katlı yapılardan sonra köyde en yaygın görülen diğer örnek %35,5'lik bir oran ile tek katlı yapılardır. Bunların bir bölümünü konutlar, bir bölümünü ahırlar ve diğer bir bölümünü de ticari yapılar oluşturmaktadır. Eğridere köyünde bulunan konut, konut+ticaret, konut+depo ve eğitim işlevinde kullanılan 83 yapı ise doku bütününün %19,2'sini oluşturan 2 katlı yapılardır. Ayrıca köyün yaklaşık %2'sine karşılık gelen bodrum+2 katlı 5 ve 3 katlı 4 yapı bulunmaktadır (Şekil 5.16). Köyde yerleşim dokusunu oluşturan tüm yapıların kat adetleri analizde, harita üzerinde gösterilmektedir (Şekil 5.17).

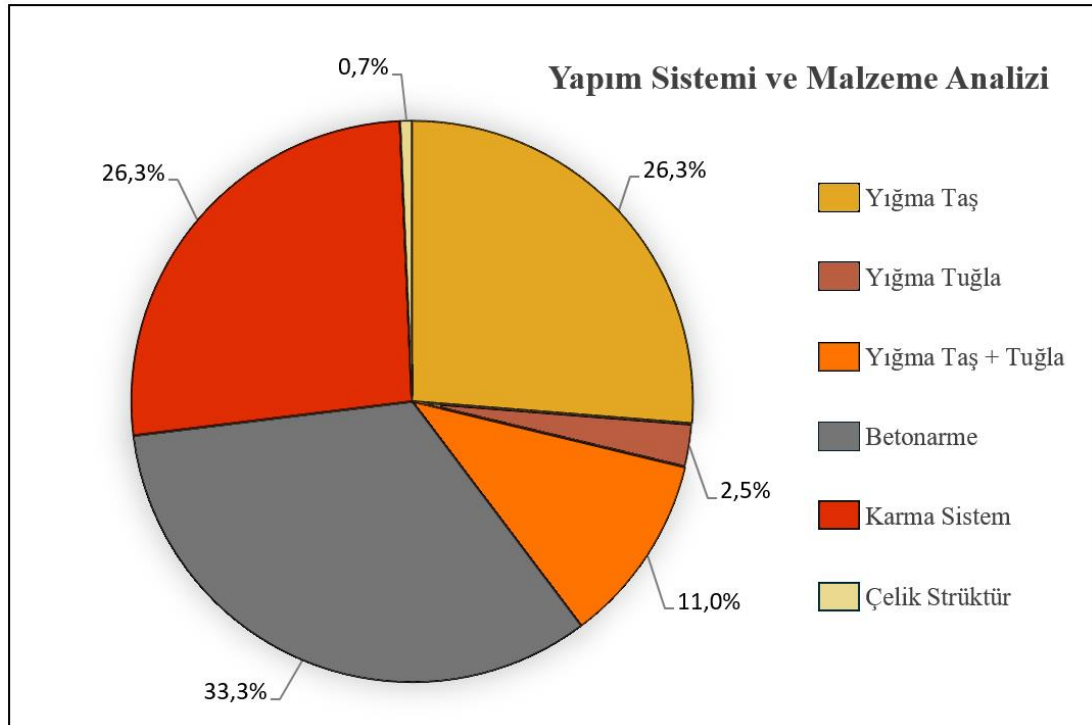
Şekil 5.16 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kat adetlerini gösteren grafik

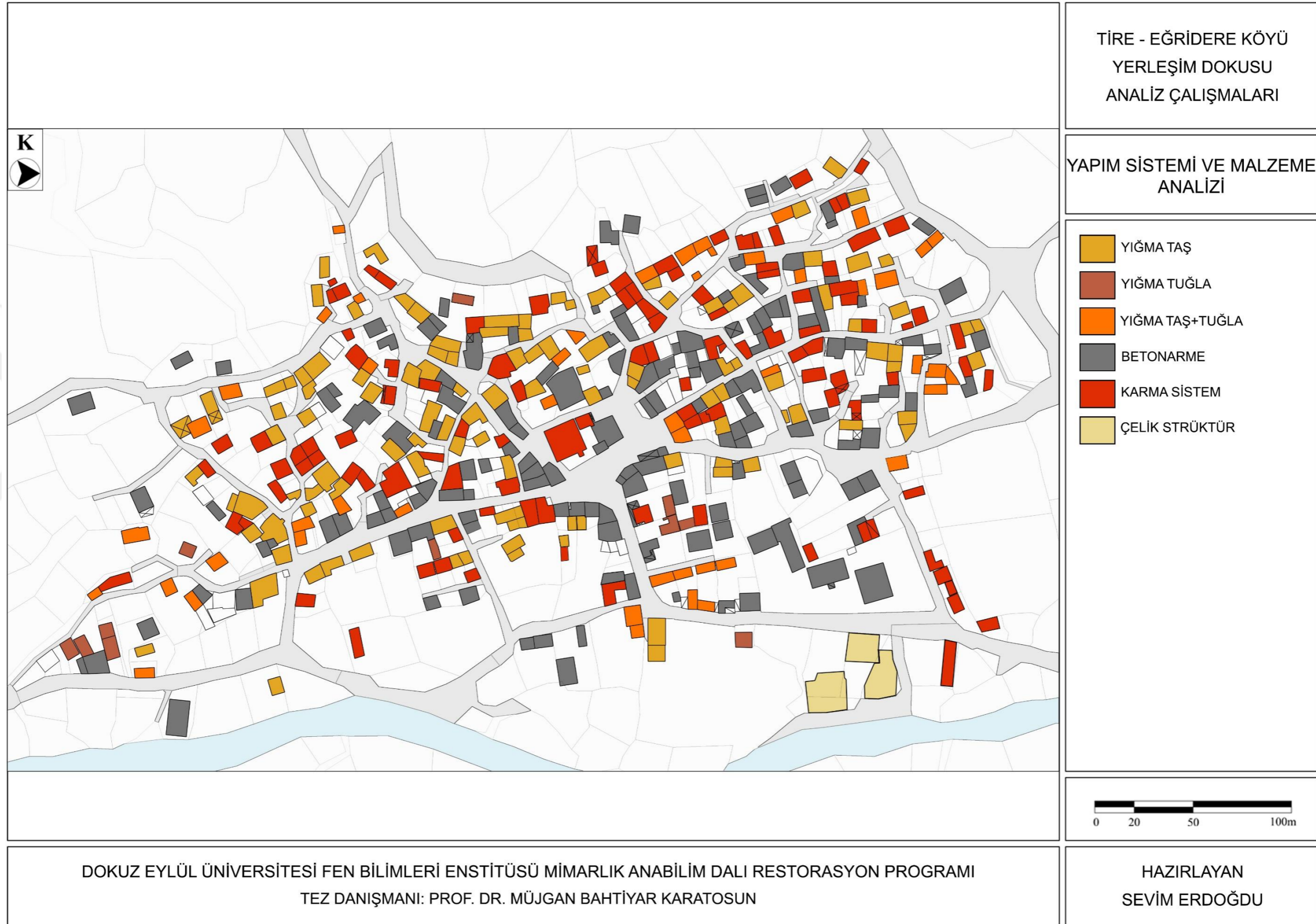
Şekil 5.17 Eğridere köyü kat adedi analizi

5.2.5 Yapım Sistemi ve Malzeme Analizi

Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel konutlar yapım sistemi ve malzeme özellikleri bakımından incelendiğinde taş ve tuğla malzeme ile yığma olarak inşa edildikleri tespit edilmiştir. Yığma yapıların bir kısmında ise zemin kat seviyesinde taş, üst katta tuğla malzeme kullanımı görülmektedir. Yeni yapılarda ise betonarme sistem ve çelik strüktür kullanılmaktadır. Dokuda yığma olarak taş malzeme ile inşa edilmiş geleneksel konutların bir bölümünde beton ya da çelik gibi yeni malzemeler ile ekler veya onarımlar yapılmıştır. Bu yapılar yapım sistemi ve malzeme analizinde karma sistem olarak belirtilmiştir. Analiz sonuçlarına göre dokudaki yapıların %26,3'üne karşılık gelen 115 yapı yığma taş, %2,5'i olan 11'i yığma tuğla, %11'ini oluşturan 48 yapı ise yığma taş+tuğladır. Ayrıca 146 yapı ile dokunun %33,3'ü betonarme, 115 ile %26,3'ü karma sistem, 3'ü ile %0,7'si çelik strüktür ile inşa edilmiştir (Şekil 5.18). Dokudaki tüm yapıların yapım sistemi ve malzeme özellikleri analizde harita üzerinde işlenmiştir (Şekil 5.19).

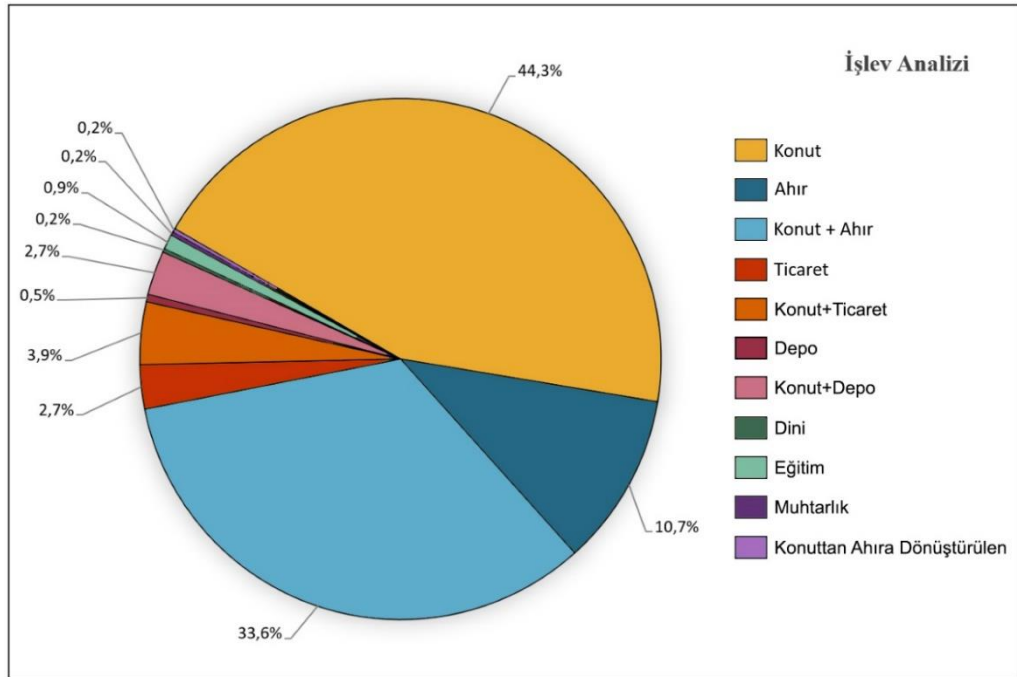
Şekil 5.18 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların yapım sistemi ve malzemelerini gösteren grafik

Şekil 5.19 Eğridere köyü yapım sistemi ve malzeme analizi

5.2.6 İşlev Analizi

Eğridere köyünde bulunan 438 yapı işlev açısından ele alındığında %44,3'lük oran ile en çok konut bulunmaktadır. Sayıları 194 olan, sadece konut işlevindeki bu yapılardan sonra yerleşimin %33,6'sını oluşturan 147 yapı konut+ahır işlevi ile dokuda en yaygın görülen işlevlerden bir diğeridir. Çoğunluğunu geleneksel yapıların oluşturduğu, konut ve ahır işlevini birlikte barındıran bu yapılarda bodrum kat ahır olarak kullanılmakta olup üst katta konut yer almaktadır. Buna ek olarak %10,7'lik bir dilim olan 47 yapı ise tek katlı ahır yapılarıdır. Ayrıca 12 yapı ile dokunun %2,7'si ticaret, 17 ile %3,9'u konut+ticaret, %3,2'si depo ve konut+depo işlevindedir (Şekil 5.20). Köyde bulunan ticari yapılar atölye, berber, bakkallar (Şekil 5.21), ve kahvehanelerden (Şekil 5.22) oluşmaktadır. Bunlar dışında köyde eğitime yönelik anaokulu, ilkokul ve ortaokul olarak inşa edilen yapılar mevcuttur (Şekil 5.23). Ayrıca burada belediye tarafından inşa edilmiş, köy halkının düğün ve sünnet gibi sosyal faaliyetler amacıyla toplanma alanı olarak kullandıkları bir üst örtü bulunmaktadır (Şekil 5.24). Dini işlevdeki cami yapısı (Şekil 5.25) ve idari işlevdeki muhtarlık yapısı (Şekil 5.26) köyün merkezinde konumlanmaktadır. Yerleşimdeki tüm yapıların işlevleri analiz paftasında gösterilmektedir (Şekil 5.27).

Şekil 5.20 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların işlevlerini gösteren grafik

Şekil 5.21 Eğridere köyünde bulunan bakkal örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Şekil 5.22 Eğridere köyünde bulunan kahvehaneler (Kişisel arşiv, 2018)

Şekil 5.23 Eğridere köyünde bulunan okul yapıları (Kişisel arşiv, 2018)

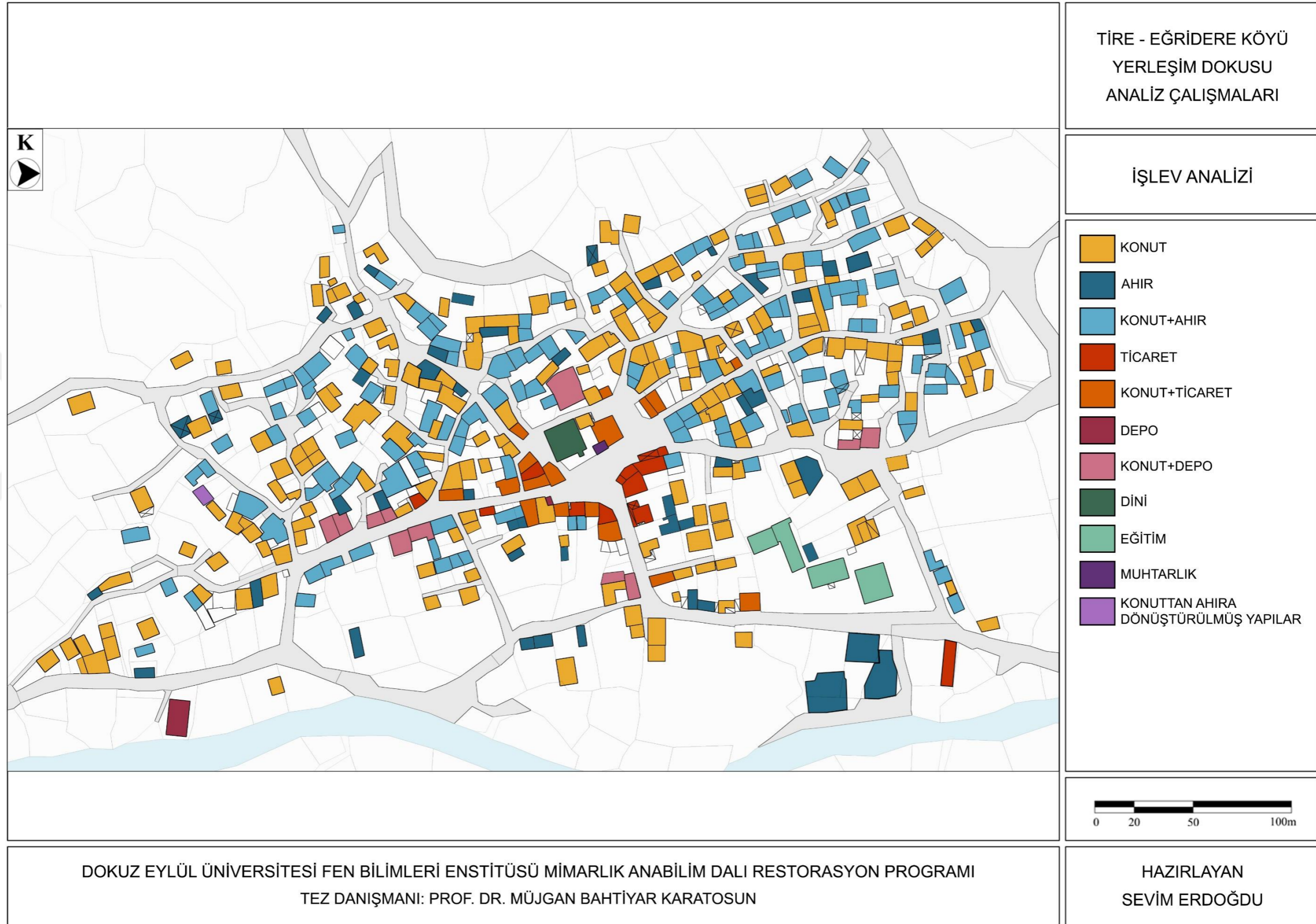
Şekil 5.24 Eğridere köyünde anaokulu yapısının önünde bulunan sosyal tesis (Kişisel arşiv, 2018)

Şekil 5.25 Eğridere köyü cami (Kişisel arşiv, 2018)

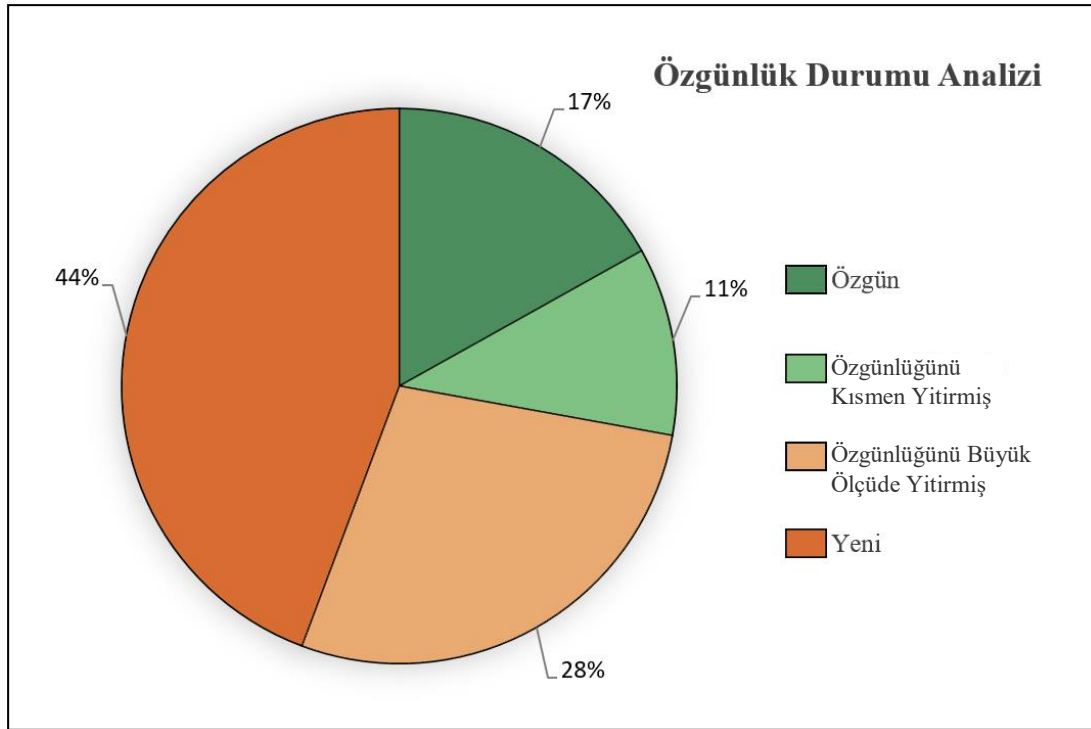
Şekil 5.26 Eğridere köyü muhtarlık yapısı (Kişisel arşiv, 2018)

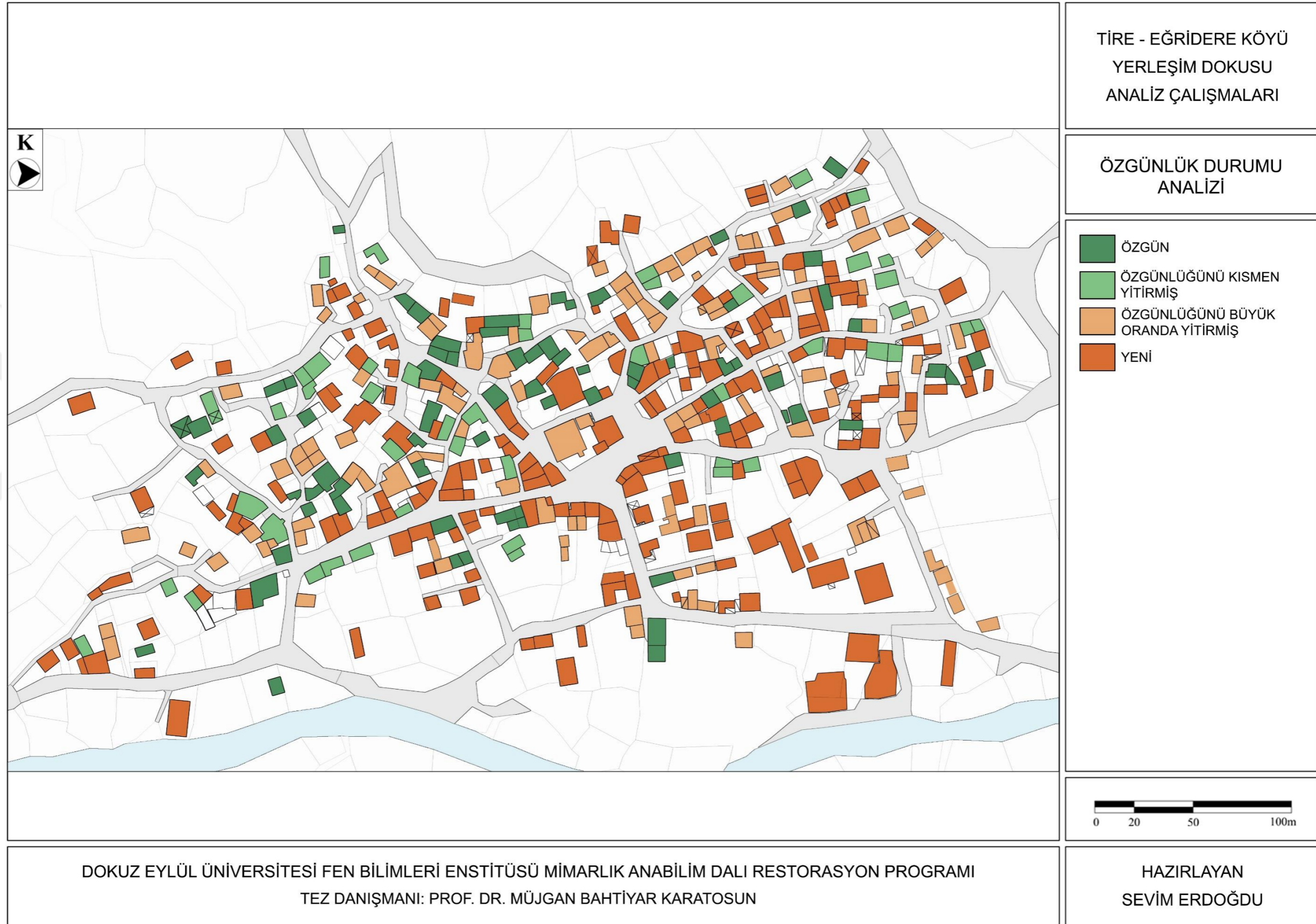
Şekil 5.27 Eğridere köyü işlev analizi

5.2.7 Özgünlük Durumu Analizi

Eğridere Köyü özgünlük durumu analizinde de Peşrefli köyünde olduğu gibi geleneksel yapılar özgün, özgünlüğünü kısmen yitirmiş ve özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş olarak sınıflandırılmıştır. Yeni yapıların dâhil edilmeyip ayrıca ele alındığı analize göre yerleşimde bulunan yapıların özgünlük durumlarının oransal olarak dağılımı Şekil 5.28’de dairesel grafik ile gösterilmektedir. Özgün olarak nitelendirilen, yapıım tekniği, malzeme, cephe ve mekânsal özellikleri korunmuş durumda olan 74 yapı, köyün %17’sini oluşturmaktadır. %11’i ise kapı pencere doğramalarının değişimi gibi bazı müdahaleler gören, özgünlüğünü kısmen yitirmiş 48 geleneksel yapıdır. Sahip oldukları özgün niteliklerin büyük bir bölümünü, yapıım sistemi ve malzeme özelliklerine, cephe düzenine ve mekân kurgusuna yapılan niteliksiz müdahaleler ile kaybeden, özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş olarak sınıflandırılmış 122 yapı, dokunun %28’ine karşılık gelmektedir. Kalan %44’lük dilimde ise 194 adet yeni yapı yer almaktadır. Yerleşimdeki yapıların tamamının özgünlük durumu Şekil 5.29’da harita üzerinde ifade edilmektedir.

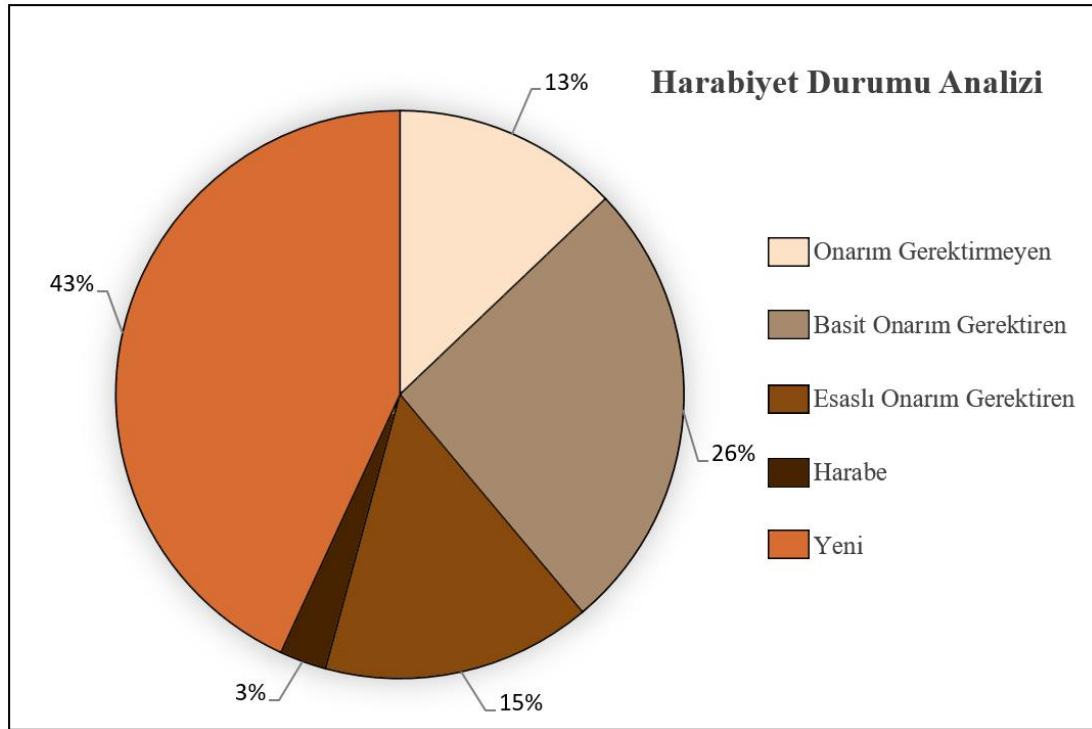
Şekil 5.28 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların özgünlük durumlarını gösteren grafik

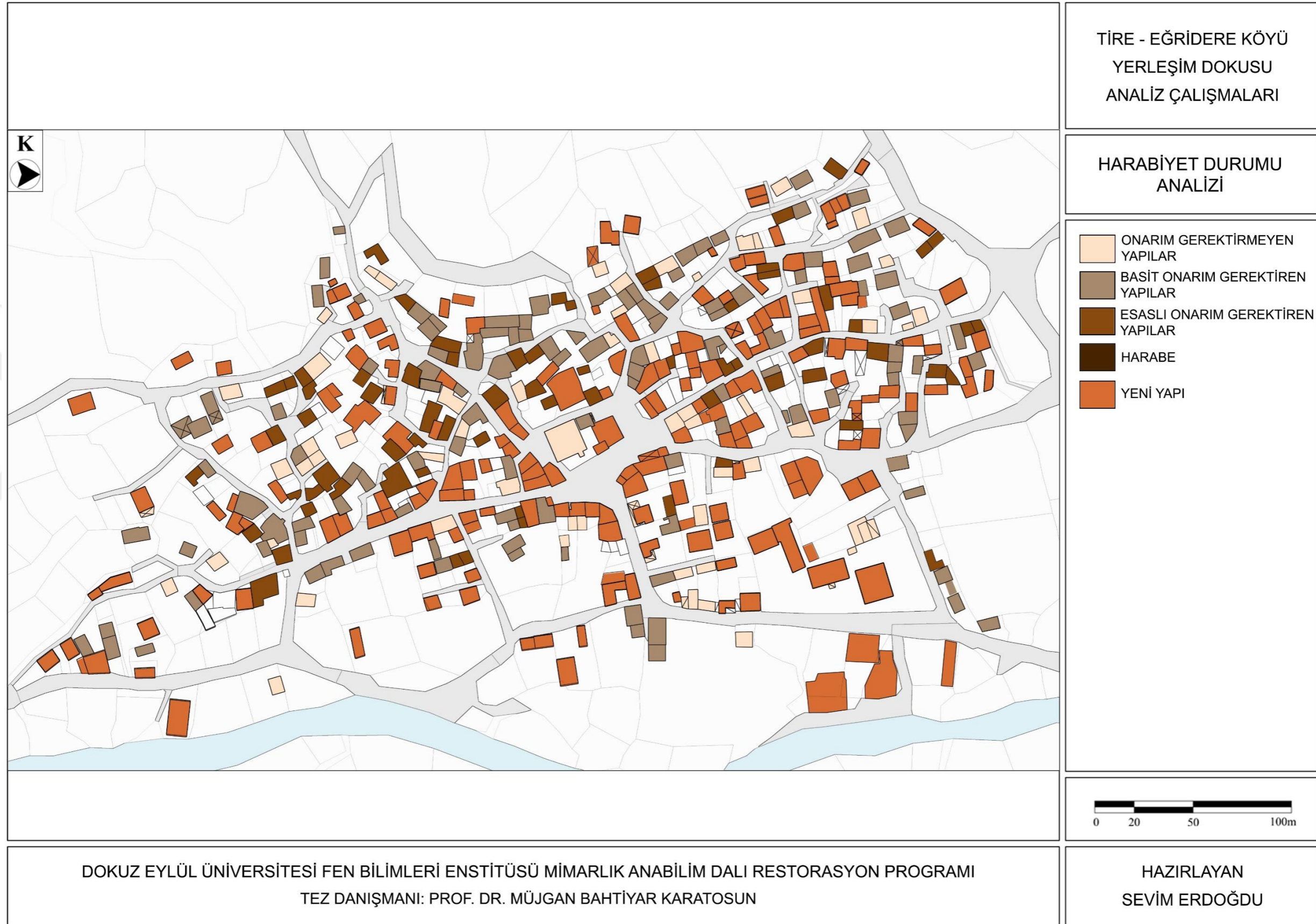
Şekil 5.29 Eğirdere köyü özgünlük durumu analizi

5.2.8 Harabiyet Durumu Analizi

Eğridere köyü harabiyet durumu analizinde, diğer analizlerde olduğu gibi köydeki 438 yapının tamamı incelenmiş olup buna ek olarak harabe durumda olan 12 yapı da ele alınmıştır. 450 yapıdan oluşan yerleşim dokusunun %43'ünü oluşturan 194 yeni yapı incelemeye dâhil edilmemiş, ayrıca belirtilmiştir. Eğridere'de bulunan geleneksel yapılar ise Peşrefli köyünde olduğu gibi fiziksel sağlamlık durumlarına göre onarım gerektirmeyen, basit onarım gerektiren ve esaslı onarım gerektiren yapılar olarak sınıflandırılmıştır. Yerleşimin %13 'ü olan 58 yapı onarım gerektirmemektedir. Basit onarım gerektirenler, yalnızca bazı küçük müdahalelere ihtiyaç duyan, fiziksel sağlamlık açısından büyük ölçüde iyi durumda olan yapılar olarak, esaslı onarım gerektirenler ise önemli strüktürel sorunlar taşıyan, fiziksel olarak sağlamlığını büyük oranda yitirmiş, ciddi müdahalelere ihtiyaç duyan yapılar olarak ayrıştırılmıştır. Buna göre 117 yapı ile köyün %26'sının basit onarım gerektiren, 69 yapı ile %15'inin de esaslı onarım gerektiren yapı olduğu saptanmıştır (Şekil 5.30). Yapıların tamamının harabiyet durumu analiz paftasında gösterilmiştir (Şekil 5.31).

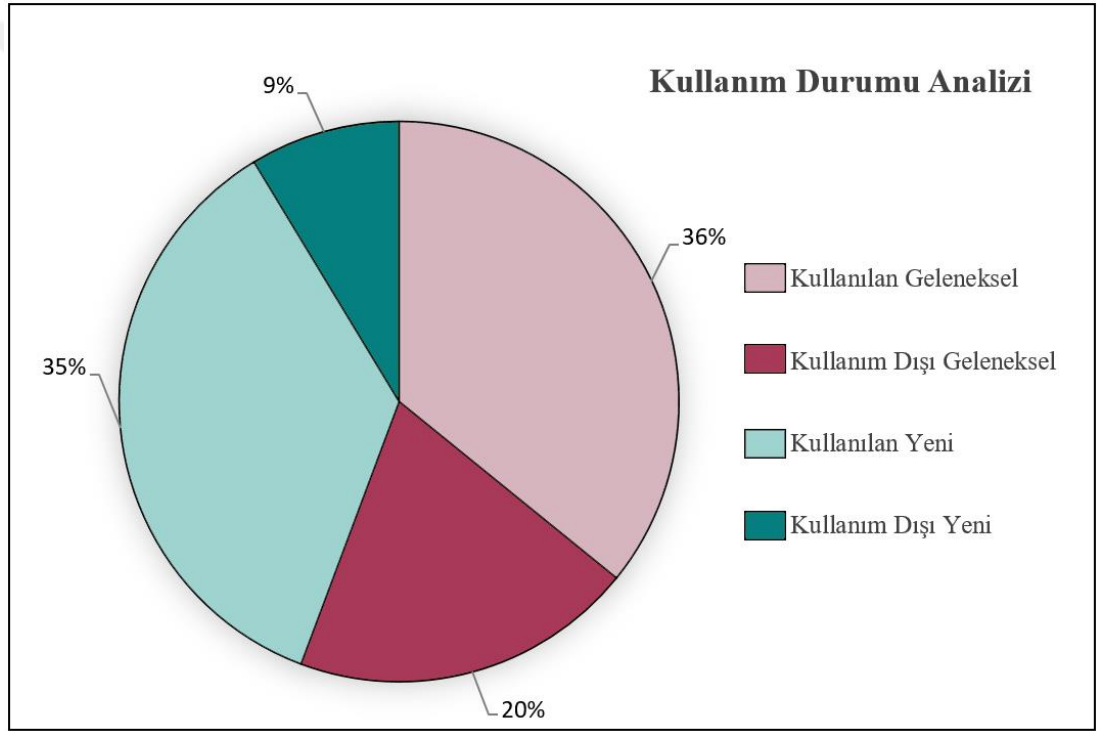
Şekil 5.30 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların harabiyet durumlarını gösteren grafik

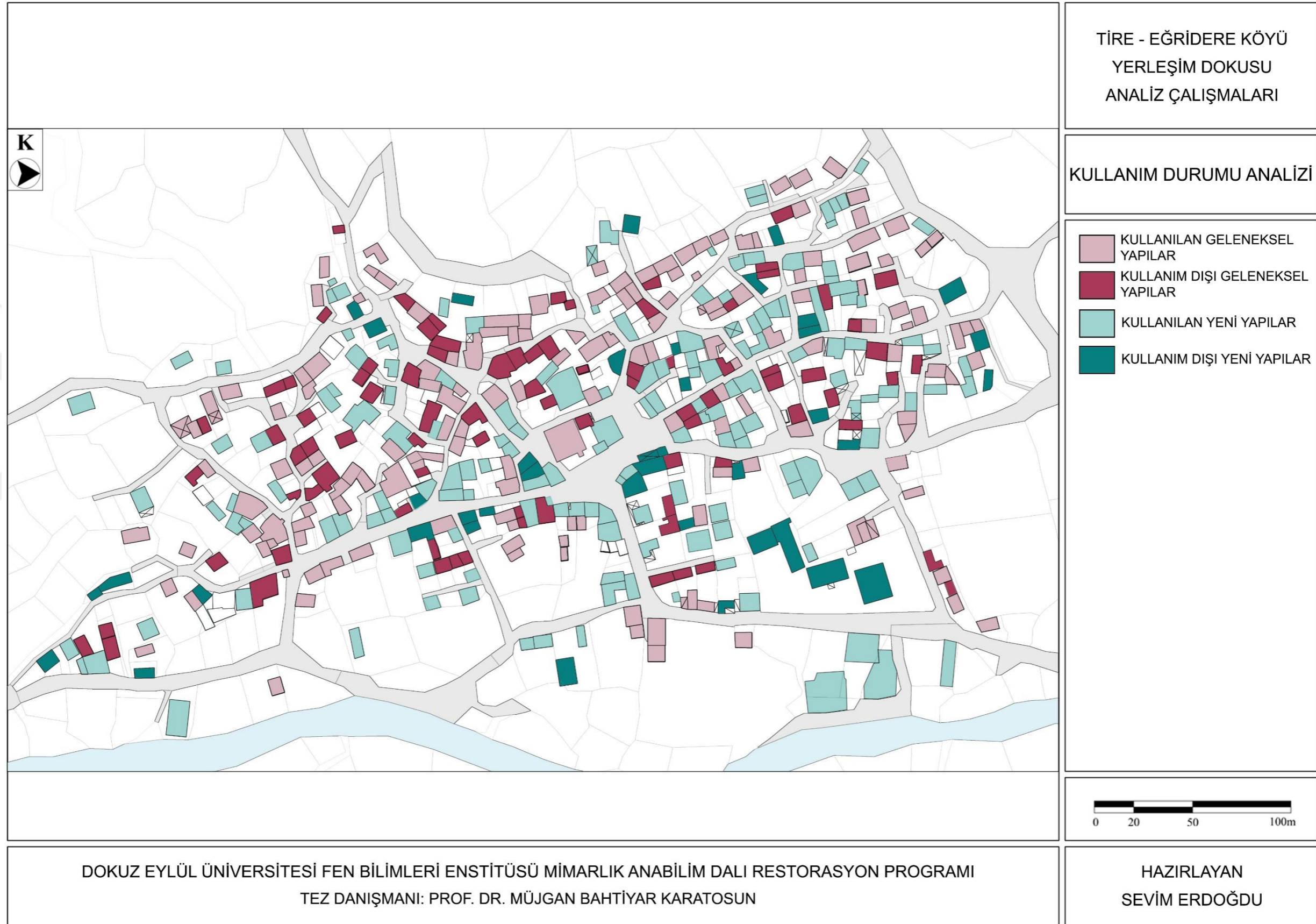
Şekil 5.31 Eğridere köyü harabiyet durumu analizi

5.2.9 Kullanım Durumu Analizi

Bu analizde Eğridere köyünde bulunan yapıların kullanım durumu, yeni ve geleneksel yapılar olarak ayrı ayrı ifade edilmektedir. Yerleşimdeki geleneksel yapıların 157 tanesi kullanılmakta olup, 87'si kullanım dışıdır. Bu sayılar oransal olarak dokunun tamamının %36'sı ve %20'sine karşılık gelmektedir. Dokunun %35'ini oluşturan 156 yeni yapı ise kullanımını sürdürürken, %9'luk dilime sahip 38 yeni yapı da kullanım dışıdır (Şekil 5.32). Analiz paftasında köydeki tüm yapıların kullanım durumu harita üzerinde gösterilmektedir (Şekil 5.33).

Şekil 5.32 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan yapıların kullanım durumlarını gösteren grafik

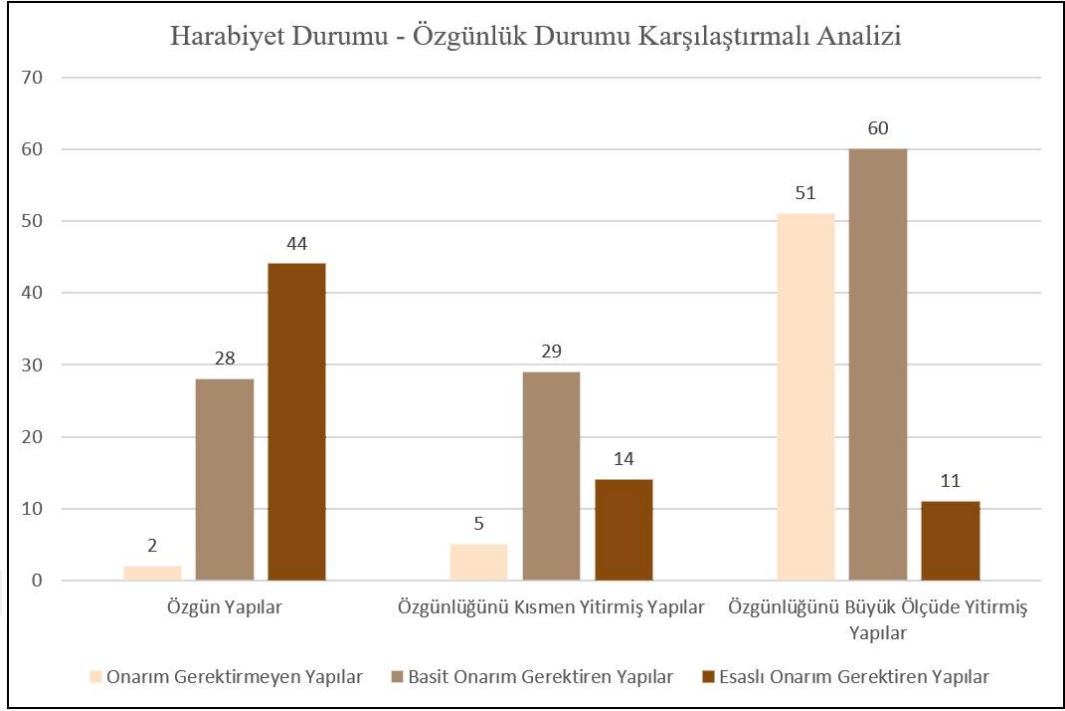
Şekil 5.33 Eğridere köyü kullanım durumu analizi

5.2.10 Doku Analizlerinin Değerlendirilmesi

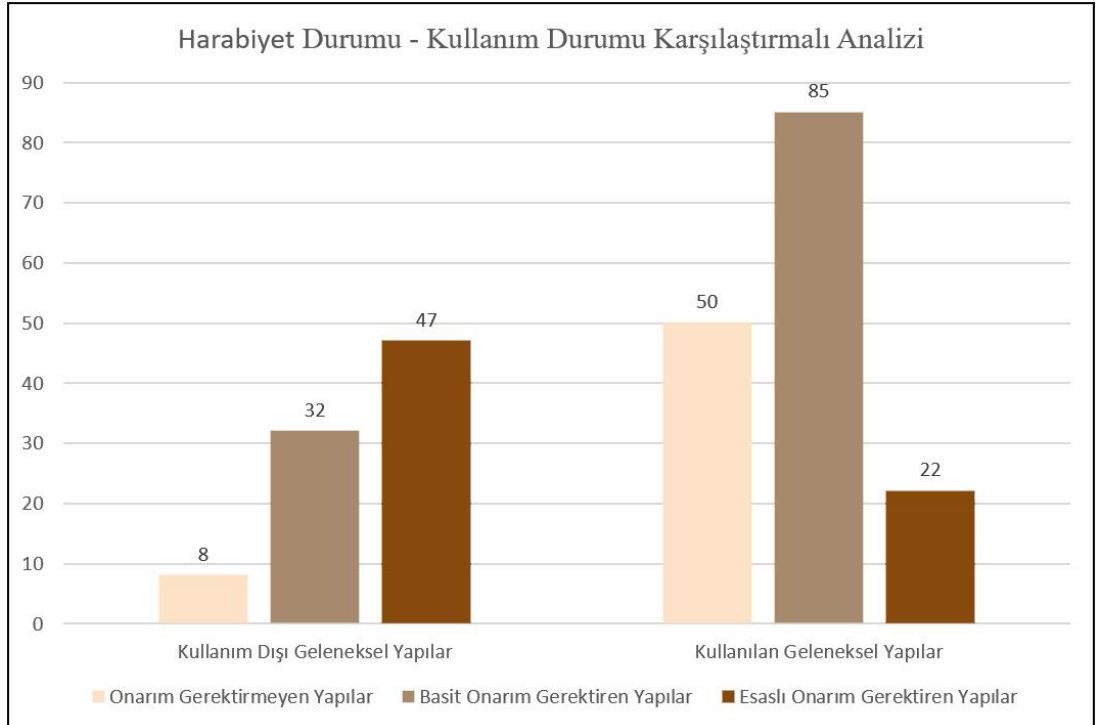
Bu bölümde Eğridere köyü yerleşim dokusu özelliklerinin incelendiği doku analizlerinin birbirleri ile ilişkilerinin saptanması amacıyla harabiyet durumu, özgünlük durumu ve kullanım durumu analizleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir.

Harabiyet durumu bağlamında incelenen geleneksel yapılar özgün hale getirilmesi amacıyla ihtiyaç duydukları onarımlara göre değil, fiziksel sağlık durumlarına göre gereken onarımlar ölçütünde ele alınmıştır. Bu bağlamda harabiyet durumu analizi, özgünlük durumu analizi ile karşılaştırıldığında onarım gerektirmeyen yapıların %3'ünü özgün, %9'unu özgünlüğünü kısmen yitirmiş, %88'ini ise özgünlüğünün büyük ölçüde yitirmiş yapılar oluşturmaktadır. Basit onarım gerektiren geleneksel yapılardan özgün yapılar %24, özgünlüğünü kısmen yitirmiş %25 ve özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapılar %51'lik orana sahiptir. Fiziksel sağlık durumu açısından esaslı onarım gerektiren geleneksel yapılardan ise %64'ü özgün, %20'si özgünlüğünü kısmen yitirmiş, %16'sı özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapılardır (Şekil 5.34). Bu verilere göre fiziksel açıdan sağlıklı durumda olabilmeleri için en fazla özgün yapıların esaslı onarıma ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Harabiyet durumu analizinin kullanım durumu analizi ile karşılaştırılması sonucunda onarım gerektirmeyen yapıların %86 gibi bir oran ile büyük çoğunluğunun kullanımını sürdürdüğü, esaslı onarım gerektiren geleneksel yapıların ise %68'inin kullanım dışı olduğu saptanmıştır. Basit onarım gerektiren geleneksel yapılardan 32 yapı ile %27'si kullanım dışı durumda iken, 85 yapı ile %73'ü kullanımını sürdürmektedir (Şekil 5.35). Bu analizlerin karşılaştırılmasında en dikkat çekici veri olarak esaslı onarım gerektiren yapıların büyük bir bölümünün kullanım dışı olduğu gözlemlenmiştir.

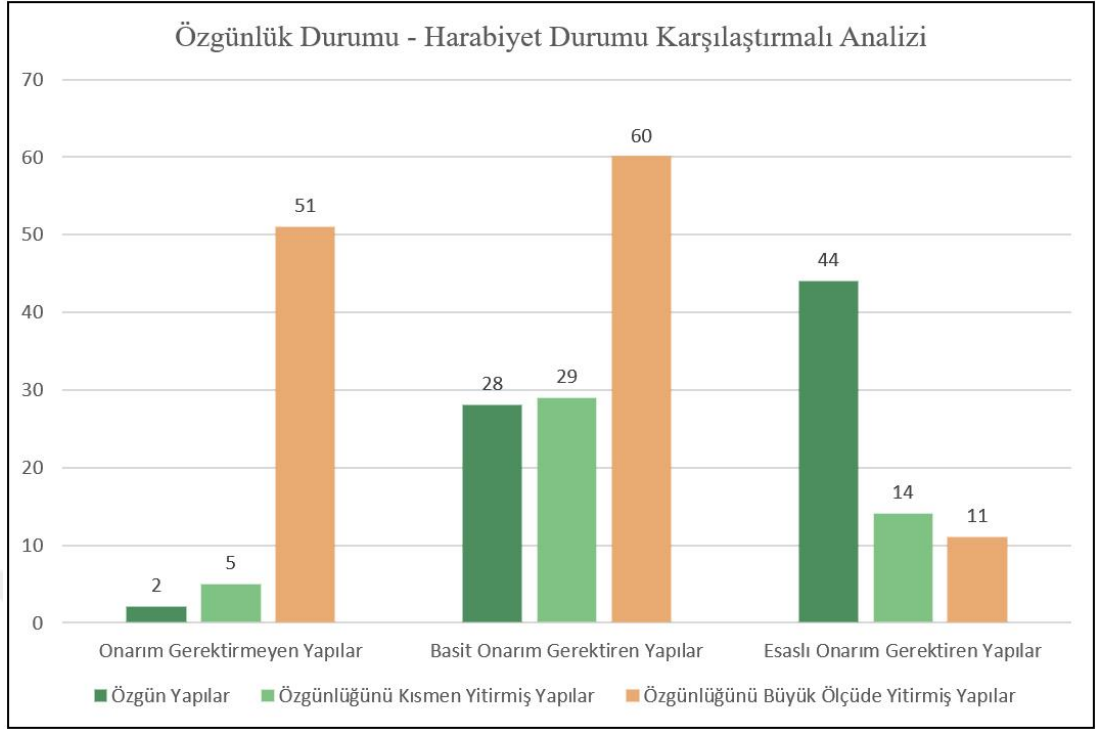
Şekil 5.34 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların harabiyet durumlarının özgünlük durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

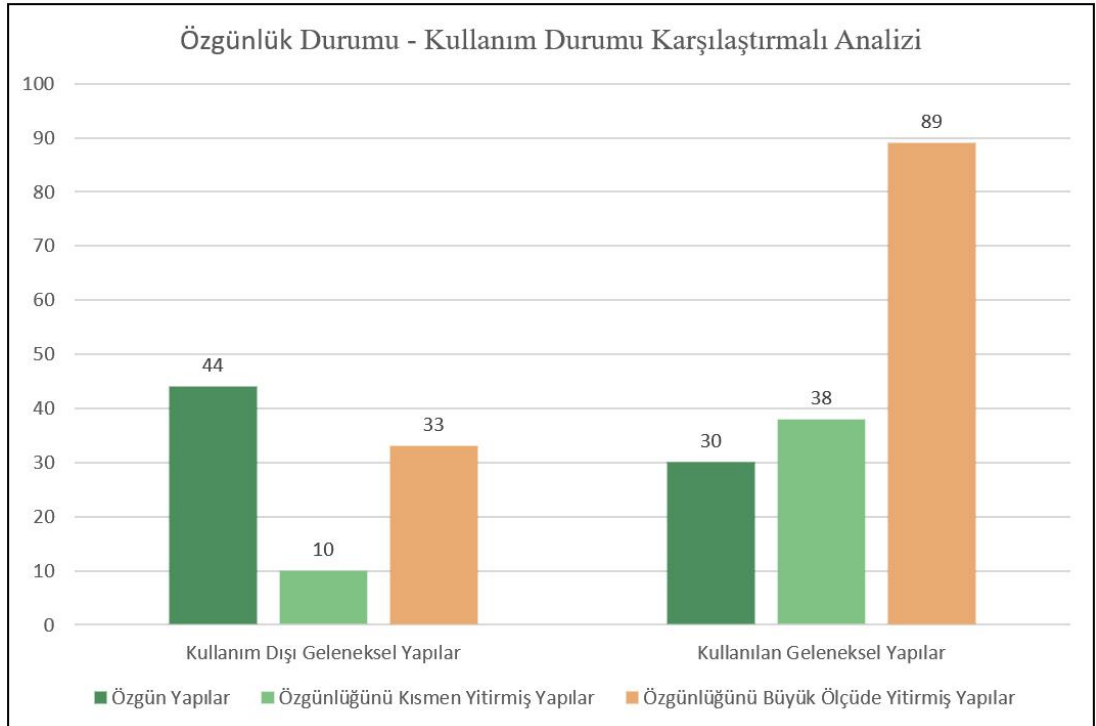
Şekil 5.35 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların harabiyet durumlarının kullanım durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

Eğridere köyü geleneksel yapılarının özgünlük durumu ile harabiyet durumu analizleri karşılaştırıldığında özgün yapıların neredeyse tamamı onarıma ihtiyaç duyarken, bu yapıların %59'u esaslı onarım gerektirdiği görülmektedir. Özgünlüğünü kısmen yitirmiş geleneksel yapılarda basit onarım gerektirenlerin %60'lık bir oran ile çoğunlukta olduğu, 14 yapı ile %29'unun da esaslı onarım gerektirdiği tespit edilmiştir. Özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş olarak sınıflandırılan geleneksel yapıların ise çoğunluğunun fiziksel olarak sağlam durumda olduğu yalnızca %9'u olan 11'inin esaslı onarım gerektirdiği saptanmıştır (Şekil 5.36). Bu analizlerin karşılaştırılması sonucunda yapıların fiziksel olarak iyi durumda olmasını sağlamak adına yapılan müdahalelerin aynı zamanda bu yapıların özgünlüklerini kaybetmelerine neden olduğunu söylemek mümkündür. Aynı doğrultuda özgün yapıların büyük bölümünün niteliksiz müdahaleler görmemesi özgünlüklerini korumalarını sağlarken, bu yapılarda bakımsızlık nedeniyle fiziksel açıdan ciddi sorunlar meydana geldiği gözlemlenmiştir.

Eğridere köyünün özgünlük durumu analizi ile kullanım durumu analizinin karşılaştırıldığı grafik incelendiğinde özgün yapıların %59'unun kullanım dışı, %41'inin kullanımını sürdürdüğü gözlemlenmektedir. Özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapılarda bu oran %21 kullanım dışı, %79 kullanılan geleneksel yapılar olarak değişmektedir. Özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapıların ise %73'ünün kullanılmakta olduğu görülmektedir (Şekil 5.37). Bu karşılaştırma sonucunda oluşturulan grafikte özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmişlerden 89 yapı ile büyük bir bölümünün kullanıldığı dikkat çekmektedir. Buna göre yapıların kullanımını esnasında ya da kullanımını sürdürmesi amacıyla yapılan niteliksiz müdahalelerin aynı zamanda özgünlüklerini yitirmelerine sebep olduğu söylenebilmektedir.

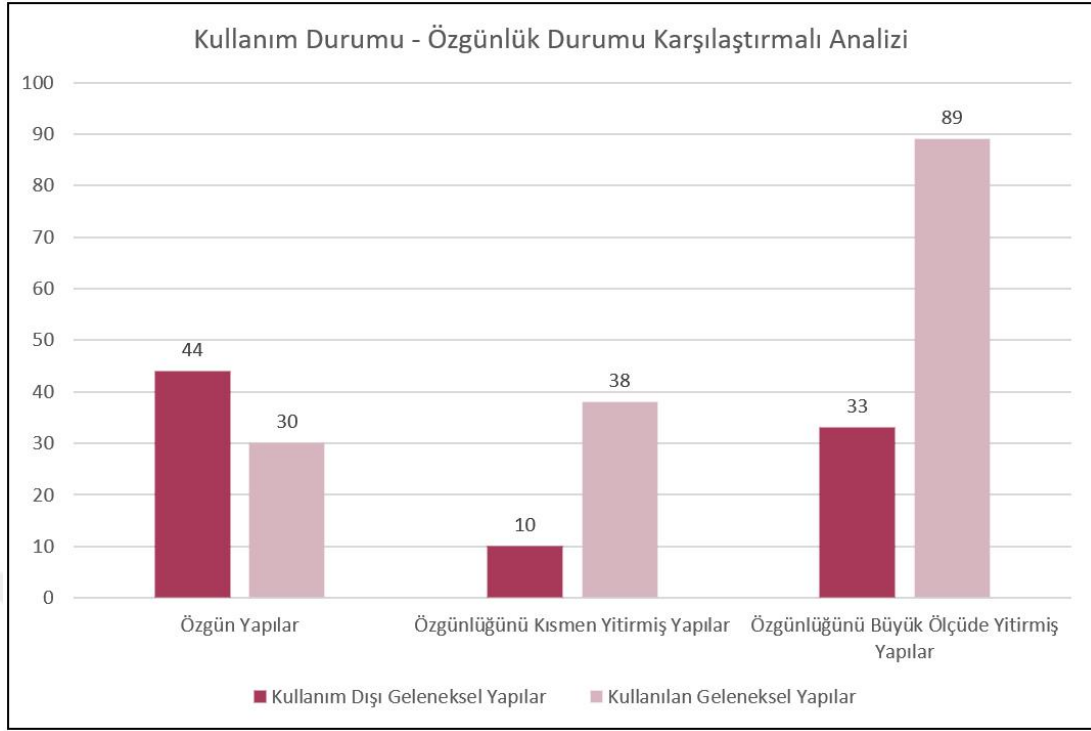
Şekil 5.36 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların özgünlük durumlarının harabiyet durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

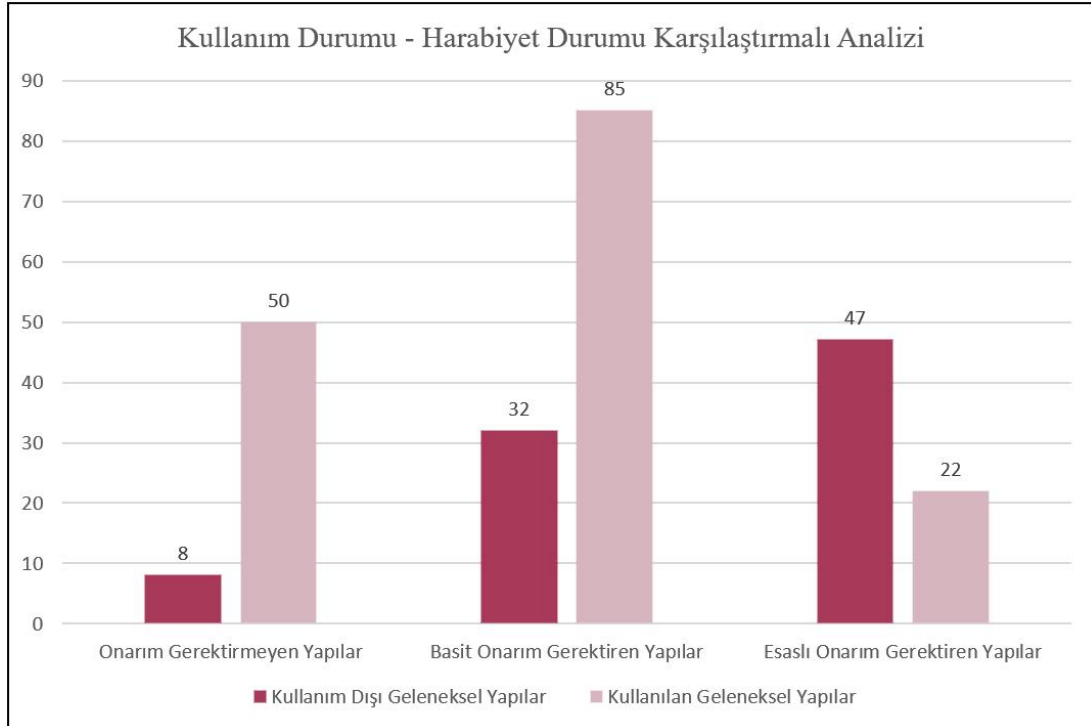
Şekil 5.37 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel yapıların özgünlük durumlarının kullanım durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

Eğridere köyünde kullanım durumu analizi ile özgünlük durumu analizi karşılaştırıldığında %51'lik oran ile kullanım dışı olanların çoğunluğunun özgün yapılardan oluştuğu, bunun dışında %11'inin özgünlüğünü kısmen yitirmiş, %38'inin özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş olduğu tespit edilmiştir. Kullanımını sürdüren yapıların ise %19'u özgün, %24'ü özgünlüğünü kısmen yitirmiş ve %57'si özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş geleneksel yapılardır. Kullanım dışı olan ve kullanılan geleneksel yapıların özgünlük durumlarına göre sayıları Şekil 5.38'de yer alan grafikte gösterilmektedir. Bu grafiğe göre kullanım dışı geleneksel yapılar arasında 44 adet ile en fazla özgünlüğünü korumuş yapıların olması dikkat çekmektedir.

Yerleşimde bulunan geleneksel yapıların kullanım durumu analizi ile özgünlük durumu analizinin karşılaştırılması sonucu elde edilen veriler Şekil 5.39'da grafik ile ifade edilmektedir. Bu grafikte kullanım dışı geleneksel yapıların %9'unun onarım gerektirmeyen, %37'sinin basit onarım gerektiren ve %54'ünün de esaslı onarım gerektiren geleneksel yapılar olduğu gösterilmektedir. Kullanılan geleneksel yapıların ise %32'si onarım gerektirmeyen, %54'ü basit onarım gerektiren ve %14'ü esaslı onarım gerektiren yapılardan oluşmaktadır. Bu karşılaştırmalı analiz grafiğine göre geleneksel yapıların kullanım dışı kalması sonucunda bozulma sürecinin hızlandığı, bir başka deyişle fiziksel sağlamlık durumlarının olumsuz etkilendiğini söylemek mümkündür. Geleneksel yapıların kullanımlarını sürdürmeleri sonucunda da fiziksel olarak ciddi onarımlara olan gereksinimlerinin azaldığı görülmektedir.

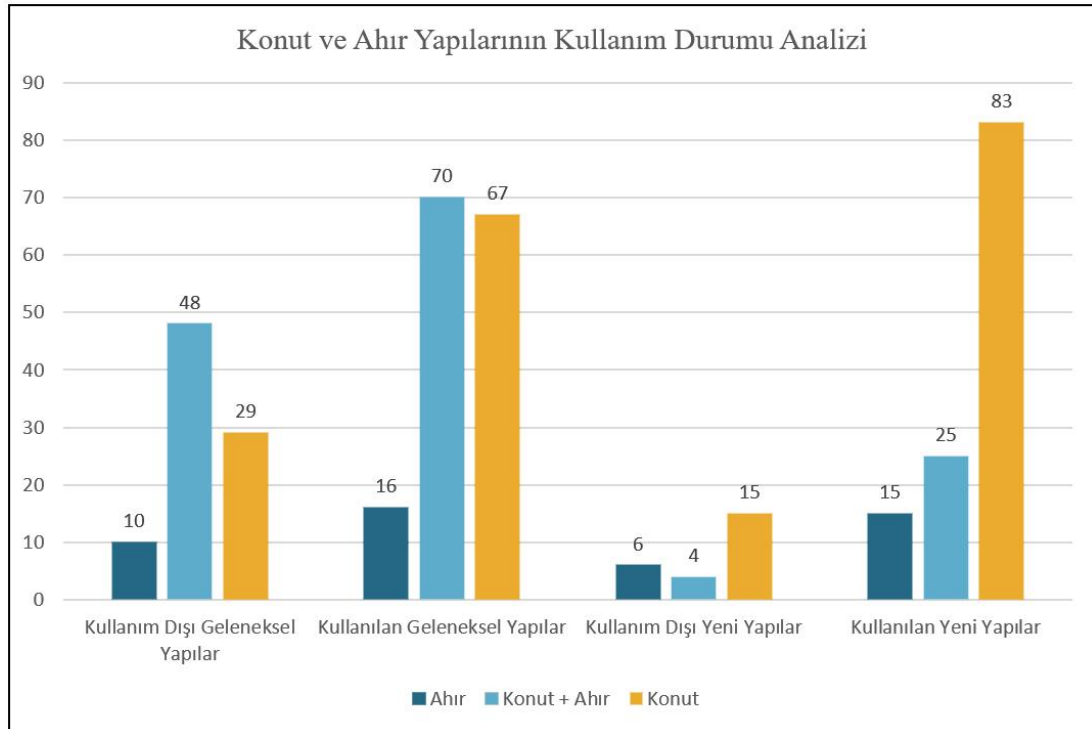

Şekil 5.38 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel kullanım durumlarının özgünlük durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

Şekil 5.39 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan geleneksel kullanım durumlarının harabiyet durumu ile karşılaştırılmasını gösteren grafik

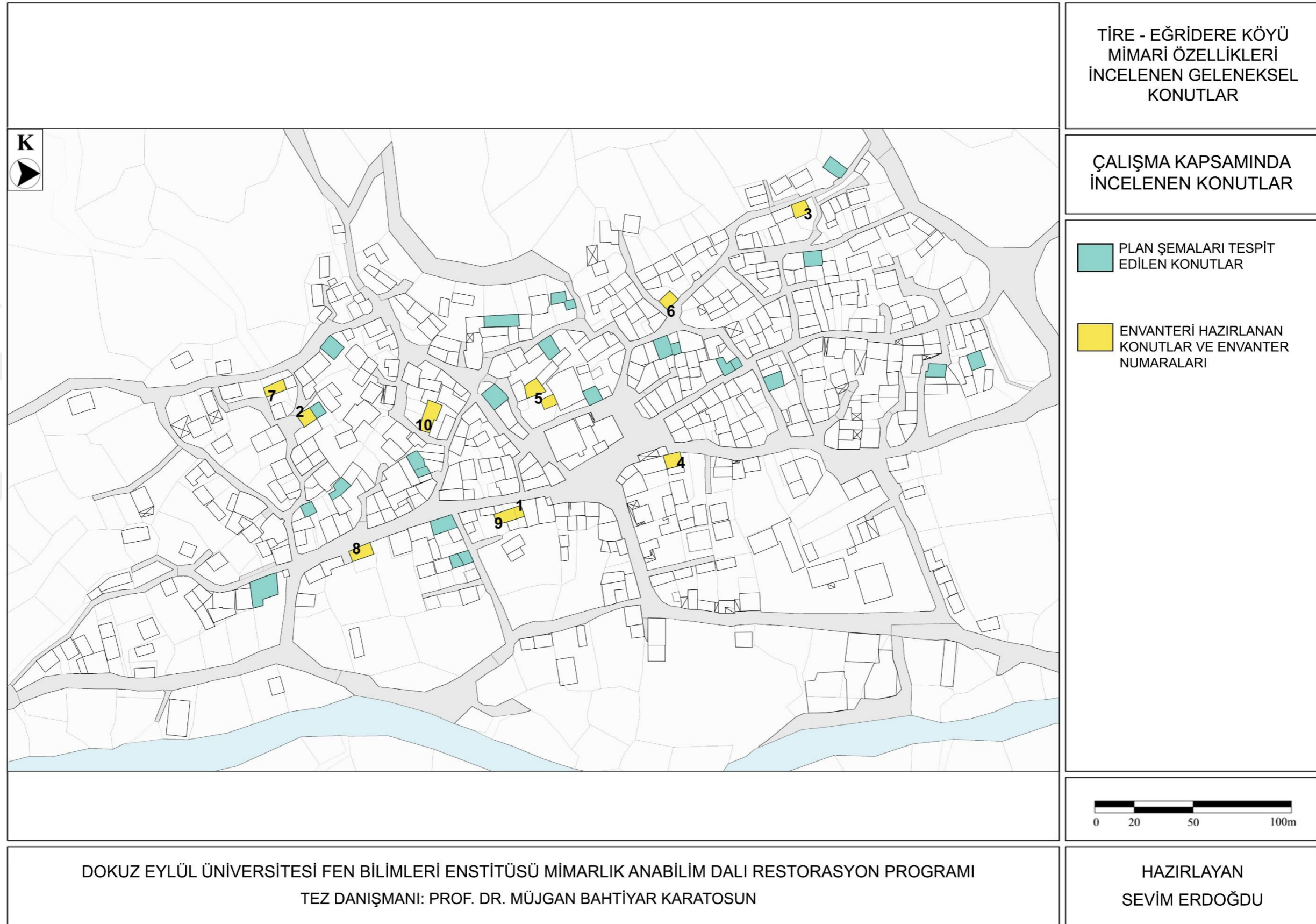
Eğridere köyü geleneksel yapılarının harabiyet durumu, özgünlük durumu ve kullanım durumu analizlerinin karşılıklı değerlendirilmesine ek olarak, geleneksel yapılarla birlikte yeni yapıların da dâhil edildiği ahır, konut+ahır ve konut yapıların kullanım durumlarına göre değerlendirildiği grafik Şekil 5.40'da gösterilmektedir. Köyde bulunan 194 adet konutun 96'sı geleneksel, 98 tanesi ise yeni yapıdır. Bu konutların %15'ini kullanım dışı geleneksel konutlar, %34'ünü kullanılan geleneksel konutlar, %8'ini kullanım dışı yeni konut yapıları ve %43'ünü kullanılan yeni yapılar oluşturmaktadır. Dokuda bulunan konut+ahır işlevindeki yapıların %80'ine karşılık gelen yapılar genellikle bodrum katın ahır, üst katın yaşam katı olarak kullanılan geleneksel yapılardır. Konut+ahır işlevindeki bu yapıların %33'ü olan 48 tanesi kullanım dışı geleneksel, %48'i olan 70 tanesi kullanımını sürdüren geleneksel yapı, %3'ünü oluşturan 4 tanesi kullanım dışı yeni ve %17'si olan 25 tanesi ise kullanılan yeni yapıdır. Köydeki 47 ahır yapısı incelendiğinde ise bu yapıların %55'inin geleneksel, %45'inin de yeni yapı olduğu tespit edilmiştir. Yığma sistemle inşa edilen ahır yapılarının 10'u kullanılmazken 16'sı kullanımını sürdürmektedir. Yeni ahır yapılarının ise 6'sı kullanım dışı iken, 15 tanesi ise kullanılmaktadır.

Şekil 5.40 Eğridere köyü yerleşim dokusunda bulunan konut ve ahır yapılarının kullanım durumlarını gösteren grafik

5.3 Eğridere Köyü Geleneksel Konutları Mimari Özellikleri

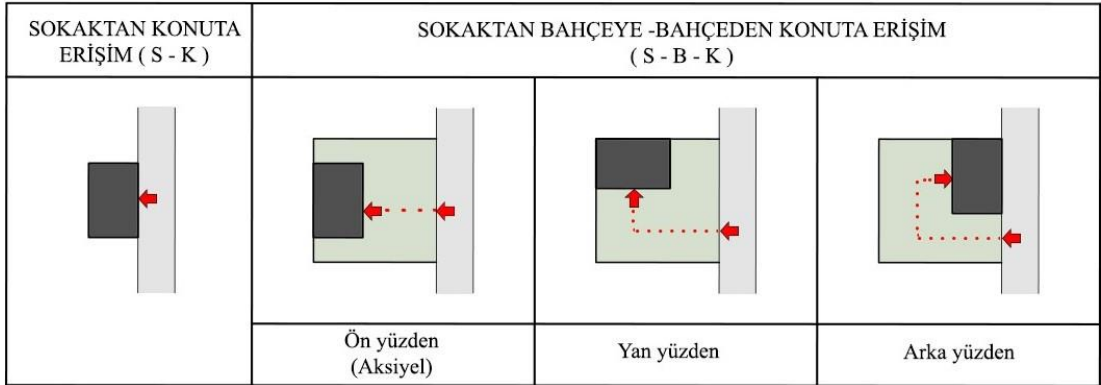
Bu bölümde Eğridere köyü geleneksel konutlarının mimari özellikleri, parsel biçimlenişi, plan özellikleri ve cephe özellikleri bağlamında ele alınmıştır. Özgünlük durumu analizinde ‘özgün’ olarak belirtilen tüm yapılar alan çalışmasında incelenmiştir. Ancak konutların bir bölümüne girilememiştir. Girilebilen 30 geleneksel konutun mekân kurguları incelenerek benzer özelliklere sahip olanlar gruplandırılmıştır. Bu gruplardan seçilen örneklerin 1/200 ölçekli plan şemaları çizilerek envanterleri hazırlanmıştır. Plan şemaları tespit edilen ve detaylı incelenerek envanterleri hazırlanan konutların yerleşimdeki konumları Şekil 5.41’de envanter numaraları ile birlikte gösterilmektedir.

Şekil 5.41 Eğridere köyü geleneksel konutlarından mimari özellikleri incelenen yapılar

5.3.1 Parsel Biçimlenişi

Eğridere köyü, 5.2.2 Ada Parsel Analizi bölümünde aktarıldığı gibi genellikle geniş yapı adalarının oluşturduğu bir yerleşim dokusuna sahiptir. Ancak eğimli bir alana kurulu olan köyde, bu geniş yapı adaları çok sayıda küçük parsellerin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Yerleşimde bulunan yeni yapılar genellikle ait oldukları parselin neredeyse tamamını kaplayarak konumlanmaktadır. Öte yandan geleneksel yapıların çoğunda kendisine ait küçük bir bahçe veya avlu yer almaktadır. Geleneksel konutların büyük bir bölümüne bu bahçe ya da avlu aracılığıyla erişim sağlanmasına karşın, bazı örneklerde sokaktan doğrudan yapıya ulaşıldığı da gözlemlenmiştir. Köydeki geleneksel konutlara erişim biçimleri Şekil 5.42’de şematik olarak gösterilmektedir. Ayrıca yapıların topografyadan gelen eğimle birlikte sokak ve bahçe ile kurdukları ilişki Şekil 5.43’te şematik kesit olarak aktarılmaktadır.

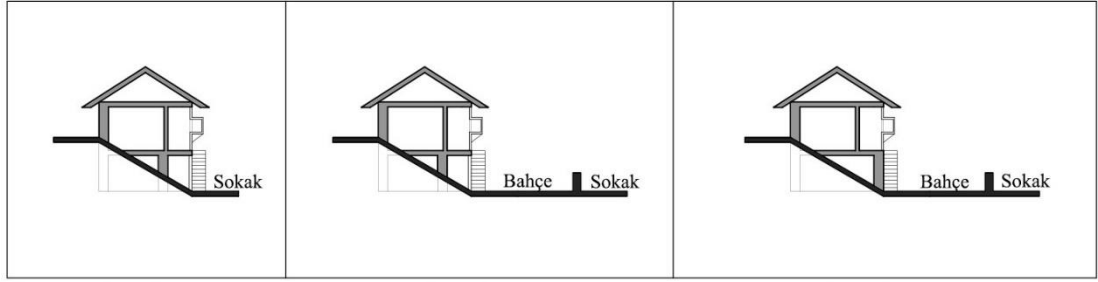

Şekil 5.42 Eğridere köyü geleneksel konutlarında yapıya erişim biçimleri

Bu şemaya göre konuta sokaktan bir bahçe ya da avlu üzerinden sağlanan erişim, yapının parselde konumlanışına göre üç farklı şekilde gerçekleşmektedir. Eğridere köyünde en yaygın görülen, yapının ön yüzünden parselde girilerek doğrudan konuta ulaşılandır. Bunun yanında parselde konutun yan yüzüne bakan taraftan girilip L biçiminde bir yol izlenerek ve arka yüzüne bakan yönden girilerek U şeklinde bir güzergâh ile yapıya ulaşılan örneklerde mevcuttur.

Geleneksel konutlarının parselde konumlanışları, yapıya olan erişimi etkilemesinin yanında sokak ile kurdukları cephesel ilişkiyi de etkilemektedir. Bu bağlamda köyde,

sokağa cephesi bulunmayan, kısa ya da uzun cephelerinden biri ile sokağa cephe veren veya iki cephesi ile sokağa yaslanan yapı örnekleri bulunmaktadır. Sokak ile kurduğu cephesel ilişki bakımından Peşrefli köyü ile benzer özellikler taşıyan Eğridere konutlarının bu ilişkisinin şematik gösterimi Şekil 4.56’da yer almaktadır.

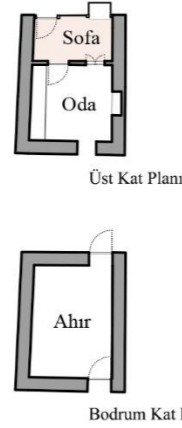
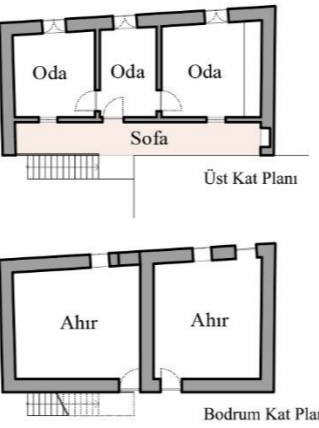
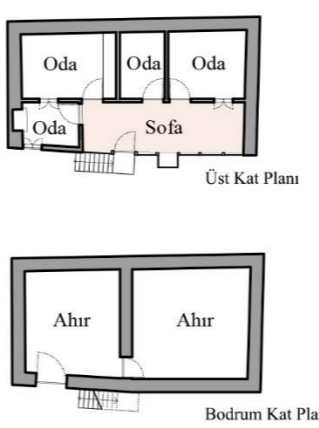

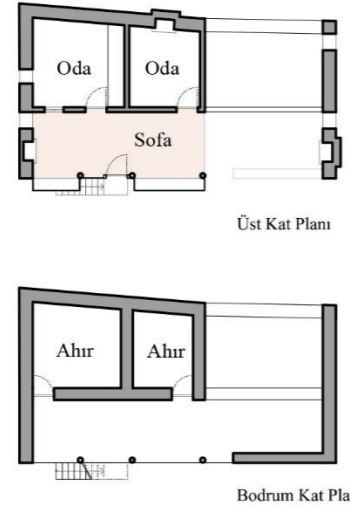
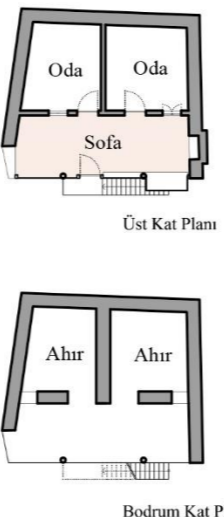
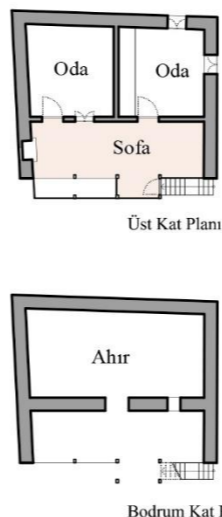
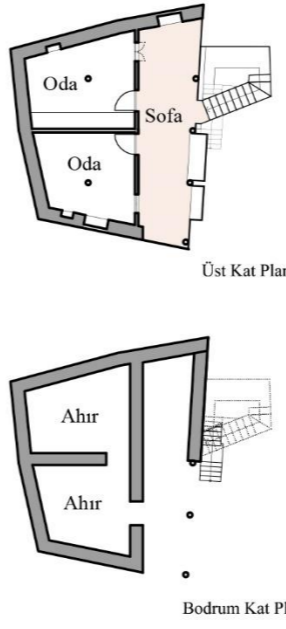
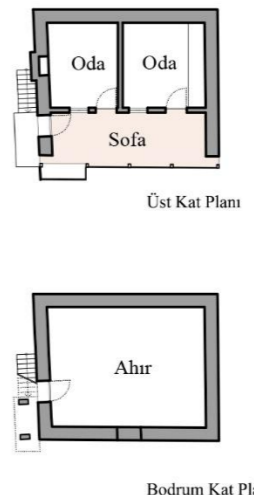
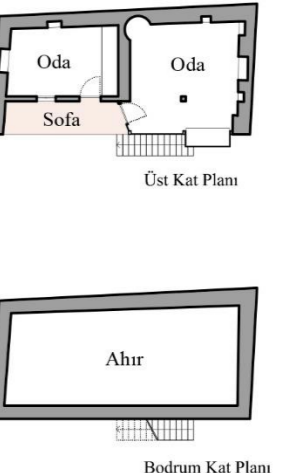
Şekil 5.43 Eğridere köyü geleneksel konutlarında sokak-bahçe-yapı kesit ilişkisi

5.3.2 Plan Özellikleri

Eğridere köyü geleneksel konutları genellikle taş malzeme ile yığma olarak inşa edilen bodrum+1 katlı konutlardır. Bu konutlarda hem arazinin eğimli olması nedeniyle yapının bir bölümünün eksi kotta kalması hem de ısı bakımından avantaj sağlaması nedeniyle alt kat ahır olarak kullanılmaktadır. Zemin kattan bağımsız olarak ulaşılan üst kat ise yaşam katı olarak kurgulanmıştır. Bağlı bulunduğu Tire ilçesinin geleneksel konutlarıyla benzer özellikler gösteren Eğridere konutlarının plan tipolojisine göre sınıflandırılmasında da sofanın yaşam katındaki konumu esas alınmıştır.

Eğridere köyünün karakteristik plan tipolojisini dış sofalı konutlar oluşturmaktadır. Dış sofalı konutlarda nadiren tek katlı örnekler görülmüştür. Köyde mekân kurgusu incelenen yapılar arasında yalnızca bir tane sofasız konut örneği bulunmaktadır. Tek katlı ve tek odalı olan bu konut dışında sofasız veya iç sofalı başka bir konuta rastlanmamıştır.

Köy genelinde en yaygın görülen bodrum+1 katlı, dış sofalı plan tipine sahip konutlar kendi içinde tek odalı, 2 odalı, 3 odalı ve 4 odalı olarak gruplandırılmıştır. Bu gruplardan seçilen örnekler ile oluşturulan tablo Şekil 5.44’de yer almaktadır.

EĞRİDERE KÖYÜ		DIŞ SOFALI										
BODRUM +1 KATLI	TEK ODALI	3 ODALI		4 ODALI								
	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>			 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>
	E-1 (358 ada 14 parsel)	E-8 (360 ada 19 parsel)	E-9 (358 ada 13 parsel)	E-10 (366 ada 2 parsel)	E-2 (363 ada 29 parsel)			E-3 (377 ada 10 parsel)	E-4 (359 ada 24 parsel)	E-5 (371 ada 9 parsel)	E-6 (310 ada 22 parsel)	E-7 (365 ada 3 parsel)
		2 ODALI										

Şekil 5.44 Eğridere köyü geleneksel konutlarının tipolojik sınıflandırması

İncelenen dış sofalı plan tipolojisine sahip konutlar arasında 2 odalı olanlar sayıca en fazladır (Şekil 5.44). Tabloda yer alan konutlara ek olarak 363 ada 33 ve 39 parsel, 371 ada 8 parsel, 290 ada 1 parsel, 372 ada 16 parsel, 378 ada 13 parsel, 380 ada 8 parsel, 374 ada 4 parsel ve 368 ada 1 parselde bulunan yapılar da bu 2 odalı örneklerdendir.

Konutlara erişim yapı dışında bulunan merdiven ile sağlanmaktadır. Genellikle dış sofanın bulunduğu cepheye paralel olan tek kollu merdiven ile ulaşılan sahanlıktan sofaya giriş yapılmaktadır. İncelenen yapılar arasında merdivenin dış sofanın kısa kenarının paralelinde yer aldığı (E6 envanter numaralı konut) ve çift kollu ahşap merdivenle ulaşılan (E5 envanter numaralı konut) birer örnek bulunmaktadır. Yığma olarak taş malzeme ile inşa edilmiş olan bu yapı ögesinin basamaklarında kayrak taşı kullanılmıştır. Köydeki geleneksel yapılarda bulunan merdiven örnekleri gösterilmektedir (Şekil 5.45). Bazı örneklerde basamak yüzeylerine beton dökülerek düzleştirilmiş (373 ada 9 parsel ve 358 ada 21 parseldeki yapılar), bazılarında ise kaldırım taşı kullanılmıştır (378 ada 13 parsel). Geleneksel konutların diğer bir bölümünde ise merdiven betonarme olarak yenilenmiştir. 377 ada 10 parselde ise bir bölümü yıkılan özgün merdivenin üzerine konulan çelik malzemenin tek kollu bir merdiven ile sofaya ulaşılmaktadır.

Ocaklar, Eğridere köyü konutlarında bulunan öğelerden bir diğeridir. Köydeki geleneksel konutların odalarında ve sofalarda yer alan ocak örnekleri Şekil 5.46'de gösterilmektedir. Köydeki bu örneklerinin büyük bir bölümü duvarla hemyüz oldukça yalın ocaklardır. Az sayıda konutta ise Peşrefli'de yaygın görülen, duvardan mekân içine birkaç cm'lik bir çıkıntı yaparak üst kısmında raf oluşturan ocak örnekleri bulunmaktadır.

Geleneksel konutların odalarında bulunan diğer bir eleman ise yüklük ve gusülhanelerdir. Şekil 5.47'de gösterildiği gibi köydeki konutların bir bölümünde yalnızca perde ile örtülerek kullanılan ahşap yüklük bulunurken, bir bölümünde de yüklüğün yanında yine ahşap malzemenin bir gusülhane birimi bulunmaktadır.

EĞRİDERE KÖYÜ MERDİVEN ÖRNEKLERİ

			
363 ada 29 parsel	371 ada 11 parsel	360 ada 7 parsel	365 ada 3 parsel
			
358 ada 13 parsel	358 ada 13 parsel	372 ada 16 parsel	360 ada 8 parsel
			
377 ada 10 parsel	359 ada 24 parsel	378 ada 13 parsel	373 ada 9 parsel
			
371 ada 8 parsel	310 ada 22 parsel	358 ada 21 parsel	363 ada 16 parsel

Şekil 5.45 Eğridere köyü geleneksel konutlarında bulunan merdiven örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

EĞRİDERE KÖYÜ OCAK ÖRNEKLERİ

Şekil 5.46 Eğridere köyü geleneksel konutlarında bulunan ocak örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

EĞRİDERE KÖYÜ YÜKLÜK VE GUSÜLHANE ÖRNEKLERİ

Şekil 5.47 Eğridere köyü geleneksel konutlarında bulunan yüklük ve gusülhane örnekler (Kişisel arşiv, 2019)

Eğridere konutlarının plan kurgusunda bir başka karakteristik öge olarak dış sofadan konut cephesine çıkma yapan bölüm yer almaktadır (Şekil 5.48). Bazı konutlarda mutfak evyesinin yer aldığı ahşap malzeme ile inşa edilen bu bölümler bazı konutlarda da tezgâh olarak kullanılmaktadır. Çıkma yapan bu bölümlerin ön yüzeyi, mahremiyet kaygısıyla yapılan ve kontrollü görsel geçirgenlik sağlayan ahşap kafeslerle örtülüdür. Birçok geleneksel konutta bu çıkma bölümünün yanlarında yine ahşap malzeme ile yapılan, mutfak eşyalarının konulduğu raflar bulunmaktadır.

Şekil 5.48 Eğridere köyü geleneksel konutlarının dış sofasında yer alan, genellikle mutfak işlevinde kullanılan çıkma bölüm (Kişisel arşiv, 2019)

5.3.3 Cephe Özellikleri ve Cephe Öğeleri

Plan özellikleri bölümünde aktarıldığı gibi Eğridere köyü geleneksel konutlarında bodrum+1 katlı dış sofalı plan tipolojisi yaygın olarak görülmektedir. Dış sofalı bu mekân kurgusu, yapıların cephe düzenini de büyük ölçüde etkilemektedir. Zemin kat seviyesinde ahır işlevinde kullanılan mekân, yapıların bir bölümünde dış sofa ile hemyüz, bir bölümünde de geri çekilmiş ve sofanın gerisinde bulunan odalar ile aynı seviyede bulunmaktadır. Zemin kat mekân kurgusundaki bu farklılık sonucunda yapıların cepheleri de zemin kat seviyesinde değişiklik göstermektedir. Bazı cephelerde ahıra girişi sağlayan cephe açıklığı dışında taş duvar dokusu görülürken, zemin katta mekânların geri çekilmiş olduğu örneklerde ise cephede, üst kattaki sofa bölümünü taşıyan ahşap dikmeler yer almaktadır.

Ana yaşam katı olan üst katta ise dış sofayı cephe yönünden sınırlayan ahşap elemanlar cephe düzeninde önem taşımaktadır. Sofa zemininden yaklaşık 70 cm yükseğe kadar olan bölüm, dik bir biçimde yan yana getirilerek arkasını göstermeyen bir yüzey oluşturan ahşap elemanlarla kaplıdır. Bunun üstünde ise 2 cm'lik ahşap çıtaların çapraz olarak birleştirilmesiyle elde edilen kafes elemanlar bulunmaktadır (Şekil 5.49). Mahremiyet sağlayan bu elemanlar konutların bazılarında yukarıya doğru kaldırılarak açılabilir. Sofadan cepheye çıkma yapan ve mutfak işlevinde kullanılan bölümler ise konutların bir bölümünde bu ahşap kafeslerle, bir bölümünde de ahşap kaplamalar ile örtülüdür.

EĞRİDERE KÖYÜ AHŞAP KAFES ÖRNEKLERİ

Şekil 5.49 Eğridere köyü geleneksel konutlarının cephelerinde bulunan dış sofayı örten ahşap kafes örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Eğridere geleneksel konutlarında dış sofanın bulunduğu cephede yoğun ahşap kullanımı hâkimken, diğer cephelerde farklı yüzey örnekleri görülmektedir. Bunlar Peşrefli köyünde de olduğu gibi kaplamasız taş dokulu, kireç boyalı-taş dokulu, desenli sıva kaplamalı ve sıvalı-boyalı yüzeyler olarak gruplandırılmış olup Şekil 5.50’de örnekleri tablo ile gösterilmiştir. Köyde en yaygın olarak herhangi bir kaplamanın bulunmadığı yapının yalın taş dokusunun görüldüğü cephe yüzeyleri ve sıvanın üzerine uygulanan çizikler ile desen oluşturulmuş cephe yüzeyleri bulunmaktadır. Bunların yanında sıvalı ve boyalı yüzeyler ile kaplamasız taş dokulu cephenin üzeri kireç boyalı yüzeyler de mevcuttur.

Köydeki geleneksel konutların kapıları incelendiğinde büyük çoğunluğunda tek kanatlı giriş ahşap kapıları bulunurken, nadiren çift kanatlı kapılarda görülmüştür. Konut karakteristiği olarak genellikle yapı dışındaki merdiven ile sofa bölüne giriş yapılmaktadır. Burada, ahşap şeritlerin dik olarak bir araya getirilmesi ile yapılmış oldukça sade giriş kapıları bulunmaktadır. Sofaya açılan oda kapılarında ise dış kapılara göre nispeten daha süslemelidir. Bu kapılarda yine ahşap malzemenin yapılmış tek kanatlı kapılardır (Şekil 5.51).

Geleneksel konutlardaki cephe öğelerinden bir diğeri olan pencerelerin Eğridere köyünde bulunan örnekleri, sokağa açılan ve sofaya açılan pencereler olarak ikiye ayrılmış ve Şekil 5.52’de gösterilmiştir. Çoğunluğu ahşap doğramalı çift kanatlı pencerelerdir. Bazı geç dönem konut örneklerinde daha geniş açıklığa sahip çok bölmeli pencereler de bulunmaktadır. Sokağa bakan cephelerdeki pencerelerde Peşrefli köyünde olduğu gibi ahşap kepenk elemanlarının bulunduğu örnekler de mevcuttur. Sofaya açılanlarda ise kepenk bulunmazken, çift kanatlı doğramalara ek olarak giyotin pencere örneklerine de rastlanmıştır.

EĞRİDERE KÖYÜ CEPHE YÜZEYİ ÖRNEKLERİ

Kaplamasız Taş Dokulu	 363 ada 29 parsel	 362 ada 1 parsel	 363 ada 6 parsel	 372 ada 16 parsel
Taş Dokulu Kireç Boyalı	 360 ada 1 parsel	 368 ada 1 parsel	 363 ada 15 parsel	 364 ada 1 parsel
Desenli Sıva Kaplama	 371 ada 6 parsel	 372 ada 2 parsel	 359 ada 24 parsel	 290 ada 8 parsel
Sıvalı ve Boyalı	 359 ada 13 parsel	 362 ada 9 parsel	 361 ada 12 parsel	 310 ada 17 parsel

Şekil 5.50 Eğridere köyü geleneksel konutlarının cephe yüzeyi örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

EĞRİDERE KÖYÜ DIŞ KAPI ÖRNEKLERİ		EĞRİDERE KÖYÜ İÇ KAPI ÖRNEKLERİ		
				
229 ada 2 parsel	200 ada 1 parsel	371 ada 9 parsel	366 ada 2 parsel	363 ada 29 parsel
				
196 ada 6 parsel	214 ada 2 parsel	266 ada 2 parsel	371 ada 9 parsel	359 ada 24 parsel
				
210 ada 2 parsel	233 ada 1 parsel	310 ada 11 parsel	361 ada 2 parsel	360 ada 8 parsel
				
196 ada 11 parsel	250 ada 2A parsel	365 ada 3 parsel	290 ada 5 parsel	368 ada 1 parsel

Şekil 5.51 Eğridere köyü geleneksel konutlarından dış kapı ve iç kapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

EĞRİDERE KÖYÜ PENCERE ÖRNEKLERİ

Sokağa Açılan Pencere					
	360 ada 19 parsel	363 ada 29 parsel	359 ada 13 parsel	371 ada 9 parsel	
					
	371 ada 12 parsel	359 ada 24 parsel	363 ada 16 parsel	363 ada 32 parsel	
	Sofaya Açılan Pencere				
		290 ada 5 parsel	368 ada 1 parsel	358 ada 13 parsel	310 ada 22 parsel
					
		366 ada 2 parsel	371 ada 9 parsel	371 ada 9 parsel	359 ada 24 parsel

Şekil 5.52 Eğridere köyü geleneksel konutlarından pencere örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

5.4 Eğridere Köyü Koruma Sorunları

Tarihi, kültürel ve mimari değerlere sahip bir yerleşim olan Eğridere köyü, bu değerlerinin ve özgün niteliklerinin sürdürülebilirliği konusunda bir takım sorunlar ile karşı karşıyadır. Bu bölümde bunlar, doku ölçeğinde koruma sorunları ve yapı ölçeğinde koruma sorunları olarak iki ana başlık altında incelenmiştir.

5.4.1 Doku Ölçeğinde Koruma Sorunları

Eğridere köyünde tespit edilen doku ölçeğinde koruma sorunları, geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapılar, parselde yeni kütle eklenmesi ve yeni sokak kaplamaları ile yol kotunun yükseltilmesi olarak sıralanabilir.

Geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapı: Köydeki doku ölçeğinde koruma sorunları arasında en yaygın görülenidir (Şekil 5.53). Eğridere köyü, genellikle tek ya da bodrum+1 katlı olan geleneksel yapıları ve bunların bulunduğu parsellerde yer alan bahçe ya da avlu gibi açık alanlar ile belirli bir dolu-boş dengesine sahiptir. Ancak köyün %44'ünü oluşturan yeni yapılar parseldeki açık alanlara da yapılaşarak bu dolu-boş dengesini bozmasının yanı sıra gabari olarak da geleneksel yapıları ezmektedir. Hem parsel kullanımını olarak yatayda, hem de kat yükseklikleri ve kat sayıları bakımından düşeyde geleneksel dokuya göre oldukça iri kütle yapısına sahiptir. Köydeki geleneksel konutlar parsel kullanımındaki dolu-boş dengesinin yanında üst kattaki dış sofalı karakteristik mekân kurgusu ile yapı içinde de bu kapalı alan-açık alan dengesini kurmaktadır. Yeni yapıların büyük bir bölümü ise üst katlarda yaptıkları dolu kütleli çıkımlar ile yapı içinde bu açık alan dengesini kurmamakla birlikte sokak algısına da zarar vermektedir.

Şekil 5.53 Eğridere köyünde geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Parsele yeni kütle eklenmesi: Eğridere köyü ada-parcel özellikleri bakımından genellikle ikinci bir yapı yapılamayacak kadar küçük parsellerden oluşmaktadır. Fakat köyde eğimin az olduğu, düzlük alanlarda bulunan, nispeten daha geniş bazı parsellere yeni kütle eklendiği tespit edilmiştir (Şekil 5.54). Bu kütlelerin bir bölümü aile yapısının küçülmesi ile yalnız yaşayan yaşlı bireylerin kullandığı tek odalı konutlar, bir bölümü de depolama alanı olarak da kullanılan hizmet birimleridir. Parsele eklenen bu kütlelerde dokunun dolu-boş kurgusunu bozmaktadır.

Şekil 5.54 Eğridere köyünde parselde eklenen yeni yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Yeni kaplamalar ile yol kotunun yükselmesi: Eğridere köyü sokak dokusu analizi bölümünde yer alan Şekil 5.16’da köydeki yolların büyük bir bölümünün kilit parke taşı ile kaplandığı görülmektedir. Bu yeni kaplama malzemelerinin zemin kotunu yükseltmesi ile bazı yapıların girişleri yol kotunun altında kalmıştır (Şekil 5.55).

Şekil 5.55 Eğridere köyünde kaplamalar ile yol kotunun yükselmesi sonucu toprak altında kalan giriş örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

5.4.2 Yapı Ölçeğinde Koruma Sorunları

Eğridere köyünde incelenen yapı ölçeğinde koruma sorunları geleneksel yapıları kapsamaktadır. Bu yapılardaki koruma sorunları kullanım durumuna göre farklılaşmakta olduğundan kullanımını sürdüren yapılarda ve kullanım dışı yapılarda görülen koruma sorunları olarak iki başlık altında ele alınmıştır.

5.4.2.1 Kullanımını Sürdüren Yapılarda Görülen Koruma Sorunları

Köydeki kullanımını sürdüren geleneksel konutlarda strüktürel sorunlardan çok, yapıların özgün karakterine uyumsuz, niteliksiz müdahaleler görülmektedir. Bunlar, geleneksel yapıların özgün kütle/mekân/cephe kurgusuna uyumsuz ekler, cephe düzenini olumsuz etkileyen müdahaleler ve aslına uygun olmayan malzemeler ile yapılan onarımlar olarak sıralanabilmektedir.

Geleneksel yapıların özgün kütle/mekân/cephe kurgusuna uyumsuz ekler: Geleneksel yapılara çağdaş yaşam koşullarına ayak uydurulabilmesi adına bazı ekler getirilmektedir. Ancak bazı yapılarda bu ekler, özgün mekân kurgusuna, kütle kompozisyonuna ve cephe düzenine uyumsuz olup, geleneksel yapının özgün değerlerinin önüne geçmektedir. Eğridere köyünde görülen niteliksiz eklerin başında yapıya düşey ekseninde eklenen yeni katlar ve yatay ekseninde yapı dışından eklenen yeni hacimler gelmektedir.

- Geleneksel yapı sistemi ve malzeme ile uyumsuz yeni kat inşası: Köyde en çok görülen koruma sorunlarının başında gelmektedir (Şekil 5.56). Geleneksel yapıların ahır ya da depolama alanı olarak kullanılan bodrum katında yığma sistemle inşa edilen taş duvarlar korunarak, ana yaşam katı olan üst kat yeni malzeme ve sistemle baştan inşa edilmektedir. Buradaki temel sorun yapının özgün üst katının onarılmak yerine yenisinin yapılması için kullanıcılar tarafından bu katın yıkılmasının tercih edilmesidir. Bir diğer sorun olarak yeni yapılan katın mekân kurgusunun, geleneksel yapıların temel plan özellikleri ile uyumlu olmamasıdır. Bunun yanında bu katlar sokağa çıkma yapması, parsel giriş bölümündeki açık alanın üzerine de yayılması ve

kat yüksekliğinin fazla olması ile daha büyük bir hacim oluşturarak geleneksel yapının genel kütle dilini bozmaktadır. Bu yeni kütlelerin cephe kurgusu da geleneksel konutların cephe düzeni ile uyumsuzdur.

Şekil 5.56 Eğridere köyünde geleneksel yapıya aykırı yeni kat inşası örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Yapı dışından yeni hacim eklenmesi: Eğridere köyünde genellikle yapıların giriş bölümlerine eklenen bu birimler mutfak ya da tuvalet gibi ıslak hacimlerdir. Geleneksel yapı ile uyumsuz malzemelerin kullanıldığı bu ekler, plan kurgusunu değiştirmesinin yanında cephe düzenini de olumsuz etkilemektedir (Şekil 5.57).

Şekil 5.57 Eğridere köyünde yapı dışından eklenen giriş, tuvalet ve mutfak hacmi örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

Cephe düzenini olumsuz etkileyen müdahaleler: Özgün cephe açıklıklarına yönelik niteliksiz müdahaleler Peşrefli köyünde olduğu Eğridere köyünde de cephe düzenini olumsuz etkilemektedir. Bu niteliksiz müdahaleler özgün cephe açıklıklarının kapatılması ya da oranlarının değiştirilmesidir.

- Özgün cephe açıklıklarının kapatılması: Köydeki geleneksel yapılar arasında özgün cephe açıklıklarının tuğla ya da beton malzeme ile doldurulduğu örnekler rastlanmıştır. Bunların bazıları yapı içindeki mekân kurgusunun değişmesinden, bazıları da mekânın işlevinin değişmesinden kaynaklanmaktadır. Yapılan bu müdahale geleneksel yapının özgün cephe düzenini olumsuz etkileyen unsurlardan biridir (Şekil 5.58).

Şekil 5.58 Eğridere köyünde kapı ve pencere açıklıkları kapatılan yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Özgün açıklık oranlarının değiştirilmesi: Eğridere köyünde Şekil 5.59’da görülen örneklerde olduğu gibi bazı geleneksel konutların özgün pencere açıklıkları değiştirilmiştir. Özgün cephe düzenini olumsuz etkileyen bu müdahalelerde açıklıkları genişletirken yapıların duvar örgüsüne de zarar verildiği görülmektedir.

Şekil 5.59 Eğridere köyünde açıklık oranları değiştirilen yapı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Aslına uygun olmayan malzeme ile yapılan onarımlar: Kullanımını sürdüren yapılara en fazla görülen koruma sorunlarından biridir. Bu onarımlar Peşrefli köyünde de olduğu gibi müdahale edilen yapı bölümüne göre çatı örtüsünde, duvar örgüsünde ve pencere doğramalarında olarak ayrı ayrı örneklendirilmiştir.

- Çatı örtüsünün aslına uygun olmayan malzeme ile onarılması: Köyün ahşap taşıyıcılı ve alaturka kiremit ile örtülü geleneksel yapılarının bir bölümünün bu özgün karakteri ile uyumsuz olarak çelik strüktür ile eternit malzeme kullanarak onarıldığı görülmektedir (Şekil 5.60).

Şekil 5.60 Egridere köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile onarılan çatı örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Duvar örgüsünün aslına uygun olmayan malzeme ile onarılması: Geleneksel konutların genellikle taş malzemenin kullanıldığı özgün duvar örgüsünün çeşitli nedenlerle yıkılan bölümleri, aslına uygun olmayan delikli tuğla malzeme ile onarılmıştır (Şekil 5.61). Yapıların bir bölümünde de dış sofanın kapatıldığı ve burada geleneksel yapıya uyumsuz olan bu malzemenin kullanıldığı görülmüştür.

Şekil 5.61 Eğridere köyünde aslına uygun olmayan malzeme ile onarılan duvar örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

- Pencere doğramalarının aslına uygun olmayan malzeme ile değiştirilmesi: Şekil 5.52'de görüldüğü gibi Eğridere köyü geleneksel konutları ahşap malzemenin kullanıldığı genellikle giyotin ya da çift kanatlı pencere tipolojisine sahiptir. Ancak köydeki geleneksel yapıların bazılarında pencere doğramaları onarılırken aslına uygun olmayan (Pvc gibi) malzemelerin kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 5.62).

Şekil 5.62 Eğridere köyünde pencere doğramalarını aslına uygun olmayan malzeme ile değiştirilen örnekler (Kişisel arşiv, 2018)

5.4.2.2 Kullanım Dışı Yapılarda Görülen Koruma Sorunları

Kullanılan yapılarda ihtiyaçlar doğrultusunda düzenli bakım yapılması nedeniyle geleneksel konutlarda yaşamın sürmesi, fiziksel olarak varlıklarını sürdürebilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Kullanım durumu analizine göre Eğridere köyü geleneksel konutlarının %36'sı kullanım dışıdır. Kullanımını sürdüren konutlarda niteliksiz müdahaleler sonucu özgün niteliklerin kaybolması söz konusu iken, kullanım dışı konutlarda çevresel koşulların etkisi ve periyodik bakım yapılmaması ile yapısal sorunlar meydana gelmektedir. Bu sorunlar Peşrefli köyünde de olduğu gibi taşıyıcı sistemde görülen ve çatı örtüsünde görülenler olarak ikiye ayrılmıştır.

Taşıyıcı sistemde strüktürel sorunlar: Yapıların güneş, rüzgâr ve yağışlar gibi çevresel faktörlere en fazla maruz kalan bölümleri çatısı ve duvarlarıdır. Eğridere köyü geleneksel konutları taş malzeme ile yığma sistemde inşa edilmiş konutlar olduğundan duvarlar aynı zamanda taşıyıcı sistemin önemli bir parçasıdır. Zamanla maruz kaldıkları çevresel faktörler ile duvar örgülerinde derz boşalmaları görülmektedir. Bunlara yıllar içerisinde yaşanan malzeme yorulmaları ve depremler gibi doğal etkenler eklenince duvarlarda çatlaklar meydana gelmektedir. Kullanım dışı yapılara düzenli bakımın yapılmaması ve bu sorunların onarılmaması nedeniyle strüktürel problemler oluşmakta, sonrasında da yıkımlar yaşanmaktadır (Şekil 5.63).

Şekil 5.63 Eğridere köyü geleneksel konutlarında görülen strüktürel çatlak örnekleri (Kişisel arşiv, 2018)

Çatı örtüsündeki sorunlar: Yapının çevresel etkenlere en fazla maruz kalan bir diğer bölümü de çatı örtüsüdür. Kullanım dışı olan yapıların çatıları gerekli onarımların yapılmaması nedeniyle yağmur sularından büyük ölçüde etkilenmektedir. Buradan yapıya giren su tüm malzemeleri etkilemekte olup, çatı örtüsünde önce sehimler sonra da yıkılmalar meydana gelmektedir (Şekil 5.64). Bunun sonucunda kabuğunu kaybeden yapı daha da hızlı bir yıpranma sürecine girmektedir.

Şekil 5.64 Eğridere köyünde çatısı yıkılan konut örnekleri (Kişisel arşiv, 2019)

BÖLÜM ALTI

PEŞREFLİ VE EĞRİDERE KÖYÜNÜN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ VE SONUÇLAR

Peşrefli ve Eğridere köyleri köklü tarihi geçmişleri ve özgün mimari dokuları ile Tire'nin en önemli kırsal yerleşimlerindedir. Günümüzde, köyden kente yaşanan göçler ile Tire'nin kırsal nüfusu da giderek azalmaktadır. Peşrefli ve Eğridere köyleri de bu yerleşimlerde olmalarına rağmen halen ilçenin en kalabalık nüfuslu yerleşimlerindedir. Sahip oldukları bu önemli özellikleri ile çalışma alanı olarak belirlenen bu köyler, ayrıca yerleşim dokuları, geleneksel mimarileri ve koruma sorunlarındaki farklılıklar ile karşılaştırma yapma imkânı sunmaktadır.

Köyler genel özellikleri bakımından ele alındığında, yerleşim dokularını ve mimari özelliklerini büyük ölçüde etkileyen konumları ve ekonomik faaliyetleri önem taşımaktadır. Peşrefli köyü, deniz seviyesinden 180 m yükseklikte, Güme Dağı'nın eteklerinde, Küçük Menderes ovasına yakın konumlanırken, Eğridere köyü ise 370 m rakımda, vadi kenarında ve orman yakınında yer almaktadır. Köylerin bu konum özellikleri ekonomik faaliyetlerine ve yetiştirilen tarım ürünlerine etki etmektedir (Tablo 6.1).

Köylerin her ikisi de geçimlerini tarım ve hayvancılık ile sağlamaktadır. Ancak, Peşrefli köyünde ağırlıklı olarak hayvancılık, Eğridere köyünde ağırlıklı olarak tarım yapılmaktadır. Konumu itibari ile daha düzlük bir bölgede kurulmuş ve geniş alana yayılmış Peşrefli köyünde ahır (süt) hayvancılığı yapılırken, dağın üst bölümlerinde ve eğimli alanda yer alan Eğridere köyünde mera hayvancılığı yaygındır. Köylerde en çok yetiştirilen tarım ürünleri karşılaştırıldığında ise Peşrefli köyünde zeytin, incir, şeftali, erik, domates, bezelye, patlıcan ve bostan, Eğridere köyünde kestane, ceviz, zeytin ve kiraz öne çıkmaktadır (Tablo 6.1).

Köylerin coğrafi konumu ve geçim kaynaklarındaki bu farklılık mimarilerinin biçimlenişinde de farklılığı neden olmaktadır.

Tablo 6.1 Peşrefli ve Eğridere köylerinin genel özelliklerinin karşılaştırılması

	PEŞREFLİ KÖYÜ	EĞRIDERE KÖYÜ
Rakım	180 m	370 m
Konum	Güme Dağı'nın eteklerinde, Küçük Menderes ovasına yakın	Vadi kenarında, eğimli alanda ve orman yakınında
Ağırlıklı Geçim Kaynağı	Hayvancılık	Ağırlıklı olarak tarım
Hayvancılık	Ahır (süt) hayvancılığı	Mera hayvancılığı
Tarım Ürünleri	Zeytin, incir, şeftali, erik, domates, bezelye, patlıcan ve bostan	Kestane, ceviz, zeytin ve kiraz

6.1 Yerleşim Dokusu Özelliklerinin Karşılaştırılması

Peşrefli ve Eğridere köylerinin yerleşim dokularının biçimlenişinde coğrafi konumları bir etken olmaktadır. Nispeten daha düz bir arazi üzerinde, geniş bir alana yayılan Peşrefli köyünde üzerinde yapılaşma olan 90 yapı adası bulunurken, Eğridere köyünde 32 yapı adası vardır. Bu adalar, Peşrefli köyünde az sayıda geniş parsellerden, Eğridere'de ise çok sayıda küçük parsellerden oluşmaktadır. Yerleşimlerdeki konut sayıları birbirine yakındır (Peşrefli'de 385 konut, Eğridere de 370 konut bulunmaktadır). Ancak yapı sayıları karşılaştırıldığında, Peşrefli'de 560, Eğridere'de 438 yapı bulunduğu tespit edilmiştir. Buradaki fark, Peşrefli köyünde yapılan hayvancılık faaliyetleri nedeniyle ahır yapılarının fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Köylerin sokak dokuları karşılaştırıldığında, Eğridere'de büyük bir meydana dağılan ana akslar bulunurken, Peşrefli'de daha geniş bir alana yayıldığından iki büyük meydanın var olduğu görülmektedir. Peşrefli köyünün karakteristik sokak dokusunu yolların yer yer kesişerek meydana getirdiği, çeşme, ocak, değirmen ve kuyu gibi donatıların bulunduğu küçük meydancıklar oluşturmaktadır. Eğridere köyünün karakteristik özelliği ise çıkmaz sokaklardır (Tablo 6.2). Bu sokaklar geniş yapı adalarının iç kısımlarındaki konutlara erişimi sağlamaktadır.

Köyler kat adedi bağlamında karşılaştırıldığında, Peşrefli’de sayıca en fazla tek katlı, ardından iki katlı yapıların bulunduğu, Eğridere’de ise bodrum+1 katlı ve tek katlı yapıların yer aldığı görülmektedir (Tablo 6.2). Peşrefli köyünün geniş, düzlük bir alana yayılması, konut ve ahır yapılarının ayrı ayrı inşa edilmesine olanak tanımıştır. Ancak Eğridere köyünde hem eğimden fayda sağlamak amacıyla hem de parsellerde ayrı ahır yapısına yer olmaması nedeniyle konut ve ahır birlikte kurgulanmıştır.

Bu doğrultuda köydeki yapılar işlevleri bağlamında karşılaştırıldığında Eğridere’de konut+ahır olarak kullanılan yapıların oranı Peşrefli köyündekilere göre oldukça yüksektir (Eğridere %34 konut+ahır, Peşrefli %3 konut+ahır). Peşrefli köyünde de konut ve ahırın ayrı ayrı kurgulanmasından dolayı ahır yapıları Eğridere köyündekilere oranla fazladır (Peşrefli’de yapıların %24’ü ahır, Eğridere’de %11’i ahır. Bunun bir diğer nedeni de Peşrefli köyünde hayvancılık ile geçimini sağlayan daha fazla hane bulunmasıdır. Peşrefli köyündeki söz konusu bu ahır yapıları ölçek olarak da Eğridere’de konutun altında bulunana ahır mekânlarına göre oldukça büyüktür. Eğridere köyünde bodrum+1 katlı yapıların bodrum katında bulunan ahırlar, ailenin geçimini sağlamak üzere yaptıkları hayvancılık faaliyetleri için değil, kendi ihtiyaçlarını karşılamasına yöneliktir.

Yapım sistemi ve malzeme bakımından bir karşılaştırma yapıldığında Peşrefli köyünde %61 gibi büyük bir oran ile en fazla yığma taş yapılar bulunmakta, ardından da %14 ile betonarme yapılar gelmektedir. Eğridere köyünde ise %33 ile betonarme yapıların sayıca en fazla olduğu %26 ile yığma taş ve karma sistemdeki yapıların aynı orana sahip olduğu görülmektedir (Tablo 6.2). Buradan Peşrefli köyünde geleneksel yapıların daha fazla olduğu, Eğridere köyündeki geleneksel yapıların ise bir bölümünün özgünlüğünü büyük ölçüde yitirdiğini ya da yenilendiği söylenebilir.

Özgünlük durumu analizleri karşılaştırıldığında da aynı sonuç görülmektedir. Peşrefli’de en fazla özgün ve özgünlüğünü kısmen yitirmiş yapılar bulunurken, Eğridere’de yeni yapılar ve özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapılar çoğunluktadır (Tablo 6.2). Bunun nedeni olarak köylerdeki ada-parcel biçimlenişinin farklılığı gösterilebilir. Peşrefli köyünde yeni yapıya ihtiyaç duyulduğunda parsel içinde başka

bir alana inşa edildiği, bu nedenle geleneksel yapıya yapılan müdahalenin daha az olduğu görülmüştür. Eğridere köyünde ise, parseller genellikle yeni yapı eklenmesine olanak vermeyecek kadar küçüktür. Bu da geleneksel yapının çağdaş yaşam koşullarına uyumlu hale getirilmesi adına yapılan niteliksiz müdahaleler ile özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmesine ya da yeni yapılacak yapı için özgün yapının yıkılmasına neden olmaktadır.

Tablo 6.2 Peşrefli ve Eğridere köylerinin yerleşim dokusu özelliklerinin karşılaştırılması

PEŞREFLİ KÖYÜ	EĞRİDERE KÖYÜ
<ul style="list-style-type: none"> İki büyük meydan 	<ul style="list-style-type: none"> Bir meydan
	
<ul style="list-style-type: none"> Meydancıklar ve çevresel elemanlar 	<ul style="list-style-type: none"> Çıkamaz sokaklar
	
<ul style="list-style-type: none"> Tek katlı ve iki katlı yapılar 	<ul style="list-style-type: none"> Bodrum+1 katlı ve tek katlı yapılar
	
<ul style="list-style-type: none"> Yığma taş yapılar (%61), betonarme (%14) 	<ul style="list-style-type: none"> Betonarme (%33), karma sistem (%26)
	
<ul style="list-style-type: none"> Özgün (%31), özgünlüğünü kısmen yitirmiş (%28) 	<ul style="list-style-type: none"> Yeni (%44) ve özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş (%28)
	

Köyler harabiyet durumu bağlamında (fiziksel sağlamlıklarına göre) karşılaştırıldığında, her iki köyde de harabe durumda olan, esaslı onarım gerektiren ve

onarım gerektirmeyen geleneksel yapıların oranları birbirine yakındır. Harabiyet durumunda farklılığa neden olan unsur köylerdeki yeni yapı oranlarının farklı olmasıdır. Peşrefli köyünde dokunun %45'i basit onarım gerektiren geleneksel yapılardan, %24'ü de yeni yapılardan oluşmaktadır. Eğridere köyünde yeni yapılaşmanın fazla olması nedeniyle bu oran %43 yeni, %26 basit onarım gerektiren geleneksel yapı olarak değişmektedir. Aynı durum yapıların kullanım durumu incelendiğinde de görülmektedir. Peşrefli'de en çok kullanımını sürdüren geleneksel yapı ve kullanım dışı geleneksel yapı bulunurken, Eğridere'de kullanılan geleneksel yapı ve kullanılan yeni yapı fazladır. Eğridere köyünde kullanılan geleneksel yapı ve basit onarım gerektiren geleneksel yapı olarak tanımlanan yapı stokunu da, özgünlük durumlarında bahsedildiği gibi, özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiş yapılar oluşturmaktadır.

6.2 Mimari Özelliklerinin Karşılaştırılması

Peşrefli ve Eğridere köylerinin coğrafi konumları, geçim kaynakları ve yerleşim dokularındaki farklılıklar mimari karakterlerinde de belirgin farklılıkların oluşmasına neden olmuştur. Bu bölümde bunlar, parsel biçimlenişi, plan özellikleri ve cephe özellikleri olarak ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Köylerdeki geleneksel yapıların parsel biçimlenişleri incelendiğinde, yerleşimlerin ada-parcel düzeninin büyük ölçüde etkili olduğu görülmektedir. Nispeten daha düzlük alana kurulu ve genellikle geniş parsellerden oluşan Peşrefli köyünde sokaktan geleneksel yapılara erişim bahçe aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu geniş parsellerde kimi zaman konuttan erişilen bir arka bahçe kurgusu da bulunmaktadır. Eğridere köyünde de geleneksel yapılara erişimde sokak-bahçe-konut ilişkisi görülmektedir. Ancak buradaki bahçeler Peşrefli'dekilere göre daha küçüktür. Eğridere'de bu ilişkide bahçenin yerini bazen avlu almaktadır. Daha sıkışık bir dokuya sahip olan bu köyde Peşrefli'de görülmeyen, sokaktan doğrudan yapıya erişim sağlandığı geleneksel konutlar da bulunmaktadır (Tablo 6.3).

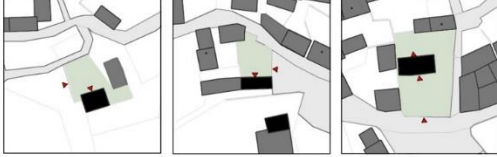
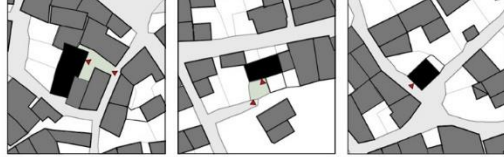
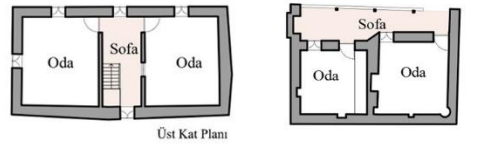
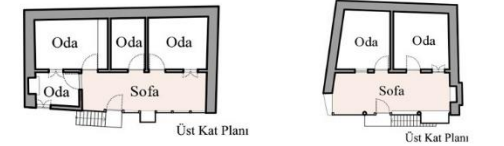

Peşrefli ve Eğridere köyleri plan özellikleri bakımından karşılaştırıldıklarında ise, geleneksel yapıların mekân kurgusunda ciddi farklılıklar olduğu görülmüştür. Her iki köyde de geleneksel yapıların mekân kurgusunu tanımlamada Sedat Hakkı Eldem'in yaptığı tipolojik çalışmadan faydalanılmıştır. Bu bakış açısıyla incelenen Peşrefli köyünde sofasız, dış sofalı ve iç sofalı plan tipolojilerinin hepsinden örnekler bulunmaktadır. Ancak köyde en fazla iki katlı iç sofalı ve tek katlı dış sofalı geleneksel konutların bulunduğu tespit edilmiştir. Eğridere köyünde incelenen geleneksel konutlarda ise sadece bodrum+1 katlı dış sofalı plan tipolojisine sahip örneklere rastlanmıştır (Tablo 6.3). Her iki köyün geleneksel yapılarındaki en yaygın plan tipolojileri karşılaştırıldığında (Peşrefli köyünde iki katlı iç sofalı, Eğridere'de bodrum+1 katlı dış sofalı) görülen farklılık ahırların konuttan ayrı ya da konutla birlikte kurgulanmasından kaynaklanmaktadır. Bu da köylerin yerleşim dokusu özellikleri karşılaştırılırken belirtildiği gibi arazinin eğimi, parselin büyük ya da küçük olması ve köylerin geçim kaynaklarına göre ahır mekânlarının niteliklerinin değişmesi ile ilişkilidir. Peşrefli köyünün yaygın plan tipolojisi olan iki katlı iç sofalı yapılar sadece konut işlevindeyken, Eğridere köyündeki bodrum+1 katlı dış sofalı yapılarda alt kat ahır üst kat konut olarak kurgulanmıştır. Köylerin sofa tiplerindeki ve alt kat kullanımlarındaki farklılık konutların bazı mimari özelliklerinin de farklılaşmasına neden olmaktadır. Örneğin;

- Her iki köyde de üst kata erişim sofa aracılığıyla sağlanmaktadır. Ancak Peşrefli köyünde alt kattan üst kata ulaşımı sağlayan merdiven yapı içinden iç sofaya erişirken, Eğridere köyünde bodrum kat girişi bağımsız olduğundan üst kata yapı dışında yer alan merdiven ile dış sofa üzerinden ulaşılmaktadır.
- Merdivenin malzemesi Peşrefli köyünde çoğunlukla ahşapken, Eğridere köyünde çevresel koşullara daha dayanıklı taş merdivenler (genellikle kayrak taşı) bulunmaktadır (Tablo 6.3).
- Mutfak bölümünün yapı içindeki yeri Peşrefli köyünde odalardan bağımsız olarak alt kattayken, Eğridere köyünde dış sofadadır.
- Her iki yerleşimdeki geleneksel konutlarda odaların bir bölümünde ocak bulunmaktadır. Ancak Peşrefli köyünde bunlara ek olarak iç sofada ocak

görülmezken, Eğridere’de mutfak bölümü ile ilgili olarak dış sofada da genellikle bir ocak yer almaktadır.

- Konutların plan kurgusundaki farklılık cephe düzenine de yansımaktadır. Peşrefli köyünde iç sofa nedeniyle oluşan simetrik plan kurgusu cepheye de yansımakta olup, simetrik düzende, çıkmasız, yalın bir dile sahip cephe düzeni görülmektedir. Eğridere köyünde ise dış sofa cephe düzenini etkileyen en önemli unsurdur. Cephe karakterini ahşap malzeme ile kısmi olarak kapatılmış dış sofa ve burada yer alan ahşap çıkmalı bölümler oluşmaktadır (Tablo 6.3).
- Peşrefli köyünde genellikle taş dokulu cephe yüzeyleri ve üzerinde sadece kapı pencere açıklıklarında kullanılan ahşap malzeme görülmektedir. Eğridere köyünde ise cephede yoğun ahşap kullanımı hâkimdir.

Tablo 6.3 Peşrefli ve Eğridere köylerinin mimari özelliklerinin karşılaştırılması

PEŞREFLİ KÖYÜ	EĞRIDERE KÖYÜ
<ul style="list-style-type: none"> • Geniş Parseller - Arka bahçeli örnekler mevcut 	<ul style="list-style-type: none"> • Küçük parseller - Sokaktan yapıya erişilen örnekler
	
<ul style="list-style-type: none"> • İki katlı iç sofalı ve tek katlı dış sofalı plan kurgusu 	<ul style="list-style-type: none"> • Bodrum+1 katlı dış sofalı plan kurgusu yaygın
 <p>Üst Kat Planı</p>	 <p>Üst Kat Planı</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Üst kata erişim yapı içinden ahşap merdiven ile 	<ul style="list-style-type: none"> • Üst kata erişim yapı dışından yığma taş merdiven ile
	
<ul style="list-style-type: none"> • Çıkmasız, yalın, simetrik cephe düzeni 	<ul style="list-style-type: none"> • Ahşap malzemeli dış sofa ve çıkmalı cephe düzeni
	

6.3 Koruma Sorunlarının Karşılaştırılması

Peşrefli ve Eğridere köyleri bölümlerinde koruma sorunları doku ölçeğinde ve yapı ölçeğinde olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Bu doğrultuda köylerin doku ölçeğinde ve yapı ölçeğinde koruma sorunları ayrı ayrı karşılaştırılmıştır.

Öncelikle köylerin doku ölçeğinde koruma sorunları karşılaştırıldığında Peşrefli’de parsele yeni kütle eklenmesi en büyük sorunken, Eğridere köyünde geleneksel dokuya uyumsuz yeni yapılaşma en önemli sorundur (Tablo 6.4). Peşrefli köyünde parseldeki açık alana eklenen bu yeni kütle çoğunlukla yine konut yapısıdır. Kullanıcılar, geleneksel yapıyı onarmak ya da günümüz yaşam koşullarına uyumlu hale getirmek yerine yeni konut kütlelerinde yaşamaya başlayıp geleneksel yapıyı daha çok depo işlevinde kullanmaktadır. Böylelikle dokudaki dolu-boş dengesi bozulmaktadır. Peşrefli köyünde parsellerin yeni kütle eklenebilecek büyüklükte olması bu soruna neden olmaktadır. Eğridere köyünde ise parsellerdeki açık alan oranının çok az olması sebebiyle geleneksel yapının bulunduğu yere dokuya uyumsuz yeni yapının inşa edildiği görülmektedir. Bu durum köydeki özgün geleneksel yapıların giderek yok olmasına yol açmaktadır.

Peşrefli ve Eğridere köylerinin yapı ölçeğinde koruma sorunları kullanımını sürdüren geleneksel yapılarda ve kullanım dışı geleneksel yapılarda görülen koruma sorunları olarak ayrı ayrı ele alınmıştır. Kullanımını sürdüren yapılardaki koruma sorunlarından özgün cephe açıklıklarının kapatılması ya da açıklık oranlarının değiştirilmesi gibi cephe düzenini olumsuz etkileyen müdahaleler ve çatı örtüsünde, duvar örgüsünde, pencere doğramalarında aslına uygun olmayan malzemeler ile yapılan onarımlar her iki köyde de görülmektedir. Ancak geleneksel yapıların özgün kütle/mekân/cephe kurgusuna uyumsuz ekler farklılaşmaktadır. Peşrefli köyünde yapı dışından ve yapı içine yeni hacim eklenmesi en yaygın görülen uygulamadır. İki katlı geleneksel konutların zemin katındaki bütüncül mekânın içerisine mutfak ya da tuvalet gibi ıslak hacimler eklenirken, tek katlı konutlarda da bu hacimler yapıya dıştan eklenmektedir. Eğridere köyünde geleneksel yapılara yapılan niteliksiz müdahaleler arasına en olumsuz olanı ve en yaygın olanı ise geleneksel konutun sadece

bodrum kat seviyesinde korunarak üstüne yeni kat eklenmesidir. Yapılan bu ek ile geleneksel yapılarda ana yaşam katı olan bu kattaki özgün mekân kurgusu ve cephe düzeni tamamen kaybedilmektedir.

Köylerin her ikisinde de kullanım dışı yapılarda görülen sorunlar benzerlik göstermektedir. Kullanılmayan ve dolayısıyla düzenli bakımı yapılmayan geleneksel konutlarda zamanla strüktürel sorunlar meydana gelmekte ve yapılar giderek yok olmaya başlamaktadır. Ancak Peşrefli köyünde kullanım dışı geleneksel yapıların oranı Eğridere köyündekilerin neredeyse iki katıdır (Tablo 6.4). Bunun nedeni Peşrefli köyünde parselle yeni inşa edilen konut yapısında oturulup, geleneksel konutun terk edilmesidir.

Tablo 6.4 Peşrefli ve Eğridere köylerinin koruma sorunlarının karşılaştırılması

PEŞREFLİ KÖYÜ	EĞRİDERE KÖYÜ
<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel yapıların 198'i kullanım dışı durumda 	<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel yapıların 87'si kullanım dışı durumda
	
<ul style="list-style-type: none"> Doku ölçeğinde - Parsele yeni kütle eklenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Doku ölçeğinde - Dokuya uyumsuz yeni yapılaşma
	
<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel yapıya uyumsuz yeni hacim eklenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Geleneksel konutta üst katın yeniden inşa edilmesi
	

Sonuç olarak, köylerin sahip oldukları özellikler ve mimari karakterlerindeki farklılıklar sonucunda koruma sorunlarının da farklılaştığı görülmüştür. Eğridere köyündeki en önemli koruma sorunu geleneksel yapıların bir bölümünün ya da tamamının yıkılıp dokuya uyumsuz yeni yapı yapılmasıdır. Peşrefli köyünde ise en

önemli sorun geleneksel yapıların büyük bir bölümünün kullanım dışı bırakılması ve kullanılan yapılarda da özgün kurguya uyumsuz yeni hacim eklenmesidir (Tablo 6.4).

Tire geleneksel kırsal mimarisinin korunması bağlamında köklü tarihi geçmişleri nedeniyle tarihsel değere sahip, özgün geleneksel konutları ile mimari değere sahip, yerel üretim etkinlikleri ve yaşam biçimi ile sosyal, kültürel ve ekonomik değere sahip kırsal yerleşimlerden olan Peşrefli ve Eğridere köyleri incelenmiştir. Yapılan çalışmalar ile köylerin yerleşim dokusu özellikleri, mimari özellikleri ve koruma sorunları ortaya konulmuştur. Aynı ilçenin Doğu'sunda bulunan bu iki kırsal yerleşimin birbirinden farklı özgün karakterlere sahip oldukları görülmüştür. Bu doğrultuda köylerde görülen koruma sorunlarının da farklılaştığı tespit edilmiştir.

Kırsal yerleşimlerin özgün değerleriyle birlikte gelecek nesillere aktarılabilmesi için kırsal ekonomilerin desteklenmesi, eğitim, sağlık, alt yapı hizmetlerinin sağlanması gibi bütüncül koruma yaklaşımları ile köylerde yaşamın sürdürülmesi sağlanmalıdır. Bunun yanında Peşrefli ve Eğridere köylerinde görüldüğü gibi kırsal yerleşimlerin kendine özgü özelliklerinin öncelikle anlaşılması ve bunun sonucunda görülen farklı koruma sorunlarına yönelik farklı önlemlerin alınması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Akay, A. (1984). *Tire (İzmir) kasabası 1/5000 ve 1/1000 ölçekli kesin imar planları izah notu.*

Akozan, F. (1977). *Türkiye’de tarihi anıtları koruma teşkilatı ve kanunlar.* İstanbul: DGSA Yayını.

Alioğlu, F. (2000). *Mardin şehir dokusu ve evler.* İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Altaş, N.T. ve Kayserili, A., (2010). Horasan ilçesindeki kır meskenlerinin kültürel coğrafya bakış açısıyla incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15(23), 81-102.

Altman, I. ve Chemers, M.M. (1980). *Culture and environment.* Cambridge: Cambridge University Press.

Anonim (1989). *Türk aile yapısı T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı*, Yayın No:2165-ÖİK:338, Ankara.

Anonim. (1967). *İslam ansiklopedisi*, “Tire” maddesi, 12, 379. İstanbul: Diyanet vakfı yayınları.

Aran, K. (2000). *Barınaktan öte: Anadolu kır yapıları.* İstanbul: Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi.

Armağan, A. M. (1980). *Tüm yönleriyle Tire-I.* İzmir.

Armağan, A. M. (1983). *Belgelerle beylikler devrinde Tire.* İzmir: Uğur Ofset Matbaası.

Armağan, A. M. (1989). *Tüm yönleriyle Tire-II.* İzmir: Uğur Ofset Matbaası.

Armağan, A. M. (2003). *Devlet arşivlerinde Tire*. İstanbul: Bilge Karınca Matbaası.

Armağan, A. M. (2010). *Tire ekonomi tarihi*. İzmir: Birleşik Matbaacılık.

Armağan, A. M. (2018). *1916 Tire Büyük Yangını*. İzmir.

Aru, K.A. (1996). *Osmanlı-Türk kentlerinin genel karakteristikleri üzerine görüşler, tarihten günümüze Anadolu’da konut ve yerleşme, Habitat II*.

Asatekin, G. (1993). Tarihsel çevre korumanın kuramsal çerçevesi. *Tarihsel Çevre ve Sorunları Sempozyumu* içinde, Ankara: Ankara Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Aydın, D. (2008), Contextual Values in Rural Architecture: Kilistra (Gökyurt) Settlement/Turkey, Regional Architecture and Identity in the Age of Globalization, Volume I, Editors; Jamal Al-Qawasmi, Abdesselem Mahmoud, Ali Djerbi, The Second International Conference of the Center for the Study of Architecture in the Arab Region, (CSAAR 2007), 408-417

Aydinoğlu, B. (2005). *Tire merkezinde halk inanışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Baktır, M. (1990). Tireli İbni Melek, hayatı, eserleri ve Menar şehri. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (9), 40-66.

Başaran, M. (2000). *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Tire*. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.

Batur, A. ve Öymen Gür, Ş. (2005). *Doğu Karadeniz’de kırsal mimari*. İstanbul: Milli Reasürans T.A.Ş.

Baykal, F. (2010). Tire’nin kırsal turizm potansiyeli, *1.Ulusal Tire Sempozyumu* içinde (171-184), İzmir.

- Binan, C. (1999). *Mimari koruma alanında Venedik Tüzüğü'nden günümüze düşünsel gelişmenin Uluslararası evrim süreci*. İstanbul: YTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Cansever, T. (1997). *Kubbeyi yere koymamak*. İstanbul: İz Yayınları.
- Cansever, T. (2002). *Türk Evinin Mimarisi, Türkler Ansiklopedisi, 12*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- ÇEKÜL (2012). *Anadolu'da Kırsal Mimarlık*. İstanbul: Çekül Vakfı.
- Çetin, N. (2017). Eğridere Köyü Rumi 1320 Tarihli Son Osmanlı Nüfus Tahriri, Tire'den Yansımalar. *Tire belediyesi yerel süreli yayın, 2*, 38-43.
- Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL), (2013). *Güney Marmara Kırsal Miras Strateji Planı, Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları*. İstanbul.
- Çınar, K. (1990). *Konya ovası kırsal yerleşmelerinde planlamaya ilişkin bir yöntem araştırması*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çorapçıoğlu, K., Çakır, S., Aysel, N. R., Görgülü, H. C., Kolbay, D., Seçkin, N.P. ve Ünsal, E. (2008). *Yöresel kırsal mimari kimlik*. İstanbul: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü.
- Çulcu, S.(2005). *Evaluation of alterations in Ottoman Hans in Tire for their restitution*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir.
- Dağıstanlı, K. (2007). *Mimarsız mimarlık ve Bingöl, Kiğı, Alagöz Köyü üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Darkot, B. (1979). Tire. *İslam Ansiklopedisi 12* içinde (379-381), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Davulcu, M. (2013). Makedonya yörüklerinde halk mimarisi geleneği üzerine bir inceleme. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (9), 1019-1044.
- Demirarslan, D. (2011). Eski bir Bektaşî yerleşimi: Yörük Köyü'nde evler ve odanın oluşumu. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 58, 69-88.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), (2000). 8. Beş yıllık Kalkınma Planı “Kırsal Kalkınma” ÖİK Raporu. Ankara.
- Dik, E. (2014). 6360 Sayılı kanun bağlamında köylerin mahalleye çevrilmesi sorunu. *Mülkiye Dergisi*, 38(1), 75-102.
- Doğan, M. ve Vardar, S. (2010). Tire'nin jeomorfolojisi ve arazi kullanımına etkisi. *1.Ulusal Tire Sempozyumu bildiriler kitabı*.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye beşeri coğrafyası*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Dursun, N. (1995). *Tire kent coğrafyası*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Durukan, İ. (2004). *Türkiye'de gayrimenkul eski eserler ve anıtlar yüksek kurulu sonrası kültür mirası korumasının gelişimi ve uygulama sorunları*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Eldem, S. H. (1954). *Türk evi plan tipleri*. İstanbul: Pulhan Matbaası.
- Eminağaoğlu, Z. ve Çevik, S. (2007). Kırsal yerleşmelere ilişkin tasarım politikaları ve araçlar. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*. 22, 157-162.

Erdem Açıkalın, F. (2016). *Batı Anadolu kırsal yerleşmelerinde 1970 sonrası inşa edilmiş nitelikli konut örneklerinde yerel veri kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Eres, Z. (2013). Türkiye’de geleneksel kırsal mimarinin korunması: Tarihsel Süreç, Yasal Boyut. *Mimari ve Kentsel Koruma* içinde (457-469). İstanbul: YEM Yayınları.

Eres, Z. (2016). Türkiye’de geleneksel köy mimarisini koruma olasılıkları. *Ege Mimarlık*, 92, 8-13.

Eriç, M. (1979). Geleneksel Türk mimarisinde malzeme seçim ve kullanımı. *Yapı Dergisi*, 33, 42-45.

Erpi, F. (1990). Sosyo-kültürel yapının yerel konut mimarisindeki yansıması üzerine kıyaslamalı üç örnek: Anadolu’daki Türk, Rum ve Levanten konut mimarileri. *Türk Halk Mimarisi Sempozyumu* içinde (51-56), Konya: Selçuk Üniversitesi.

Ertekin, A. L. (1999). *Şehri muazzam Tire*. İzmir: Yeni Asya Matbaacılık.

Eski Türkiye Fotoğrafları Arşivi, (b.t). 11 Temmuz 2019, <http://www.eskiturkiye.net/3181/tire-izmir>

Eskiyörük, M. (2010). Tire’de süt üretimi ve Türkiye’deki yeri, *1.Ulusal Tire Sempozyumu* içinde (133-139), İzmir.

Evliya Çelebi, (2011). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Kütahya, Manisa, İzmir, Antalya, Karaman, Adana, Halep, Şam, Kudüs, Mekke, Medine (1.baskı). (S.A. Kahraman, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Eyüce, A. (2005). *Geleneksel yapılar ve mekânlar*. İstanbul: Birsen Yayınevi.

- Fidanoğlu, İ. (2015). *Peşrefli Kalesi'nde Bahar*. 11 Temmuz 2019, <http://dagakactim.blogspot.com/2015/04/pesrefli-kalesinde-bahar.html>
- Fidanoğlu, İ. ve Doğan, H. (2012). *Seha Gidel, Bir Ulu Çınar*. 11 Temmuz 2019, <http://blog.milliyet.com.tr/seha-gidel--bir-ulu-cinar/Blog/?BlogNo=388865>
- Gökçe, T. (2006). XVIII. Yüzyıl başlarında (1700-1718) Tire'nin demografik yapısı, *Türk kültüründe Tire II Sempozyumu* içinde (41-58), İzmir: Birleşik Matbaacılık.
- Göksu, E. (1985). *Formation and alteration process of the small town centers in Anatolia: The case study of Tire*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Gökyüzünden Türkiye Fotoğrafları*, (b.t). 11 Temmuz 2019, <https://m.yeniakit.com.tr/foto-galeri/gokyuzunden-turkiye-fotograf-lari-5631/97>
- Gözenç, S., Gümüş, E. ve Ertin, G. (1998). *Türkiye coğrafyası*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Güenal, N. (1986). *Gediz-Büyük Menderes arasında kalan sahanın bitki coğrafyası*. Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Günay, R. (1989). *Geleneksel Safranbolu evleri ve oluşumu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Günay, R. (1998). *Türk ev geleneği ve Safranbolu evleri*. İstanbul: YEM Yayınevi.
- Gür, G. (2017). Tire Hamamları, Tire'den Yansımalar. *Tire belediyesi yerel süreli yayın*, 2, 64-75.
- Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz örneğinde konut kültürü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Gürelli, M. (2013). *Bakır (Kurşunlu) Han – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=1093>

Gürelli, M. (2013). *Çanakçı Mescidi – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=2275>

Gürelli, M. (2013). *Çöplüce Hanı – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=1091>

Gürelli, M. (2013). *Kara Kadı Medresesi – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=1232>

Gürelli, M. (2013). *Kutu Han – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=1089>

Gürelli, M. (2013). *Lütfi Paşa Camii – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=1109>

Gürelli, M. (2013). *Mehmet Bey Cami – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=1106>

Gürelli, M. (2013). *Yalınayak Camii – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=686>

Gürelli, M. (2013). *Yeğenağa Çeşmesi – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=890>

Gürelli, M. (2013). *Yeni Camii – Tire.* 11 Temmuz 2019,
<http://mustafagurelli.com/?oku=685>

Gürelli, M. (2013). *Yoğurthoğlu (Yavukluoğlu) Medresesi – Tire*. 11 Temmuz 2019, http://mustafagurelli.com/?kategori=Medreseler&alt_kategori=T%C4%B0RE%20MEDRESELER%C4%B0&page=8

Güvenç, B. (1985). *Kültür konusu ve sorunlarımız*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Güvenç, B. (2010). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hacısalihioğlu, İ.Y. (1996). Safranbolu’ da yerleşmenin mekânsal gelişimi ve mesken özelliklerini etkileyen faktörler. *Çağlar boyunca Anadolu’da yerleşim ve konut uluslararası sempozyumu içinde* (241-249). İstanbul: Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları.

Hersek, C. M. (Ed.). (2000). *Safranbolu Yörük Köyü, geleneksel yaşam biçimi ve evleri*. Ankara: Kuban Matbaacılık.

Hocaoğlu, B. (2015). Yer şekillerinin kırsal yerleşim dokusu üzerindeki etkilerine bir örnek olarak Tire ilçesi köyleri. *Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 115-124.

İzmir Büyükşehir Belediyesi [İBB], (2016). *Küçük Menderes Havzası sürdürülebilir kalkınma ve yaşam stratejisi*. İzmir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemleri (2016). *İzmir İki Boyutlu Kent Rehberi*. 4 Eylül 2019, <http://kentrehberi.izmir.bel.tr/izmirkentrehberi>

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Mimari Restorasyon Bölümü, (2008). *İzmir Tire Çöplüce Han Restorasyon Projesi*. 11 Temmuz 2019, <http://arch.restoration.iyte.edu.tr/izmir-tire-copluce-han-restorasyon-projesi/>

İzmir’in ilçe ve beldeleri, (b.t). 11 Temmuz 2019, <https://www.atlasbig.com/tr/izmirin-ilceleri>

- Kaderli, L. (2014). Kültürel miras koruma yaklaşımlarının tarihsel gelişimi. *TÜBA-KED*, 12, 29-41.
- Kafesoğlu, İ. (1992). *Türk milli kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kantar, Z. (1998). *Kırsal yerleşmelerde dış mekân organizasyonu-Artvin ili köyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Karadaş, A. (2010). Tire ve yakın çevresinin bitki coğrafyası, *I. Ulusal Tire Sempozyumu* içinde (44-58), İzmir.
- Karagülle, C. (2009). *Yerel verilerin konut tasarımı sürecinde değerlendirilmesi: Mardin örneği*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Keleş, R. Yavuz, F. ve Geray, C. (1978). *Şehircilik sorunları-uygulama ve politika*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Kızıl, F. (1978). *Toplumsal geleneklerin konut içi mekân tasarımıya etkisi ve toplumsal geleneklerimizi daha iyi karşılayacak konut içi fiziksel çevre koşullarının belirlenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul.
- Kostof, S. (1985). *A history of architecture*. New York: Oxford University Press.
- Köse, A. (2005). Türkiye’de geleneksel kırsal konut planlarında göçebe Türk kültürü izleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 158-191.
- Köse, A. (2007). Balıkesir çevresinde geleneksel kırsal avlu peyzajı ve değişimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12(18), 7-38.
- Köşklük, N. (2007). Geleneksel üretimin dönüşümü ve dönüşümün mekânsal karşılıkları-Denizli-Buldan örneği. *Kent Kültür Konut Bildiri Kitabı*, Ed. Hülya Turgut Yıldız, Ahmet Eyüce, İstanbul: Bahçeşehir Yayınları.

- Köşklük, N. (2009). *Tarihsel süreçte dokumacılık-mekân ilişkisinin koruma amaçlı değerlendirilmesi: Tire-Kula-Buldan örneği*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kurşaklıoğlu, E. (2012). Tire tarihinden önemli ayrıntılar. *Ege'den*, 1(5), 16-19.
- Küçükerman, Ö. (1973). *Anadolu'daki geleneksel Türk evinde mekân organizasyonu açısından odalar*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Küçükerman, Ö. (2007). *Kendi arayışı içinde Türk evi* (5. Baskı). İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.
- Kürüm, M. (1992). *Tire evleri*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kürüm, M. (1995). Türk mimarisinde Tire evleri. *Ege Mimarlık*, 5(15), 56-59.
- Madran, E. ve Özgönül, N. (1999). *International documents regarding the preservation of cultural and natural heritage*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Necip, M. (1932). Tire'de Medfun büyük adamlardan. *Yeşil Tire*, 5(17), 5-6.
- Okyay, İ. (2001). *Fransa'da kentsel sit alanlarının korunması: Malraux Yasası*. İstanbul: YEM Yayınları.
- Oliver, P. (1998). *Ed. Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World 1*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ökten, S. (1995). Milli Kültür Açısından Mesken ile İlgili Bazı Tespitler, Mesken ve Mesken Mimarimiz, 104-115, İstanbul.

- Özer, B. (1979). *Mimarlıkta geleneksellik üzerine bir söyleşi*. İstanbul: Dünya Gazetesi.
- Özgüner, O. (1970). *Köyde mimari Doğu Karadeniz*. Ankara: ODTU Mimarlık Fakültesi.
- Pullukçuoğlu Yapucu, O. (2006). *Aydın Sancağı 1845-1914 (sosyal, idari, kültürel durum)*. Basılmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Rapoport, A. (1969). *House form and culture*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc.
- Sabatino, M. (2010). Documenting rural architecture. *Journal of Architectural Education*, 63(2), 92-98.
- Songülen, N. (2009). Fransa’da koruma olgusu ve koruma mevzuatının gelişimi. *TMMOB Şehir Plancıları Odası*, 14(2), 43-58.
- Sözen, M. ve Eruzun, C. (1992). *Anadolu’da ev ve insan*. İstanbul: Emlak Bankası.
- Sümerkan, M. R. (1990). *Biçimlendiren etkenler açısından Doğu Karadeniz kırsal kesiminde geleneksel evlerin yapı özellikleri*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Sürür, A. (1984). İzmir-Tire’de beledi dokumaları. *Türk dokuma sanatından örnekler içinde* (18-21), İstanbul: Ak Yayınları.
- Şaşmaz, E. (2012). *Çatal Çeşme – Tire*. 11 Temmuz 2019, <https://www.erolsasmaz.com/?oku=1113>
- Şaşmaz, E. (2012). *Eski Yeni Hamam – Tire*. 11 Temmuz 2019, <https://www.erolsasmaz.com/?oku=761>

Şaşmaz, E. (2012). *Gökçen Efe Anıtı - Gökçen – Tire*. 11 Temmuz 2019, http://www.erolsasmaz.com/?kategori=%C4%B0ZM%C4%B0R%C4%B0N%20%20ANITLARI&alt_kategori=T%C4%B0RE%20ANITLARI

Şaşmaz, E. (2012). *Hafsa Hatun Çeşmesi – Tire*. 11 Temmuz 2019, <https://www.erolsasmaz.com/?oku=437>

Şaşmaz, E. (2012). *Kara Hayrettin Paşa Çeşmesi – Tire*. 11 Temmuz 2019, <https://www.erolsasmaz.com/?oku=1530>

Şaşmaz, E. (2012). *Sultan Hamam – Tire*. 11 Temmuz 2019, <https://www.erolsasmaz.com/?oku=1566>

Şaşmaz, E. (2012). *Tahtakale Hamamı – Tire*. 11 Temmuz 2019, <http://www.erolsasmaz.com/?oku=1051>

Şaşmaz, E. (2012). *Ulu Camii – Tire*. 11 Temmuz 2019, <https://www.erolsasmaz.com/?oku=525>

Şaşmaz, E. (2012). *Yalınayak Hamamı – Tire*. 11 Temmuz 2019, <http://www.erolsasmaz.com/?oku=658>

T.C. Tire Belediyesi, (b.t). 11 Temmuz 2019, <http://tire.bel.tr/yalinayak-hamami-halkimizin-hizmetinde/>

T.C. Tire Kaymakamlığı, (b.t). 10 Temmuz 2019, <http://www.tire.gov.tr/ekonomi>

T.C. Tire Kaymakamlığı, (b.t). 11 Temmuz 2019, <http://www.tire.gov.tr/cografiozellikler>

T.C. Tire Kaymakamlığı, (b.t). 11 Temmuz 2019, <http://www.tire.gov.tr/tire-tarihi>

Tanyeli, U. (1987). *Anadolu kentinde fiziksel yapının evrim süreci (11-15.yüzyıllar)*.
Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Tire Belediyesi, (1991). *Yeşil Tire*. İzmir: Tire Belediyesi Yayınları.

Tire Gençlik Merkezi, (b.t). 11 Temmuz 2019, <https://tiregenclikmerkezi.tr.gg/Foto-Galeri/pic-1000071.htm>

Tire nüfusu – İzmir, (b.t). 10 Temmuz 2019, https://www.nufusu.com/ilce/tire_izmir-nufusu

Tire Organize Sanayi Bölgesi (TOSBİ), (b.t). 11 Temmuz 2019,
<http://www.tosbi.org.tr/firmalar/sektorel>

Tire Süt Kooperatifi, (b.t). 11 Temmuz 2019,
www.tiresutkoop.org/kurumsal/hakkimizda/40/

Tokluoğlu, F. (1957). *Tire tarihi ve turistik değerler*. İstanbul: Yenilik Basımevi.

Tokluoğlu, F. (1973). *Tire çevre incelemeleri*. İzmir: Karınca Matbaacılık.

Topkaraoğlu, N. ve Kesici A. Y. (1993). İzmir Tire Yavukluoğlu (Yoğurtluoğlu) külliyesi. *Vakıf Haftası Dergisi*, 10, 431-442.

TOSBİ, (b.t). 11 Temmuz 2019, <http://www.tosbi.org.tr/anasayfa>

Tunçdilek, N. (1986). *Türkiye’de yerleşmenin evrimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi

Turgut, H. (1990). *Kültür-davranış-mekân etkileşiminin saptanmasında kullanılabilir bir yöntem*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Uğur, A. (2003). Aydın şehrinin kuruluşu ve gelişme evreleri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(2), 41-62.

Urry, J. (1999). *Mekânları Tüketmek*. (R. Ögdül, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1995).

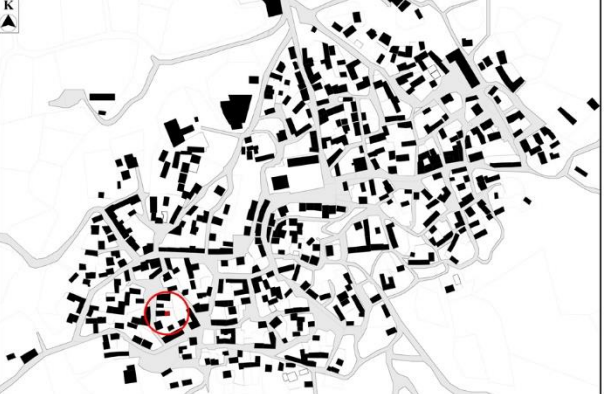
Ünügür, S.M. ve Turgut, H. (1990). Çağdaş Türk evinin kültürel özü ne olmalıdır?. *Türk Halk Mimarisi Sempozyumu*, Konya.

Vardar, S. (2013). *Küçük Menderes havzası doğu bölümünün fiziki Coğrafyası ve Ödemiş ovasında paleocoğrafya araştırmaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Zeren, N. (1981). *Kentsel alanlarda alınan koruma kararlarının uygulanabilirliği*. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi.

EKLER

EK 1: Peşrefli Köyü Envanter Föyleri

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO	
		1	
Ada	273		
Parsel	2		
Adres	Derya Sk. 137A		
Yapıya Erişim	S - B - K		
	S - B - K - B		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Briket		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Yığma Taş+Kerpiç		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
Çelik Strüktür			
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
Konuttan Ahıra Dönüşt.			
Sanayi			
Sosyal-Kültürel Tesis			
Üst Örtü			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Harabe		
Yeni			
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

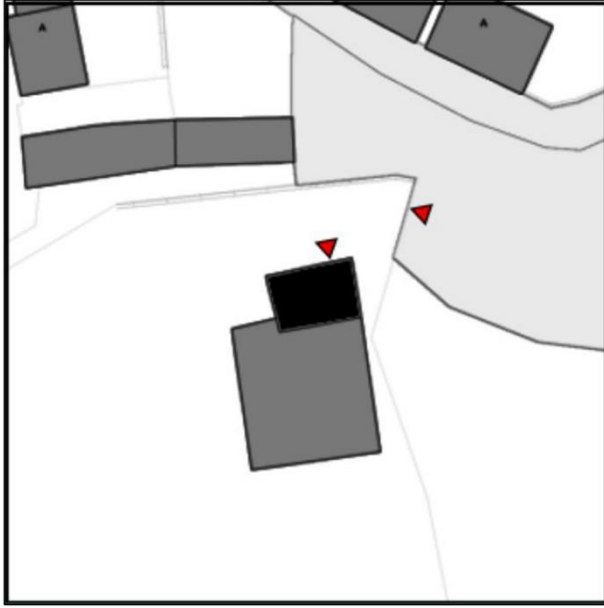

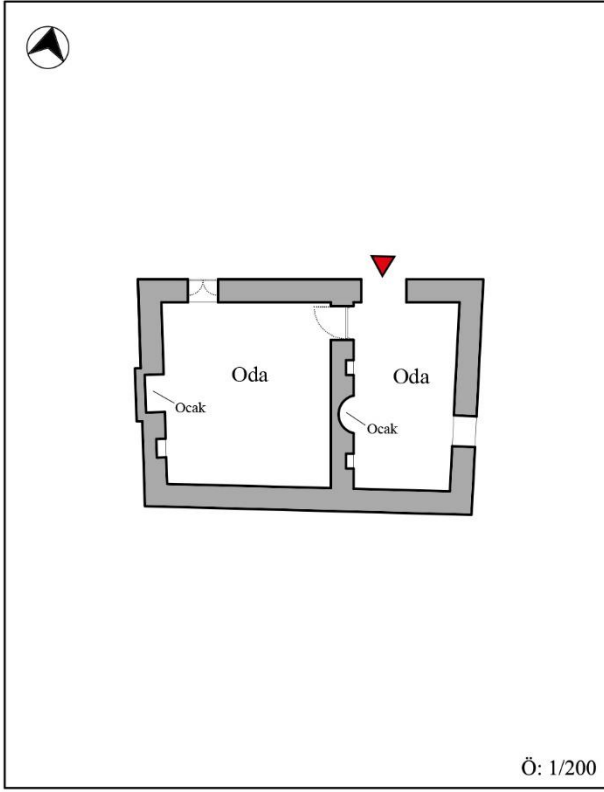

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		1
		
	Kuzey cephesi	
		
	Batı duvarında bulunan yüklük	
		
	Doğu duvarında bulunan ocak	
		
	Pencere ve raf	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN	HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

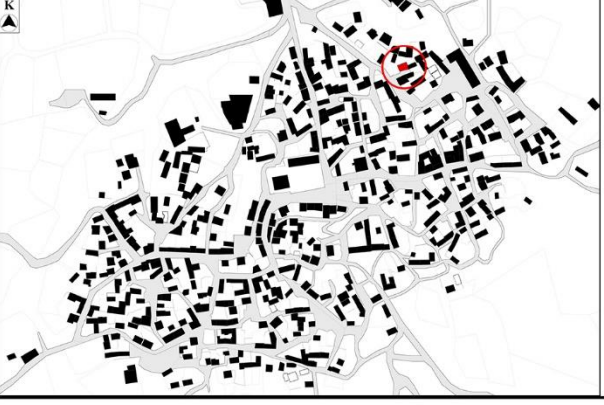
EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO	
		2	
Ada	276		
Parsel	1		
Adres	Derya Sk. No:177		
Yapıya Erişim	S - B - K		
	S - B - K - B		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Briket		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Yığma Taş+Kerpiç		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
	Konuttan Ahıra Dönüşt.		
Sanayi			
Sosyal-Kültürel Tesis			
Üst Örtü			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Harabe		
Yeni			
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

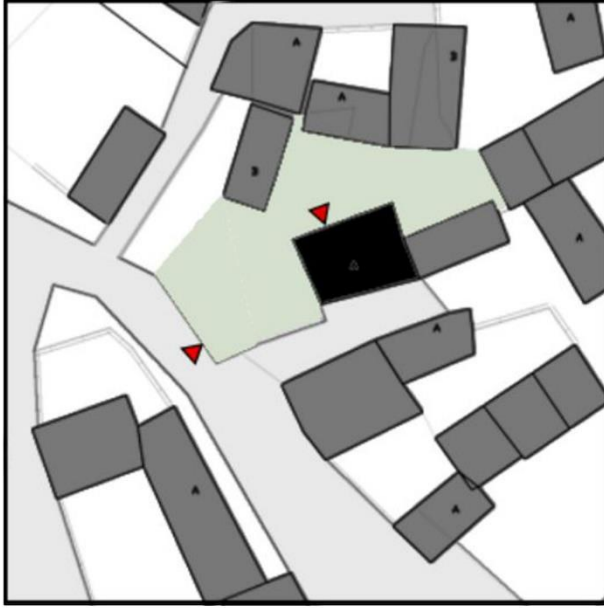

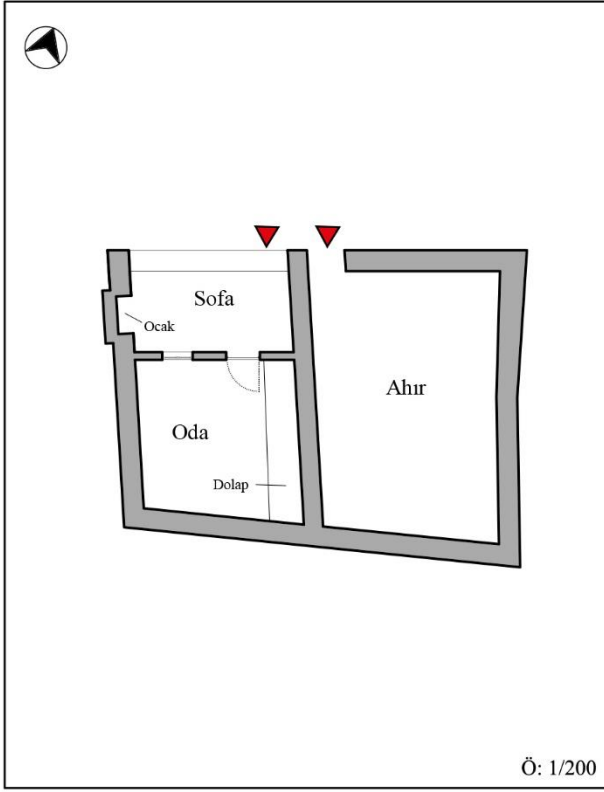

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		2
	 <p>Kuzey cephesi</p>	
	 <p>Doğudaki odada bulunan ocak</p>	
 <p>Ö: 1/200</p>	 <p>Batıdaki odada bulunan ocak</p>	
	 <p>Doğudaki oda</p>	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

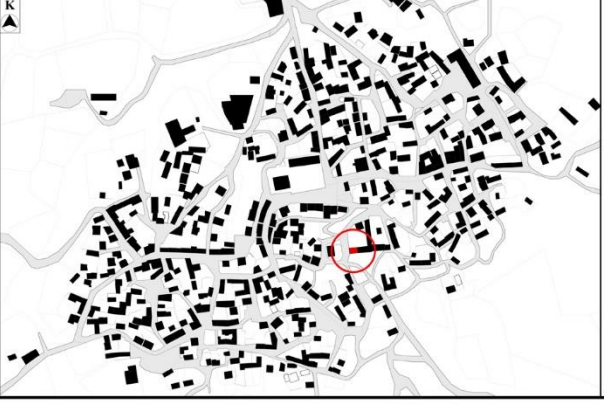
EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		3
Ada	196	
Parsel	3A	
Adres	Piri Veli Efendi Sk. No:17A	
Yapıya Erişim	S - B - K S - B - K - B	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok Tek cephe ile Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Briket	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Yığma Taş+Kerpiç	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
	Çelik Strüktür	
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
	Yeni	
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
	Eğitim	
	Muhtarlık	
	Konuttan Ahıra Dönüşt.	
Sanayi		
Sosyal-Kültürel Tesis		
Üst Örtü		
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

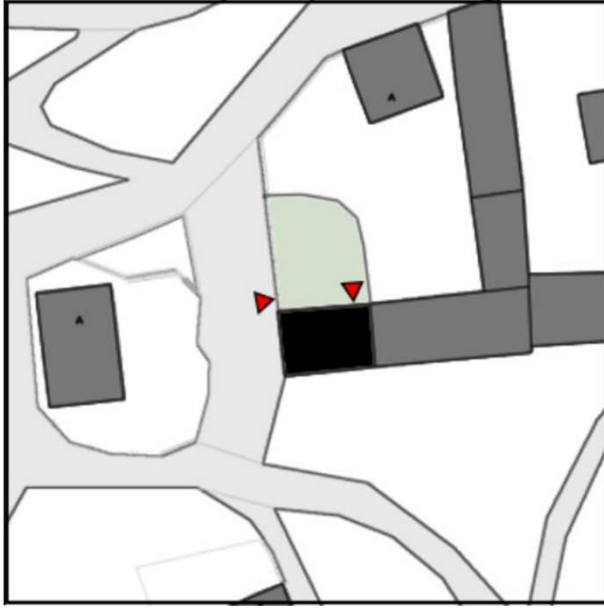

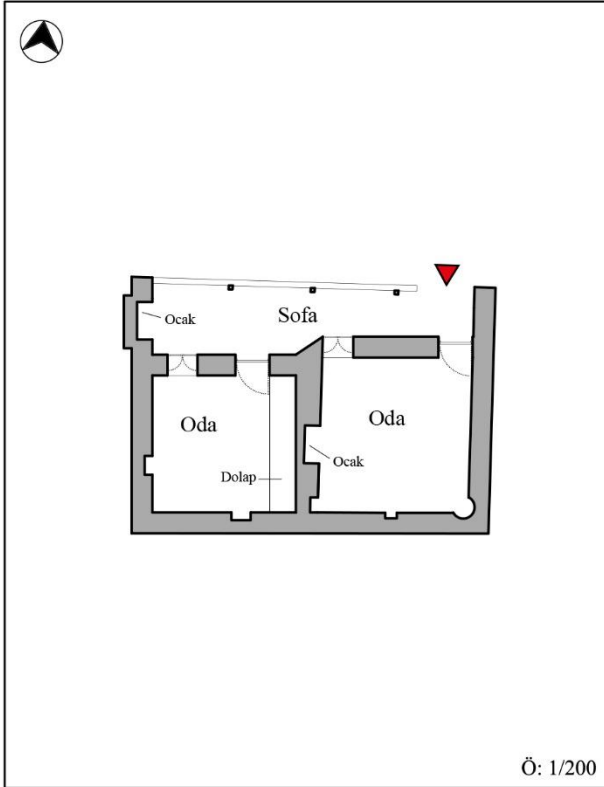

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		3
	 <p>Konutun kuzey cephesi</p>	
	 <p>Konutun doğu bitişiğindeki ahır</p>	
 <p>Ö: 1/200</p>	 <p>Dış sofada bulunan ocak</p>	
	 <p>Yüklük</p>	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO	
		4	
Ada	233		
Parsel	1		
Adres	Papatya Sk. No:11		
Yapıya Erişim	S - B - K		
	S - B - K - B		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Briket		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Yığma Taş+Kerpiç		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
Konuttan Ahıra Dönüşt.			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Harabe		
Yeni			
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

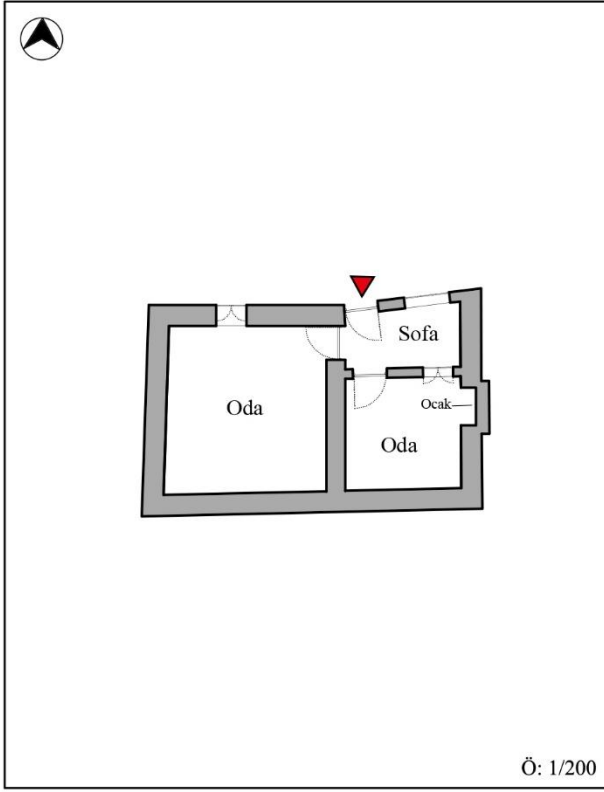

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		4
		
	Kuzey cephesi	
		
	Dış sofa	
		
	Doğudaki oda ve ocak	
		
	Batıdaki oda ve yüklük	
	Ö: 1/200	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO	
		5	
Ada	246		
Parsel	1		
Adres	Derya Sk. No:97A		
Yapıya Erişim	S - B - K		
	S - B - K - B		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Briket		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Yığma Taş+Kerpiç		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
Konuttan Ahıra Dönüşt.			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

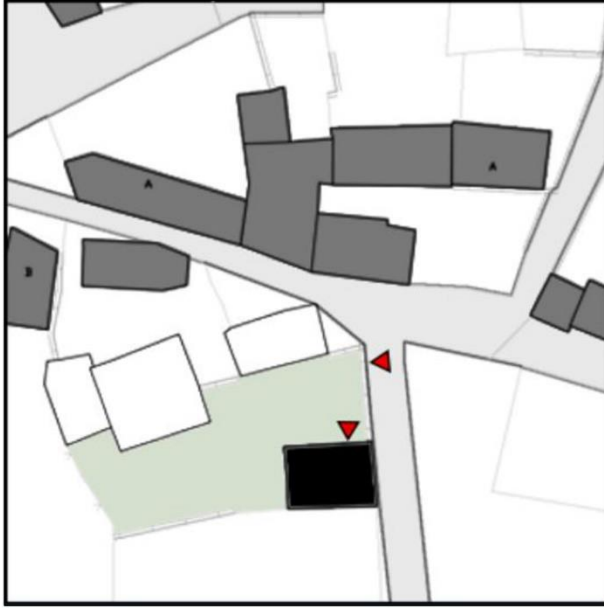

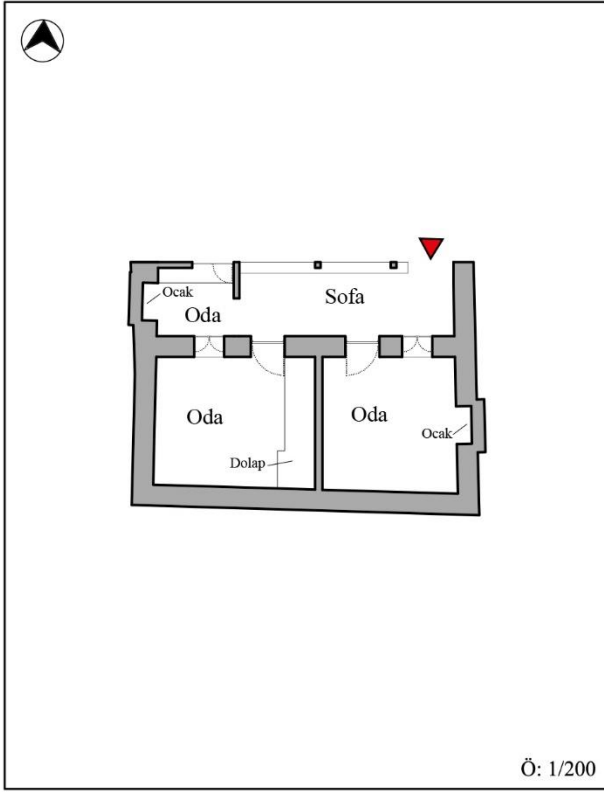

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		5
		
	Kuzey cephesi	
		
	Batıdaki oda	
		
	Güneydoğudaki oda	
		
	Kapatılmış dış sofa	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN	HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 6																												
Ada	241																													
Parsel	10																													
Adres	Derya Sk. No:41																													
Yapıya Erişim	S - B - K																													
	S - B - K - B																													
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok																													
	Tek cephe ile																													
	Çift Cephe ile																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td></td> </tr> </table>			KAT ADEDİ	Tek Katlı		Bodrum+1 Katlı		2 Katlı		3 Katlı																				
KAT ADEDİ	Tek Katlı																													
	Bodrum+1 Katlı																													
	2 Katlı																													
	3 Katlı																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="8">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığma Taş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Briket</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Taş+Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Taş+Kerpiç</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td></td> </tr> </table>		YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		Yığma Tuğla		Yığma Briket		Yığma Taş+Tuğla		Yığma Taş+Kerpiç		Betonarme		Karma Sistem		Çelik Strüktür													
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş																													
	Yığma Tuğla																													
	Yığma Briket																													
	Yığma Taş+Tuğla																													
	Yığma Taş+Kerpiç																													
	Betonarme																													
	Karma Sistem																													
	Çelik Strüktür																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		Kısmen yitirmiş		Büyük ölçüde yitirmiş		Yeni																					
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün																													
	Kısmen yitirmiş																													
	Büyük ölçüde yitirmiş																													
	Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		Kullanım Dışı Geleneksel		Kullanılan Yeni		Kullanım Dışı Yeni																					
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel																													
	Kullanım Dışı Geleneksel																													
	Kullanılan Yeni																													
	Kullanım Dışı Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüşt.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sanayi</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sosyal-Kültürel Tesis</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Üst Örtü</td> <td></td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut		Ahır		Konut+Ahır		Ticaret		Konut+Ticaret		Depo		Konut+Depo		Dini		Eğitim		Muhtarlık		Konuttan Ahıra Dönüşt.		Sanayi		Sosyal-Kültürel Tesis		Üst Örtü	
İŞLEV	Konut																													
	Ahır																													
	Konut+Ahır																													
	Ticaret																													
	Konut+Ticaret																													
	Depo																													
	Konut+Depo																													
	Dini																													
	Eğitim																													
	Muhtarlık																													
Konuttan Ahıra Dönüşt.																														
Sanayi																														
Sosyal-Kültürel Tesis																														
Üst Örtü																														
<table border="1"> <tr> <td rowspan="5">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		Basit Onarım Gerektiren		Esaslı Onarım Gerektiren		Harabe		Yeni																			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen																													
	Basit Onarım Gerektiren																													
	Esaslı Onarım Gerektiren																													
	Harabe																													
	Yeni																													
<p>DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN</p>		<p>HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU</p>																												

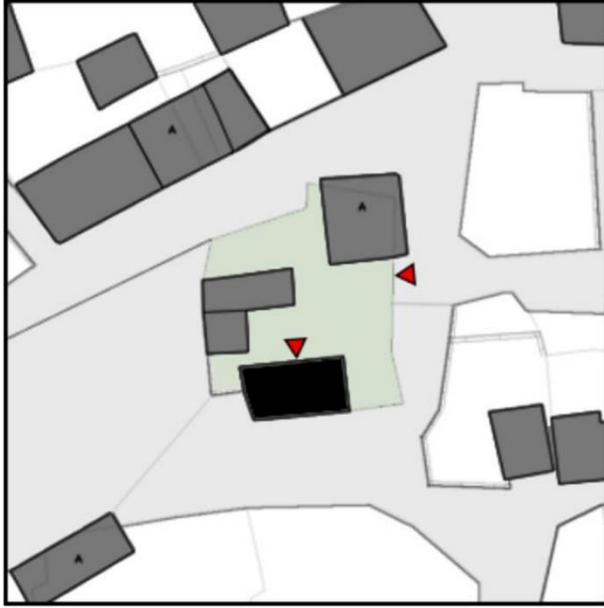

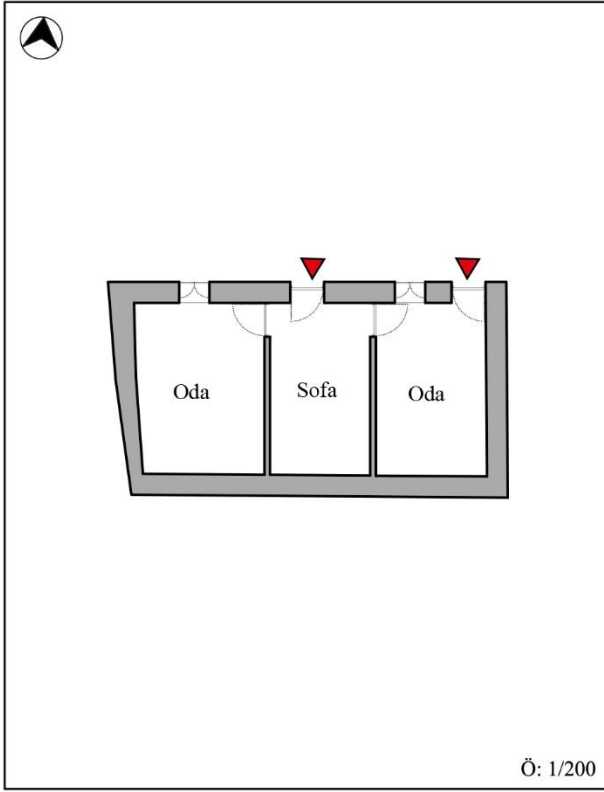

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		6
		
	Kuzey cephesi	
		
	Dış sofa	
		
	Dış sofanın bir ucuna eklenen mutfak	
		
	Doğudaki oda	
	Ö: 1/200	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 7	
Ada	244		
Parsel	1		
Adres	Derya Sk. No:115A		
Yapıya Erişim	S - B - K		
	S - B - K - B		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Briket		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Yığma Taş+Kerpiç		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
Konuttan Ahıra Dönüşt.			
Sanayi			
Sosyal-Kültürel Tesis			
Üst Örtü			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Harabe		
Yeni			
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

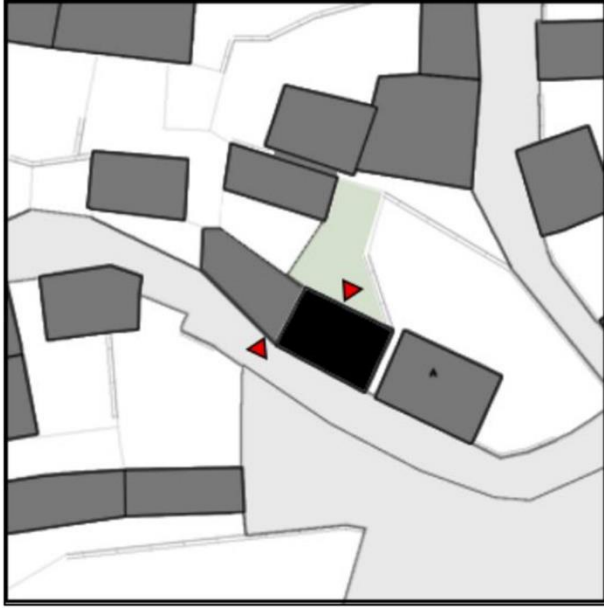

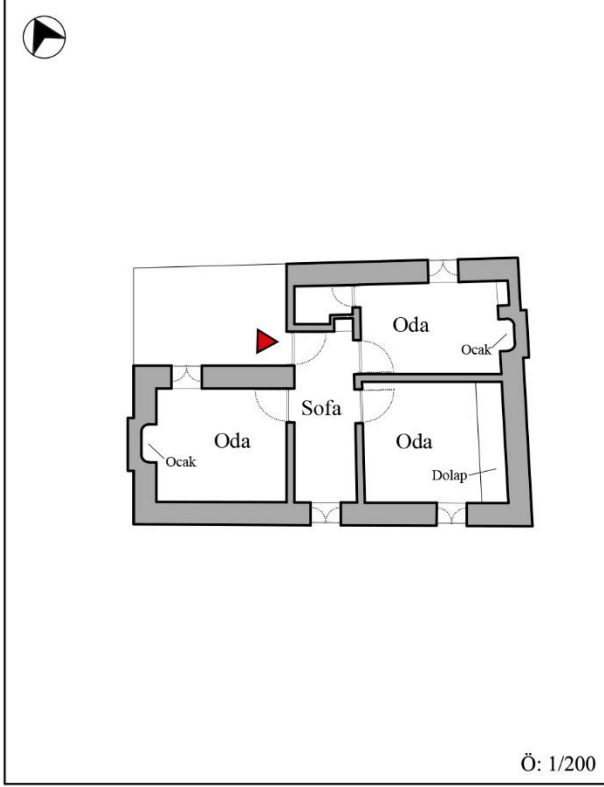

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 7
	 <p>Kuzeydoğu'dan görünümü</p>	
	 <p>Güneybatı'dan görünümü</p>	
 <p>Ö: 1/200</p>	 <p>Batıdaki oda</p>	
	 <p>Doğudaki oda</p>	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		8
Ada	274	
Parsel	9	
Adres	Derya Sk. No:145	
Yapıya Erişim	S - B - K S - B - K - B	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok Tek cephe ile Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Briket	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Yığma Taş+Kerpiç	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
	Yeni	
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
	Eğitim	
	Muhtarlık	
Konuttan Ahıra Dönüşt.		
Sanayi		
Sosyal-Kültürel Tesis		
Üst Örtü		
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

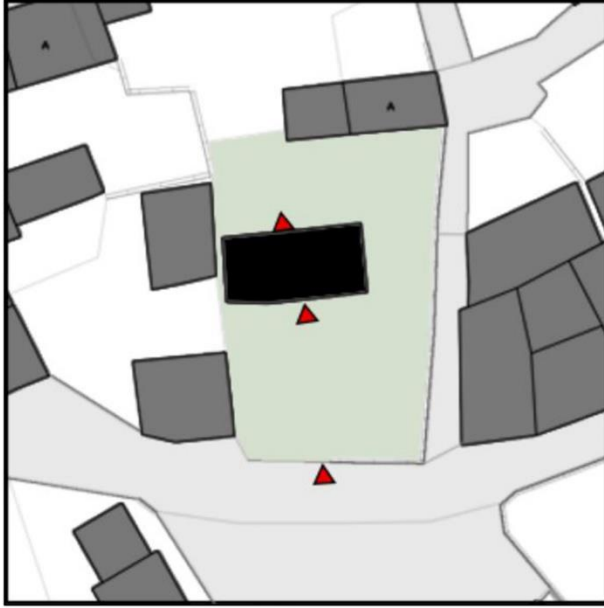

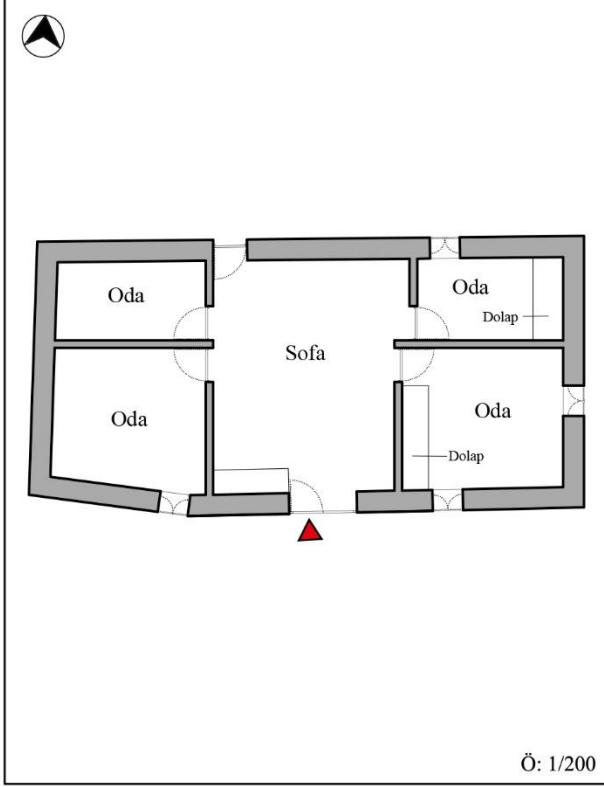

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		8
	 <p>Kuzeydoğu'dan görünümü</p>	
	 <p>İç sofa</p>	
 <p>Ö: 1/200</p>	 <p>Bati'daki oda</p>	
	 <p>Güneydoğu'daki oda</p>	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		9
Ada	214	
Parsel	5	
Adres	Niyazi Argon Sk. No:7	
Yapıya Erişim	S - B - K S - B - K - B	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok	
	Tek cephe ile	
	Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı Bodrum+1 Katlı 2 Katlı 3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş Yığma Tuğla Yığma Briket Yığma Taş+Tuğla Yığma Taş+Kerpiç Betonarme Karma Sistem Çelik Strüktür	
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün Kısmen yitirmiş Büyük ölçüde yitirmiş Yeni	
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel Kullanım Dışı Geleneksel Kullanılan Yeni Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut Ahır Konut+Ahır Ticaret Konut+Ticaret Depo Konut+Depo Dini Eğitim Muhtarlık Konuttan Ahıra Dönüşt. Sanayi Sosyal-Kültürel Tesis Üst Örtü	
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen Basit Onarım Gerektiren Esaslı Onarım Gerektiren Harabe Yeni	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

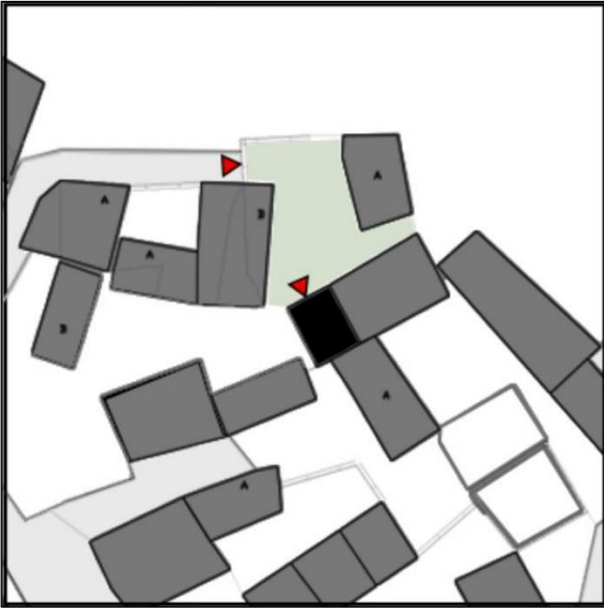

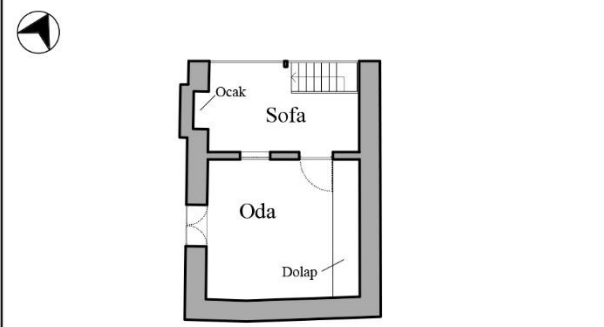

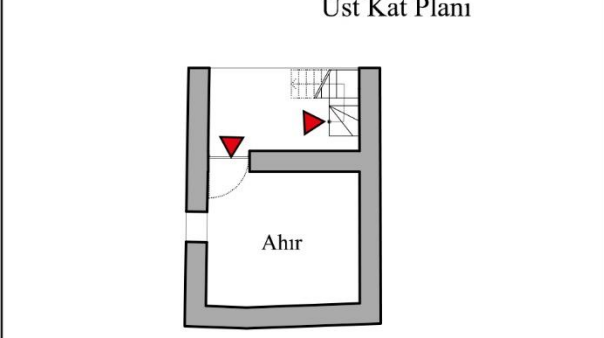

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		9
		
	Güney cephesi	
		
	Güneydoğu'daki oda	
		
	İç sofada yer alan mutfak bölümü	
		
	İç sofadan arka bahçeye açılan kapı	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN	HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 10	
Ada	196		
Parsel	4		
Adres	Piri Veli Efendi Sk. No:19		
Yapıya Erişim	S - B - K		
	S - B - K - B		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Briket		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Yığma Taş+Kerpiç		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
	Konuttan Ahıra Dönüşt.		
Sanayi			
Sosyal-Kültürel Tesis			
Üst Örtü			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Harabe		
	Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

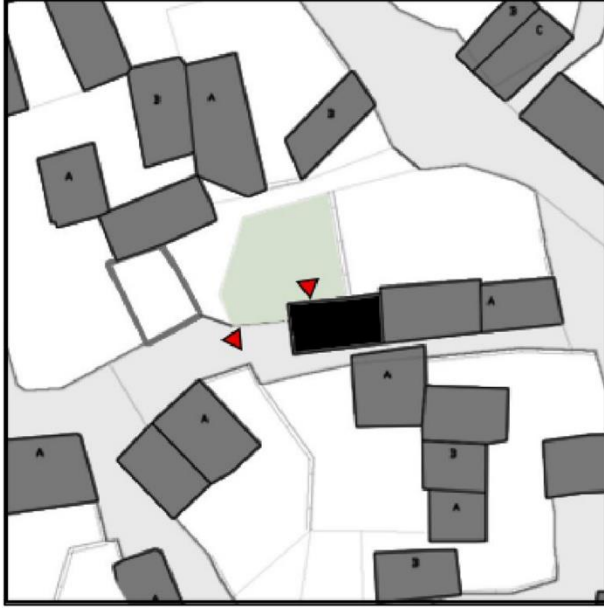

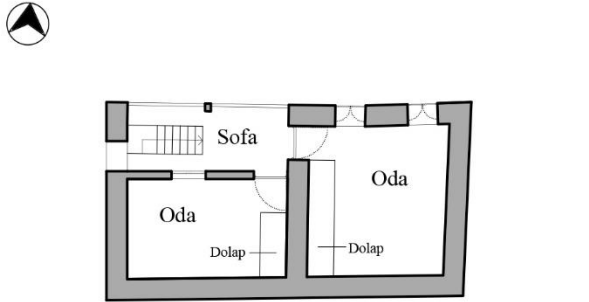

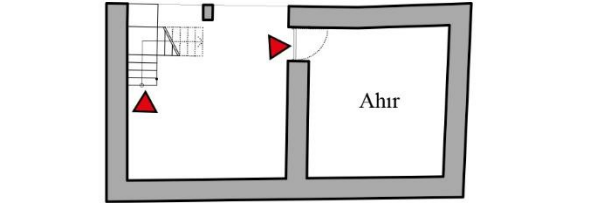

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		10
		
	Kuzey cephesi	
		
	Dış sofada bulunan ocak	
		
Üst Kat Planı	Oda	
		
Bodrum Kat Planı	Yüklük ve gusülhane	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 11																												
Ada	250																													
Parsel	1																													
Adres	Derya Sk. No:69																													
Yapıya Erişim	S - B - K																													
	S - B - K - B																													
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok																													
	Tek cephe ile																													
	Çift Cephe ile																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td></td> </tr> </table>			KAT ADEDİ	Tek Katlı		Bodrum+1 Katlı		2 Katlı		3 Katlı																				
KAT ADEDİ	Tek Katlı																													
	Bodrum+1 Katlı																													
	2 Katlı																													
	3 Katlı																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="8">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığma Taş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Briket</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Taş+Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Taş+Kerpiç</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td></td> </tr> </table>		YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		Yığma Tuğla		Yığma Briket		Yığma Taş+Tuğla		Yığma Taş+Kerpiç		Betonarme		Karma Sistem		Çelik Strüktür													
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş																													
	Yığma Tuğla																													
	Yığma Briket																													
	Yığma Taş+Tuğla																													
	Yığma Taş+Kerpiç																													
	Betonarme																													
	Karma Sistem																													
	Çelik Strüktür																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		Kısmen yitirmiş		Büyük ölçüde yitirmiş		Yeni																					
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün																													
	Kısmen yitirmiş																													
	Büyük ölçüde yitirmiş																													
	Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		Kullanım Dışı Geleneksel		Kullanılan Yeni		Kullanım Dışı Yeni																					
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel																													
	Kullanım Dışı Geleneksel																													
	Kullanılan Yeni																													
	Kullanım Dışı Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüşt.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sanayi</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sosyal-Kültürel Tesis</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Üst Örtü</td> <td></td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut		Ahır		Konut+Ahır		Ticaret		Konut+Ticaret		Depo		Konut+Depo		Dini		Eğitim		Muhtarlık		Konuttan Ahıra Dönüşt.		Sanayi		Sosyal-Kültürel Tesis		Üst Örtü	
İŞLEV	Konut																													
	Ahır																													
	Konut+Ahır																													
	Ticaret																													
	Konut+Ticaret																													
	Depo																													
	Konut+Depo																													
	Dini																													
	Eğitim																													
	Muhtarlık																													
Konuttan Ahıra Dönüşt.																														
Sanayi																														
Sosyal-Kültürel Tesis																														
Üst Örtü																														
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		Basit Onarım Gerektiren		Esaslı Onarım Gerektiren		Harabe		Yeni																			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen																													
	Basit Onarım Gerektiren																													
	Esaslı Onarım Gerektiren																													
	Harabe																													
Yeni																														
<p>DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN</p>		<p>HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU</p>																												

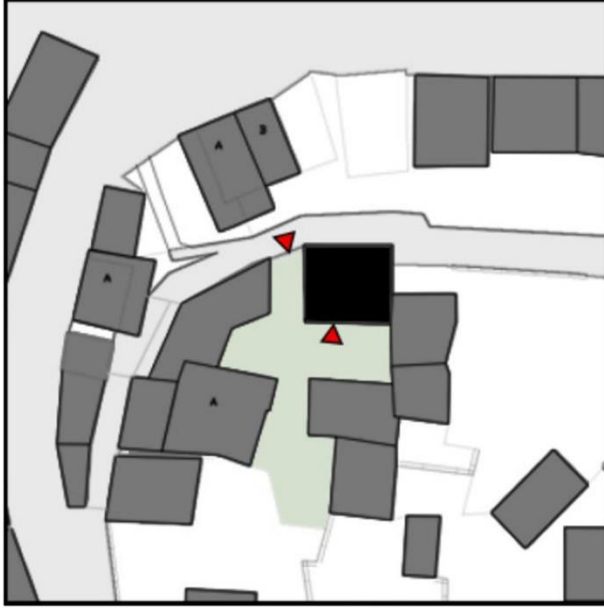

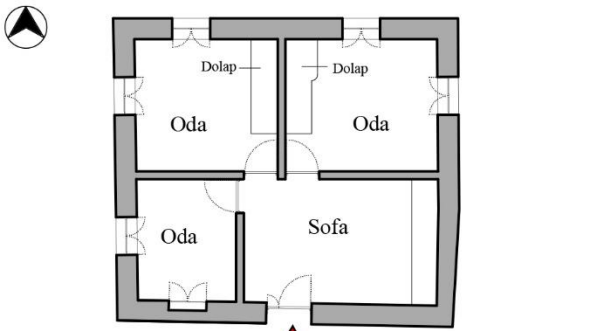

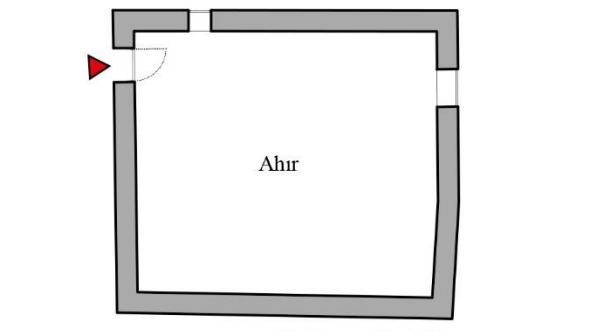

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		11
		
	Kuzey cephesi	
		
	Üst kata erişimi sağlayan merdiven	
		
Üst Kat Planı	Dış sofa	
		
Bodrum Kat Planı	Doğu'daki oda ve gusülhanesi	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 12
Ada	255	
Parsel	2	
Adres	Papatya Sk. No:18/1	
Yapıya Erişim	S - B - K	
	S - B - K - B	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok	
	Tek cephe ile	
	Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Briket	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Yığma Taş+Kerpiç	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
	Çelik Strüktür	
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
	Yeni	
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
	Eğitim	
	Muhtarlık	
	Konuttan Ahıra Dönüşt.	
	Sanayi	
	Sosyal-Kültürel Tesis	
	Üst Örtü	
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
	Yeni	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

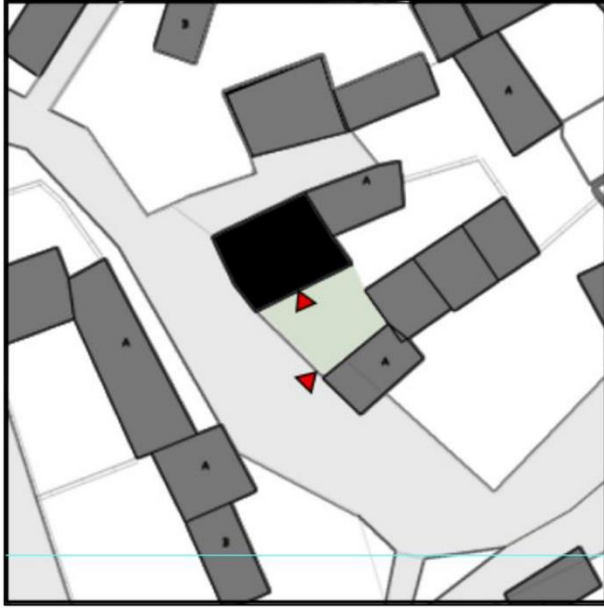

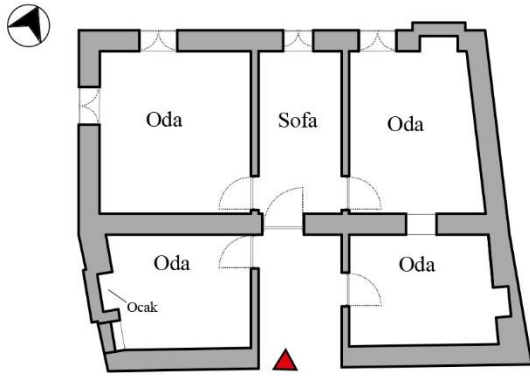

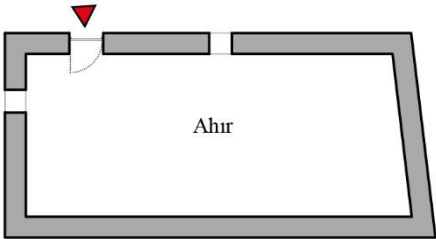

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		12
		
	Kuzeybatı'dan görünümü	
		
	Kuzeydoğu'daki oda yüklük ve gusülhane	
		
Üst Kat Planı		
	Güneybatı'daki oda	
		
Bodrum Kat Planı		
Ö: 1/200	Sofadaki mutfak bölümü	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 13																												
Ada	196																													
Parsel	11																													
Adres	Piri Veli Efendi Sk. No:23A																													
Yapıya Erişim	S - B - K																													
	S - B - K - B																													
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok																													
	Tek cephe ile																													
	Çift Cephe ile																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td></td> </tr> </table>			KAT ADEDİ	Tek Katlı		Bodrum+1 Katlı		2 Katlı		3 Katlı																				
KAT ADEDİ	Tek Katlı																													
	Bodrum+1 Katlı																													
	2 Katlı																													
	3 Katlı																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="8">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığılma Taş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Briket</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Taş+Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Taş+Kerpiç</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td></td> </tr> </table>		YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığılma Taş		Yığılma Tuğla		Yığılma Briket		Yığılma Taş+Tuğla		Yığılma Taş+Kerpiç		Betonarme		Karma Sistem		Çelik Strüktür													
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığılma Taş																													
	Yığılma Tuğla																													
	Yığılma Briket																													
	Yığılma Taş+Tuğla																													
	Yığılma Taş+Kerpiç																													
	Betonarme																													
	Karma Sistem																													
	Çelik Strüktür																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		Kısmen yitirmiş		Büyük ölçüde yitirmiş		Yeni																					
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün																													
	Kısmen yitirmiş																													
	Büyük ölçüde yitirmiş																													
	Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		Kullanım Dışı Geleneksel		Kullanılan Yeni		Kullanım Dışı Yeni																					
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel																													
	Kullanım Dışı Geleneksel																													
	Kullanılan Yeni																													
	Kullanım Dışı Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüşt.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sanayi</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sosyal-Kültürel Tesis</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Üst Örtü</td> <td></td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut		Ahır		Konut+Ahır		Ticaret		Konut+Ticaret		Depo		Konut+Depo		Dini		Eğitim		Muhtarlık		Konuttan Ahıra Dönüşt.		Sanayi		Sosyal-Kültürel Tesis		Üst Örtü	
İŞLEV	Konut																													
	Ahır																													
	Konut+Ahır																													
	Ticaret																													
	Konut+Ticaret																													
	Depo																													
	Konut+Depo																													
	Dini																													
	Eğitim																													
	Muhtarlık																													
Konuttan Ahıra Dönüşt.																														
Sanayi																														
Sosyal-Kültürel Tesis																														
Üst Örtü																														
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		Basit Onarım Gerektiren		Esaslı Onarım Gerektiren		Harabe		Yeni																			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen																													
	Basit Onarım Gerektiren																													
	Esaslı Onarım Gerektiren																													
	Harabe																													
Yeni																														
<p>DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN</p>		<p>HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU</p>																												

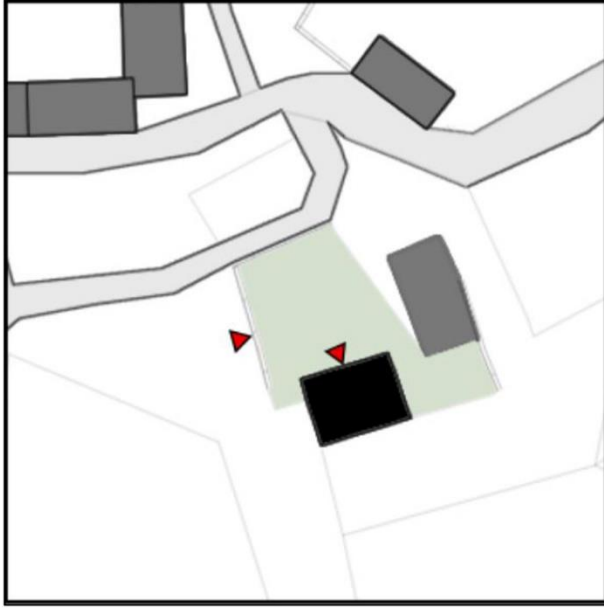

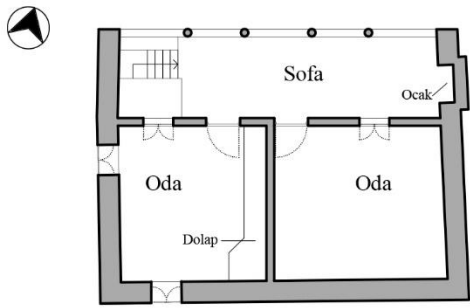

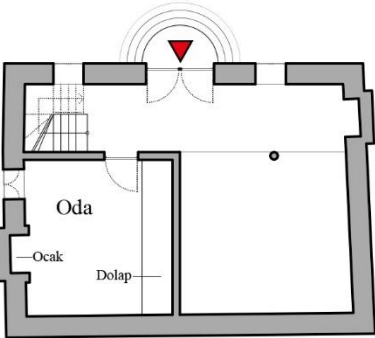

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		13
	 <p>Kuzeybatı'dan görünümü</p>	
	 <p>Güneydoğu cephesi</p>	
 <p>Üst Kat Planı</p>	 <p>Güneybatı'dan görünümü</p>	
 <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Güneybatı'daki oda</p>	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		
HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU		

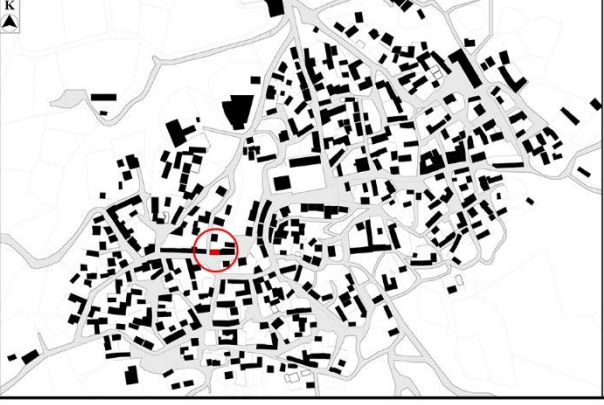
EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 14																												
Ada	229																													
Parsel	2																													
Adres	Eğriyol Sk. No:8																													
Yapıya Erişim	S - B - K																													
	S - B - K - B																													
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok																													
	Tek cephe ile																													
	Çift Cephe ile																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td></td> </tr> </table>			KAT ADEDİ	Tek Katlı		Bodrum+1 Katlı		2 Katlı		3 Katlı																				
KAT ADEDİ	Tek Katlı																													
	Bodrum+1 Katlı																													
	2 Katlı																													
	3 Katlı																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="8">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığılma Taş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Briket</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Taş+Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Taş+Kerpiç</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td></td> </tr> </table>		YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığılma Taş		Yığılma Tuğla		Yığılma Briket		Yığılma Taş+Tuğla		Yığılma Taş+Kerpiç		Betonarme		Karma Sistem		Çelik Strüktür													
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığılma Taş																													
	Yığılma Tuğla																													
	Yığılma Briket																													
	Yığılma Taş+Tuğla																													
	Yığılma Taş+Kerpiç																													
	Betonarme																													
	Karma Sistem																													
	Çelik Strüktür																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		Kısmen yitirmiş		Büyük ölçüde yitirmiş		Yeni																					
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün																													
	Kısmen yitirmiş																													
	Büyük ölçüde yitirmiş																													
	Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		Kullanım Dışı Geleneksel		Kullanılan Yeni		Kullanım Dışı Yeni																					
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel																													
	Kullanım Dışı Geleneksel																													
	Kullanılan Yeni																													
	Kullanım Dışı Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüşt.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sanayi</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sosyal-Kültürel Tesis</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Üst Örtü</td> <td></td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut		Ahır		Konut+Ahır		Ticaret		Konut+Ticaret		Depo		Konut+Depo		Dini		Eğitim		Muhtarlık		Konuttan Ahıra Dönüşt.		Sanayi		Sosyal-Kültürel Tesis		Üst Örtü	
İŞLEV	Konut																													
	Ahır																													
	Konut+Ahır																													
	Ticaret																													
	Konut+Ticaret																													
	Depo																													
	Konut+Depo																													
	Dini																													
	Eğitim																													
	Muhtarlık																													
Konuttan Ahıra Dönüşt.																														
Sanayi																														
Sosyal-Kültürel Tesis																														
Üst Örtü																														
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		Basit Onarım Gerektiren		Esaslı Onarım Gerektiren		Harabe		Yeni																			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen																													
	Basit Onarım Gerektiren																													
	Esaslı Onarım Gerektiren																													
	Harabe																													
Yeni																														
<p>DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN</p>		<p>HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU</p>																												

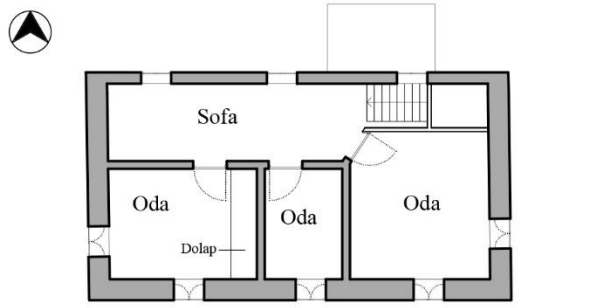

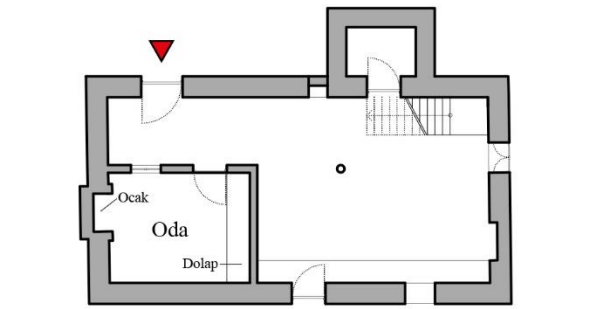

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		14
	 <p>Kuzey cephesi</p>	
	 <p>Zemin kattaki mutfak bölümü</p>	
 <p>Üst Kat Planı</p>	 <p>Üst kata çıkan merdiven</p>	
 <p>Zemin Kat Planı</p> <p>Ö: 1/200</p>	 <p>Dış sofa</p>	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		15
Ada	267	
Parsel	4	
Adres	Körfez Sk. No:24	
Yapıya Erişim	S - B - K S - B - K - B	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok Tek cephe ile Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Briket	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Yığma Taş+Kerpiç	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
	Eğitim	
	Muhtarlık	
Konuttan Ahıra Dönüşt.		
Sanayi		
Sosyal-Kültürel Tesis		
Üst Örtü		
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

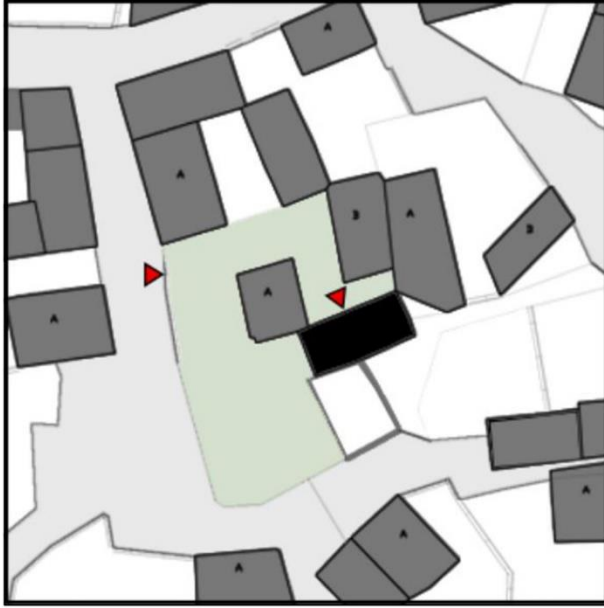

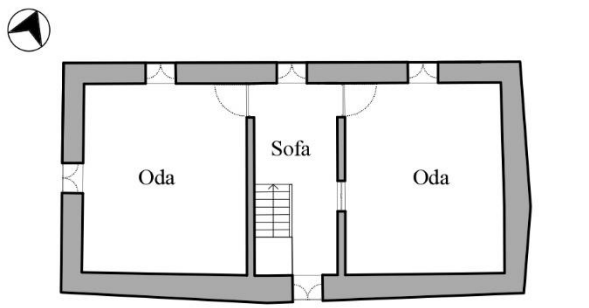

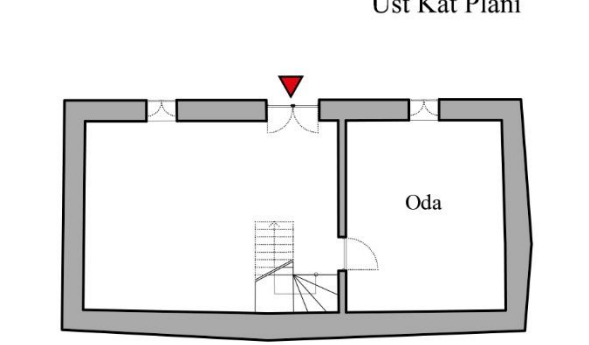

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		15
		
	Kuzey cephesi	
		
	Zemin kat iç mekan	
		
Üst Kat Planı	Kapatılmış dış sofa	
		
Zemin Kat Planı	Üst kat Doğu'daki oda	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

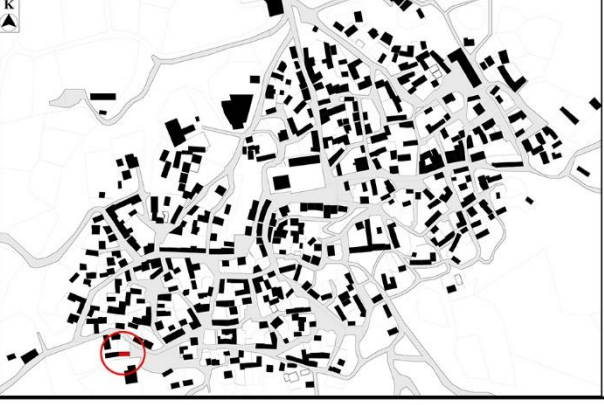
EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO	
		16	
Ada	249		
Parsel	4		
Adres	Derya Sk. No:67		
Yapıya Erişim	S - B - K		
	S - B - K - B		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Briket		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Yığma Taş+Kerpiç		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
	Konuttan Ahıra Dönüşt.		
Sanayi			
Sosyal-Kültürel Tesis			
Üst Örtü			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Harabe		
Yeni			
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

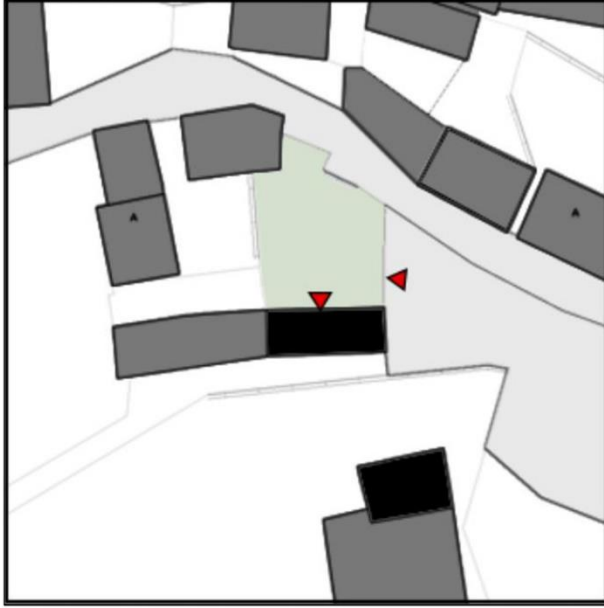

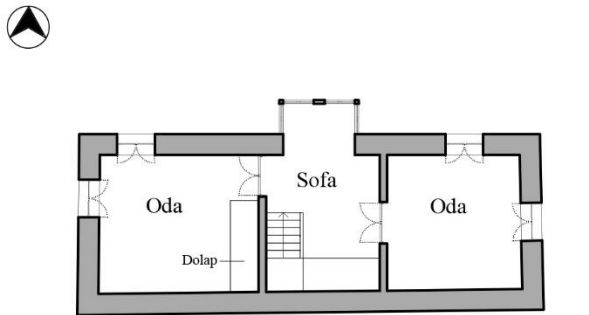

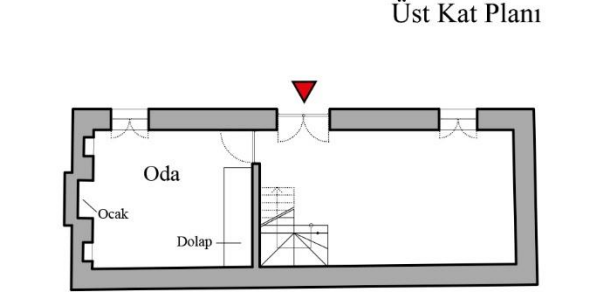

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		16
		
	Kuzey cephesi	
		
	Zemin kat iç mekan	
		
Üst Kat Planı	Üst kat Batı'daki oda	
		
Zemin Kat Planı	Üst kat Doğu'daki oda	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		17
Ada	275	
Parsel	3	
Adres	Derya Sk. No:179	
Yapıya Erişim	S - B - K S - B - K - B	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok Tek cephe ile Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Briket	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Yığma Taş+Kerpiç	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
	Eğitim	
	Muhtarlık	
Konuttan Ahıra Dönüşt.		
Sanayi		
Sosyal-Kültürel Tesis		
Üst Örtü		
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		17
		
	Kuzey cephesi	
		
	Zemin katta bulunan oda	
		
Üst Kat Planı	Cumbanın yapı içerisinde görünümü	
		
Zemin Kat Planı	İç sofa	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		
HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU		

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 18	
Ada	246		
Parsel	5		
Adres	Derya Sk. No:79		
Yapıya Erişim	S - B - K S - B - K - B		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok Tek cephe ile Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Briket		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Yığma Taş+Kerpiç		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
Konuttan Ahıra Dönüşt.			
Sanayi			
Sosyal-Kültürel Tesis			
Üst Örtü			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Harabe		
Yeni			
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

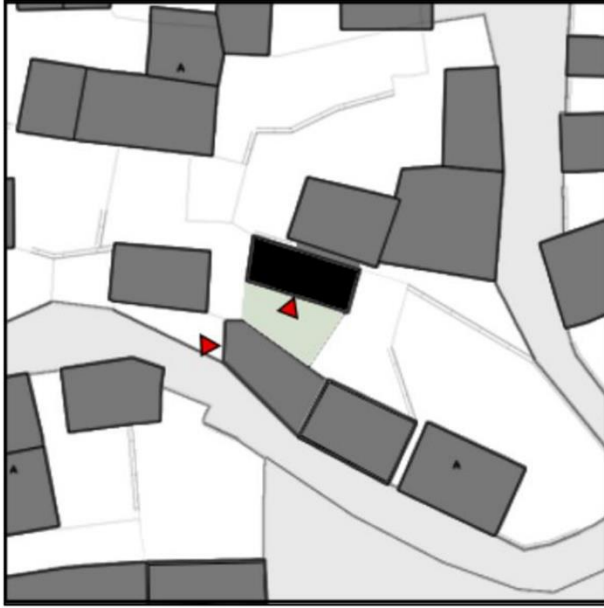

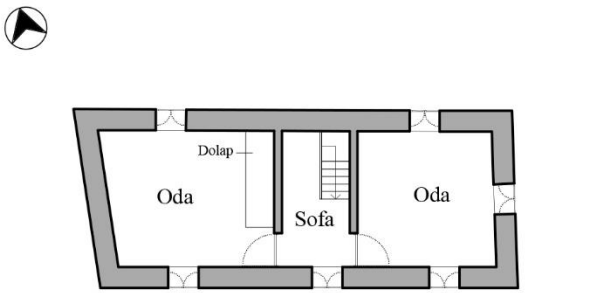

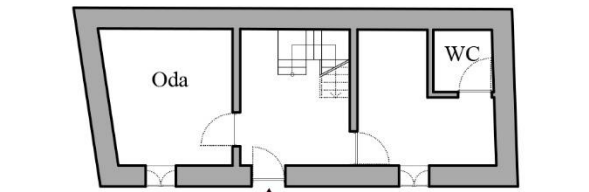

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 18
		
	Kuzey cephesi	
		
	Güney cephesi	
		
Üst Kat Planı	İç sofa	
		
Zemin Kat Planı	Batı'daki oda ve yüklük	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 19																												
Ada	274																													
Parsel	9																													
Adres	Derya Sk. No:175																													
Yapıya Erişim	S - B - K																													
	S - B - K - B																													
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok																													
	Tek cephe ile																													
	Çift Cephe ile																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td></td> </tr> </table>			KAT ADEDİ	Tek Katlı		Bodrum+1 Katlı		2 Katlı		3 Katlı																				
KAT ADEDİ	Tek Katlı																													
	Bodrum+1 Katlı																													
	2 Katlı																													
	3 Katlı																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="8">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığılma Taş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Briket</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Taş+Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Taş+Kerpiç</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td></td> </tr> </table>		YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığılma Taş		Yığılma Tuğla		Yığılma Briket		Yığılma Taş+Tuğla		Yığılma Taş+Kerpiç		Betonarme		Karma Sistem		Çelik Strüktür													
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığılma Taş																													
	Yığılma Tuğla																													
	Yığılma Briket																													
	Yığılma Taş+Tuğla																													
	Yığılma Taş+Kerpiç																													
	Betonarme																													
	Karma Sistem																													
	Çelik Strüktür																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		Kısmen yitirmiş		Büyük ölçüde yitirmiş		Yeni																					
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün																													
	Kısmen yitirmiş																													
	Büyük ölçüde yitirmiş																													
	Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		Kullanım Dışı Geleneksel		Kullanılan Yeni		Kullanım Dışı Yeni																					
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel																													
	Kullanım Dışı Geleneksel																													
	Kullanılan Yeni																													
	Kullanım Dışı Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüşt.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sanayi</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sosyal-Kültürel Tesis</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Üst Örtü</td> <td></td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut		Ahır		Konut+Ahır		Ticaret		Konut+Ticaret		Depo		Konut+Depo		Dini		Eğitim		Muhtarlık		Konuttan Ahıra Dönüşt.		Sanayi		Sosyal-Kültürel Tesis		Üst Örtü	
İŞLEV	Konut																													
	Ahır																													
	Konut+Ahır																													
	Ticaret																													
	Konut+Ticaret																													
	Depo																													
	Konut+Depo																													
	Dini																													
	Eğitim																													
	Muhtarlık																													
Konuttan Ahıra Dönüşt.																														
Sanayi																														
Sosyal-Kültürel Tesis																														
Üst Örtü																														
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		Basit Onarım Gerektiren		Esaslı Onarım Gerektiren		Harabe		Yeni																			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen																													
	Basit Onarım Gerektiren																													
	Esaslı Onarım Gerektiren																													
	Harabe																													
Yeni																														
<p>DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN</p>		<p>HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU</p>																												

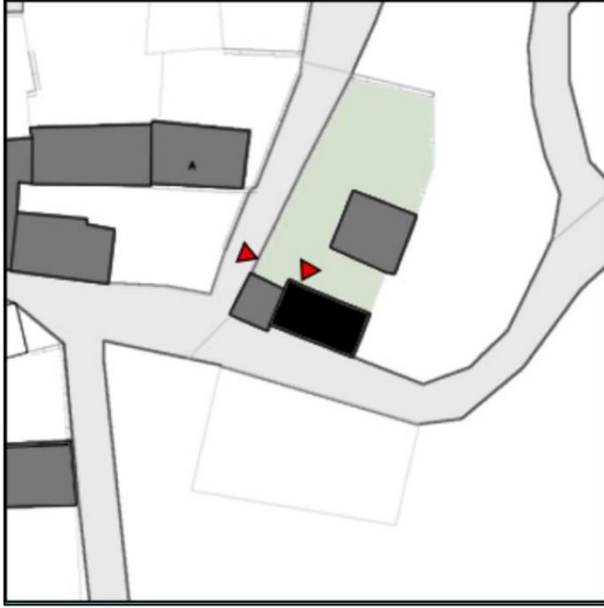

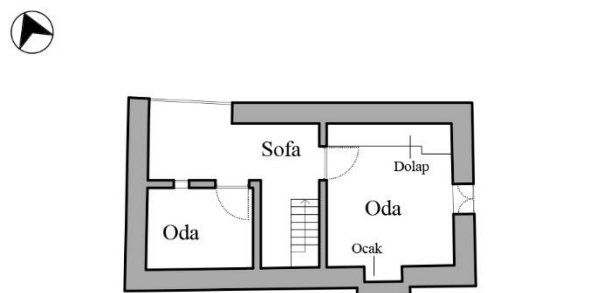

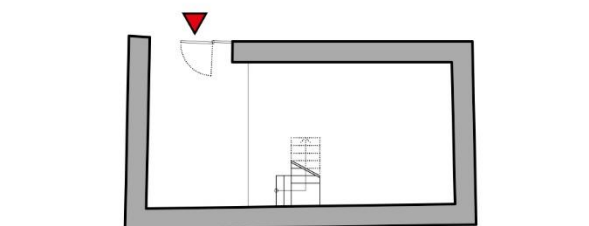

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 19
		
	Güney cephesi	
		
	Zemin kattaki mutfak ve ıslak hacim	
		
Üst Kat Planı	Üst kat Doğu'daki oda	
		
Zemin Kat Planı	Batı'daki oda ve yüklük	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO																												
		20																												
Ada	239																													
Parsel	1																													
Adres	Derya Sk. No:47																													
Yapıya Erişim	S - B - K																													
	S - B - K - B																													
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok																													
	Tek cephe ile																													
	Çift Cephe ile																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td></td> </tr> </table>			KAT ADEDİ	Tek Katlı		Bodrum+1 Katlı		2 Katlı		3 Katlı																				
KAT ADEDİ	Tek Katlı																													
	Bodrum+1 Katlı																													
	2 Katlı																													
	3 Katlı																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="8">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığılma Taş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Briket</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Taş+Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığılma Taş+Kerpiç</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td></td> </tr> </table>		YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığılma Taş		Yığılma Tuğla		Yığılma Briket		Yığılma Taş+Tuğla		Yığılma Taş+Kerpiç		Betonarme		Karma Sistem		Çelik Strüktür													
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığılma Taş																													
	Yığılma Tuğla																													
	Yığılma Briket																													
	Yığılma Taş+Tuğla																													
	Yığılma Taş+Kerpiç																													
	Betonarme																													
	Karma Sistem																													
	Çelik Strüktür																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		Kısmen yitirmiş		Büyük ölçüde yitirmiş		Yeni																					
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün																													
	Kısmen yitirmiş																													
	Büyük ölçüde yitirmiş																													
	Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		Kullanım Dışı Geleneksel		Kullanılan Yeni		Kullanım Dışı Yeni																					
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel																													
	Kullanım Dışı Geleneksel																													
	Kullanılan Yeni																													
	Kullanım Dışı Yeni																													
<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüşt.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sanayi</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sosyal-Kültürel Tesis</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Üst Örtü</td> <td></td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut		Ahır		Konut+Ahır		Ticaret		Konut+Ticaret		Depo		Konut+Depo		Dini		Eğitim		Muhtarlık		Konuttan Ahıra Dönüşt.		Sanayi		Sosyal-Kültürel Tesis		Üst Örtü	
İŞLEV	Konut																													
	Ahır																													
	Konut+Ahır																													
	Ticaret																													
	Konut+Ticaret																													
	Depo																													
	Konut+Depo																													
	Dini																													
	Eğitim																													
	Muhtarlık																													
Konuttan Ahıra Dönüşt.																														
Sanayi																														
Sosyal-Kültürel Tesis																														
Üst Örtü																														
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		Basit Onarım Gerektiren		Esaslı Onarım Gerektiren		Harabe		Yeni																			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen																													
	Basit Onarım Gerektiren																													
	Esaslı Onarım Gerektiren																													
	Harabe																													
Yeni																														
<p>DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI:PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN</p>		<p>HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU</p>																												

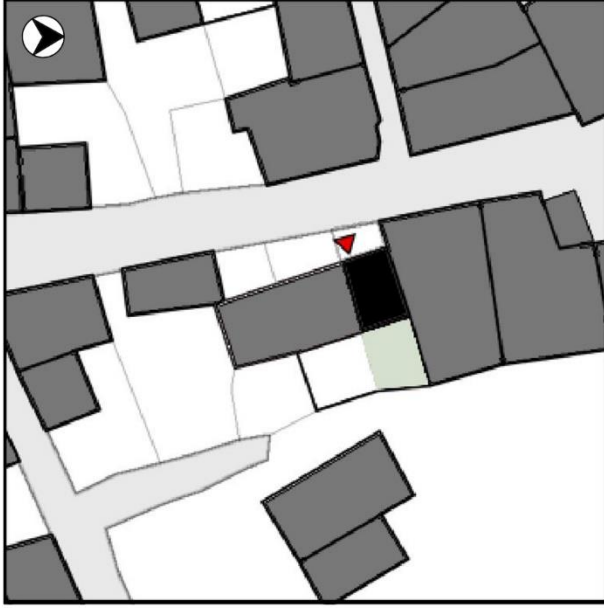

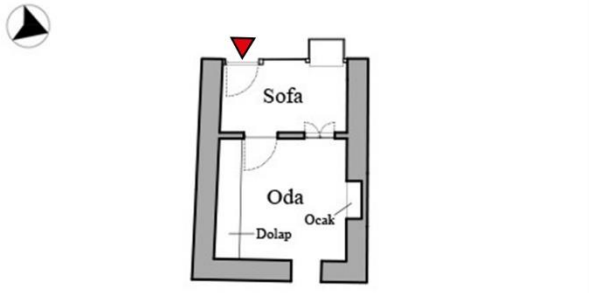

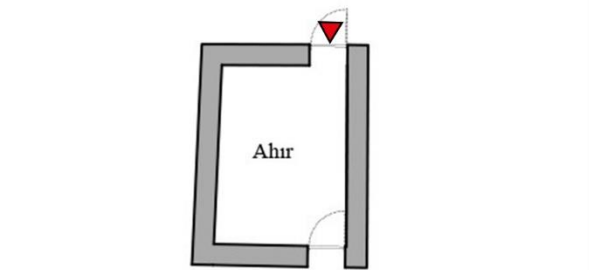

EK 1: Devamı

TİRE-PEŞREFLİ KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		20
	 <p>Yapının Güneybatı'dan görünümü</p>	
	 <p>İç sofa</p>	
 <p>Üst Kat Planı</p>	 <p>Üst kat Doğu'daki oda ve ocak</p>	
 <p>Zemin Kat Planı</p>	 <p>Yüklük</p>	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		
HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU		

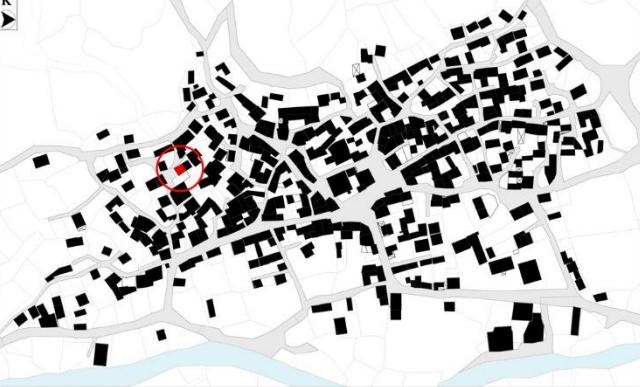
EK 2: Eğridere Köyü Envanter Föyleri

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO																																		
		1																																		
<table border="1"> <tr> <td>Ada</td> <td>358</td> <td rowspan="3" style="text-align: center;">K</td> </tr> <tr> <td>Parsel</td> <td>14</td> </tr> <tr> <td>Adres</td> <td>Vali Sk. No:17A</td> </tr> </table>	Ada	358	K	Parsel	14	Adres	Vali Sk. No:17A																													
Ada	358	K																																		
Parsel	14																																			
Adres	Vali Sk. No:17A																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="2">Yapıya Erişim</td> <td>S - K</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>S - B - K</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> </table>	Yapıya Erişim	S - K	/	S - B - K	/																															
Yapıya Erişim		S - K	/																																	
	S - B - K	/																																		
<table border="1"> <tr> <td rowspan="3">Yapının Sokakla Kurduğu İlişki</td> <td>Cephesi yok</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Tek cephe ile</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Çift Cephe ile</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> </table>	Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok	/	Tek cephe ile	/	Çift Cephe ile	/																													
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki		Cephesi yok	/																																	
		Tek cephe ile	/																																	
	Çift Cephe ile	/																																		
<table border="1"> <tr> <td rowspan="5">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Bodrum+2 Katlı</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> </table>	KAT ADEDİ	Tek Katlı	/	Bodrum+1 Katlı	/	2 Katlı	/	Bodrum+2 Katlı	/	3 Katlı	/	<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüşt.</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut	/	Ahır	/	Konut+Ahır	/	Ticaret	/	Konut+Ticaret	/	Depo	/	Konut+Depo	/	Dini	/	Eğitim	/	Muhtarlık	/	Konuttan Ahıra Dönüşt.	/
KAT ADEDİ		Tek Katlı	/																																	
		Bodrum+1 Katlı	/																																	
		2 Katlı	/																																	
		Bodrum+2 Katlı	/																																	
	3 Katlı	/																																		
İŞLEV	Konut	/																																		
	Ahır	/																																		
	Konut+Ahır	/																																		
	Ticaret	/																																		
	Konut+Ticaret	/																																		
	Depo	/																																		
	Konut+Depo	/																																		
	Dini	/																																		
	Eğitim	/																																		
	Muhtarlık	/																																		
Konuttan Ahıra Dönüşt.	/																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="6">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığma Taş</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Yığma Tuğla</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Yığma Taş+Tuğla</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> </table>	YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	/	Yığma Tuğla	/	Yığma Taş+Tuğla	/	Betonarme	/	Karma Sistem	/	Çelik Strüktür	/	<table border="1"> <tr> <td rowspan="5">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	/	Basit Onarım Gerektiren	/	Esaslı Onarım Gerektiren	/	Harabe	/	Yeni	/										
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME		Yığma Taş	/																																	
		Yığma Tuğla	/																																	
		Yığma Taş+Tuğla	/																																	
		Betonarme	/																																	
		Karma Sistem	/																																	
	Çelik Strüktür	/																																		
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	/																																		
	Basit Onarım Gerektiren	/																																		
	Esaslı Onarım Gerektiren	/																																		
	Harabe	/																																		
	Yeni	/																																		
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> </table>	ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	/	Kısmen yitirmiş	/	Büyük ölçüde yitirmiş	/	Yeni	/																											
ÖZGÜNLÜK DURUMU		Özgün	/																																	
		Kısmen yitirmiş	/																																	
		Büyük ölçüde yitirmiş	/																																	
	Yeni	/																																		
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td style="text-align: center;">/</td> </tr> </table>	KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	/	Kullanım Dışı Geleneksel	/	Kullanılan Yeni	/	Kullanım Dışı Yeni	/																											
KULLANIM DURUMU		Kullanılan Geleneksel	/																																	
		Kullanım Dışı Geleneksel	/																																	
		Kullanılan Yeni	/																																	
	Kullanım Dışı Yeni	/																																		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTIYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU																																		

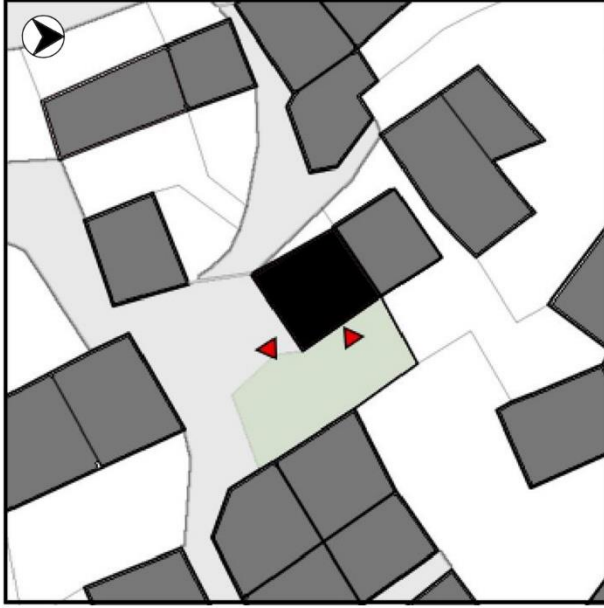

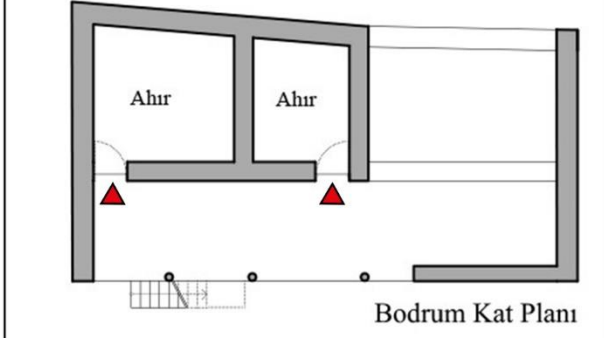

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		1
		
	Batı cephesi	
		
	Doğu cephesi	
		
Üst Kat Planı	Kuzey duvarında bulunan ocak	
		
Bodrum Kat Planı	Sofa	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		2
Ada	363	
Parsel	29	
Adres	Osman Öğretmen Sk. No:10	
Yapıya Erişim	S - K	
	S - B - K	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok	
	Tek cephe ile	
	Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	Bodrum+2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
	Çelik Strüktür	
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
	Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
Eğitim		
Muhtarlık		
Konuttan Ahıra Dönüş.		
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

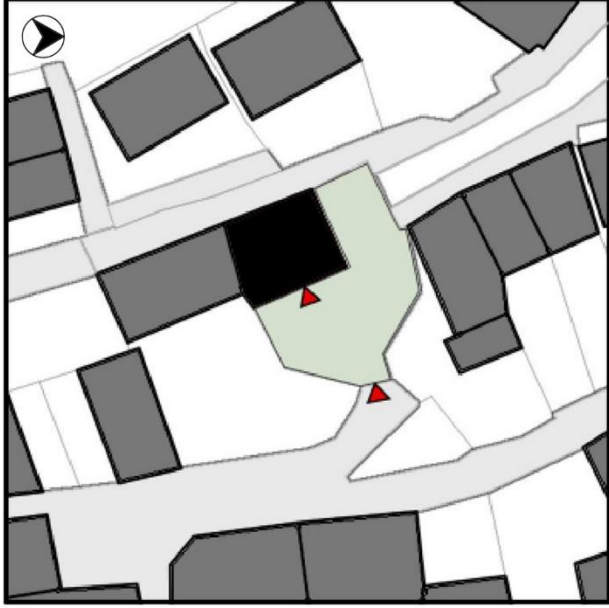

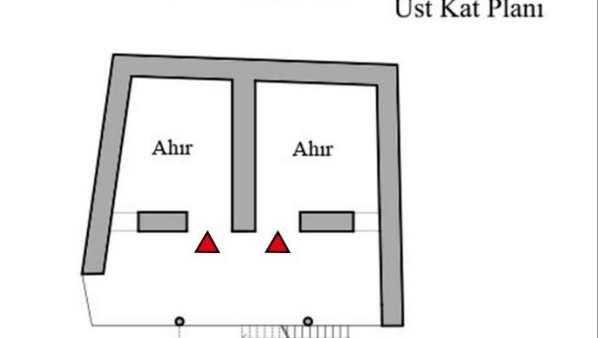

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		2
	 <p>Kuzeydoğu cephesi</p>	
	 <p>Güneydoğu cephesi</p>	
 <p>Üst Kat Planı</p>	 <p>Kuzey'deki odada bulunan ocak</p>	
 <p>Bodrum Kat Planı</p>	 <p>Sofa</p>	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		3
Ada	377	
Parsel	10	
Adres	Soğanlık Sk. No:41	
Yapıya Erişim	S - K	
	S - B - K	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok	
	Tek cephe ile	
	Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	Bodrum+2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
	Çelik Strüktür	
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
	Yeni	
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
	Eğitim	
	Muhtarlık	
	Konuttan Ahıra Dönüşt.	
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
	Yeni	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

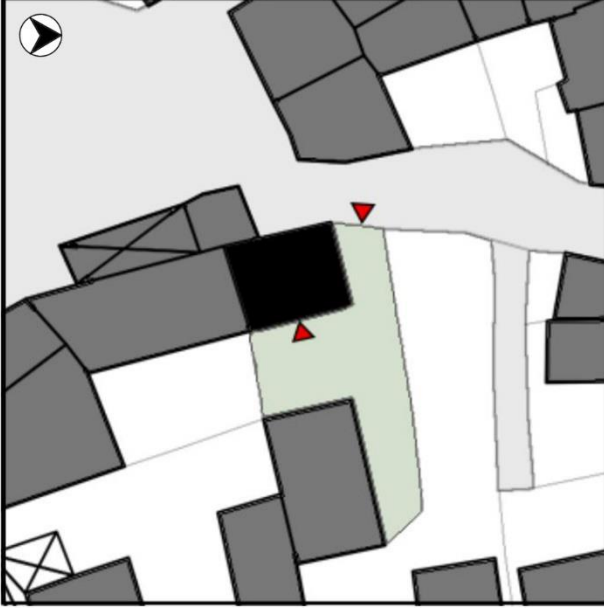

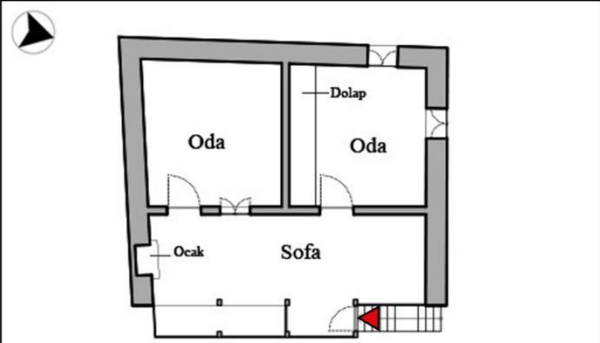

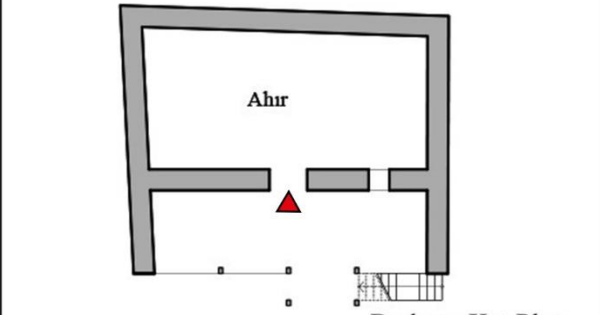

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		3
		
	Doğu cephesi	
		
	Batı cephesi	
		
Üst Kat Planı	Sofada bulunan ocak	
		
Bodrum Kat Planı	Sofaya eklenen mutfak bölümü	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		
HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU		

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		4
Ada	359	
Parsel	24	
Adres	Kuyubaşı Sk. No:2	
Yapıya Erişim	S - K	
	S - B - K	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok	
	Tek cephe ile	
	Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	Bodrum+2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
	Çelik Strüktür	
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
	Yeni	
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
Eğitim		
Muhtarlık		
Konuttan Ahıra Dönüşt.		
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

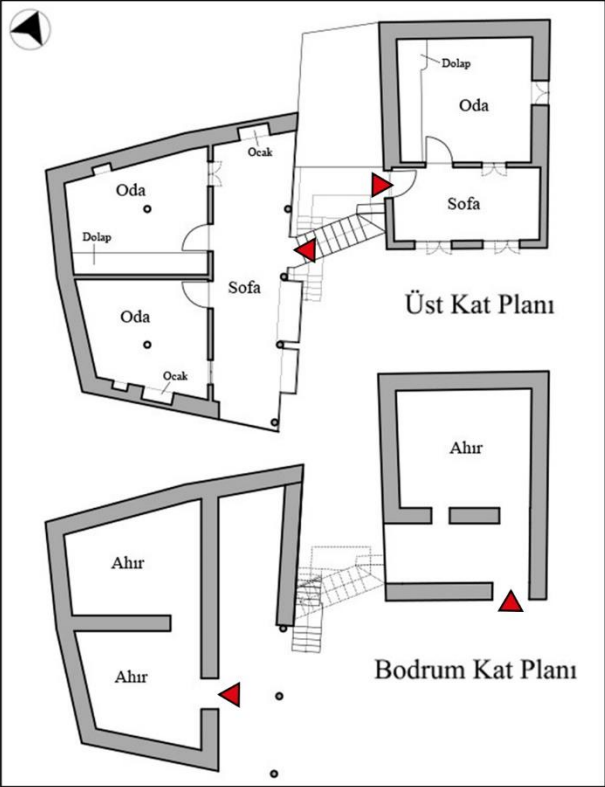
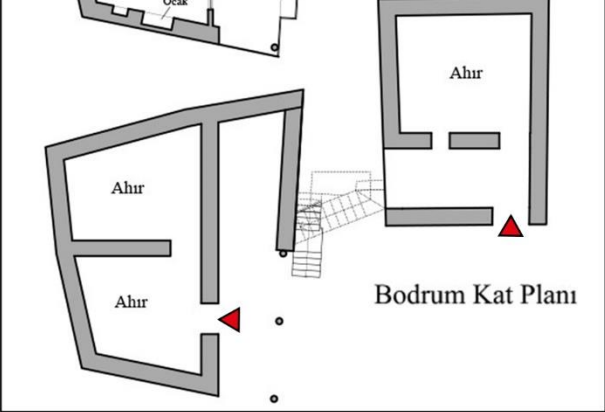
EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		4
		
	Doğu cephesi	
		
	Batı cephesi	
		
Üst Kat Planı	Sofada bulunan ocak	
		
Bodrum Kat Planı	Sofanın dıştan görünümü	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		
HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU		

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO	
		5	
Ada	371		
Parsel	9		
Adres	Mehmet Erol Sk. No:15		
Yapıya Erişim	S - K		
	S - B - K		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	Bodrum+2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
Eğitim			
Muhtarlık			
Konuttan Ahıra Dönüşt.			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
	Esaslı Onarım Gerektiren		
	Harabe		
Yeni			
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

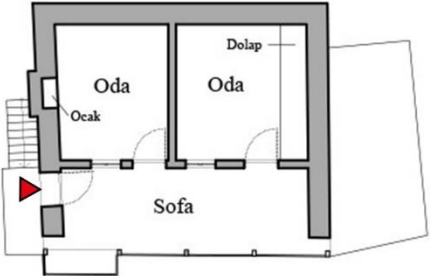

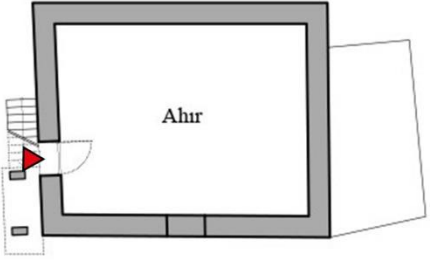

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI	ENVANTER NO
  <p>Doğu cephesi</p> <p>Sofada bulunan ocak</p> <p>Güncü'deki oda</p> <p>Ek yapıda bulunan oda</p> <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p>	5
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN	HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		6
Ada	310	
Parsel	22	
Adres	Serap Sk. No:21	
Yapıya Erişim	S - K	
	S - B - K	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok	
	Tek cephe ile	
	Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	Bodrum+2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
	Çelik Strüktür	
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
	Yeni	
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
	Eğitim	
	Muhtarlık	
	Konuttan Ahıra Dönüşt.	
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
	Yeni	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

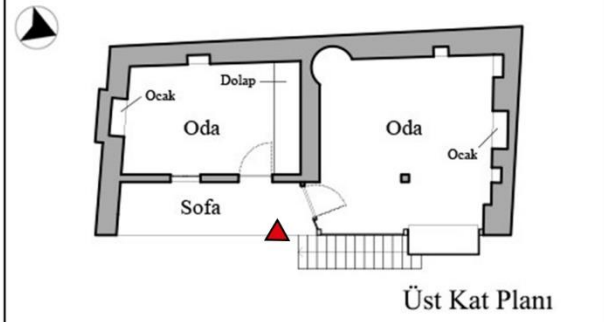

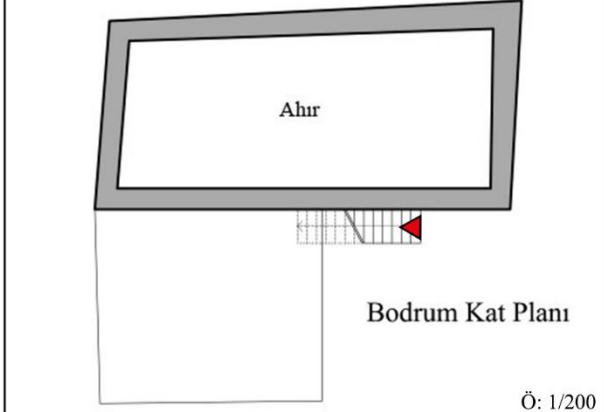

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		6
		
	Kuzeydoğu cephesi	
		
	Güneydoğu'da bulunan konut girişi	
		
Üst Kat Planı	Sofa	
		
Bodrum Kat Planı	Ek yapıda bulunan mutfak bölümü	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		
HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU		

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO																																		
		7																																		
<table border="1"> <tr> <td>Ada</td> <td>365</td> </tr> <tr> <td>Parsel</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>Adres</td> <td>Osman Öğretmen Sk. 20A</td> </tr> </table>	Ada	365	Parsel	3	Adres	Osman Öğretmen Sk. 20A																														
Ada	365																																			
Parsel	3																																			
Adres	Osman Öğretmen Sk. 20A																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="2">Yapıya Erişim</td> <td>S - K</td> <td></td> </tr> <tr> <td>S - B - K</td> <td></td> </tr> </table>	Yapıya Erişim	S - K		S - B - K																																
Yapıya Erişim		S - K																																		
	S - B - K																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="3">Yapının Sokakla Kurduğu İlişki</td> <td>Cephesi yok</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Tek cephe ile</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çift Cephe ile</td> <td></td> </tr> </table>	Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		Tek cephe ile		Çift Cephe ile																														
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki		Cephesi yok																																		
		Tek cephe ile																																		
	Çift Cephe ile																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="5">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td></td> </tr> </table>	KAT ADEDİ	Tek Katlı		Bodrum+1 Katlı		2 Katlı		Bodrum+2 Katlı		3 Katlı		<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüş.</td> <td></td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut		Ahır		Konut+Ahır		Ticaret		Konut+Ticaret		Depo		Konut+Depo		Dini		Eğitim		Muhtarlık		Konuttan Ahıra Dönüş.	
KAT ADEDİ		Tek Katlı																																		
		Bodrum+1 Katlı																																		
		2 Katlı																																		
		Bodrum+2 Katlı																																		
	3 Katlı																																			
İŞLEV	Konut																																			
	Ahır																																			
	Konut+Ahır																																			
	Ticaret																																			
	Konut+Ticaret																																			
	Depo																																			
	Konut+Depo																																			
	Dini																																			
	Eğitim																																			
	Muhtarlık																																			
Konuttan Ahıra Dönüş.																																				
<table border="1"> <tr> <td rowspan="6">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığma Taş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Taş+Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td></td> </tr> </table>	YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		Yığma Tuğla		Yığma Taş+Tuğla		Betonarme		Karma Sistem		Çelik Strüktür		<table border="1"> <tr> <td rowspan="5">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		Basit Onarım Gerektiren		Esaslı Onarım Gerektiren		Harabe		Yeni											
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME		Yığma Taş																																		
		Yığma Tuğla																																		
		Yığma Taş+Tuğla																																		
		Betonarme																																		
		Karma Sistem																																		
	Çelik Strüktür																																			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen																																			
	Basit Onarım Gerektiren																																			
	Esaslı Onarım Gerektiren																																			
	Harabe																																			
	Yeni																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>	ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		Kısmen yitirmiş		Büyük ölçüde yitirmiş		Yeni																												
ÖZGÜNLÜK DURUMU		Özgün																																		
		Kısmen yitirmiş																																		
		Büyük ölçüde yitirmiş																																		
	Yeni																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td></td> </tr> </table>	KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		Kullanım Dışı Geleneksel		Kullanılan Yeni		Kullanım Dışı Yeni																												
KULLANIM DURUMU		Kullanılan Geleneksel																																		
		Kullanım Dışı Geleneksel																																		
		Kullanılan Yeni																																		
	Kullanım Dışı Yeni																																			
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU																																		

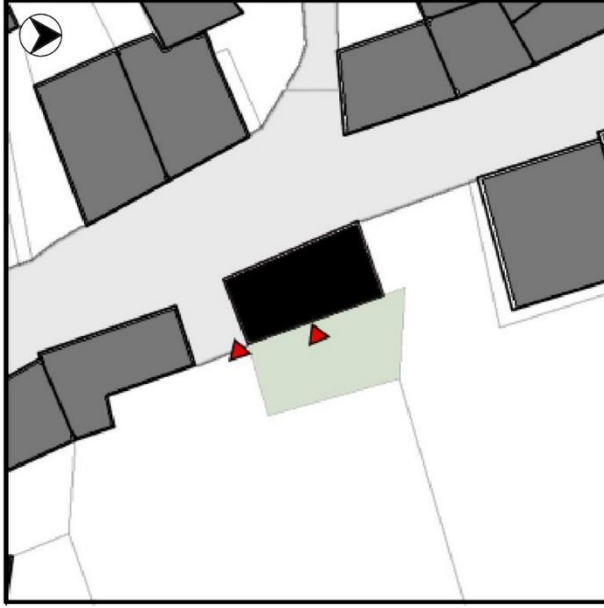

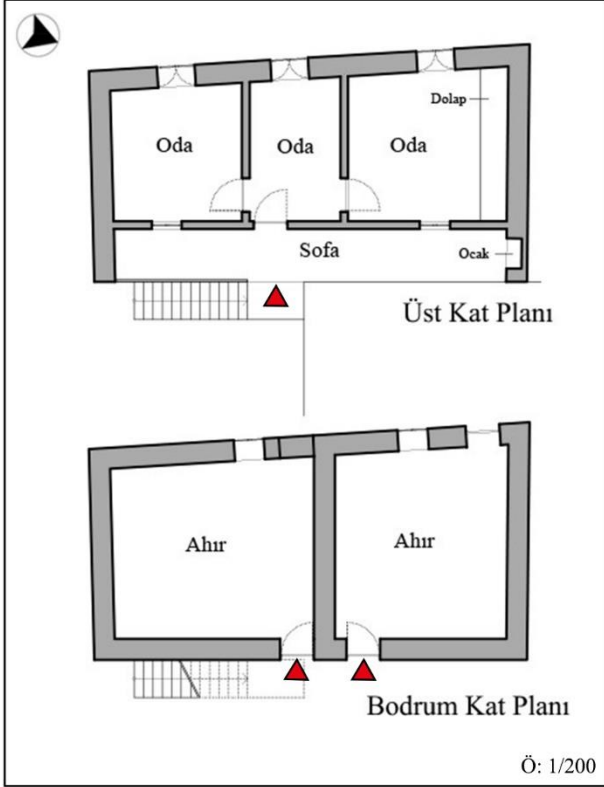

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 7
		
	Kuzeydoğu cephesi	
		
	Kuzey'deki odanın mutfak bölümü	
		
Üst Kat Planı	Kuzey'deki odada bulunan ocak	
		
Bodrum Kat Planı	Güney'deki oda	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO																																		
		8																																		
<table border="1"> <tr> <td>Ada</td> <td>360</td> </tr> <tr> <td>Parsel</td> <td>19</td> </tr> <tr> <td>Adres</td> <td>Vali Sk. No:33</td> </tr> </table>	Ada	360	Parsel	19	Adres	Vali Sk. No:33																														
Ada	360																																			
Parsel	19																																			
Adres	Vali Sk. No:33																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="2">Yapıya Erişim</td> <td>S - K</td> <td></td> </tr> <tr> <td>S - B - K</td> <td></td> </tr> </table>	Yapıya Erişim	S - K		S - B - K																																
Yapıya Erişim		S - K																																		
	S - B - K																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="3">Yapının Sokakla Kurduğu İlişki</td> <td>Cephesi yok</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Tek cephe ile</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çift Cephe ile</td> <td></td> </tr> </table>	Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		Tek cephe ile		Çift Cephe ile																														
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki		Cephesi yok																																		
		Tek cephe ile																																		
	Çift Cephe ile																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="5">KAT ADEDİ</td> <td>Tek Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+1 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Bodrum+2 Katlı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3 Katlı</td> <td></td> </tr> </table>	KAT ADEDİ	Tek Katlı		Bodrum+1 Katlı		2 Katlı		Bodrum+2 Katlı		3 Katlı		<table border="1"> <tr> <td rowspan="10">İŞLEV</td> <td>Konut</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ahır</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Ticaret</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konut+Depo</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dini</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Eğitim</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Muhtarlık</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konuttan Ahıra Dönüş.</td> <td></td> </tr> </table>		İŞLEV	Konut		Ahır		Konut+Ahır		Ticaret		Konut+Ticaret		Depo		Konut+Depo		Dini		Eğitim		Muhtarlık		Konuttan Ahıra Dönüş.	
KAT ADEDİ		Tek Katlı																																		
		Bodrum+1 Katlı																																		
		2 Katlı																																		
		Bodrum+2 Katlı																																		
	3 Katlı																																			
İŞLEV	Konut																																			
	Ahır																																			
	Konut+Ahır																																			
	Ticaret																																			
	Konut+Ticaret																																			
	Depo																																			
	Konut+Depo																																			
	Dini																																			
	Eğitim																																			
	Muhtarlık																																			
Konuttan Ahıra Dönüş.																																				
<table border="1"> <tr> <td rowspan="6">YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME</td> <td>Yığma Taş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yığma Taş+Tuğla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Betonarme</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Karma Sistem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Çelik Strüktür</td> <td></td> </tr> </table>	YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		Yığma Tuğla		Yığma Taş+Tuğla		Betonarme		Karma Sistem		Çelik Strüktür		<table border="1"> <tr> <td rowspan="5">HARABİYET DURUMU</td> <td>Onarım Gerektirmeyen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Basit Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Esaslı Onarım Gerektiren</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Harabe</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen		Basit Onarım Gerektiren		Esaslı Onarım Gerektiren		Harabe		Yeni											
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME		Yığma Taş																																		
		Yığma Tuğla																																		
		Yığma Taş+Tuğla																																		
		Betonarme																																		
		Karma Sistem																																		
	Çelik Strüktür																																			
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen																																			
	Basit Onarım Gerektiren																																			
	Esaslı Onarım Gerektiren																																			
	Harabe																																			
	Yeni																																			
<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">ÖZGÜNLÜK DURUMU</td> <td>Özgün</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kısmen yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Büyük ölçüde yitirmiş</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yeni</td> <td></td> </tr> </table>	ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		Kısmen yitirmiş		Büyük ölçüde yitirmiş		Yeni		<table border="1"> <tr> <td rowspan="4">KULLANIM DURUMU</td> <td>Kullanılan Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Geleneksel</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanılan Yeni</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kullanım Dışı Yeni</td> <td></td> </tr> </table>		KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		Kullanım Dışı Geleneksel		Kullanılan Yeni		Kullanım Dışı Yeni																	
ÖZGÜNLÜK DURUMU		Özgün																																		
		Kısmen yitirmiş																																		
		Büyük ölçüde yitirmiş																																		
	Yeni																																			
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel																																			
	Kullanım Dışı Geleneksel																																			
	Kullanılan Yeni																																			
	Kullanım Dışı Yeni																																			
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU																																		

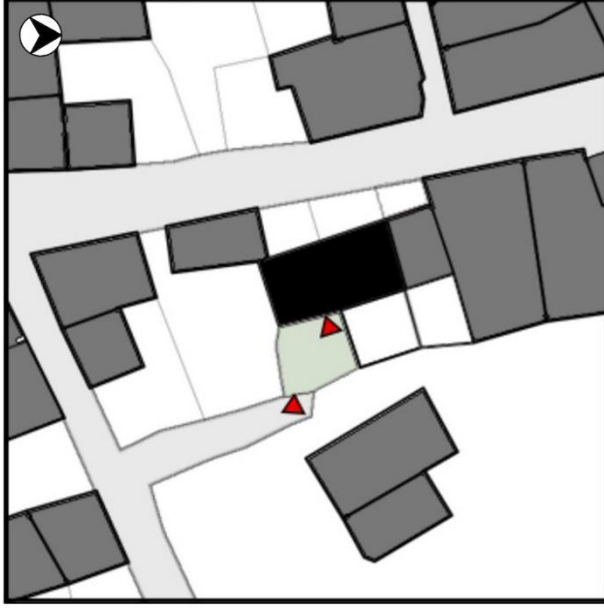

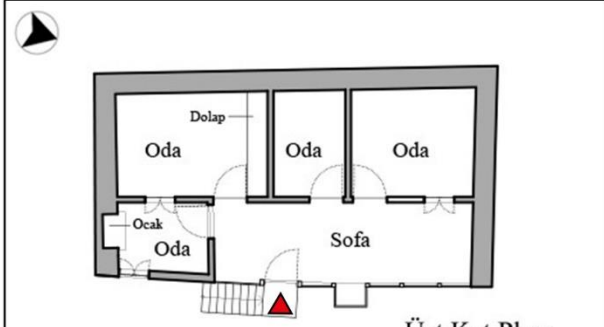

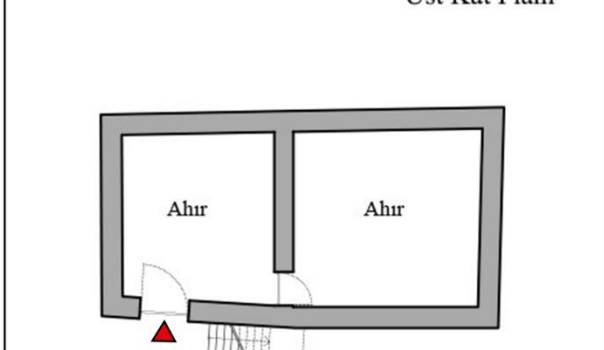

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		8
	 <p>Yapının Güney yönünden görünümü</p> <p>Yapının Kuzey yönünden görünümü</p>	
 <p>Üst Kat Planı</p> <p>Bodrum Kat Planı</p> <p>Ö: 1/200</p>	 <p>Sofada odada bulunan mutfak bölümü</p> <p>Sofada odada bulunan ocak</p>	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO	
		9	
Ada	358		
Parsel	13		
Adres	Ceviz Sk. No:10		
Yapıya Erişim	S - K		
	S - B - K		
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok		
	Tek cephe ile		
	Çift Cephe ile		
KAT ADEDİ	Tek Katlı		
	Bodrum+1 Katlı		
	2 Katlı		
	Bodrum+2 Katlı		
	3 Katlı		
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş		
	Yığma Tuğla		
	Yığma Taş+Tuğla		
	Betonarme		
	Karma Sistem		
	Çelik Strüktür		
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün		
	Kısmen yitirmiş		
	Büyük ölçüde yitirmiş		
	Yeni		
İŞLEV	Konut		
	Ahır		
	Konut+Ahır		
	Ticaret		
	Konut+Ticaret		
HARABİYET DURUMU	Depo		
	Konut+Depo		
	Dini		
	Eğitim		
	Muhtarlık		
	Konuttan Ahıra Dönüş.		
	Onarım Gerektirmeyen		
	Basit Onarım Gerektiren		
Esaslı Onarım Gerektiren			
Harabe			
Yeni			
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel		
	Kullanım Dışı Geleneksel		
	Kullanılan Yeni		
	Kullanım Dışı Yeni		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU	

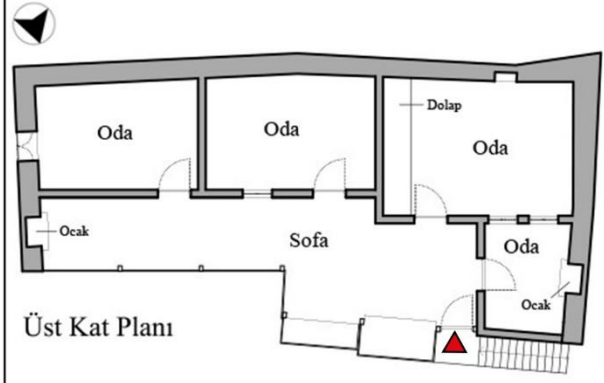

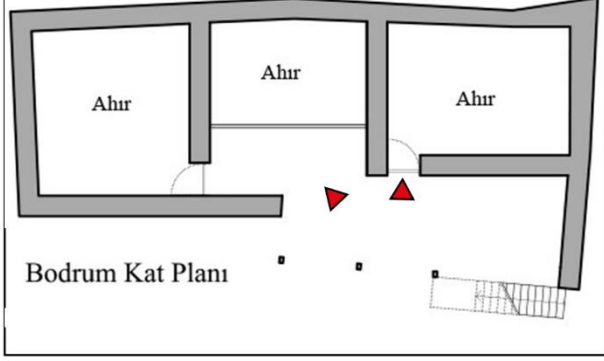

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO 9
		
	Doğu cephesi	
		
	Sofa	
		
Üst Kat Planı	Güneydoğu'da bulunan oda	
		
Bodrum Kat Planı	Kuzey'de bulunan oda	
Ö: 1/200		
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		10
Ada	366	
Parsel	2	
Adres	Gaziler Sk. No:10	
Yapıya Erişim	S - K	
	S - B - K	
Yapının Sokakla Kurduğu İlişki	Cephesi yok	
	Tek cephe ile	
	Çift Cephe ile	
KAT ADEDİ	Tek Katlı	
	Bodrum+1 Katlı	
	2 Katlı	
	Bodrum+2 Katlı	
	3 Katlı	
YAPIM SİSTEMİ VE MALZEME	Yığma Taş	
	Yığma Tuğla	
	Yığma Taş+Tuğla	
	Betonarme	
	Karma Sistem	
	Çelik Strüktür	
ÖZGÜNLÜK DURUMU	Özgün	
	Kısmen yitirmiş	
	Büyük ölçüde yitirmiş	
	Yeni	
İŞLEV	Konut	
	Ahır	
	Konut+Ahır	
	Ticaret	
	Konut+Ticaret	
	Depo	
	Konut+Depo	
	Dini	
Eğitim		
Muhtarlık		
Konuttan Ahıra Dönüş.		
HARABİYET DURUMU	Onarım Gerektirmeyen	
	Basit Onarım Gerektiren	
	Esaslı Onarım Gerektiren	
	Harabe	
Yeni		
KULLANIM DURUMU	Kullanılan Geleneksel	
	Kullanım Dışı Geleneksel	
	Kullanılan Yeni	
	Kullanım Dışı Yeni	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU

EK 2: Devamı

TİRE-EĞRİDERE KÖYÜ GELENEKSEL KONUTLARI ENVANTER ÇALIŞMASI		ENVANTER NO
		10
		
	Kuzey cephesi	
		
	Doğu ve Güney cephesi	
		
	Sofa	
		
	Sofa	
DEÜ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI RESTORASYON PROGRAMI TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MÜJGAN BAHTİYAR KARATOSUN		HAZIRLAYAN SEVİM ERDOĞDU